口 响聲 [illegible]

10

Pertinet
ad Bibliothecam
S. Bartholomei

S. Bartolomeo
All'Isola

Di poter legere questo libro si è hauuta licenza dall' Ill.mo Card. Sirlero.

In summo est Nubes, et subsunt Eypor=tasis imo

At Theorema permanxit in medio

Gramatica Hebraica

1543.

Ex Aracoelitanis libris quos Rdm: R: P: Bibliothecarius annuente Pontifice Summo Collegio S: Bartolomæi concessit

146

ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEBRAEA ELIAE LEVITAE

Germani, [redacted]

[redacted] uersa & iam ultima manu scholijs illustrata.

INDEX copiosus iam recens adiectus.

ITEM *Institutio elementalis in eandem linguam, ex Eliæ uarijs libellis concinnata, iam denuo plurimum aucta. Quibus omnibus & Tabulæ coniugationum pulchre explicata accessit.*

Ex libris Jo: Francisci Parlani Romani

BASILEAE, ANNO M D XXXVII

[illegible] HEBREAE linguæ candidatis S. D.

VVM olim nobilem illã Eliæ Leuitę nactus essem Hebræam grammaticã, amice lector, superstitiosius illã uerti, quàm ut hebraicari incipiẽtibus commodo esse potuerit. Verũ in uotis tum mihi erat, præceptoribus Hebrææ linguæ, qui passim iuuentuti erudiendæ in academijs præficiebantur, suppetias aliquas ferre, ne si nudum hebraismum illis (ut mihi obuenit) tradidissem, phrasi illius non assueti animum protinus despondissent. Superuenit

p[illegible] & utilis, cui idem Elias [illegible] fecit; qui tantum praesidij in re grammatica mihi contulit, ut facilè cernere licuerit citra cuiusuis Momi mordacem reprehensionem, quid perperam à me esset uersum, & ubi ab autoris mente esset discessum. Quòd quum animaduertissem, insumpti laboris non pœnituit, praesertim quum Hebraismus ipse saluus & integer è regione uersionis illius manserit, & semper ueniam precatus fuerim, sicubi me hallucinari contingeret, in huius tam extraneæ linguæ propagatione, à nullo Christiano homine, aut à paucissimis, ijsq; Christo ex Iudaismo renatis, iam à multis annis satis cognitæ, boni id consulerent studiosi: quum scriptum sit, כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא Alioquin qua putas hodie studiosi Hebrææ linguæ laborarēt

gram

grammaticarũ rerum penuriã, quam/
q; curta illis eſſet domi ſupellex, ſi ego
periculum non feciſſem in euulganda
hac unica Eliæ grammatica, & me qui/
buſdã ingratis hominibus rodendum
expoſuiſſem, & præſertim quũ unum
aut aliud exemplar Romanæ æditio/
nis Germania tunc non uidiſſet, idq;
deformi & inexpolito charactere co/
gnituq; difficili eſſet excuſum & præ/
terea à nemine uerſum? Idem exem/
plar iam tertiò ſtudioſis communica/
mus, ſed longè alia ratione uerſum, ut
uel à puero intelligi poſſet. Nam præ/
ter id quod loca quædã, in priori ædi/
tione non bene reddita, caſtigauimus,
etiam difficiles & inconſuetos loquen/
di modos deliniui, aut uno & altero uo
cabulo explicui: nuſquam ab autoris
mente (quod ſciam) digreſſus: exempla
Hebraicè cum ſua interpretatione ad/

ſcripſi,& quid ijs Elias cõteſtatum uo/
luit,oſtendi: & planè id pro uirili mea
molitus ſum,ut Elias Latinos Hebrai/
cam doceret grammaticam. Quòd au
tem idem Elias paſsim meminit in hac
grammatica quorundam libellorum,
nempe Officiorum ſeruiliũ literarum,
Cantici, Specierum & proprietatum,
ſcias illos eſſe libros quos ſuperioribus
annis typis Frobenianis euulgauimus
cum hoc titulo, פרקי אליהו בכללים
קצרים באותיות ובנקודות׃ Perſtrin/
gunt enim naturas & proprietates lite/
rarum atque punctorum. Dici uix po/
teſt quantam ſupellectilem ad diſcen/
dam Hebræam linguam, hi quatuor
ſuppeditent libelli. Tu igitur lector, qui
cunq; es, qui cupis diſcere linguam ſan
ctam, hos libellos, quos coniunctos
& ſimul excuſos inuenies, non exclu/
das à ſtudio tuo. Id ſi feceris, ſenties
ali/

aliquando me tibi haud male ſuaſiſſe,
quippe qui iam tot annis uerſatus &
reuerſatus in eis, ſciam quam afferre
poſsint commoditatem. Difficultatem
Cantici leniet tibi Elementarium iſtud
quod huic Grammaticæ adiecimus:
quin & Grammatica ipſa plauſibilior
tibi erit, ſi prius te exercueris in hac no-
ſtra aut potius Eliana elementari inſti-
tutione. Nihil enim in ea poſuimus, niſi
quod certum & ſolidum eſſe cognoui-
mus. Hanc eandem hoc Chriſti anno
ſeſquimilleſimo trigeſimoſeptimo, re-
cognouimus, auximus, & in obſcurio-
rioribus locis dilucidiorē reddidimus,
ne quid deeſſet quod in grāmatica de-
ſiderari poſſet: quin & Tabulam con-
iugationum pulchrè per ordines diſtin
ctam inſeruimus, & per adiectas anno
tatiunculas quæ cuiq; perſonæ per ſin-
gulos modos accidere ſoleat diuerſitas

oſtendimus,& quæ uerba à communi forma recedere deprehēduntur,ubiq; ſuis exemplis declarauimus. Potiſsimùm autem hoc unum in ſingulis ordinibus curauimus, ut ea uerba quæ unam ex gutturalibus complectuntur literis non negligeremus,ſed diligenter annotaremus,quo pacto in eiſdem dages ſignandum torqueatur in uocem magnam, aut punctus hirec propter hatephatam literam mutetur in patha ſiue in ſægol. Sed non eſt opus noſtra commendatione, quum tu ipſe lector hic experiri poſsis quales ſuppetias tibi tulerimus. Vale & fruere.

INSTITVTIO ELEMENTALIS IN Hebraicam linguam, autore

[redacted]

LITERAE apud Hebræos ſunt duæ & uiginti, quarum nomina & figuræ ſunt hæc,

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b&f	aeiou
ו	ה	ד	ג	ב	א
Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	cuelk	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז
Zade	*Pe*	*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
ź	phe&p	aeiou	s	n	m
צ	פ	ע	ס	נ	מ
	Tau	*Sin*	*Schin*	*Res*	*Kuph*
	t&th	s	ſch	r	K
	ת	ש	ש	ר	ק

DE LITERARVM *prolatione.*

א Quum hęc litera non ſit consonans nec aſpiratio, diſtinctam prolationem à puncto uocali ſibi adiecto non habet: ut אַל al, אֵל el, אִם im, אוֹ o:&c. Non recipit punctum dages.

ב Cum puncto uẽtrali, quod dages uocatur, ualet b: ut בַּל bal, בֵּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite quæ raphe uocatur, laxatur in u conſonantem: ut בַֿל ual, בֿוֹ uo. Et quando non habet raphe nec dages, perinde eſt ac ſi haberet raphe: nam in impreſsis libris raro adijcit̃ raphe, quum eiectio dages ſatis indicet literam leniter proferendam: ut בוּ fu, בַר far. Aduertes hic diligenter, ne beth pro caph legas: habent enim hæ duæ literæ magnam in effigie affinitatem.

ג cum

ג Cum raphe eſt g molle,& cum dà
ges g forte:ut גָּם gam, גּוּ gu, גֵּר
ger, גַּשׁ gaſch. Sine raphe & dages
ualet idem quod גּ ut גַם gam.

ד Facit d latinum,lene cum raphe,&
durum cum dages: ut דָּם dam,
דּוֹר dor, יוֹד iod, יַד iad. Huic li/
teræ multum conformis eſt in figura
res litera, non tamen deeſt nota diffe/
rentiæ: ד d, ר r.

ה Eſt aſpiratio lenis, ut הָ ha, הוּ
hu, הֵם hæm, הֵן hen:&c. Quan/
do uerò finem dictionis obtinet, non
auditur, nec habet tunc diſcrimen ab
aleph:ut קָרָה kara,ſic קָרָא kara.

ו Cum puncto ſubſtrato aut ſine o/
mni puncto,eſt u conſonans: ut וָ
ua, וִ ui, גֵּו gef. Cum holem in capi/
te,eſt o:ut וֹ o, בוֹ bo. Cum puncto
ſchurec in uentre,eſt u uocale:ut בוּ bu.
Et quando habet aliud punctũ uocale

ſubſcriptum,tunc punctus ille uentra-
lis non eſt ſchurec ſed dages,ut ּוּ fa,
ּוֹ ſi. In fine quoq; ſine omni puncto
eſt u conſonans,ut תָּיו thau ſeu thaf,
וָו uau ſeu uaf.

ז Valet s gracile & non acutum,qua
liter Latini literam s proferunt: in
Germanica quoq; lingua frequens eſt
ſi quis diligenter aduertat, ut patet in
uerbo legere,læſen.

ח Eſt aſpiratio fortis,quæ etiam in
fine audiri poteſt, ut חָכָם ha-
cham. Et nota quando hæc litera in fi-
ne dictionis punctuatur,uox ipſa præ
cedit aſpirationẽ,ut רוּחַ ruah,& non
ruha.Figura eſt ante & retro clauſa,he
autem ſolùm à fine eſt clauſa.

ט Valet t latinum, ut טַשׁ taſch,
טוּר tur: differtq; à tau in prola-
tione,quòd tau non dageſſatum,non-
nihil habeat aſpirationis.

י Aliquando eſt conſonans i, aliquando uocale. Conſonans eſt, quando habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior, יָם ijm ſeu ghim. Vocale eſt in fine dictionis, quando ipſum præcedit camez uel patha, ſchurec uel holē: ut מַי mai, מָי mai, גּוֹי goi, בּוּי bui. Quieſcit uerò quando ipſum intra dictionem aut in fine dictionis præcedit zere uel ſægol: ut בְּנֵי benê, בְּנֶיךָ benæcha. Quieſcit etiam poſt camez ſequēte uau, ut תָיו thaf.

כ Et in fine dictionis ךְ & ךָ Cum dages ualet c uel k, & ſine dages ch: ut כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ camoch. Et cum dages in fine מִמֶּךָּ mimmæca.

ל Valet l latinum, ut לֹא lo, בַּל bal: & hæc ſola litera tanquam regina in alphabeto dicitur erigere ſurſum caput.

M ם Et in fine dictionis ם ualet m, ut מַד mad, מַיִם maijm. Figura mem finalis differt à ſamech per angulos quos ſamech non habet.

n ן Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא na, מִין min, מַן man. Inuenitur etiam nonnunquam camez ſub nun finali, ut אֶשְׁמַרְןָ pro אֶשְׁמַרְנָה deficiente ſcilicet he ſeruili litera.

ſ ס Valet s acutum & ſubtile, quale Ephraitæ ſolùm proferre poterãt. Latini id non habent, niſi qui à natura ſibilatrice lingua utuntur. Ab hoc ſono non differt שׂ cum puncto ſiniſtro, ſed præciſe שׂ & ס eandem habent prolationem.

ע Litera in gutture formanda, ſed quam noſtrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, niſi quum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, a per nares formato. Nunquã dageſſatur.

פ &

פ Et in fine dictionis ף quando habet dages ualet p, & absq; dages ph: ut פַּג pag, פַּר phar, כַּף caph. Pe tamen finale nunquam admittit dages aut punctum uocale.

צ Et in fine ץ ualet z latinum: ut צַר zar, צֹר zor, בּוֹץ boz. Hieronymus dicit habere stridulum sonum, qui scilicet strictis dentibus linguæ retractione profertur, ut est tz.

ק Facit c uel k latinum, ut קַל kal, קוֹל kol: & cætera.

ר Valet r latinũ, ut נֵר ner, רַבִּי rabbi: & hæc nunquam recipit dages.

שׁ Cum puncto dextro quod iamin uocatur, ualet sch seu s crassum, ut שֵׁם schem: sed cum puncto sinistro, quod smol uocatur, שַׂר sar.

ת Cum punctulo dages ualet t, ut תָּמָר tamar: sed sine dages ualet th, ut מֵת meth, בַּת bath.

* ש a fine iterdu' reiicit' ut a מָשַׁשׁ gd e attrectari legit' gen: xxvij: אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אָבִי forte attrectauerit me pater meus:

De punctorum pronuntiatione.

VIrgula ſub litera, ut eſt ‒ ualet a clarum, uocaturq́; patha: ut בַּ ba. Sed ſi eadem habuerit punctum in medio adiectum, ut ſic ‒ ualet a obſcurum, appellaturq́; camez: ut מָ ma. Porrò duo puncta ſub litera hac diſpoſitione .. poſita, ualent e gracile: ut אֵם em. Quòd ſi ſic : diſponuntur, ualent e breuiter raptum aut terminant ſyllabam, uocaturq́; ſcheua: ut שְׁמוֹ ſchemo, כַּלְנוֹ calno. Tria uerò puncta in hunc modum ∴ diſpoſita, ualent æ, uocem ſcilicet mediam inter a & e, appellaturq́; ſægol: ut אֶל æl. At unus punctus ſub litera, ualet i, uocatúrque hirec: ut אִם im, אִיר ir. Tria uerò puncta ſic ⋱ ordinata, uocãtur kybuz, ualentq́; uocem mediam inter u & i, quale u Galli proferunt: ut חֻקִּים huckim. Vnus punctus ſupra li-

teram

teram positus, ualet o, uocaturq́ hoͤ/ lem: ut בּוֹר bor, מֹר mor. Et item unus punctus intra literam, sed solùm intra uau literam, ualet u, uocaturq́ schurec: ut וּ u, גּוּ gu. Item ֳ ualet o breue, uocaturq́ hatephcamez: ut שְׁמֹר schemor: & ֲ ualet a raptum, sicut ֱ æ raptum, quorum primum uocatur hatephpatha & alterũ hatephsægol. Et hæc duo solùm habent locum sub literis gutturalibus. Inuenitur etiam nonnunquam hatephpatha sub litera duplicata, quemadmodum est in גִּלֲלֵי gillele.

De literarum multiplici diuisione.

LIteræ alphabeti sunt uigintiduæ, & ex illis quinque duplicantur in figura, nempe מְנַצְפַּךְ quæ in fine dictionis paulò aliam habent formam quàm in medio aut à principio. Nam

צפנכ extenduntur in hunc modum ץףןך Et mem apertum clauditur tali figura ם Quatuor censentur gutturales, nempe אחהע Et quatuor palati, uidelicet גִּיכַק Dentales uerò hæ signantur זַס שְׁרַץ Et istæ linguales, דַטְלַנַת Porrò בומת labiorum officio potissimùm utuntur, ideoq; labiales uocantur. Item alia partitione, istæ undecim נִבְתַּב שְׁמוֹ אֵלִיַּת uocantur seruiles: & aliæ undecim, nempe זַעַת קָצַר חָסֵר גֵּט appellantur radicales. Ex ministerialibus, hæ quatuor אֶלְבַשׁ seruiunt duntáxat à capite dictionis, & aliæ octo à capite & calce.

Rursus quinque literæ sunt perpetuò lenes & nunquam dagessantur, scilicet quatuor gutturales & res litera: nisi quòd semel aut secundò res inuenitur habere dages. Istæ uerò sex בְּגַד כְּפַת semper habent aut uirgulam raphe

phe in capite per quam lenes & aſperæ fiunt, aut punctum dages in uentre per quod duplici modo fortificantur: ut paulò poſt dicemus. At hæ טַס שֶׁקֶץ גּוֹזְלִים ſuſcipiunt quidem dages, per quod ueluti duplicantur quando proferuntur, ſed nunquam ſuſcipiunt raphe per quod in ſua prolatione laxiores fiant: etiam ſi à Rabinis, hoc eſt magiſtris, lenes uocentur quando carent dages.

De punctorum uocalium diſtinctione.

PVncta uocalia apud Hebræos numerantur decem: quorum quinqꝫ uocantur תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motus ſeu uoces magnæ, & quinqꝫ תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ ſunt .. zere, ָ camez, וּ uau ſchurec, וֹ uau holem, uel holem abſque uau, & iod præcedente hirec, ut hic לִי. Et harum

natura est,ut mox sequens scheua mo
ueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim, &
non omrim, סִיסְרָא Sisera, & non
Sisra: nec facile patiuntur post se pun-
ctulum dages, nisi accentus millel, id
est, in penultima, ponatur iuxta eas,
ut לָמָּה lamma. Proinde uo-
ces paruæ sunt, ַ patha, ֶ sægol,
ִ hirec siue iod, ֻ kybuz seu schurec
paruum, ֳ hatephcamez: & hæ fre
quenter post se habent dages, & sche-
ua mox illas sequens quiescit, contra-
riam scilicet uocum magnarum tenen-
tes legem: ut אִמּוֹת immoth, סִלָּם syl-
lam, צַדִּיק zaddic, אֶסְתֵּר Esther.

Notandum quoq; quòd istæ qua-
tuor literæ יהוא exprésse uel implici-
te semper sequuntur uoces magnas, &
nunquam ueniunt post uóces paruas,
excepto sægol: nam dicitur דְּבָרֶיךָ &
אֶגְלָה Est etiam natura literarum יהוא
ut

ut literis בגד כפת mox ſequentibus, ſiue in una ſiue in duabus dictionibus imponant uirgulam raphe: hoc eſt, non facile ſuſtinent poſt ſe dages, ſicut nec uoces magnæ, quarum habitacula ſunt literæ iehu. Dantur tamen quædam exceptiones, ſed quæ non ſemper neque ubique conſtantes inueniuntur, præſertim ea quæ de relatiuis יהו da tur, niſi commodus acceſſerit accentus: primò quando capiuntur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius Dina, & שְׁמִי בָּרַכְאֵל nomen meum Bæræchel. ſecundò, quando ponuntur in pauſa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus conſule Canticum noſtri Eliæ quartum.

De duplici dages.

DVæ ſunt ſpecies dages, unum uocatur leue & alterum forte. Leue

ſolùm habet locum in literis בגד כפת id'que uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית Vel poſt ſcheua quieſcens, ut תִּזְכּוֹר Et illud nihil ſignificationis habet, ſed monet literam non aſpere ſed duriuſcule, aut potius naturali expreſsione ſonandam. Quando enim dico נוֹכָן nochan, caph aſpiratur: ſed ſi dixero נִכַּר nickar, caph duriter profertur & ueluti duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet ſonum.

Dages uerò forte locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת uerùm & in טס שקץ גוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dages fortioris præter has quinque אהחער nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primò enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל cadam, pro אֶנְפּוֹל Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אֶפְקֹד uiſitabor, pro

pro אֶנְפָּקֵר Secundò, index eſt coniu gationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit, & הִתְבַּלַּע deuoratus eſt. Tertiò, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles, plerunq; una tollitur, relicto dages in altera loco illius: ut à סָבַב dicitur סָבְבוּ uel per ſyncopam סַבּוּ circuierunt. Quartò, he litera emphatica uel articularis, quã Hebræi uocant הַיְדִיעָה id eſt, he cognitionis uel demonſtrationis, etiam dageſſat mox ſequentem literam, ſi modo illa capax ſit punctuli dages: quemadmodum habetur in dictione נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta ille uel talis & tantus. Eadem litera cum eiſdem pũctis interdum accipitur pro litera הַקְרִיאָה id eſt, uocationis: ut הַדּוֹר O generatio. Quintò uau hippuch, quod ſcilicet uertit futurum in

præteritum, imprimit literæ futuri tem poris punctum dages: ut יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit. Excipiuntur futura con iugationis piel, ut וַיְדַבֵּר & loquutus eſt. Item quando tau & teth in coniu gatione hithpael conueniunt, abſcon ditur tau per dages in teth: ueluti pro תִּתְטַמְּאוּ dicitur תִּטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria ſunt dages, primum eſt leue & nihil ſignificat, ſed duntaxat indicat tau non aſpere proferendũ: ſecundum repræſentat literam tau: tertium quoq; eſt dages forte ut ſecundum, unde & ſcheua ſub mem mouetur, quod con iugatio ipſa exigit, quæ ſemper habet mediam dageſſatam. Simile iudicium eſt de tau tertia radicali litera, quando in ſecunda aut prima perſona præteri ti aliud tau acceſſerit: ut à שָׁבַת quie uit, non dicitur שָׁבַתְתָּ quieuiſti: ſicut à בָּשַׂר dicimus בָּשַׂרְתָּ Sed per da ges

ges tollitur tau unum,& dicitur שַׁבַּתָּ quieuiſti; שָׁבַתִּי quieui. Sic à כָּרַת ſuccidit, כָּרַתָּ ſuccidiſti:& cætera. Vitat enim hæc lingua,ubi fieri poteſt, geminationem unius literæ. Notabis poſtremò & hoc, quòd dages quando defectum indicat,indicat literam defeciſſe quæ mox literam illam in qua ipſum ponitur,præcedit. Sed literæ אֶהֱוִי quando quieſcunt in uocalibus magnis,quod ſæpe fit,præſertim iod & he, ſolet quies præcedere literam quieſcentem: ſeu,quod idem eſt, quies indicat mox ſequentem literam euanuiſſe.Exemplũ primi, אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedã:ubi dages in teth & gimel deſignat defectum literæ nun (quæ ſola à fronte dictionis deficit) Nam radices ſunt נָטַע & נָגַשׁ Inueniuntur etiam quædam exempla, ubi dages non in ſequenti ſed in præceden

ti litera deſignat defectum ſequentis literæ:ut וַיִּסֹּב & conuerſus eſt, à radice סבב Exemplum ſecundi: אֵשֵׁב ſedebo, אֹמַר dicam, עָשִׂיתָ feciſti: ubi zere ſub primo aleph complectitur iod primam radicalem literam: eſt enim יָשַׁב radix uerbi: & holem ſupra ſecundum aleph includit aleph primam radicalem literam:nam aleph illud expreſſe ſcriptũ conſtituit primam perſonam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo, hirec cum ſequẽte iod includit literam he. Nam radix uerbi eſt עָשָׂה fecit. Sic hic קָם ſurrexit,quieſcit uau media radicalis litera in camez uoce magna: eſt enim קוּם uerbi radix. Hæc diffuſius tractantur ab Elia Cantico quinto. Hinc igitur eſt,ut literæ אֱהֱוִי uocentur literæ quietis,quia plerunq; quieſcunt in uocibus magnis: & ſicut poſt literas illas

non

non facile ſequitur dages, ita nec poſt uocem magnam: ut אָבַר non אָבַּר ſed poſt uocem paruam dicimus אִבַּר cum dages. Et omnia illa quæ hic ſcri‑bimus de literis אהוי intelligas neceſ‑ſe eſt de uau & iod quieſcentibus non mobilibus. Iod נָעַת mobile, aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro conſonantibus accipiuntur. Quan do uerò uocalia ſunt, נָחוֹת quieſcētia uocantur. Appellantur deniq; eædem quatuor literæ, אוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּפוֹת id eſt literæ permutabiles, nā ſæpe una com‑mutatur in aliam, ut רָפָה pro רָפָא ſa‑nauit: in Ieremia, פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פֶּרֶה fructus: דְּבָרֹה pro דְּבָרוֹ uerbum eius: נָוִית pro נָווֹת locus proprius: & ſimilia multa licebit paſ‑ſim in ſacris biblijs inuenire. Scien‑dum quoq; quòd uoces magnæ ſæpe cōmutantur in uocem paruā ſequente

dages: & rursum quandoq; fieri solet, ut uox parua cum dages migret in uocem magnam. Nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam & inter uocem paruam & dages. Exempla ubi uox magna mutatur in uocem paruam & dages, קִרְשַׁת pro קְרוּשַׁת sanctificata, צִצִּים pro צִיצִים flores, יְסִּתְ pro יְסִית incitabit: Isa. xxxvi. הֵסִּיתוּךָ incitauerunt te: pro הֵסִיתוּךָ Ierem. xxxviii. Et hæc commutatio est in ordine duplicatorum frequentissima, ut à לֵב cor, fit plurale לִבּוֹת Sic à צֵל umbra, dicitur צִלָּם umbra eorum. Subiũgam nunc exempla ubi uox parua & dages mutantur in uocem magnam, quod potissimùm fit ante literas gutturales & ante literam res. Didicisti autem pauló superius, dages primò ostendere defectum literæ nun tam essentialis quàm serui-

lis

lis,& deinde occupare ſemper mediam radicalem in coniugatione piel & hithpael,tertiò per ipſum fieri ſyncopam, & quartò he emphaticam literam ferè ſemper poſt ſe exigere punctum dages : didiciſti etiam,literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages:quid igitur tunc agendum quando dages eſt ſignandum & litera in qua ſignari debet,non eſt illius capax? Commutandum eſt dages unà cum mox pręcedenti uoce parua in uocem magnam . Et ſi quæris, Quæ? in quam? Reſpondeo,Dages & patha in camez,dages & hatephcamez in holem,dages & kybuz in uau ſchurec,dages & hirec in zere , ſimiliter dages & ſægol in zere . Exempla : à נִשְׁמַר cuſtoditus eſt,fit in futuro אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, נִשָּׁמֵר cuſtodiemur,abſcondita litera paſsiua nun per dages in ſchin:

uides hic quomodo dages repræſen/
tat nun paſsiuam literam: accipiatur
autem uerbum cuius prima non eſt ca
pax punctuli dages, quale eſt אָמַר
hinc fit paſsiuum נֶאֱמַר dictus eſt, à
quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar,
נֵאָמֵר dicemur, cum zere, quia dages
non habet locum in aleph. Ideo ipſum
& ſægol uel hirec punctus paruus ſub
aleph & nun ſcribendus, mutantur in
uocem magnam: fitq́ hinc ut zere re/
præſentet defectum nun, non per ſe,
quum id ſit quietum, ſed per accidens,
quòd ſcilicet dages non habeat locum
in litera gutturali aleph. Item forma
uerborum in cõiugatione piel eſt iſta,
דִּבֵּר loquutus eſt, אִבֵּר perdidit: & in
coniugatione hithpael, הִתְאַבֵּר perdi
dit ſeipſum, הִתְפַּלֵּל inſtigauit ſe ad
orandum. Et quando media non eſt
capax punctuli dages, tunc hæc erit
forma

forma memoratarum cōiugationum, בֵּרֵךְ benedixit, & בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit se, הִתְבָּאֵשׁ fœti/dum se fecit. Sic, ut in infinitiuo dici/mus דַּבֵּר loquendo, אַבֵּד perdēdo: ita in non dagessabilibus dicimus בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando: mu/tata scilicet uoce parua & dages in uo/cem magnam. Haud secus he empha/tica litera quando post se non potest habere dages, mutatur dages & patha in camez: ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius: & similia multa. Fit tamen nonnunquam ut ante literas guttura/les, præsertim ante חהע ponatur uox parua: ut בִּעֵר depastus est, נִחַם con solatus est, הֶחָכָם sapiens ille, הָהָר mons ille: & cætera.

De puncto scheua.

PVnctus scheua omnium puncto/rum minister est, & quidem quan/

doq; mouetur, quãdoq; omnino quie-scit. Mouetur seu legitur à principio di-ctionis, sub litera dagessata, ante lite-ram gutturalẽ, post uocem magnam, & sub litera quæ mox duplicatur. Ex-emplum primi, תְּרַבֵּר בְּרֹאשׁ Secun-di, עִוְרִים רִבְּרוּ Tertij, מַרְעִית מַלְאֲבֵי Quarti, חֲסִירְךָ שָׁמְרָה שׁוֹמְרִים Quin-ti, חִנְנִי חַלְלוּ Scheua uerò quiescens est, quod dũtaxat terminat syllabam: ut אַרְגָּז אֶשְׁמוֹר & cætera. Et no-ta quòd nunquam ueniunt duo sche-ua à principio dictionis, nam non pos-sent simul legi, seu (ut Hebræi dicunt) moueri, sed primum semper mutatur in hirec: ut à שְׁמוֹר custodi, in plurali dicendum erat שְׁמְרוּ quod proferri non potest: ideo mutatur primum sche-ua in hirec, diciturq; שִׁמְרוּ custodite. Quòd si adieceris literam aliquam ca-piti dictionis puta iod, ut יִשְׁמְרוּ iam

ex

ex primo ſcheua,quod à principio dictionis ſemper eſt mobile, fit ſcheua quieſcens,& alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo ſcheuain, ſemper primum quieſcit & alterum mouetur. Quòd ſi à principio dictionis duo ſcheuain ſimul uenerint & alterum ſub iod poſitum fuerit,utrunq; in unum hirec mutatur: ut à יְרוּשָׁלַםִ dicitur וִירוּשָׁלַםִ לִירוּשָׁלַםִ & non וְיְרוּשָׁלַםִ Sic à יְדַבֵּר id eſt,loquetur, וִידַבֵּר & loquetur:& cætera. In fine dictionis ſcheua ſemper quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis בגד כפת etiam duplicatum: ut וַיִּשְׁבְּ & captiuauit, וַיֵּבְךְּ & fleuit, וְאָמַרְתְּ & dixiſti. Excipiuntur קֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ in quibus etiam ט & ק in fine inueniuntur habere ſcheua. Notandum præterea quòd ſcheua cõponitur cum camez, patha & ſægol,uocaturq; ha-

natura eſt,ut mox ſequens ſcheua mo-
ueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim, &
non omrim, סִיסְרָא Siſera, & non
Siſra: nec facile patiuntur poſt ſe pun-
ctulum dages, niſi accentus millel, id
eſt, in penultima, ponatur iuxta eas,
ut לָמָּה lamma. Proinde uo-
ces paruæ ſunt, ─ patha, ∴ ſægol,
• hirec ſiue iod, ∴ kybuz ſeu ſchurec
paruum, ─: hatephcamez: & hæ fre-
quenter poſt ſe habent dages, & ſche-
ua mox illas ſequens quieſcit, contra-
riam ſcilicet uocum magnarum tenen-
tes legem: ut אִמּוֹת immoth, סֻלָּם ſyl-
lam, צַדִּיק zaddic, אֶסְתֵּר Eſther.

Notandum quoq; quòd iſtæ qua-
tuor literæ יהוא expreſſe uel implici-
te ſemper ſequuntur uoces magnas, &
nunquam ueniunt poſt uoces paruas,
excepto ſægol: nam dicitur יְבָרֶכְךָ &
אֶגְלֶה Eſt etiam natura literarum יהוא

ut

ut literis בגד כפת mox ſequentibus, ſiue in una ſiue in duabus dictionibus imponant uirgulam raphe: hoc eſt, non facile ſuſtinent poſt ſe dages, ſicut nec uoces magnæ, quarum habitacula ſunt literæ iehu. Dantur tamen quædam exceptiones, ſed quæ non ſemper neque ubique conſtantes inueniuntur, præſertim ea quæ de relatiuis יהו datur, niſi commodus acceſſerit accentus: primò quando capiuntur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius Dina, & שְׁמִי בָּרְכְאֵל nomen meum Bæræchel. ſecundò, quando ponuntur in pauſa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus conſule Canticum noſtri Eliæ quartum.

De duplici dages.

DVæ ſunt ſpecies dages, unum uocatur leue & alterum forte. Leue

ſolùm habet locum in literis בגד כפת
id'que uel à principio dictionum, ut
תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית Vel poſt ſcheua quie
ſcens, ut תִּזְכּוֹר Et illud nihil ſignifi/
cationis habet, ſed monet literam non
aſpere ſed duriuſcule, aut potius natu/
rali expreſsione ſonandam. Quando
enim dico נוֹכָן nochan, caph aſpira/
tur: ſed ſi dixero נִכַּר nickar, caph du
riter profertur & ueluti duplicatur: at
in כֵּן ken, naturalem obtinet ſonum.

Dages uerò forte locum habet ne/
dum in memoratis ſex literis בגד כפת
uerùm & in טס שקץ נוזלים hoc eſt,
omnes literæ ſunt capaces dages for/
tioris præter has quinque אהחער nec
eſt unquam ſine peculiari ſignificatio/
ne. Primò enim indicat defectum nun
primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל ca/
dam, pro אֶנְפּוֹל Sic מִבַּית ex do/
mo, pro מִן בַּית Et אֶפְקֹד uiſitabor,
pro

pro אֶנְפָּקֵר Secundò, index est coniugationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem semper habent dagessatam: ut בִּלַּע deuorauit, & הִתְבַּלַּע deuoratus est. Tertiò, quando duæ posteriores radicales sunt similes, pleru(n)q(ue) una tollitur, relicto dages in altera loco illius: ut à סָבַב dicitur סָבְבוּ uel per syncopam סַבּוּ circuierunt. Quartò, he litera emphatica uel articularis, quã Hebræi uocant הַיְדִיעָה id est, he cognitionis uel demonstrationis, etiam dagessat mox sequentem literam, si modo illa capax sit punctuli dages: quemadmodum habetur in dictione נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta ille uel talis & tantus. Eadem litera cum eisdem pũctis interdum accipitur pro litera הַקְּרִיאָה id est, uocationis: ut הַדּוֹר O generatio. Quintò uau hippuch, quod scilicet uertit futurum in

præteritum, imprimit literæ futuri temporis punctum dages: ut יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit. Excipiuntur futura coniugationis piel, ut וַיְדַבֵּר & loquutus est. Item quando tau & teth in coniugatione hithpael conueniunt, abſconditur tau per dages in teth: ueluti pro תִתְטַמְּאוּ dicitur תִּטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria ſunt dages, primum eſt leue & nihil ſignificat, ſed duntaxat indicat tau non aſpere proferendũ: ſecundum repræſentat literam tau: tertium quoq; eſt dages forte ut ſecundum, unde & ſcheua ſub mem mouetur, quod coniugatio ipſa exigit, quæ ſemper habet mediam dageſſatam. Simile iudicium eſt de tau tertia radicali litera, quando in ſecunda aut prima perſona præteriti aliud tau acceſſerit: ut à שָׁבַת quieuit, non dicitur שָׁבַתְתָּ quieuiſti: ſicut à פָּקַד dicimus פָּקַדְתָּ Sed per da-

ges

ges tollitur tau unum,& dicitur שָׁבַתָּ quieuiſti, שָׁבַתִּי quieui. Sic à כָּרַת ſuccidit, כָּרַתָּ ſuccidiſti:& cætera. Vitat enim hæc lingua,ubi fieri poteſt, geminationem unius literæ. Notabis poſtremò & hoc, quòd dages quando defectum indicat,indicat literam defeciſſe quæ mox literam illam in qua ipſum ponitur,præcedit. Sed literæ אֱהֲוִי quando quieſcunt in uocalibus magnis,quod ſæpe fit,præſertim iod & he, ſolet quies præcedere literam quieſcentem: ſeu,quod idem eſt, quies indicat mox ſequentem literam euanuiſſe.Exemplũ primi, אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedã:ubi dages in teth & gimel deſignat defectum literæ nun (quæ ſola à fronte dictionis deficit) Nam radices ſunt נָטַע & נָגַשׁ Inueniuntur etiam quædam exempla, ubi dages non in ſequenti ſed in præceden

ti litera designat defectum sequentis literæ:ut וַיִּסֹּב & conuersus est, à ra/dice סבב Exemplum secundi: אֵשֵׁב sedebo, אֹמַר dicam, עָשִׂיתָ fecisti: ubi zere sub primo aleph complecti/tur iod primam radicalem literam: est enim יָשַׁב radix uerbi: & holem su/pra secundum aleph includit aleph pri mam radicalem literam:nam aleph il/lud expresse scriptũ constituit primam personam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo, hirec cum sequẽte iod includit literam he. Nam radix uer/bi est עָשָׂה fecit. Sic hic קָם surre/xit, quiescit uau media radicalis litera in camez uoce magna: est enim קוּם uerbi radix. Hæc diffusius tractantur ab Elia Cantico quinto. Hinc igi/tur est, ut literæ אֶהֱוִי uocentur literæ quietis, quia plerunq; quiescunt in uo/cibus magnis: & sicut post literas illas

non

non facile ſequitur dages, ita nec poſt
uocem magnam : ut אֲבַר non אֲבַּר
ſed poſt uocem paruam dicimus אֲבַּר
cum dages . Et omnia illa quæ hic ſcri/
bimus de literis אהוי intelligas neceſ/
ſe eſt de uau & iod quieſcentibus non
mobilibus . Iod נָעַת mobile, aut
uau mobile uocant Hebræi , quando
pro conſonantibus accipiuntur. Quan
do uerò uocalia ſunt, נָחוֹת quieſcētia
uocantur. Appellantur deniq; eædem
quatuor literæ, אוֹתִיוֹת מִתְחַלְּפוֹת id eſt
literæ permutabiles, nā ſæpe una com/
mutatur in aliam, ut רְפָה pro רְפָא ſa/
nauit: in Ieremia, פִּי pro פֶּה os. Sic
פְּרִי pro פְּרָה fructus: דְּבָרֹה pro דְּבָרוֹ
uerbum eius : נָוִית pro נָוֹת locus
proprius : & ſimilia multa licebit paſ/
ſim in ſacris biblijs inuenire . Scien/
dum quoq; quòd uoces magnæ ſæpe
cōmutantur in uocem paruā ſequente

dages: & rurſum quandoq; fieri ſolet, ut uox parua cum dages migret in uocem magnam. Nam eſt æquiualentia quædam inter uocem magnam & inter uocem paruam & dages. Exempla ubi uox magna mutatur in uocem paruam & dages, קְדֻשָּׁה pro קְדוּשָׁה ſanctificata, צִצִּים pro צִיצִים flores, יַסִּית pro יְסִית incitabit: Iſa. XXXVI. הֵסִּיתוּךָ incitauerunt te: pro הֱסִיתוּךָ Ierem. XXXVIII. Et hæc commutatio eſt in ordine duplicatorum frequentiſsima, ut à לֵב cor, fit plurale לִבּוֹת Sic à צֵל umbra, dicitur צִלָּם umbra eorum. Subiũgam nunc exempla ubi uox parua & dages mutantur in uocem magnam, quod potiſsimùm fit ante literas gutturales & ante literam res. Didiciſti autem paulò ſuperius, dages primò oſtendere defectum literæ nun tam eſſentialis quàm ſerui-

lis

lis,& deinde occupare ſemper mediam radicalem in coniugatione piel & hithpael,tertiò per ipſum fieri ſyncopam, & quartò he emphaticam literam ferè ſemper poſt ſe exigere punctum dages : didiciſti etiam,literam res & quatuor gutturales non admittere punctũ lum dages:quid igitur tunc agendum quando dages eſt ſignandum & litera in qua ſignari debet,non eſt illius capax ? Commutandum eſt dages unà cum mox pręcedenti uoce parua in uocem magnam . Et ſi quæris, Quæ ? in quam ? Reſpondeo,Dages & patha in camez,dages & hatephcamez in holem,dages & kybuz in uau ſchurec,dages & hirec in zere , ſimiliter dages & ſægol in zere . Exempla : à נִשְׁמַר cuſtoditus eſt,fit in futuro אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, נִשָּׁמֵר cuſtodiemur,abſcondita litera paſsiua nun per dages in ſchin:

uides hic quomodo dages repræſen-tat nun paſsiuam literam: accipiatur autem uerbum cuius prima non eſt capax punctuli dages, quale eſt אָמַר hinc fit paſsiuum נֶאֱמַר dictus eſt, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere, quia dages non habet locum in aleph. Ideo ipſum & ſægol uel hirec punctus paruus ſub aleph & nun ſcribendus, mutantur in uocem magnam: fitq́ hinc ut zere re-præſentet defectum nun, non per ſe, quum id ſit quietum, ſed per accidens, quòd ſcilicet dages non habeat locum in litera gutturali aleph. Item forma uerborum in cõiugatione piel eſt iſta, דִּבֵּר loquutus eſt, אִבֵּד perdidit: & in coniugatione hithpael, הִתְאַבֵּד perdidit ſeipſum, הִתְפַּלֵּל inſtigauit ſe ad orandum. Et quando media non eſt capax punctuli dages, tunc hæc erit

forma

forma memoratarum cōiugationum, בֵּרֵךְ benedixit, & בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit se, הִתְבָּאֵשׁ fœtidum se fecit. Sic, ut in infinitiuo dicimus דַּבֵּר loquendo, אַבֵּר perdēdo: ita in non dagessabilibus dicimus בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando: mutata scilicet uoce parua & dages in uocem magnam. Haud secus he emphatica litera quando post se non potest habere dages, mutatur dages & patha in camez: ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius: & similia multa. Fit tamen nonnunquam ut ante literas gutturales, præsertim ante חהע ponatur uox parua: ut בִּעֵר depastus est, נִחַם consolatus est, הֶחָכָם sapiens ille, הַהַר mons ille: & cætera.

De puncto scheua.

PVnctus scheua omnium punctorum minister est, & quidem quan- :

doq; mouetur, quãdoq; omnino quie-
ſcit. Mouetur ſeu legitur à principio di-
ctionis, ſub litera dageſſata, ante lite-
ram gutturalẽ, poſt uocem magnam,
& ſub litera quæ mox duplicatur. Ex-
emplum primi, תְּדַבֵּר בְּרֹאשׁ Secun-
di, מַרְעִית מַלְאֲכֵי עִוְּרִים דִּבְּרוּ Tertij,
Quarti, חֲסִירָךְ שֻׁמְּרָה שׁוֹמְרִים Quin
ti, חִנְנִי חַלְלוּ Scheua uerò quieſcens
eſt, quod dũtaxat terminat ſyllabam:
ut אַרְגְּז אֶשְׁמוֹר & cætera. Et no-
ta quòd nunquam ueniunt duo ſche-
ua à principio dictionis, nam non poſ-
ſent ſimul legi, ſeu (ut Hebræi dicunt)
moueri, ſed primum ſemper mutatur
in hirec: ut à שְׁמוֹר cuſtodi, in plurali
dicendum erat שְׁמְרוּ quod proferri
non poteſt: ideo mutatur primum ſche
ua in hirec, diciturq; שִׁמְרוּ cuſtodite.
Quòd ſi adieceris literam aliquam ca-
piti dictionis puta iod, ut יִשְׁמְרוּ iam
ex

ex primo ſcheua, quod à principio di-
ctionis ſemper eſt mobile, ſit ſcheua
quieſcens, & alterum ſit mobile. Nam
quoties intra limites dictionis concur-
rerint duo ſcheuain, ſemper primum
quieſcit & alterum mouetur. Quòd ſi
à principio dictionis duo ſcheuain ſi-
mul uenerint & alterum ſub iod poſi-
tum fuerit, utrunq; in unum hirec mu-
tatur: ut à יְרוּשָׁלַםִ dicitur וִירוּשָׁלַםִ
לִירוּשָׁלַםִ & non וְיְרוּשָׁלַםִ Sic à יְדַבֵּר
id eſt, loquetur, וִידַבֵּר & loquetur: &
cætera. In fine dictionis ſcheua ſemper
quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis
בגד כפת etiam duplicatum: ut וַיִּשְׁבְּ
& captiuauit, וַיֵּבְךְּ & fleuit, וְאָמַרְתְּ
& dixiſti. Excipiuntur קוֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ
in quibus etiam ט & ק in fine inue-
niuntur habere ſcheua. Notandum
præterea quòd ſcheua cõponitur cum
camez, patha & ſægol, uocaturq; ha-

tephcamez,hateph ſægol & hatephpa tha:non ſcheuacamez,ſcheuaſægol & ſcheuapatha. Ex quibus hatephſægol & hatephpatha ſolùm ſub literis gut/ turalibus locū habent,& raro ſub aliis literis: indicantq; literam mouendam non ſecus quàm ſi ſubſcriberetur ſche/ ua mobile. Hatephcamez uerò quum uox ſit & ſyllabam conſtituere poſsit, ſub omnibus literis inuenitur, licet à quibuſdam illud camez hatuph uoce/ tur. Vbi hæc regula in primis eſt no/ tanda, quòd literæ gutturales hatepha tæ punctuant ſe & præcedentem lite/ ram:hoc eſt,ſi litera gutturalis habue/ rit hatephpatha, mox præcedens lite/ ra habebit patha, etiam ſi cum hirec uel ſægol fuerit punctuanda. Excipiun tur tamen caſus quidam,præſertim he הַיְרִיעָה quod habet plerunq; camez, ut הָאֲדָמָה humus ipſa. Sic ſi litera guttu

gutturalis habuerit hatephſęgol, mox præcedens litera habet ſægol. Exempla: à פָּקַד uiſitauit, ubi non eſt litera gutturalis, dicimus in futuro אֶפְקוֹד uiſitabo, תִּפְקוֹד uiſitabis, יִפְקוֹד uiſitabit: at ſi prima radicalis fuerit gutturalis (quæ in hoc caſu raro habet ſcheua purum) hirec literarum futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel in patha uel in ſægol: ut ab עָלָה aſcendit, dicimus אַעֲלֶה aſcendam, תַּעֲלֶה aſcendes, יַעֲלֶה aſcendet: non יִעְלֶה תִּעְלֶה. Sic ab אָסַף collegit, אֶאֱסוֹף congregabo, תֶּאֱסוֹף congregabis, יֶאֱסוֹף congregabit: non יִאְסוֹף. Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה faciam, תַּעֲשֶׂה facies, יַעֲשֶׂה faciet.

Sciendum itaque quòd א ה ח ע literæ gutturales dictæ, à principio dictionis nunquam habent purum ſcheua, ſed eſt ſemper mixtum cum patha

aut ſægol:intra dictionem uerò habẽt quandoque purum ſcheua, & plerun/que quieſcens, præſertim ſi eas præ/cedat accentus, ut יֵרָעְנוּ שָׁלְחְנוּ aut hirec ſub litera ſeruili,ut יִחְיֶה Quòd ſi hirec ſcriptum fuerit ſub litera radi/cali,habet gutturalis pũctum raptum ſeu mobile:ut בִּאֲצוּ blaſphemauerũt, כִּחֲשׁוּ negauerunt. Sic ſi dages leue ue/nerit poſt literam gutturalem,habebit ipſa gutturalis purum & quieſcẽs ſche/ua:ut יַחְפֹּץ deſiderabit:imò ſi ſequa/tur litera quæ non recipit dages leue, adhuc in quibuſdam uerbis litera gut/turalis habet purum ſcheua:ut יַחְמוֹר concupiſcet, יַחְסוֹר deficiet:in quibus tamen litera gutturalem mox præce/dens habet patha,perinde ac ſi guttu/ralis punctuaretur cum ſcheua mixto. Dixi paulò ſuperius ſcheua illud com/poſitum etiam ſub alijs quàm guttu/ralibus

ralibus literis aliquando reperiri: & id quidem uerum est quando duæ literæ in radice sunt similes, & prima fuerit scheuanda: ut גְּלָלִי stercora, צְלָלִי umbræ. Idem sentiendum quando mugitus, hoc est, uirgula uocem retinens, est sub he pathato, id'que ante mem scheuatum, ut הַֽמְקַבְּרִים sepelientes: quod tamen non accidit singulari numero sed plurali tantùm. Sunt etiam quædam aliæ causæ propter quas literæ non gutturales quandoq; recipiunt hatephpatha: de quibus consulere poteris Eliam Cantico duodecimo.

De officijs literarum seruilium.

INter undecim seruiles literas, quæ sunt שְׁמוֹ נִבְחַב אֵלִיָּה quædam ministrant uerbis, quędam nominibus, & quædã tam uerbis quàm nominibus. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ con/

ſtituunt perſonas,genera & numeros: ut literæ אֵיתַן à capite uerborum effi ciunt futurum tempus,& literæ בְּכְלַם infinitiuo inſeruiunt: porrò iſtæ literæ תְּהִימוּן uerbis ſubiunctæ,præteritum conſtituunt:& cætera. Vide Tabulam coniugationũ,& harum literarum offi cia ex ea facilius diſcere poteris,quàm ſi ſigillatim eas tibi hic explicarem. Cæterùm literæ quæ à capite ſeruiunt uerbis & nominibus,ſunt iſtæ, מֹשֶׁה וְכָלֵב quarum miniſteria nunc declarabimus.

מַ Hæc litera primò capit̃ pró præpoſitione, ſignificans partem ex multitudine: ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni:ualet enim idem quod מִן à uel ab,de uel ex:habetq; ſemper pũctum dages ſubiunctum, qui deſignat nun deficiens. Nam ubi dicendum fuerat מִן בַּיִת ex domo,dicimus מִבַּיִת unica

ca dictione. Sic pro מִן כֶּרֶם dicimus breuius מִכֶּרֶם ex uinea, contractis scilicet duabus dictionibus in unam. Et quando litera est gutturalis, quæ punctuli dages non est capax, agendum est iuxta regulam suprà memoratam: nempe quòd uox breuis & dages sunt mutanda in uocem magnam: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à sole: pro מִן אָדָם & מִן חַמָּה Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc literam comparatiuum gradum: ueluti הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב desiderabilia præ auro & obrizo multo: hoc est, desiderabiliora auro: & cætera. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ bonus est fructus meus præ auro: hoc est, melior est fructus meus quàm aurum: dicit sapientia in Prouerbijs. Porrò mem finale ualet eorum, eis, eos: ut רוּחָם spiritus eorum: אֲבַקְּשֵׁם inuestigabo eos: sicut נ finale

facit earum, eas: ut בֵּיתָן domus earum. Præteritum, participium & imperatiuus recipiunt mem finale præcedente camez: futurum autem, præcedente zere.

ש Officium ſchin eſt, quod capitur pro dictione אֲשֶׁר qui, quæ, quod: & punctuatur ferè ſemper cum ſægol, etiam iuxta gutturales literas: ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ quòd deus Iacob in auxilio eius: Pſal. CXLIIII. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ quòd intuita eſt ſeu irradiauit me ſol. Et dageſſatˀ ſemper litera mox ſequẽs, niſi illa ſit gutturalis: tunc enim nulla fit in pũctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando ſchin habere patha, loco ſęgol, hoc eſt, patha magnum loco patha paruo. Vocatur enim ſægol, patha paruum: ut שַׁקַּמְתִּי quòd ſurrexi: שַׁלָּמָה אֶהְיֶה quæ quur ero? Cantic. primo.

שאתה

שֶׁאַתָּה quòd tu:Iudicum ſexto.Apud magiſtros,uſus huius ſeruilis literæ fré quentior eſt quàm in libris ſacris.

ה Litera he primò uocatur הַיְדִיעָה quod ueluti demonſtret rem aliquam & eam inſignem reddat: & ſolet adijci omnibus ſpeciebus nominũ, exceptis proprijs nominibus:ut הַבַּיִת illa domus, הָאָדָם homo ille.Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abraham ille, הַבֵּית־לֶחֶם Bethlæhem. Et nota quòd ſemper punctuatur hæc litera cum patha ſequente dages,niſi ſequatur una ex literis אער tunc enim camezatur: ut הָרֶכֶשׁ currus ille:ubi camez uox magna ponitur loco uocis paruæ & punctuli dages. Iuxta heth uerò & he habet pleruncꝫ patha, ut הַחֹדֶשׁ menſis ille, הַהִיא hæc ipſa.Item iuxta literas ſcheuatas aliquando habet litera ſcheuata poſt he illud dages punctum,ut

הַיְהוּדִים Iehudæi:aliquando non habet,ut הַיְאוֹר piſcina, הַיְסוֹד fundamentum. Et quando litera gutturalis mox ſequens habet camez,he ipſum non raro habet ſægol,ut הֶחָכָם ille ſapiens, הֶהָרִים illi montes:excipiuntur paruæ dictiones,quales ſunt הָעָם הָהַר Inuenitur deniq; hæc litera iuxta uerba,loco relatiui אֲשֶׁר ut הַשּׁוֹמֵר qui cuſtodit: de quo in grammatica, oratione prima,fundamento quinto.

Secundò uocatur iſta litera he הֵא הַתְּמִיהָה id eſt,he admirationis:uel הֵא הַשְּׁאֵלָה he interrogationis: & tunc ſemper pũctuatur cum hatephpatha, & additur tam uerbis quàm nominibus conſignificatiuis:ut הֲבַת nunquid filia? הֲיֵשׁ nunquid eſt? הֲיִצְלַח nunquid proſperabitur? Quando autem uenit iuxta literam ſcheuatam, habet patha purum,quum duo ſcheua à capite

pite dictionis ſimul ſtare nequeant: ut הַכְזוֹנָה nunquid ut ſcortum? הַבְרָכָה אַחַת nunquid benedictio una? nec uenit poſt he illud pathatum dages, ſicut poſt he הַיְרִיעָה niſi in paucis locis, quãdo ſcilicet ipſum ſequitur litera aliqua miniſterialis: ut הַבְמַחֲנִים nunquid in caſtris? Num. XIII. הַכְצַעֲקָתָהּ num ſecundùm clamorem? Geneſeos undecimo. הַכְמוֹת נָבָל num iuxta mortem Nabal? II Regum quarto. Nec eſt quòd hic facile impingas, & agnoſcas he demonſtrationis pro he interrogationis: quia he demonſtrationis nunquam poſt ſe admittit literam ſeruilem quemadmodum he interrogationis. Notandum præterea quòd he interrogatiua litera ante literam gutturalem habet patha ſolùm: ut הַאִישׁ nunquid uir? הַעֶבֶד nunquid ſeruus? הַחִיִּיתֶם num uiuificaſtis? Et quan-

do litera gutturalis camezatur, he quæsitiua litera habet ſægol, ut הֶחָכָם nunquid ſapiens? הֶחָשֵׁיב אָשִׁיב num reducendo reducam? Geneſeos XXIIII. De ſeruitio literæ he in fine dictionis, dicetur paulò poſt.

ו Vocatur hæc litera אוֹת הַמְּחַבֶּרֶת litera coniunctiua: eſt enim à principio dictionis coniunctio copulatiua, & punctuatur in hoc officio cum omnibus ſimplicibus uocalibus, præterquã cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale eſt ſcheua, ſed quod non raro ob certas cauſas in alia mutatur puncta. Primò quidem in ſchurec, quando ſcilicet hæc litera uenit ad literam ſcheuatam, uel ad unam ex literis בּוּמַף Veluti, וּדְבַשׁ & mel, וּשְׁמַרְתֶּם & cuſtodietis, וּמשֶׁה & Moſes, וּבִנְיָמִין & Beniamin, וּפַרְעֹה & Pharao, וַשְׁתִּי & Vaſthi

Vaſthi. וּמָלַכְתָּ & regnabis. Secundò habet uau kamez, quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מִלְעֵיל uel uocem magnam: ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ cœlum & terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & deſolata: de quo latius in grammatica Eliæ. Tertiò habet uau hirec, quando uenit iuxta iod ſcheuatum, ut וִיהוּדָה & Iudas: quieſcente iod, וִימִינְךָ & dextera tua, וִידַעְתֶּם & cognoſcetis, וִיהִי & erit: quæ abſq; uau habent ſub iod ſcheua, nempe ſic, יְהוּדָה יְמִינְךָ יְדַעְתֶּם יְהִי Item quarto punctuatur uau coniunctio cum patha quando accedit ad literam gutturalem pũctuatam cum hatephpatha, ut וַעֲבָדִים & ſerui, וַחֲמוֹרִים & aſini, וַאֲמַרְתֶּם & dixiſtis: & cætera. Quòd ſi litera gutturalis habuerit hatephſægol, uau coniũctio accedens quoq; obtinebit ſægol, ut וֶאֱמֶת & ueritas, וֶאֱכוֹל

& comede. Sed zere habet solùm, iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים & deus, וֵאלֹהָיו & deus eius. Idem obseruant hæ tres literæ כלב quando accedunt ad nomen אלהים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo: & cætera. Porrò quomodo uau uertat pręteritum in futurum & futurum in præteritum, explicat Elias in Grammatica, oratione prima, fundamento quarto.

כ Caph quando est litera seruilis uocatur primò כַּף דִּמְיוֹן caph similitudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocatur כַּף שִׁעוּר caph mensuræ uel coniecturæ: ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quasi duo milia uirorum: Iehosuæ quarto. Et punctuatur ut literæ beth atque lamed: de quo paulò post.

ל Litera lamed uno modo articulus est datiui casus, ut לָעָם populo,

לאדם

לְאָדָם homini:alio modo indicat genitiuum casum, significans קִנְיַן מַה id est, rei possessionem: ut לַיהוָה הָאָרֶץ domini est terra: מִזְמוֹר לְדָוִד psalmus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא ego, tu, ipse: & à pluralibus eorum אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel nostri, לָכֶם uobis uel uestri, לָהֶם illis uel illorum: & cætera.

ב Litera beth quando seruit à capite, accipitur uno modo pro præpositione עִם cum: uocaturq; בֵּית הָעֵזֶר id est, beth subsidij: ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי cum gladio meo & cum arcu meo. Geneseos XLIX. Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל cum deo faciemus uirtutem: Psalmo LX. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio, uocaturq; בֵּית הַכְּלִי beth instrumenti: ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertiò consi-

gnificat דְּבוּק adhæſionem,& נְגִיעָה approximationem:ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ & adhærebit in uel cum uxore ſua:Geneſeos ſecundo. הַנּוֹגֵעַ בָּהָר accedens in montem:Exodi XIX. Porrò punctuatio harum trium literarum כלב eſt talis. Punctus genuinus illis eſt ſcheua, ſicut & literæ uau: ut בְּדָבָר in uerbo, לְדָבָר ad uerbum, כְּאִישׁ quaſi uir. Quòd ſi acceſſerint ad literam ſcheuatam, mutatur ſcheua earũ in hirec, quum duo ſcheua à capite dictionis ſimul ſtare non poſsint: ut בִּשְׁמִי in nomine meo,& non בְּשְׁמִי Excipitur hic iod à capite ſcheuatum, ut ſunt יְרוּשָׁלַםִ יְהוּדָה & ſimilia, in quibus utrũq; ſcheua, tam literæ ſeruilis quàm ipſius iod, mutatur in unum hirec, ut בִּיהוּדָה in Iuda, בִּירוּשָׁלַםִ in Ieruſalem. Quòd ſi memoratæ tres literæ uenerint ad gutturalem hatephatã, fiunt

& ipſæ

& ipsæ illi conformes in puncto, quia litera gutturalis hatephata punctuat se & præcedentem literam:ut בַּעֲבָדִים in seruis,& non בְּעֲבָדִים Sic לַעֲבָדִים seruis ipsis, לָאֱוִיל stulto, בָּאֱוִיל cum stulto.Excipitur nomen אֱלֹהִים iuxta quod habent zere quiescente aleph:ut בֵּאלֹהִים in deo: & cætera. Idem fit in infinitiuo uerbi אמוֹר ut לֵאמֹר ad dicendum. Item quando dictæ tres literæ adiunctæ fuerint à capite dictionis literæ he תַּיְרִיעָה excludunt ferè semper literam he & usurpant sibi punctum illius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipsa domo,dicitur בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipsi homini, dicitur לָאָדָם in eodem significato:& nihil est quod suprà diximus de he haiedia,quod hic non locum habeat. Excipiuntur tamen quædam, in quibus he haiedia manet, iuxta literam seruilem: ut sunt בְּהַשָּׁמַיִם in

ipſis cœlis, לְהַגְּרוּר in ipſum cuneum: & cætera.

De literis a fine dictionum ſeruilibus.

Literæ quæ à fine ſeruiunt, computantur inter affixa. Affixa uocamus pronomina quæ uerbis & nominibus affiguntur & coeunt cum illis in unam dictionem, ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorum, נַפְשֵׁנוּ anima noſtra, נַפְשְׁכֶם anima ueſtra. Sic cum uerbis, שְׁמָרְךָ cuſtodiuit te, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eum, שְׁמָרָהּ cuſtodiuit eam, שְׁמָרַנִי cuſtodiuit me: & cætera. Sed hoc intereſt quòd uerbis ſubiungi poſſunt affixa uel pronomina abſoluta, ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי cuſtodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם cuſtodiuit eos, אֲהֵבָן uel אָהַב אוֹתָן dilexit eas: &c. Nominibus autem adhærent ſola affixa & non pronomina abſoluta.

Affixa

Affixa ſimplicia.

IOd ualet meus, mei, me, mea: & cæteta: ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מַלְכַּי reges mei: רוֹדְפִי perſequẽs me, רוֹדְפַי perſequentes me. Et in uerbis præteritis atq; futuris & in imperatiuo utimur pro ſimplici iod ſyllaba נִי ut שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלֵנִי interrogabis me, שָׁמְרֵנִי cuſtodi me, קְרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrum: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מַלְכֵּינוּ reges noſtri, עֲזָבָנוּ deſeruit nos, זְכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem aut ſine omni puncto, ualet eius, ei, eum, uel illius, illi, illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, דְּבָרָיו uerba illius. Et cum uerbis, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eum, uel שְׁמָרָהוּ addito ſcilicet he & puncto holem mutato in ſchurec. Præmittitur etiam ſæpe ipſi uau litera nun

dageſſata,ut יִשְׁמְרֶנּוּ cuſtodiet eum, pro יִשְׁמְרֵהוּ Plurale eius eſt mem finale, & ſæpe ſyllaba הֶם ut דְּבָרָם uerbũ eorum, דִּבְרֵיהֶם uerba eorum, שְׁלָחָם miſit eos, יַלְבִּשֵׁם induet eos, יַהַרְגוּם occidet eos.

ה He cum puncto mappic eſt relatiuum fœminini generis. Et habet punctum illum quando præcedere poteſt camez:ſin alius punctus pręcedat, puta zere uel ſægol aut ſchurec, habet he punctum camez. Exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, ſcilicet mulieris, דְּבָרֶיהָ uerba illius, שְׁמָרָהּ cuſtodiuit illam, אֶשְׂנָאֶהָ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante ſe nun dageſſatũ, ut תִּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Eius plurale eſt nun finale, & ſyllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbũ earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum, אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן cuſtodiam eas, יַהַרְגוּן occident eas. Conſtituit

alioquin

alioquin he radici ſuperaddita fœmininum genus:ut à מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, קָדוֹשׁ ſanctus, קְדוֹשָׁה ſancta. Capitur quoqꝫ in fine localiter, ſignificans ſcilicet motum ad locum: ut ab אֶרֶץ terra, בָּא אַרְצָה uenit in terram, הִבִּיט הַשָּׁמָיְמָה ſuſpexit in cœlum.

ך Caph ſeruile à fine cum camez, ualet tu, tuus, te, tibi: & cum ſcheua, tu, tua, in fœminino:ut דְּבָרְךָ uerbum tuum, דְּבָרֶיךָ uerba tua ô uir, אִשְׁתְּךָ uxor tua, פְּקָדְךָ uiſitauit te, יִשְׁמְרוּךָ cuſtodient te. Plurale eius eſt ſyllaba כֶם uos, ueſter:ut דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, שְׁלַחְכֶם miſit uos, אֶשְׁמַרְכֶם cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodietis uoſipſos. In fœminino uerò dicitur, דְּבָרֵךְ uerbum tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua ô mulier, שְׁלָחֵךְ miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמְרֵךְ cuſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recor-

dabuntur tui.Et in plurali habet כֶן ut דִּבְרְכֶן uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲהֵבְכֶן dilexit uos, יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos:& cætera.

De *numeris*.

NVmerant Hebræi per literas alphabeti haud ſecus quàm nos per ciphras. Nam uox ipſa Ciphra,uidet' ab Hebræis mutuata:uocant enim illi numerationem סְפִירָה ſphiram.

Paradigma illarum ſic habetur,

י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
ב	יט	יח	יז	יו	טו	יד	יג	יב	יא
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11
ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל
300	200	100	90	80	70	60	50	40	30
תתר	תתק	תת	תש	תר	תק	ת			
1000	900	800	700	600	500	400			

Superſtitioſe יה pro 15 non ponunt, quum

quum ſit pars diuini nominis יהוה.

Quidam uſurpant etiam literas fi/nales pro numeris, ſcilicet

500 ך 600 ם 700 ן 800 ף 900 ץ

Numerũ annorum mundi, hoc Chri/ſti anno milleſimo quingenteſimo tri/geſimoſeptimo currente uſque ad Se/ptembrem, Hebræi ſcribunt ה׳ רצ״ז hoc eſt, quinquies milleſimum ducen/teſimum nonageſimum ſeptimum. Vbi uides quod literæ aleph, beth, & cætera: ante literas centenarium ſignifi cantes poſitæ, tot millenaria importãt, quot unitates ſeorſum poſitæ ſignifi/cant. Hebræi tamen plerunque omit/tunt millenarium numerum, & ſcribũt in hunc modũ, מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם בִּשְׁנַת רצ״ז לפ״ק hoc eſt, anno à creatione mun di ducenteſimo nonageſimoſeptimo, iuxta minorem numerum. Facit enim לפ״ק idem quod לִפְרַט קָטוֹן.

NVMERI cardinales & ordinales masculini & fœminini generis.

Cardinales masculini.

Vnus	Duo	Tres	Quatuor
אֶחָד	שְׁנַיִם	שְׁלֹשָׁה	אַרְבָּעָה
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשָּׁה	שִׁשָּׁה	שִׁבְעָה	שְׁמֹנָה
Nouem	Decem.		
תִּשְׁעָה	עֲשָׂרָה		

Cardinales fœminini.

Vna	Duæ	Tres	Quatuor
אַחַת	שְׁתַּיִם	שָׁלֹשׁ	אַרְבַּע
Quinque	Sex	Septem	Octo
חָמֵשׁ	שֵׁשׁ	שֶׁבַע	שְׁמֹנֶה
Nouem	Decem.		
תֵּשַׁע	עֶשֶׂר		

Ordinales masculini.

Primus	Secundus	Tertius	Quartus
רִאשׁוֹן	שֵׁנִי	שְׁלִישִׁי	רְבִיעִי

Quin-

Quintus Sextus Septimus Octauus
שְׁמִינִי שְׁבִיעִי שִׁשִּׁי חֲמִישִׁי

Nonus Decimus.
עֲשִׂירִי תְּשִׁיעִי

Ordinales fœminini.

Prima Secunda Tertia Quarta
רִאשׁוֹנָה שֵׁנִית שְׁלִישִׁית רְבִיעִית

Quinta Sexta Septima Octaua
שְׁמִינִית שְׁבִיעִית שִׁשִּׁית חֲמִישִׁית

Nona Decima.
עֲשִׂירִית תְּשִׁיעִית

Inuenitur etiam ſæpe אַחַד pro אֶחָד & אֶחָת pro אַחַת Dicitur quoq; in fœminino שְׁתַּיִם pro שְׁנְתַּיִם duæ.

Proinde maſculina cardinalia in נסמוך id eſt, ſubiunctione nominum, habent, שְׁנֵי שְׁלֹשֶׁת אַרְבַּעַת חֲמֵשֶׁת שֵׁשֶׁת שִׁבְעַת שְׁמוֹנַת תְּשְׁעַת עֲשֶׂרֶת Et in fœminino, שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ אַרְבַּע חֲמֵשׁ שֵׁשׁ שְׁבַע שְׁמוֹנָה תְּשַׁע עֶשְׂרֵה

Poſt decem, ordinalis numerus non differt à cardinali. Dicitur enim, אַחַד עָשָׂר undecim & undecimus: & עַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ undecimus menſis: & in fœminino, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת undecim cortinæ: שְׁנֵים עָשָׂר duodecim & duodecimus, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim & tredecimus, אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim & decimuſquartus. עֶשְׂרִים uiginti & uigeſimus, שְׁלֹשִׁים triginta & trigeſimus, אַרְבָּעִים quadraginta & quadrageſimus, חֲמִשִּׁים quinquaginta & quinquageſimus, שִׁשִּׁים ſexaginta & ſexageſimus, שִׁבְעִים ſeptuaginta & ſeptuageſimus, שְׁמֹנִים octoginta & octogeſimus, תִּשְׁעִים nonaginta & nonageſimus, מֵאָה centum & centeſimus, מָאתַיִם ducenti & ducenteſimus, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת trecenti & trecenteſimus. אֶלֶף mille milleſimus, אֲלָפִים millia, אַלְפַּיִם duo

duo millia, רִבַּת & רִבּא atque רְבָבָה decem millia: idem רִבּוֹ aleph mutato in uau, רִבּוֹתַיִם uiginti millia, רִבּוֹ רְבָבָן decies decem millia, id eſt, cen/tum millia.

In fœminino genere, poſt decem hoc pacto numeramus, אַחַת עֶשְׂרֵה & עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה undecim & undecima, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה duodecim & duodecima, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה tredecim & decimatertia, אַרְבַּע עֶשְׂרֵה quatuordecim & quarta/decima: עֶשְׂרִים uiginti & uigeſima, שְׁלֹשִׁים triginta & trigeſima. Et ſic de reliquis, ut in maſculino ge/nere.

PRIMAE PARTIS INSTITVTIONIS FINIS

INSTITVTIO ELIANAE GRAMMATICAE SVMMARIVM & ueluti compendium quoddam in pulchrum redactum ordinem.

NE SIMPLICI lectori & mutis prçceptoribus linguam ſanctam diſcere inſtituenti, Hebraiſmi inconſuetus loquendi modus imponat, aut à ſtudio eius abſterreat: conſultum nobis uiſum fuit breuibus oſtēdere, quid Elias in nobili ſua grammatica & ex doctiorum rabinorum commentarijs excerpta, ſummariè doceat, quas regulas præſcribat, quem ordinem ſequatur: & ſic ueluti ſemitam præparare in eandem, ut uel omnibus uſui eſſe poſsit, etiam ſi iam bonam partem explicuerimus.

IGITVR in primis docet apud Hebræos tres eſſe orationis partes, Nomen, Verbum, & Conſignificatiuas dictiones, per quas intelliguntur Aduerbia, Præpoſitiones, Coniunctiones & Interiectiones. In Verbis maior uis eſt. Porrò omne Nomen & Verbum tribus radicalibus conſtat literis. Vocant enim uocabuli originem, שׁוֹרֶשׁ radicem. Et omnes aliæ literæ à capite uel calce adductæ, nuncupantur שִׁימּוּשִׁיּוֹת miniſteriales. Denominant autem literas cuiuslibet radicis à tribus literis huius uocabuli פָּעַל. Primam ſcilicet cuiuslibet radicis literam uocantes pe uel pepoal, ſecundam ain ſeu ainpoal, & tertiam lamed ſiue lamedpoal: ut in radice שָׁמַר ſchin eſt pepoal, mem ainpoal, & res lamedpoal. Præterea ſecernunt totius linguæ radices in octo claſſeis ſeu ordi-

nes. Primum ordinem tenent פְּעָלִים שְׁלֵמִים uerba & nomina perfecta, quæ ſcilicet nunquam ob quamcunq; inflexionem amittunt unam ex radicalibus literis: ut ſunt שָׁמַר cuſtodiuit, בָּרַל diuiſit, הָרַג occidit. De his Aben Ezra ita ſcribit, אוֹתִיּוֹת הָעִיקָּר שֶׁהֵם רג״ז קט״ת ע״ץ חס״ר אֵינָם נִגְרָעִים לְעוֹלָם אֶלָּתִי הַכְּפוּלִים הַמְּרוּמִים מֵהָעַיִן וְהַלָּמֵד:

Secundum ordinem conſtituunt defectiua in pe nun, hoc eſt, quæ primam radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ acceſsit, נָפַל cecidit: & alia multa, quæ ob id חֲסֵרִים defectiua uocitantur, quia haud raro amittitur nun & loco eius dageſſatur ainpoal ſeu ſecunda radicalis: ut אֶפֹּל pro אֶנְפֹּל cadam, תִּגַּשׁ accedes.

Tertium ordinem efficiunt omnia uerba & nomina, quorum prima litera radicis eſt iod, & ea uocantur בְּחֵי פֵּא

יוּד

יור quieſcentia in pe iod: nam non/
nunquam quieſcit iod in uoce magna,
præſertim in zere, ut à יָשַׁב ſedit, di/
citur in futuro אֵשֵׁב ſedebo, תֵּשֵׁב ſe/
debis. Et ab eodem uerbo fit uerbum
tranſitiuum quod hiphil uocant, hunc
in modum הוֹשִׁיב fecit ſedere ſeu col/
locauit: ubi iod litera quieſcit in uoce
magna, uau holem. In hunc quoq; or/
dinem reijciuntur uerba quæ ab aleph
incipiunt: nam & ea nonnunquam in
futuro permittunt quieſcere aleph lite/
ram, quemadmodum ab אָכַל come/
dit, dicitur אֹכַל comedam, quieſcente
aleph eſſentiali in holem: aleph uerò
expreſſum conſtituit primã perſonam
futuri tẽporis. Et illa quies ſolùm inue/
nitur in prima perſona ſingulari: nam
in alijs perſonis dicitur תֹּאכַל come/
des, יֹאכַל comedet, aleph expreſſe
ſcripto. Quartum ordinem uen/

dicant ſibi uerba, quorum media radicalis eſt uau quieſcens, quæ plerunque eliditur & in uoce magna quieſcit: ut קָם pro קוּם ſurrexit, שָׂם pro שׂוּם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur: de quo in Grammatica. Huc etiã pertinent uerba quorum media radicalis eſt iod quieſcens: ut רִיק uacuus fuit, גִּית clauſit, טִיל tulit: & cætera. Dixi ſignanter quando iod uel uau quieſcit, quia ſi mouerentur, iam radix illa alteri ordini adſcribenda eſt: ut גָּוַע expirauit, quod eſt de primo ordine: חָיָה uixit, quod eſt de quinto ordine. Quintus ordo complectitur uerba quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiã he uel aleph, uocanturq; quieſcentia in lamed he: ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he, mutant plerunque he in iod uel uau: ut עָשִׂיתָ

fecisti, עָשׂוּ fecerunt, עֲשׂוֹת facere: de quo in Coniugationibus. Quæ uerò terminantur in aleph, in illis quiescit aleph: hoc est, non habet propriũ punctum uocalé: ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרֵאתָ uocatus es: & cætera.

Sextus ordo habet radices כְּפוּלִים quæ scilicet duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similium reijcitur & altera dagessatur: ut à תָּמַם quod est de primo ordine, fit תַּם perfecit, eiusdem scilicet significati cum תָּמַם Et illicò ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem punctum dages, ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גָּזַז fit גַּז totondit, absque dages, quia ultima dictionis litera non dagessatur, nisi punctuetur: & si addideris literam, dagessatur zain: ut גַּזּוֹתָ totondisti, גַּזּוּ totonderunt. In septimo ordine sunt uerba quæ primam radicalem lite

ram habent nun uel iod uel aleph,& tertiam he uel aleph:ut נָבָה נָטָה quæ ratione nun ſunt defectiua,& ratione he quieſcentia in tertia radicali:ſunt igitur compoſiti ordinis. Hæc uerò אָבָה יָרָה & ſimilia, quieſcunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba מְרֻבָּעִים quæ ſcilicet conſtant quatuor radicalibus literis,quemadmodum ſunt גִּלְגֵּל שִׁעֲשַׁע כִּרְבֵּל & ſimilia. Hæc de ordinibus dicta ſufficiant.In Elia copioſora de illis inuenies: nos ſolùm uiam in eundem ſternimus.

DE CONIVGATIONIBVS

DOCET Elias in Coniugationibus duo obſeruãda,formam & ſignificationẽ.Et ut iam uerba diſcreuimus in octo ordines,ita notabis quòd in quolibet ordine,octauo excepto,inueniuntur quatuor coniugationes, iuxta

xta quas quodq́; uerbum quadrupliciter coniugari poteſt, haud ſecus quàm apud Latinos unum uerbũ in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur: ut eſt pario & parturio, edo edis, eſito eſitas, eſurio eſuris: &c. Sic enim in prima cõiugatione Hebræa dicimus שָׁמַר In ſecunda שִׁמֵּר In tertia הִשְׁמִיר Et in quarta הִשְׁתַּמֵּר Et item ſi acceperis uerbum de ſecundo ordine, poteris illud per ſingulas quatuor inflectere cõiugationes: ut נָגַשׁ in prima, נִגֵּשׁ in ſecunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in quarta. Exemplũ in tertio ordine, יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in ſecunda, הוֹשִׁיב in tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Iſta autem multiplex coniugatio unius uerbi, ſolùm propter tranſitiuam ſignificationem habendam, apud Hebræós ponitur. Eſt enim mirabile dei artificium in hac lingua, ut ex una uoce multa fluãt

ſignificata. Nam ubi Latinus dicit ſe-
deo, in neutro genere, & colloco, in acti
uo genere, Hebræus id explicat una
uoce, ſed in diuerſis coniugationibus:
nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fe-
cit ſedere ſeu collocauit, in tertia. Sic
יָצָא exiuit, הוֹצִיא eduxit, לָמַר di-
dicit, לִמֵּר docuit, נָגַשׁ appropin-
quauit, נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ ap-
plicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit ſeipſum.
Vides quàm breuis & quàm lata hæc
ſit lingua. Sed nunc coniugationes ip-
ſas ſuccincto ſermone explicabo.

PRIMA coniugatio uocatur קַל
id eſt, leuis: quia non habet dages ut ſe
cunda coniugatio, nec he ut tertia, nec
ſyllabam הִתְ ut quarta. Forma eius
eſt triplex, ſcilicet שָׁמַר cuſtodiuit,
חָפֵץ deſiderauit, יָכֹל potuit. Prima
forma habet camez & patha, ſecunda
camez & zere, tertia camez & holem.

Signi-

Significatio uerò eius est plerunq; neutra,& solùm propter uerba neutra ponitur, sicut aliæ propter uerba transitiua: tametsi multa quoq; in ea inueniuntur transitiua uerba. Exempla: שָׁכַן quieuit,mansit,in prima: שִׁכֵּן posuit, in secunda. Sic שָׁכַב iacuit,in prima: הִשְׁכִּיב posuit in lectum,in tertia.Item שָׁמַע audiuit, שִׁמַּע in secunda:& in tertia הִשְׁמִיעַ diuulgauit: שָׁלַח misit,in prima: שִׁלַּח ablegauit,in tertia. Sic פָּתַח aperuit, puta ostium uel simile quid, quod iterum clauditur: & פִּתַּח aperuit cum uiolentia, uel quod non iterum clauditur. Sic שָׁבַר fregit, שִׁבַּר contriuit: הִשְׁבִּיר fecit frangere, scilicet per alium: אָכַל comedit, אִכֵּל deuorauit, הֶאֱכִיל cibauit. Sunt etiam multa, quę in prima coniugatione sunt neutra,& in secunda atque tertia sunt ad alterum transitiua: ut מֵת

mortuus eſt, in prima coniugatione: מוֹתֵת in ſecunda: & הֵמִית in tertia, interfecit. Sic חָכַם ſapiens fuit, חִכֵּם ſapientiam docuit: idem ferè הֶחְכִּים Regulariter itaque uerba quæ in prima coniugatione ſunt neutra, in ſecunda & tertia ex æquo fiunt tranſitiua: & quæ in prima ſunt tranſitiua ad alterum, in ſecunda addunt ſignificato uehementiam quandam, & in tertia fiunt tranſitiua ad tertium. Nunc exempla ponemus in hac prima coniugatione pro ſingulis ordinibus, & ſecundùm modos, ut ab Hebræis deſcribuntur.

CONIVGATIO ACTIVA uerborum kal,per omnes ordines,& primò in uerbis perfectis.

Præteritum, עָבַר

שָׁמַר חָפֵץ	cuſtodiuit,maſc.gen.
שָׁמַרְתָּ חָפַצְתָּ	cuſtodiuiſti,maſcul.
שָׁמַרְתִּי חָפַצְתִּי	cuſtodiui,cõmuni ge.
שָׁמְרוּ	cuſtodierunt,cõmu.
שָׁמַרְנוּ	cuſtodiuimus,cõmu.
שְׁמַרְתֶּם	cuſtodiuiſtis, maſcul.
שָׁמְרָה חָפְצָה	cuſtodiuit,fœminini:
שָׁמַרְתְּ שָׁבַחַתְּ	cuſtodiuiſti,fœmin.
שְׁמַרְתֶּן	cuſtodiuiſtis,fœmin.

Secunda ſingularis maſculini ſæpe recipit paragogen he:ut שָׁמַרְתָּה cuſtodiuiſti. Porrò ſub pauſis dicimus שָׁמָרוּ שָׁמָךְ Et in fœminino, שָׁמֵרָה. חָפֵצָה

Inueniuntur quoq; quædam uerba ha bere duplex camez extra pausam, sed non ubique: ut מָלַךְ regnauit, שָׁאַג rugiuit, שָׁפַט iudicauit.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי.

שׁוֹמֵר חָפֵץ זֹרֵעַ custodiens, masculini:
שׁוֹמְרִים custodientes, mascul.
שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְרָה custodiens, fœminini:
שׁוֹמְרוֹת custodientes, fœmin.

Forma חָפֵץ est communis præterito & participio. Vtuntur autem Hebræi hoc participio loco uerbi pręsentis tem poris, præponuntq; pronomina primæ, secundæ & tertiæ personæ, ut est אֲנִי שׁוֹמֵר custodio, אַתָּה שׁוֹמֵר custodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים custodiemus. Sic in fœminino, אַתְּ שׁוֹמֶרֶת custodis: & cætera.

Participium præteritum, פָּעוּל

שָׁמוּר קָרוּעַ custoditus, masculini:
שְׁמוּרִים שְׁמוּרֵי custoditi, masculini:

שמורת

שְׁמוּרָה שְׁמוּרֶת custodita, fœminini:
שְׁמוּרוֹת custoditæ: fœminini.

Et hoc participium recipit pronomina sicut participium præsens. Porrò quæ sunt neutra, usurpant adiectiuum pro utroq; participio: ut à גָּבַר præualuit, fit גִּבּוֹר fortis. Sic רָחוֹק longe absistens, pro רוֹחֵק & רָחוּק Sunt tamen multa neutra quæ primum habent participium pro utroque, ut עוֹמֵד stans, הוֹלֵךְ incedens.

Infinitiuus, מָקוֹר

שָׁמוֹר שְׁמֹעַ custodire, custodiẽdo:
לִשְׁמוֹר לִשְׁמֹעַ ad custodiendum:
בִּשְׁמוֹר בַּעֲמֹד in custodiendo:
כִּשְׁמוֹר quum custodiret:
מִשְּׁמֹר à custodiendo.

Infinitiuus sine literis bachlam habet sub prima camez, & cum literis bachlã mutatur camez in scheua. Post mem autem bachlam sequitur dages, quia

mem illud eſt à præpoſitione מִן abſconditúrque nun per dages in ſchin. Porrò quando prima radicalis eſt gutturalis, mem habet zere, ut מֵהֲרֹג ab occidendo. Cum uirgula makaph, mutatur holem in hatephcamez, ut שְׁמָר־ cuſtodiendo.

Imperatiuus, צִוּוּי

שְׁמֹר & שָׁמְרָה זָכְרָה	cuſtodi, maſcul.
שִׁמְרוּ שְׁמֹרוּ שִׁירוּ	cuſtodite, maſc.
שִׁמְרִי מַלְכִי שִׂמְחִי	cuſtodi, fœmin.
שְׁמֹרְנָה שְׁמַעְנָה	cuſtodite, fœm.

Abijcitur etiam nonnũquam litera he à plurali fœminino, ut שְׁמֹרְןָ Item neutra & quæ deſinunt in literam gutturalem, habent plerunque patha loco holem: ut שְׁמַע audi, שְׁכַב iace, שְׂמַח lætare: & cum uirgula makaph זְכָר־ recordare. Sed de hoc uide Eliam oratione ſecunda, fundamento primo, ſigno ſexto.

Futu

Futurum, עָתִיד

Formatur futurum ab imperatiuo, literis איתן præpositis: recipitq́ prima utriusq́ numeri persona nonnūquam paragogen he. Punctuatur autem litera aleph cum sægol, & reliquæ literæ cum hirec.

אֶשְׁמֹר אֶשְׁמְרָה אֶשְׁכַּב	custodiam, cō.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁמַע תִּשְׁמָר־	custodies, ma.
יִשְׁמֹר יִשְׂמַח	custodiet, ma.
יִשְׁמְרוּ יִשְׁמְרוּן	custodient, m.
תִּשְׁמְרוּ תִּפְקְרוּן	custodietis, m.
נִשְׁמֹר נִפְקְרָה	custodiem⁹, c.
תִּשְׁמְרִי תִּפְקְרִין	custodies, fœ.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁמַע	custodiet, fœ.
תִּשְׁמֹרְנָה תִּשְׂמַחְנָה	custodietis, custodient, fœminini generis.

Et cum abiectione literæ he, תִּשְׂמַחְןָ lætabimini: & quorum prima est gutturalis, אַעֲמֹר stabo, תֶּחֱוַץ præua-

lebis, יֶאֶרְבוּ insidiabuntur, תֶּחֱזַקְנָה præualebunt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in se/cundo ordine.

נָגַשׁ נָפַל appropinquauit, masculini:
נָגַשְׁתָּ appropinquasti, masculini.

Totum præteritum coniugatur ut in perfectis.

Participium præsens,
נוֹגֵשׁ appropinquans: ut in perfectis.

Participium præteritum,
נָטוּעַ plantatus: ut in perfectis.

Infinitiuus, מָקוֹר
גֶּשֶׁת appropinquare.
מִגֶּשֶׁת בְּגֶשֶׁת לְגֶשֶׁת

Quæ in infinitiuo abijciunt nun, assu/munt à fine literam ת Quæ uerò non abijciunt, tenēt formam perfectorum, sicut & purus infinitiuus est sine defe/ctu: ut נָגוֹשׁ appropinquando, נָפוֹל caden

cadendo:& cum literis bachlam לִנְפּוֹל more perfectorum. Sic à נָטַע לִנְטֹעַ A נָגַע autem, לָגַעַת ad tangendum: mutato duplici ſægol in duplex patha, propter literam gutturalem. Sic itaque quædam ueniunt more perfectorum, & quædam cum defectu primæ radicalis literæ.

Imperatiuus, צִוּוּי

גַּשׁ גֹּשׁ גְּשָׁה	appropinqua, maſcul.
גְּשׁוּ נִפְלוּ	appropinquate, maſcul.
גְּשִׁי נִתְצִי	appropinqua, fœmin.
גַּשְׁנָה נְפַלְנָה	appropinquate, fœmin.

Dicitur etiam in ſingulari maſculino, גְּשַׁת Quædam itaq; ueniunt integra, & quædam cum defectu nun.

Futurum, עָתִיד

Omnia ferè uerba huius ordinis, in futuro abijciunt nun primam radicalem, & dageſſant alteram.

אֶגַּשׁ אֶגְּשָׁה appropinquabo, cõmuni:

תִּגַּשׁ תִּפֹּל appropinquabis, maſ.
יִגַּשׁ יִגְּרֹת appropinquabit, maſ.
נִגַּשׁ נִגְּשָׁה appropiquabimus, c.
תִּגְּשׁוּ תִּדְּרוּן appropinquabitis, m.
יִגְּשׁוּ יִנְסָעוּ appropinquabunt, m.
תִּגְּשִׁי תִּפְּלִי appropinquabis, fœ.
תִּגַּשְׁנָה תִּפֹּלְנָה appropinquabitis, appropinquabunt, fœminini generis.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in tertio ordine.

יָשַׁב יָדַע אָמַר habitauit, maſculini:
יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתָּ habitaſti, maſculini.
Præteritum hoc nõ differt à perfectis.

Participium præſens,

יוֹשֵׁב יוֹדֵעַ אוֹמֵר habitans, maſculini.

Participium præteritum,

יָשׁוּב יָדוּעַ habitatus, maſculini gen.
Hæc duo participia fiũt ut in perfectis.

Infinitiuus, מָקוֹר

שֶׁבֶת דַּעַת habitare, ſedere.

ללכת

לָלֶכֶת לְרַעַת ad eundum.
כְּלֶדֶת כֶּאֱמֹר quum pareret.

Abijcitur plerunq; prima iod & annectitur litera tau, habentq́; hi infinitiui formam nominum, quæ duplici constant ſægol: nam ſicut à קֶרֶב dicimus קִרְבּוֹ interiora eius, ſic à שֶׁבֶת שִׁבְתּוֹ ſeſsio eius. Porrò in רַעַת utrunq; ſægol mutatur in patha propter literam gutturalem.

Imperatiuus, צִוּוּי

שֵׁב שְׁבֶת רַע ſede, habita, maſcul.
שְׁבוּ רְשׁוּ אִמְרוּ habitate, maſculini:
שְׁבִי רְעִי ſede, fœminini gen.
שֵׁבְנָה רַעְנָה ſedete, habitate, fœ.

In hoc modo iod abiectum, nullum poſt ſe relinquit ueſtigium.

Futurum, עָתִיד

אֵשֵׁב אֵשְׁבָה אֹמַר ſedebo, communi:
תֵּשֵׁב תֵּרַע תֹּאמַר ſedebis, maſculini:
יֵשֵׁב יִיטַב יִישַׁר ſedebit, maſculini:

נֵשֵׁב נֵדְעָה habitabimus,cõmu.
תֵּשְׁבוּ תֵּדְעוּן habitabitis,maſcul.
יֵשְׁבוּ יֵרְדוּן habitabunt,maſcul.
תֵּשְׁבִי תֵּינְקִי habitabis, fœminini:
תֵּשֵׁב תֵּרֵד תֵּיסַף habitabit,fœminini:
תֵּלַדְנָה parient,parietis,fœ.

Hic facile licet uidere, quomodo iod prima radicalis ſub literis futuri tempo ris quieſcat in zere uoce magna,etiam ſi pauca quædam inueniantur quæ iod in futuro non abijciunt: ſicut indicaui per exempla יִיטַב & יִינְקִי Quòd autem ſecunda quoque habet zere,ut יֵרֵד id aiunt eſſe propter conformita/ tem,licet illa non ubique obſeruetur:ut וַיֵּלֶךְ & abijt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in or/
dine quarto.

Præteritum, עָבַר

קָם מֵת אוֹר גִית ſurrexit,maſculini:

קַמְתָּ מַתָּ אַרְתָּ	ſurrexiſti, maſculini:
קַמְתִּי מַתִּי גַּפְתָּ	ſurrexi, communis g.
קָמוּ מֵתוּ אוֹרוּ	ſurrexerunt, cõmunis
קַמְתֶּם מַתֶּם	ſurrexiſtis, maſculini:
קַמְנוּ מַתְנוּ	ſurreximus, cõmunis:
קָמָה מֵתָה	ſurrexit, fœminini ge.
קַמְתְּ מַתְּ	ſurrexiſti, fœminini:
קַמְתֶּן מַתֶּן	ſurrexiſtis, fœminini.

Quieſcit in hoc ordine media radicalis uau, in camez & zere: idq; ſolum in tertia perſona utriuſq; numeri. In reliquis autem perſonis mutatur camez in patha, ne ſeques ſcheua mobile fiat. Adiecimus exemplum מֵת quod illud frequens ſit in Biblijs ſacris, etiam ſi aliud ſibi ſimile raro occurrat. Inueniuntur quoq; quatuor aut quinque, in quibus zere mutatur in iod hirec aliam uocem magnam: ut צִית בִּין טִיל גִּית Quòd autē à מֵת fit in ſecunda מַתָּ & non מַתְתָּ id commune eſt omnibus uer-

bis in tau literam desinentibus.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

קָם מֵת אוֹר	surgens, masculini gené.
קָמִים מֵתִים	surgentes, masculini:
קָמָה מֵתָה	surgens, fœminini:
קָמוֹת מֵתוֹת	surgentes, fœminini.

Fœmininum huius participij non differt à præterito fœminini generis, nisi in accentu: nam præteritum est מִלְּעֵיל millel, hoc est, habet accentum in penultima syllaba: participium uerò est מִלְּרַע milra, hoc est, habet accentum in ultima syllaba.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּל סוּר	circuncisus, masculini ge.
מוּלִים	circuncisi, masculini:
מוּלָה סוּרָה	circuncisa, fœminini:
מוּלוֹת	circuncisæ, fœminini.

Hæc participia sunt rara in isto ordine, & secundùm quosdam sunt nomina תּוֹאַר id est, formalia.

Insi-

Infinitiuus, מָקוֹר

קוּם שׁוּב ſurgere:
לָקוּם בְּקוּם ad ſurgendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוּם קוּמָה שִׂים ſurge, maſculini: רֻץ
קוּמוּ גִילוּ שְׁבוּ ſurgite, maſculini:
קוּמִי סוּרִי שִׂישִׂי ſurge, fœminini:
קוּמְנָה סֹרְנָה ſurgite, fœminini.

Mutatur ſæpe in imperatiuo uau litera in iod : ut שִׁירוּ cantate, שִׂישׂוּ lætamini.

Futurum, עָתִיד

אָקוּם אָמוּת יָסִית ſurgam, cõ. אָשִׁירָה
תָּקוּם תָּשׁוּב ſurges, maſculini:
יָקוּם יָקֻם יָבוֹא ſurget, maſculini:
נָקוּם נָמוּת ſurgemus, cõmunis:
תָּקוּמוּ תְּקוּמוּן ſurgetis, maſculini:
יָקוּמוּ יְסִיתוּן ſurgent, maſculini:
תָּקוּמִי תָּשִׂישִׂי ſurges, fœminini:
תָּקוּם תָּבוֹא ſurget, fœminini:
תָּקוּמְנָה ſurgetis, ſurgent: fœ.

Quando uau hippuch (quod ſcilicet fu turum mutat in præteritum) acceſſerit, mutatur plerunque uau in camez uel alium punctum: ut וַיָּקָם & ſurrexit, וַיָּשַׂר & dominatus eſt, וַיָּרָץ & cucurrit, וַיָּמֹת & mortuus eſt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in ordine quinto.

Præteritum, עָבַר

גָּלָה חָיָה קָרָא	reuelauit, maſculini g.
גָּלִיתָ קָרָאתָ	reuelaſti, maſculini ge.
גָּלִיתִי בָּרָאתִי	reuelaui, communis g.
גָּלִינוּ בָּרָאנוּ	reuelauimus, commu.
גְּלִיתֶם בְּרָאתֶם	reuelaſtis, maſculini g.
גָּלוּ קָרְאוּ	reuelauerunt, comm.
גָּלְתָה חָיְתָה	reuelauit, fœminini g.
גָּלִית גָּלִית	reuelaſti, fœminini ge.
גְּלִיתֶן חֲיִיתֶן	reuelaſtis, fœminini g.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in iod, & in tertia fœminini mutatur unum

he

he in tau raphatum:excipiũtur tamen quatuor uerba, in quibus he tertia radicalis perpetuò ſtabilis manet: ut גָבַהּ גָבַהְתָּ exaltauit, exaltaſti: נָגַהּ נָגַהְתָּ ſplenduit: תָּמַהּ miratus eſt: כָּמַהּ concupiuit:& hæc numerantur inter perfecta, quantùm attinet ad literam he, atque ob id non habent duo camez, ſed he ſignatur pũcto uentrali ad indicandum hanc ſtabilitatem.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

עוֹשֶׂה גוֹלֶה faciens, maſculini gen.
עוֹשִׂים facientes, maſculini gen.
עוֹשָׂה faciens, fœminini gen.
עוֹשׂוֹת facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus ſingulare diſcrimen à maſculino ſingulari in ſolo puncto finali, quod maſculinum habet ſægol & fœmininum camez. Maſculina in regimine mutant ſægol in zere, ut עוֹשֵׂה שָׁמַיִם factor cœlorum:

fœminina autem mutant camez in pa-
tha & he in tau, ſed tunc propriè ſunt
nomina, abſoluunturq́ʒ à tempore.

Participium præteritum, פָּעוּל

גָּלוּי	reuelatus, maſculini generis:
גְּלוּיִים	reuelati, maſculini generis:
גְּלוּיָה	reuelata, fœminini generis:
גְּלוּיוֹת	reuelatæ, fœminini generis.

Iſte modus in hoc ordine non differt à
perfectorum ordine, niſi quòd mutat
he in iod quieſcens: hoc eſt, uocale in
ſingulari maſculini, & mobile in reli-
quis formis.

Infinitiuus, מָקוֹר

גָּלֹה חָיֹה	reuelare, eſſe:
לִגְלוֹת	ad reuelandum:
בִּגְלוֹת	in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquã
do he in uau holem, ſed cum literis ba-
chlã ſuperadditur litera tau: ut ab חָיָה
fit חֱיוֹת eſſe, & cum literis bachlam
לחיות

לִהְיוֹת ad eſſendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

גְּלֵה עֲשֵׂה	reuela, maſculini generis:
גְּלוּ	reuelate, maſculini generis:
גְּלִי עֲשִׂי	reuela, fœminini generis:
גְּלֶינָה	reuelate, fœminini generis.

Deſinit iſte imperatiuus in zere, futurum autem ab eo formatum deſinit in ſægol, & perditur he ubi accedit uau ſurec pluralem conſtituens numerum.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֶה אֶעֱשֶׂה	reuelabo, communis ge.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה	reuelabis, maſculini:
יִגְלֶה יַעֲשֶׂה	reuelabit, maſculini:
נִגְלֶה נַעֲשֶׂה	reuelabimus, cõmunis:
תִּגְלוּ תַּעֲשׂוּ	reuelabitis, maſculini:
יִגְלוּ יַעֲשׂוּ	reuelabunt, maſculini:
תִּגְלִי תַּעֲשִׂי	reuelabis, fœminini:
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה	reuelabit, fœminini:
תִּגְלֶינָה	reuelabitis, reuelabunt, fœminini generis.

Futurum huius ordinis hoc proprium habet,ut quum à fronte accesserit uau conuersiuum,abijcitur he tertia radicalis:ut וַיַּרְא pro וַיִּרְאֶה & uidit, וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיִּפֶן pro וַיִּפְנֶה & respexit, וַנִּבֶן pro וַנִּבְנֶה & ædificauimus. Ab הָיָה uerò dicitur וַיְהִי pro וַיִּהְיֶה & fuit:& cætera.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis uerborum
duplicatorum siue
sexti ordinis.

Præteritum, עָבַר

תַּם· גַּל	perfecit,masculini gen.
תַּמּוֹתָ גַּלּוֹתָ	perfecisti,masculini gen.
תַּמּוֹתִי	perfeci,communis gene.
תַּמּוּ סַבּוּ	perfecerunt,communis:
תַּמּוֹתֶם	perfecistis,masculini gen.
תַּמּוֹנוּ גַּוֹּנוּ	perfecimus,communis:
תַּמָּה	perfecit,fœminini gene.
תַּמּוֹתְ	perfecisti,fœminini gen.

תמותן

תַּמּוֹתֶן perfeciſtis, fœminini generis.
Verba huius ordinis ſemper dageſſant alteram radicalem, quando poſt illam alia ſequitur litera: alioquin ſi illa fuerit ultima litera, non poteſt dageſſari, quum nunquam ultima dictionis litera dageſſetur, paucis exceptis. Habet autem præteritum patha ad differentiam uerborum quarti ordinis quæ habent camez.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי
תַּם רַב perficiens, maſculini ge.
תַּמִּים רַבִּים perficientes, maſculini g.
תַּמָּה רַבָּה perficiens, fœminini gen.
תַּמּוֹת רַבּוֹת perficientes, fœminini g.

Participium præteritum, פָּעוּל
תּוּם perfectus, maſculini generis:
תּוּמִים perfecti, maſculini generis:
תּוּמָה perfecta, fœminini generis:
תּוּמוֹת perfectæ, fœminini generis.

Rarum eſt hoc participium, ſed loco

eius pleruncꝙ uenit paul integrum.

Infinitiuus, מָקוֹר

תּוֹם בּוֹז perficere:

לְתוֹם לָתוֹם ad perficiendum.

Non differt iſte infinitiuus ab infinitiuo uerborum quarti ordinis, niſi quòd quartus ordo plerunque facit infinitiuum deſinere in kybuz:& cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סוֹב תּוֹם circui, gyra, maſculini gene.

סֹבּוּ תֹּמּוּ gyrate, maſculini generis:

סֹבִּי gyra, fœminini generis:

סֻבֶּינָה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperatiuo uerborum quarti ordinis per holem & dages, abiectam repręſentans literam, non obſtante uoce magna.

Futurum, עָתִיד

אָתוֹם & אֶתּוֹם perficiam, cõmunis g.

תָּסוֹב תִּסּוֹב gyrabis, maſculini:

יָתוֹם perficiet, maſculini:

נתום

נָתוֹם perficiemus, communis ge.
תָסֹבּוּ gyrabitis, maſculini generis:
יָסֹבּוּ gyrabunt, maſculini gen.
תָּתֹּמִּי perficies, fœminini generis:
תָּתוֹם perficiet, fœminini generis:
תְּתֻמֶּינָה perficietis, perficient, fœm.

Habes in hoc futuro duplicẽ formam: una dageſſat alteram radicalem, quan do poſt illã ſequitur litera pluralis uel fœminini. Altera dageſſat primam radicalem, ut patet in exemplo אָתּוֹם ubi dages in tau contra morem ſuum deſignat defectum literæ ſequentis & non præcedentis. Idem ſolet uſu ueni re in hiphil, ut וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל קִיר & uertit Hizkĳahu faciem ſuam ad parietem. ubi punctus dages in litera ſamech, repræſentat defectum ſequentis literæ beth: quod mihi aliquan do magnum fecit negociũ, quum non uidere poſſem quid dages forte eo loci

ſignificaret, ſed lectio Eliæ mihi hoc ademit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis uerborū ſeptimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quædam nanq; quieſcunt in utraq; extremitate: unum deficit in utraq; extremitate, nempe נָתַן & quædam deficiunt in prima & quieſcunt in tertia. Exēpla,

נָטָה נָשָׂא	Diuertit, maſculini ge.
יָפָה יָרֵא	pulchruit, maſculini ge.
נָתַן	dedit, maſculini gen.
נָטִיתָ נָשָׂאתָ	Diuertiſti, maſculini:
יָפִיתָ יָרֵאתָ	pulchruiſti, maſculini:
נָתַתָּ	dediſti, maſculini:
נָטִיתִי נָשָׂאתִי	Diuerti, communis:
יָפִיתִי יָרֵאתִי	pulchrui, communis:
נָתַתִּי	dedi, communis:
נָטוּ נָשְׂאוּ	Diuerterunt, commu.
יָפוּ יָרְאוּ	pulchruerunt, commu.

נתנו

נָתַנּוּ	dederunt,commu.
נְטִיתֶם נְשָׂאתֶם	Diuertiſtis,maſcul.
יְפִיתֶם יְרֵאתֶם	pulchruiſtis,maſcul.
נְתַתֶּם	dediſtis,maſculini:
נָשָׂאנוּ נָטִינוּ	Tulimus,communis:
יָפִינוּ יָרֵאנוּ	pulchruimus,com.
נָתַנְנוּ נָתַנּוּ	dedimus,communis:
יָֽרְאָה יָֽפְתָה	Timuit,fœminini:
נָטְתָה נָשְׂאָה	diuertit,fœminini:
נָתְנָה	dedit,fœminini:
יָרֵאתְ יָפִיתְ	Timuiſti,fœminini:
נָשָׂאתְ נָטִיתְ	tuliſti,fœminini:
נָתַתְּ	dediſti,fœminini:
יְפִיתֶן יְרֵאתֶן	Pulchruiſtis,fœmi.
נְתַתֶּן	dediſtis,fœminini:
נְטִיתֶם נְשָׂאתֶן	diuertiſtis,fœminini.

Hic uides hæc quatuor uerba יָפָה נָשָׂא נָטָה יָרֵא in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נָתַן abijcit ultimum nun in ſecunda perſona utriuſq; numeri & generis atque in prima per/

ſona ſingularis numeri.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נוֹטֶה·נוֹשֵׂא diuertens, maſc.
יוֹפֶה יָרֵא pulchreſcens, m.
נוֹתֵן dans, maſculini:
נוֹטִים נוֹשְׂאִים diuertentes, maſ.
יוֹפִים יְרֵאִים pulchreſcētes, m.
נוֹתְנִים dantes, maſcul.
נוֹטָה נוֹשְׂאָה נוֹשֵׂאת diuertens, fœmini.
יוֹפָה יְרֵאָה pulchreſcēs, fœ.
נוֹתְנָה & נוֹתֶנֶת dans, fœminini:
נוֹטוֹת נוֹשְׂאוֹת diuertentes, fœ.
יוֹפוֹת יְרֵאוֹת pulchreſcentes, f.

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פָּעוּל

נָטוּי נָשׂוּא extenſus, maſculini:
יָפוּי נָתוּן pulchrefactus, maſc.
נְטוּיִים נְשׂוּאִים extenſi, leuati:
יְפוּיִים נְתוּנִים pulchrefacti, dati:
נְטוּיָה נְשׂוּאָה extenſa, leuata:

יפוית

יְפוּיָה נְתוּנָה	pulchrefacta, data:
יְפוּיוֹת נְטוּיוֹת	pulchrefactæ: & cæt.

Eſt & hæc forma ſimilis formæ uerborum quinti ordinis.

Infinitiuus, מָקוֹר

נְטוֹת נָשׂא	diuertere, leuare:
יָפֹה יָרוֹא	pulchreſcere, timere:
לִנְטוֹת לָשֵׂאת	ad diuertendum:
תֵּת לָתֵת	dare, ad dandum:
לִיפוֹת לִירוֹא	ad pulchreſcendum:
בְּתֵת בְּשֵׂאת	in dando, in ferendo:
מִתֵּת מִירוֹא	à dando, à timendo.

Hic uides quomodo abſolutus infinitiuus deſinit in holem, cum literis autem bachlam deſinit in oth, ſed ſine defectu literæ nun & quiete iod primæ radicalis literæ: præter uerbum נשא quod cum literis bachlam, abijcit nun literam, & uerbum נתן quod utrunque nun abijcit & aſſumit in fine literam tau.

Imperatiuus, צִוּוּי

נְטֵה שָׂא diuerte,tolle,maſculini:

יְרָא יְפֵה time,pulcher ſis:

תֵּן da,maſculini:

נְטוּ שְׂאוּ תְּנוּ diuertite,tollite,date:

יְפוּ יְראוּ pulchri ſitis,timete:

יְפִי תְּנִי יְרְאִי pulchra ſis,da,time:

נְטֶינָה תְּנֶינָה diuertite,date:

שְׂאֶנָה יְפֶינָה tollite,pulchræ ſitis.

Futurum, עָתִיד

אֶטֶּה אֶשָּׂא diuertam,tollam:

אִירָא אִיפֶה timebo,pulchreſcam:

אֶתֵּן יִתֵּן תִּתֵּן dabo,dabit,dabis:

תִּטֶּה תִּשָּׂא declinabis,tolles:

תִּירָא תִּיפֶה timebis,pulcher eris:

יִיפֶה יִירָא pulchreſcet,timebit:

יִטֶּה יִשָּׂא declinabit,leuabit:

נִיפֶה נִירָא pulchreſcem⁹ timebim⁹

נִטֶּה נִתֵּן diuertemus,dabimus:

תִּיפוּ תִּירְאוּ pulchreſcetis, timebitis:

תִּתְּנוּ יִתְּנוּ dabitis,dabunt:

תטו

תִּטּוּ תִּשְׂאוּ	diuerteris,tolletis:
יִיפוּ יִירְאוּ	pulchri erũt,timebũt
יִטּוּ יִשְׂאוּ	declinabũt, portabũt
תִּתְּנִי	dabis tu mulier:
תִּטִּי תִּשְׂאִי	diuertes,leuabis,fœ.
תִּיפִי תִּירְאִי	pulchrefces tu mulier
תִּתֵּנָה תִּתֵּנְנָה	dabitis,dabunt,fœ.
תִּיפֶינָה תִּירֶאנָה	pulchræ eritis & erũt,
תִּטֶּינָה	diuertetis,diuertẽt , f.

Hic licet uidere,ubique manere iod primam radicalem,fed ab incipientibus à nun abijcitur nun & recipit fequẽs punctum dages:tertia he uel aleph quiefcit more uerborum quinti ordinis. Porrò cum uau hippuch abijcitur he in fingulari, ut וַיֵּט & diuertit, וַיִּיף & pulcher fuit:& cætera.

Et fic de actiuis primæ coniugationis.

DE PASSIVO PRI/ mæ coniugationis.

PASSIVVM huius primæ coniu/gationis uocatur נִפְעַל habetq́ʒ sem/per in præterito & participio præſenti augmentum nun à fronte: ut נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, נִשְׁמַרְתָּ cuſtoditus es: & cætera. In participio נִשְׁמָר cuſto/ditus, נִשְׁמָרִים cuſtoditi: & cætera. In imperatiuo uerò, infinitiuo & futuro abſconditur nun per dages in pepoal: quod ut forte fiat, præmittitur illi in im peratiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר cuſtodire uel ſis cuſtoditus: ſic in infinitiuo, לְהִשָּׁמֵר ut cuſtodiatur. In futuro non eſt opus litera he, quum literæ איתן radici præficiantur, & illæ dages fortificent: ut אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, תִּשָּׁמֵר cuſtodiaris: & cætera.

Con

CONIVGATIO נִפְעַל PASSIVA uerborum kal per omnes ordines,& primò in ordine perfectorum.

Præteritum, עָבָר

נִשְׁמַר נֶחֱפַּץ	custoditus est,
נִשְׁמַרְתָּ	custoditus es,
נִשְׁמַרְתִּי נִבְרַתִּי	custoditus sum,
נִשְׁמְרוּ	custoditi sunt,
נִשְׁמַרְתֶּם	custoditi estis,
נִשְׁמַרְנוּ	custoditi sumus,
נִשְׁמְרָה נִבְרְתָה	custodita est,
נִשְׁמַרְתְּ	custodita es,
נִשְׁמַרְתֶּן	custoditæ éstis.

Retinet præteritum in omnibus personis passiuam literam nun punctuatam cum hirec, nisi quando prima essentialis litera est gutturalis, tunc punctus hirec mutatur in sægol. In uerbo נִבְרַתִּי

excisus sum, absorbetur unum tau per dages, propter geminationem scilicet unius literæ, quæ plerunq; in hebraismo uitatur.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נִשְׁמָר נֶחְפָּץ custoditus:
נִשְׁמָרִים custoditi:
נִשְׁמְרָה custodita:
נִשְׁמָרוֹת custoditæ.

Non differt hoc participium à præterito, nisi ubi ain in præterito habet patha, hic habet camez. Nec inuenitur in hac passiua uoce paul.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִשָּׁמֵר custodiri:
לְהִשָּׁמֵר ut custodiatur:
בְּהִשָּׁמֵר dum custoditur:
כְּהֵחָרֵג quum occideretur.

Abijcit infinitiuus regulariter passiuã literam nun, & loco eius dagessatur prima radicalis: & ut dages illud fortificetur

tur,præmittitur ei litera he cum hirec. Quando autem prima eſt gutturalis, quæ non eſt capax puncti dages, mutatur hirec in zere uocem magnam: ut patet in exemplo תֵּהָרֵג occidi.

Imperatiuus, צִוּוּי

תִּשָּׁמֵר תֵּהָרֵג custoditus ſis:
תִּשָּׁמְרוּ cuſtodiamini:
תִּשָּׁמְרִי ſis cuſtodita:
תִּשָּׁמַרְנָה ſitis cuſtoditæ.

Futurum, עָתִיד

אֶשָּׁמֵר אֵהָרֵג cuſtodiar, communis:
תִּשָּׁמֵר תֵּהָרֵג cuſtodieris, maſculini:
יִשָּׁמֵר יֵהָרֵג cuſtodietur, maſculini:
נִשָּׁמֵר cuſtodiemur, commu.
תִּשָּׁמְרוּ cuſtodiemini, maſcul.
יִשָּׁמְרוּ cuſtodientur, maſculini:
תִּשָּׁמְרִי cuſtodieris, fœminini:
תִּשָּׁמֵר cuſtodietur, fœminini:
תִּשָּׁמַרְנָה cuſtodiemini & cuſtodientur, fœminini generis.

Hic non eſt opus litera he quæ fortifi-
cet dages, quum literæ אֵיתָן id exe-
qui poſsint. Quando uerò prima lite-
ra eſt gutturalis, mutatur punctus da-
ges & hirec in zere uocem magnam
ut prius.

EXEMPLAR PASSIVAE
uocis in ſecundo ordine.

Præteritum, עָבָר

נִגְּרַת	impulſus eſt,
נִגְּרַסְתָּ	impulſus es,
נִגְּרַסְתִּי	impulſus ſum,
נִגְּרְסוּ	impulſi ſunt,
נִגְּרַסְתֶּם	impulſi eſtis,
נִגְּרַסְנוּ	impulſi ſumus,
נִגְּרְסָה	impulſa eſt,
נִגְּרַסְתְּ	impulſa es,
נִגְּרַסְתֶּן	impulſæ eſtis.

Hic notandum quòd uerba incipien-
tia à nun, in paſsiua uoce abijciunt nun
primam radicalem & loco eius dageſ-
ſant

ſant ſecundam radicalem,& aſſumunt nun paſsiuam literam.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נִדַּח impulſus,

נִדָּחִים impulſi,

נִדַּחַת impulſa,

נִדָּחוֹת impulſæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִנָּדֵחַ impelli,

בְּהִנָּדֵחַ dum impelleretur,

מֵהִנָּדֵחַ ne impelleretur.

In infinitiuo abijcitur nun paſsiua litera,& ob id prima radicalis nun dageſſatur, præponiturq́ʒ he cum hirec ad roborandum ipſam. Idem fit in imperatiuo & futuro.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִנָּדֵחַ ſis impulſus,

הִנָּדְחוּ ſitis impulſi,

הִנָּדְחִי ſis impulſa,

הִנָּדַחְנָה ſitis impulſæ.

Futurum, אִתָּן

אִגָּרֵת	impellar, communis generis
תִּגָּרֵת	impelleris, maſculini generis
יִגָּרֵת	impelletur, maſculini gene.
נִגָּרֵת	impellemur, communis gen.
תִּגָּרְסוּ	impellemini, maſculini gene.
יִגָּרְסוּ	impellentur, maſculini gene.
תִּגָּרֵת	impelletur, fœminini gene.
תִּגָּרְסִי	impelleris, fœminini generis
תִּגָּרַסְנָת	impellemini & impellētur, f.

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis kal in tertio ordine.

Præteritum, עָבַר

נוֹרַע נוֹשַׁב	cognitus eſt,
נוֹרַעְתָּ נֶאֱמַרְתָּ	cognitus es,
נוֹרַעְתִּי	cognitus ſum,
נוֹרְעוּ נֶאֶמְרוּ	cogniti ſunt,
נוֹרַעְתֶּם	cogniti eſtis,
נוֹרַעְנוּ	cogniti ſumus,
נוֹרְעָה נֶאֶמְרַת	cognita eſt,
נוֹרַעַתְּ	cognita eſt,

נוֹרַעְתֶּן cognitæ eſtis.

Hoc peculiare eſt huic ordini, ut in prę terito paſsiuo mutet iod in uau holem.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נוֹרָע נֶאֱמָר cognitus,

נוֹרָעִים cogniti,

נוֹרַעַת cognita,

נוֹרָעוֹת cognitæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִוָּרֵעַ הֵאָמֵר cognoſci,

לְהִוָּסֵר לְהֵאָמֵר ut fundaretur,

בְּהִוָּסֵר quum fundaretur.

Mutat infinitiuus, imperatiuus & futurum uau literam, quæ in præterito eſt quieſcens, in uau mobilem, ut literæ paſsiuæ nun per dages ſit locus. Præponitur etiam he cum hirec ad roborandum dages.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִוָּרַע ſis cognitus,

הִוָּרְעוּ ſitis cogniti,

תִוָּדְעִי	ſis cognita,
תִוָּדַעְנָה	ſitis cognitæ.

Futurum, עָתִיד

אִוָּדַע	cognoſcar, communis gene.
תִוָּסֵד	fundaberis, maſculini gene.
יִוָּסֵד	fundabitur, maſculini gene.
נִוָּדַע	cognoſcemur, communis:
תִוָּדְעוּ	cognoſcemini, maſculini:
יִוָּדְעוּ	cognoſcentur, maſculini:
תִוָּדְעִי	cognoſceris, fœminini gene.
תִוָּדַעְנָה	cognoſcemini & cognoſcentur, fœminini generis.

EXEMPLAR VERBORVM paſsiuorum quarti ordinis.

Præteritum, עָבַר

נָמוֹג	diſſolutus eſt,
נְמוּגוֹתָ	diſſolutus es,
נְמוּגוֹתִי	diſſolutus ſum,
נָמוֹגוּ	diſſoluti ſunt,
נְמוּגוֹנוּ	diſſoluti ſumus,
נְמוּגוֹתֶם	diſſoluti eſtis,

נמוגה

נָמוֹגָת dissoluta est,
נְמוֹגוֹת dissoluta es,
נְמוֹגוֹתֶן dissolutæ estis.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נָמוֹג dissolutus,
נְמוֹגִים dissoluti,
נְמוֹלָת circuncisa,
נְמוֹלוֹת circuncisæ.

Habet passiuum huius ordinis nun camezatũ,& camez illud propter extensionẽ uocabuli mutatur in scheua, idq́ꝫ tam in præterito quàm in participio.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִמּוֹג dissolui, liquefieri,
לְהִמּוֹג ut dissoluatur,
בְּהִמּוֹג dum dissolueretur,
מֵהִמּוֹג ne dissolueretur.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִמּוֹל sis circuncisus,
הִמּוֹלוּ sitis circuncisi,
הִמּוֹלִי sis circuncisa,

תְּמוֹלְנָה sitis circuncisæ.

Futurum, עָתִיד

אָמוֹל circuncidar, communis gen.
תִּמוֹל circuncideris, masculini gen.
יִמוֹל circuncidetur,
נִמוֹל circuncidemur,
תִּמוֹלוּ circuncidemini,
יִמוֹלוּ circuncidentur,
תִּמוֹלִי circuncideris, fœminini gen.
תִּמוֹל circuncidetur, fœminini ge.
תִּמוֹלְנָה circuncidemini & circuncidentur, fœminini generis.

Cæterum quæ primam radicalem habent gutturalem, mutant duo puncta hirec & dages in zere: ut ab עוּר excitauit, נֵעוֹר excitatus est, הֵעוֹר excitare, אֵעוֹר excitabor, תֵּעוֹר excitaberis: & cætera.

EXEMPLAR VERBORVM passiuorum in quinto ordine.

נִגְלָה נִקְרָא reuelatus est,

נִגְלֵיתָ נִקְרֵאתָ reuelatus es,
נִגְלֵיתִי reuelatus ſum,
נִגְלוּ נַעֲשׂוּ reuelati ſunt,
נִקְלֵיתֶם uilipenſi eſtis,
נִגְלֵינוּ reuelati ſumus,
נִגְלְתָה נַעֲשְׂתָה reuelata eſt,
נִגְלֵית reuelata es,
נִגְלֵיתֶן נַעֲשֵׂיתֶן reuelatæ eſtis.

Quæ in hoc ordine deſinunt in aleph, retinent ubiq; aleph, & in ſecunda atq; prima perſona habēt zere ante aleph: quæ autem in he deſinunt, mutant in iam dictis perſonis he in iod, præcedente zere. Quæ à litera gutturali incipiunt, mutant hirec ſub nun paſsiuo in patha.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נִגְלֶה נִקְרָא reuelatus, uocatus,
נִגְלִים נִקְרָאִים reuelati,
נִגְלָה נִקְרָאָה reuelata, uocata,
נִגְלוֹת נִקְרָאוֹת reuelatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִגָּלוֹת הֵעָשׂוֹת reuelari,
בְּהִגָּלוֹת dum reuelatur,
לְהִקָּרֵא ut uocaretur,
מֵהֵעָשׂוֹת ne fieret.

Desinit hic infinitiuus ut in actiua uoce in oth, absorbeturq; nun passiua litera in dages: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִגָּלֵה הִקָּרֵא reuelatus esto,
הֵעָשֵׂה factus esto,
הִגָּלוּ הִקָּרְאוּ reuelamini,
הִגָּלִי הִקָּרְאִי reuelata esto,
הִגָּלֶינָה reuelamini.

Futurum, עָתִיד

אֶגָּלֶה אֶקָּרֵא reuelabor,
אֵעָשֶׂה יֵעָשֶׂה fiam uel efficiar,
יִגָּלֶה תִּגָּלֶה reuelabitur, reuelaberis
נִגָּלֶה נִקָּרֵא reuelabimur,
תִּגָּלוּ יִגָּלוּ reuelabimini, reuelabũt
תִּגָּלִי תִּגָּלֶה reuelaberis, reuelabitur
תגלינה

תִּגָּלֶינָה reuelabimini, reuelabuntur.
Hic nihil duximus monendum, niſi quòd prius monuimus, nempe paſsiuam literam abſorberi per punctum dages, & quando dages propter gutturalem literam non habet locum, mutatur in zere uocem magnam: ut אֵרָאֶה uidebor, יֵרָאֶה uidebitur, וַיֵּרָאֶה & uiſus eſt ſeu apparuit.

EXEMPLAR PASSIuorum uerborum in ſexto ordine.

נָמַק נָתַם liquefactus eſt, tabuit,
נְתַמּוֹתָ conſummatus es,
נְתַמּוֹתִי conſummatus ſum,
נָתַמּוּ נָגֹלּוּ conſummati ſunt,
נְמַקּוֹתֶם tabuiſtis,
נְתַמּוֹנוּ conſummati ſumus,
נָתַמָּה conſummata eſt,
נְתַמּוֹת conſummata es,
נְתַמּוֹתֶן conſummatæ eſtis.

Habet nun paſsiua litera camez, niſi quando uerbum in prima & ſecunda perſona extenditur una ſyllaba, tunc mutatur in ſcheua. Per dages diſtinguuntur uerba huius ordinis à uerbis quarti ordinis:& ſignatur per dages illud una duplicium literarum.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נִתָּם נָקֵל נָבָר consummatus,

נִתַּמִּים consummati,

נִתַּמָּה נִבָּרָה consummata,

נִתַּמּוֹת consummatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

לְהִתַּמֵּק liquefieri, tabeſcere,

הִתַּמֵּק ut liquefieret.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִתַּם eſto conſummatus,

הִתַּמּוּ ſitis conſummati,

הִתַּמִּי ſis conſummata,

הִתַּמֶּינָה ſitis conſummatæ.

Hic primum dages index eſt nun paſſiuæ

ſiuæ literæ, alterum literæ duplicatæ.

Futurum, עָתִיד

אֶתַּם תִּתַּם יִתַּם consummabor,
נִתַּם תִּתַּמּוּ יִתַּמּוּ consummabimur.

Et quando prima non eſt capax puncti dages, mutatur punctus literarum איתן in zere uocem magnam: ut אֵחַת conterar, יֵרַךְ in teneritudinem redigetur. Inueniũtur etiam quædam quæ deſinunt in holem, ut יֵשׁוֹם deuaſtabitur, יֵשֹׁמּוּ deuaſtabuntur.

EXEMPLAR VERBORVM paſsiuorum ſeptimi ordinis.

In his quæ incipiunt à iod & deſinunt in he, nullũ inuenitur paſsiuum, præter unum יָרָה iecit, quod in futuro paſsiuo inuenitur habere יִוָּרֶה proijcietur, ſagittabitur: Exodi XIX.

Poterit igitur hoc pacto per omnes modos coniugari,

In præterito, נוֹרָה proiectus eſt.

In infinitiuo, הִוָּרוֹת
In imperatiuo, הִוָּרֵה
In futuro, אִוָּרֵה & cætera.
Inuenitur quoq; יָרֵא timuit, habere paſsiuam uocem: ut in præterito נוֹרָא formidatus eſt, נוֹרֵאתָ formidatus es.
In participio, נוֹרָא terribilis.
In infinitiuo & imperatiuo, הִוָּרֵא
In futuro, אִוָּרֵא uel אִוָּרֵא timebor:&c.
Porrò quę incipiunt à nun & deſinunt in he, raro quoq; inueniuntur in uoce paſsiua,& inter multa hoc unum inueni, נִטָּה inclinatus eſt, נָטוּי inclinatus, יִנָּטוּ inclinabuntur: Ieremiæ VI. Reliqui modi fiunt cõformiter uerbis ſecundi & quinti ordinis.

Hactenus explicuimus coniugationem primam ſiue kal per omnes ordines, iam idem agemus in ſecunda coniugatione, quæ eſt piel.

Secunda

SECVNDA CONIVGATIO

Coniugatio ſecunda uocatur דִּבֵּר id eſt, grauis, quia media radicalis ſemper grauatur puncto dages, unde & à quibuſdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dageſſata: uocatur etiam à forma ipſa פִּעֵל piel: nam uerba eius conſtant his punctis: ut דִּבֵּר loquutus eſt, חִקֵּר inueſtigauit: & cætera. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis, quæ fiunt hic transitiua: aut ſi ſint in prima coniugatione transitiua, ſunt etiam in iſta transitiua, ſed habent hic efficaciorem ſignificationem: ut פָּתַח aperuit, in prima coniugatione: & פִּתַּח impetu aperuit uel aperiendo effregit, in ſecunda coniugatione. Sic שָׁלַח miſit, cuius ſcilicet reditus expectatur in kal, in piel uerò שִׁלַּח emiſit, ablegauit.

Item exempla quæ hic fiunt ex neutris transitiua, שָׁכַן quieuit, manſit, in prima coniugatione. In piel uerò שִׁכֵּן poſuit, collocauit. Sic מָלֵא plenus fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit: & cætera.

Habet tamen hæc coniugatio ſicut & cæteræ, uerba quædã propria quæ non inueniuntur in kal, & ſunt hic neutra: ut דִּבֵּר loquutus eſt: habet etiam quædã transitiua, quæ in prima quoq; coniugatione non inueniuntur, ut חִקֵּר inueſtigauit, תִּקֵּן ordinauit: & cætera.

Libuit & id hic annotare, quòd omnium ordinum uerba in hac coniugatione ſine ullo defectu & quiete coniugãtur: idq; propter mediam literam dageſſatã, quum defectus nun primæ radicalis literæ aut defectus tertiæ radicalis (quando ſecundæ ſimilis eſt) ſignari non poſsit per dages, quod prius ratione

tione coniugationis occupat mediam radicalem. Sic nec iod in tertio ordine aut aleph hic quieſcere poſſunt in uo/ce magna, quãdoquidem uox magna ante dages locum non habeat. Idem ſentiendum quando media eſt guttu/ralis aut res litera: tunc enim plerunq; dages & hirec mutantur in uocem ma/gnam: ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ be/nedicam, בֵּאֵר declarauit, אֲבָאֵר de/clarabo: & cætera. In quarto uerò ordi ne loco dages duplicatur tertia radica/lis: ut à קָם ſurrexit, fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa habes in Grammati/ca. Huc etiam pertinent omnia uerba ſeptimi ordinis, quæ quatuor con/ſtant radicalibus literis: ut כִּרְסֵם & cætera.

Nunc ad exempla.

CONIVGATIO PIEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עָבַר

דִּבֵּר דִּבַּר	loquutus eſt,
דִּבַּרְתָּ	loquutus es,
דִּבַּרְתִּי סִפַּרְתִּי	loquutus ſum,
דִּבְּרוּ	loquuti ſunt,
דִּבַּרְתֶּם	loquuti eſtis,
דִּבַּרְנוּ	loquuti ſumus,
דִּבְּרָה	loquuta eſt,
דִּבַּרְתְּ	loquuta es,
דִּבַּרְתֶּן	loquutæ eſtis.

Habet hæc coniugatio duplicem formam:una habet hirec,zere:& altera,hirec,patha:ut oſtendunt exempla à principio præteriti poſita. Quando media radicalis eſt res, mutantur dages & hirec in zere:ut בֵּרַךְ benedixit, בֵּרַכְתָּ benedixiſti, בֵּרְכוּ benedixerunt

runt. Idem obſeruatur nonnunquam in his quæ mediam habent gutturalem: ut מֵאֵן renuit, מֵאַנְתָּ renuiſti, מֵאֲנוּ renuerunt. Dixi nonnunquam, quia in multis id nõ obſeruatur, quemadmodum in בִּעֵר eliminauit, בִּעַרְתָּ exterminaſti. Sic טִהֵר mundauit, טִהַרְתָּ mundaſti, רִחֵם miſertus eſt, רִחַמְתָּ miſertus es.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מְדַבֵּר מְבָרֵךְ loquens, maſculini:
מְדַבְּרִים מְבָרְכִים loquentes, maſcul.
מְדַבֶּרֶה מְדַבֶּרֶת loquens, fœminini:
מְדַבְּרוֹת מְסַפְּרוֹת loquentes, fœmin.

Participium hoc præſens haud differt à præterito, niſi quòd habet mem literam à fronte ſuperadditam, & mutat punctum hirec in patha, & quæ in præterito habent zere, ſubſtituunt in hoc participio punctum camez: ut מְבָאֵר explanans.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְסֻפָּר מְבוֹאָר numeratus,
מְסֻפָּרִים מְאֳרָמִים numerati.
מְסֻפָּרַת מְסֻפֶּרֶת numerata,
מְסֻפָּרוֹת numeratæ.

In hoc participio ante mediam dagessatam ponitur kybuz: quando autem media non est capax dages, mutatur dages unà cum kybuz in holem uocem magnam: ut ab אֵרַשׂ desponsauit, מְאוֹרָשׂ desponsatus, מְאוֹרָשָׂה desponsata, מְבוֹרָךְ benedictus, & cum uau surec מְבוּאָר declaratus. Inuenitur etiam (licet raro) hatephcamez poni loco kybuz, ut exemplum signatum monstrat.

Infinitiuus, מָקוֹר

דַּבֵּר סַפֵּר loqui, numerare,
בָּרֵךְ בָּאֵר benedicere, explanare,
לְסַפֵּר ad numerandum,
בְּדַבֵּר in loquēdo, dum loqueret̃,

מספר

מְסַפֵּר à numerando.

Quæ desinunt in gutturalem, mutant interdum zere in patha: ut à שִׁלַּח dimisit, שַׁלַּח dimittere, בַּלַּע deuorare: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סַפֵּר דַּבֵּר numera, loquere, mascul.
סַפְּרוּ דַּבְּרוּ numerate, masculini ge.
סַפְּרִי numera, fœminini gene.
סַפֵּרְנָה numerate, fœminini ge.

Et quæ mediam non dagessant, בָּרֵךְ benedic, בָּאֲרוּ explanate, אָרְשִׂי desponsa tu mulier. Non itaqꝫ differt imperatiuus in forma ab infinitiuo.

Futurum, עָתִיד

אֲדַבֵּר אֲסַפֵּר loquar, numerabo,
תְּדַבֵּר יְדַבֵּר loqueris, loquetur,
אֲבָרֵךְ תְּבָרֵךְ benedicam, benedices,
נְדַבֵּר נְבָאֵר loq̃mur, explanabimꝰ
תְּדַבְּרוּ יְדַבְּרוּ loquemini, loquentur,
תְּסַפְּרִי numerabis, fœminini:

תְּסַפֵּר numerabit, fœminini gene.

תְּסַפֵּרְנָה numerabitis, numerabũt, f.

Hic duo ſunt obſeruanda: primum, quòd in hac coniugatione, mem utriuſque participij & literæ futuri temporis habent ſcheua: alterum, quòd participium præſens, infinitiuus, imperatiuus, & futurum habẽt unam formam, niſi quòd participium huic communi formæ ſuperaddit mem, infinitiuus literas בבלם & futurum literis איתן omnes cum ſcheua punctuatas.

EXEMPLAR VERBORVM ſecundi ordinis in coniugatione piel.

נִגַּח נִגֵּן cornupetijt, ſonuit,

נִגַּחְתָּ cornupetijſti.

Coniugantur uerba huius ordinis in piel omnino ut uerba perfecta, ſine ullo defectu primæ literæ nun, & ratio huius eſt, quòd media ex ipſa coniu-

gatione habet dages,& ob id nun non poteſt abijci,quia defectus ille nõ poſſet ſignari per dages,quum ſequens litera prius ex ipſa coniugatione habeat dages,nec unum dages poſsit duo ſignare officia,neque duo dages poſsint poni in una litera.Quæ mediam habẽt gutturalem,plerunq; ſeruant formam communem : ut נִאֵץ execratus eſt, נִאֵר maledixit:à quo inuenitur quoq; נֵאַרְתָּה maledixiſti : Pſalmo octogeſimonono.Sic dicitur נִהֵל & נַהֵל duxit: & cætera.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי
מְנַגֵּן melodiam faciens.
Participium præteritum, פָּעוּל
מְנֻגָּח cornupetitus.
Infinitiuus, מָקוֹר
נַגֵּן melodiam facere.
Imperatiuus, צִוּוּי
נַגֵּן fac melodiam.

Futurum, עָתִיד

אֲנַגֵּן תְּנַגֵּן faciam melodiam.

Omnes perſonæ omnium modorum formari debēt ut in perfectorū ordine.

EXEMPLAR VERBORVM tertij ordinis in coniugatione piel.

Coniugantur & huius ordinis uerba more perfectorum, nec poteſt prima radicalis iod uel aleph quieſcere in uoce magna, propter mediam dageſſatam: ut יִסֵּר caſtigauit, יִסֵּר fundauit, מְיַסֵּר caſtigans, יַסֵּר caſtigare, יַסֵּר caſtiga, אֲיַסֵּר caſtigabo.

EXEMPLAR VERBORVM quarti ordinis in coniugatione piel.

Quartus ordo qui habet mediam radicalem uau literam quieſcentē, non poteſt formare piel per dages, ob id quòd dages & quies ſimul ſtare nequeant

queant: ſed quia dages forte eſt loco literæ, & hic dages poni non poteſt, duplicamus loco eius tertiam radicalem, & habemus quoq; piel in hoc ordine: ut ſi à קוּם ſurrexit, uolo facere piel, non poſſum dicere קִוֵּם quia iam ex uau quieſcente factum eſt uau mobile, quod quidē dages recipere poteſt: ſed manēte uau in ſua quiete, fieri non poteſt ut per dages fortificetur: duplico igitur loco dages literam mem, & dico קוֹמֵם erexit. Vides hic primùm manere quietem, deinde loco dages ſcribi mem, & tertiò uerbum ipſum more piel deſinere in zere, quartò ex kal neutro fieri piel transitiuum. Quin & mem litera participij atq; אֵיתָן literæ futuri, hic punctuantur cum ſcheua, ſicut in præcedentibus ordinibus: de quo uide diſputationem Eliæ infrà paginis 145 & 146.

Præteritum, עָבַר

קוֹמֵם שׁוֹבֵב	erexit,conuertit,masc.
קוֹמַמְתָּ	erexisti,masculini gen.
קוֹמַמְתִּי	erexi, communis gen.
קוֹמְמוּ עוֹרְרוּ	erexerunt,communis:
קוֹמַמְתֶּם	erexistis,masculini ge.
קוֹמַמְנוּ	ereximus,communis:
קוֹמְמָה	erexit,fœminini gene.
קוֹמַמְתְּ	erexisti,fœminini gen.
קוֹמַמְתֶּן	erexistis,fœminini ge.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מְקוֹמֵם	erigens,masculini gene.
מְקוֹמְמִים	erigentes,masculini gene.
מְקוֹמְמָה	erigens,fœminini gene.
מְקוֹמְמוֹת	erigentes,fœminini gene.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְכוֹנָן מְחוֹלָל	paratus,
מְכוֹנָנִים	parati,
מְכוֹנָנָה	parata,
מְכוֹנָנוֹת	paratæ.

Differt hoc participiũ à participio præ
senti

ſenti per camez & raro inuenitur.

Infinitiuus, מָקוֹר

קוֹמֵם בּוֹנֵן erigere,parare,
לְקוֹמֵם בְּקוֹמֵם ad erigendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוֹמֵם בּוֹנֵן erige,para,
מוֹתְתוּ קוֹמְמוּ interficite,
מוֹתְתִי בּוֹנְנִי interfice,
קוֹמֵמְנָה erigite.

Futurum, עָתִיד

אֲקוֹמֵם אֲמוֹתֵת erigam,occidam,
תְּקוֹמֵם יְקוֹמֵם eriges,eriget,
נְקוֹמֵם תְּקוֹמְמוּ erigemus,erigetis,
יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמְמִי erigent,eriges,
תְּקוֹמֵמְנָה erigetis,erigent.

EXEMPLAR VERBOrum quinti ordinis in coniugatione piel.

Non differunt uerba huius ordinis in coniugatione piel à uerbis perfectis, niſi quòd ratione literæ he recipiunt

mutationes illas quas habent in coniu- gatione kal: hoc eſt, mutant in præte- rito he literam in iod, in infinitiuo deſi- nunt in oth, & in futuro in he, præce- dente ſægol.

Præteritum, עָבַר

חִכָּה גִּלָּה expectauit, reuelauit,
חִכִּיתָ גִּלִּיתִי expectaſti: & cætera.

Et quæ mediam dageſſare nequeunt, mutant hirec in zere: ut עֵרָה עֵרִיתָ nu dauit, nudaſti: ſic זֵרָה uentilauit, זֵרִיתִי uentilaui.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מְחַכֶּה מְעָרֶה expectans, maſculini:
מְחַכִּים מְעָרִים expectantes, com.
מְחַכָּה מְחַכּוֹת expectans, fœminini:

Participium præteritum, פָּעוּל

מְחֻכֶּה מְגֻלֶּה expectatus,
מְחֻכָּה מְחֻכּוֹת expectata: & cætera.

Infinitiuus, מָקוֹר

חַכּוֹת גַּלּוֹת expectare, reuelare.

Impe

Imperatiuus, צַוּוּי

חַכֵּה גַּלֵּה expecta, reuela,

חַכּוּ חַכִּי expectate, expecta,

חַכֶּינָה expectate, fœminini.

Futurum, עָתִיד

אֲחַכֶּה תְּחַכֶּה expectabo,

יְחַכֶּה יְחַכּוּ expectabit, expectabũt

EXEMPLAR CONIV/ gationis piel, in sex/ to ordine.

Sextus ordo uſurpat nonnunquam in piel uerbum primitiuum, ut חִתֵּת quod coniugatur haud ſecus quàm דִּבֵּר aut aliud uerbũ perfectũ. Sequitur etiam non raro formam piel quarti ordinis, ut eſt uerbum סוֹבֵב circunduxit, חוֹקֵק legẽ tulit: & ſic de ſimilibus, quæ haud ſecus quàm uerba de quarto ordine in piel coniugantur: ut חוֹקֵק חוֹקַקְתָּ & in participio מְחוֹקֵק legem ſtatuens: & cætera. In ſeptimo ordine nulla aut

pauca inueniuntur uerba, quæ ſub coniugatione piel inflectantur.

EXEMPLAR CONIVGAtionis piel in octauo ordine.

Quum iſte ordo complectatur uerba quæ quatuor radicalibus conſtant literis, ea autem ſolùm in cõiugatione piel inueniantur, ut ſuprà memorauimus: patet illis potiſsimùm appropriatam iſtam coniugationem. Et licet non habeant dages, habent tamen formam dageſſatorum, & ſuppletur dages per literam tribus radicalibus ſuperadditam, & ueniunt pleruncꝫ ex duplicatis: ut à גלל fit גִּלְגֵּל rotauit, uolutauit: & à קלל dicitur קִלְקֵל rubiginem amouit. Sunt etiam aliqua quæ quatuor diſtinctis conſtant literis: ut כִּרְבֵּל inuoluit, כִּרְסֵם demolitus eſt.

Et hæc omnia ſic coniugantur,

In præterito, כִּרְבֵּל כִּרְבַּלְתָּ

In participio pręsēti, מְכַרְסְמִים מְכַרְסֵם
In participio præterito, מְקֻלְקָל
In infinitiuo & imperatiuo, גַּמְגֵּם
In futuro אֲבַזְבֵּז תְּבַזְבֵּז &c.ut in uerbis perfectis. Sunt tamē hęc duo posterio ra exempla magistralia, quorū prius si gnificat sibilare, & posterius dispēsare.

FORMATIO PVAL SEV passiuæ uocis piel per omnes ordines.

Non differt forma huius passiui à for/ma actiuæ uocis, nisi quòd mutat hirec in kybuz, & ubi media non est capax punctuli dages, mutatur kybuz in ho/lem uel in uau surec. Et inuenitur hæc coniugatio tantùm duos habere mo/dos, præteritum scilicet & futurum, im peratiuum nunquam, infinitiuū & par ticipium pręsens raro habet. Dico non habere imperatiuum, eo שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פּוֹעֲלוֹ quòd non fiat mentio nominis

ſui agentis:id eſt,actio ab alio infertur paſſo, & non poteſt præcipi alicui ut ab alio uel ametur uel beneficijs foueatur uel in numerum ciuium inſcribatur:&c.Coniugantur itaque uerba huius paſsiuæ uocis in hunc modum.

סֻפַּר אֻבַּל numeratus eſt,
סֻפַּרְתָּ סֻפַּרְתִּי numeratus ſum,
סֻפְּרוּ סֻפַּרְתֶּם numerati ſunt,
סֻפְּרָה סֻפַּרְתְּ numerata eſt.

Et quando media non eſt capax puncti dages, בֹּרַךְ benedictus eſt, בֹּרַכְתָּ בֹּרַכְתִּי Et à בֵּאֵר fit בּוֹאַר declaratus eſt.In futuro ſuperadduntur præterito literæ איתן cum ſcheua,ut אֲסֻפַּר numerabor, תְּבֹרַךְ benediceris, יְסֻפַּר numerabitur.Idem ſentiendum de uerbis pual in ſecundo & tertio ordine.In quarto ordine raro inueniuntur uerba huius coniugationis,quale eſt חוֹלַלְתִּי formatus ſum. Quintus ordo non differt

fert à primo, niſi quòd ratione he ter/tiæ radicalis, aliam habet terminatio/nem in futuro,& in ſecunda atque prima perſona præteriti mu/tat more conſueto he in iod. Exemplis non eſt opus.

CONIVGATIO TERTIA

TErtia coniugatio uocatur à forma ipſa הִפְעִיל hiphil, & habet à fronte augmentum he,& iod ante la/medpoal: ut in primo ordine הִשְׁמִיר fecit cuſtodire. In ſecundo uerò ordine deficit nun prima radicalis,& loco eius dageſſatur altera radicalis: ut à נָגַשׁ appropinquauit, הִגִּישׁ obtulit, appli cauit: ſic à נָפַל cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine mutatur iod in uau ho

lem, ut à יָשַׁב ſedit, הוֹשִׁיב colloca-
uit, à יָדַע cognouit, הוֹדִיעַ notifica-
uit. Sunt tamen aliqua quæ retinent
iod, ut à יָטַב bonus fuit, הֵיטִיב be-
nefecit: ſic à יָנַק ſuxit, הֵינִיק lacta-
uit. In quarto ordine hæc forma
ſeruatur à קָם ſurrexit, הֵקִים ere-
xit, רָם eminuit, הֵרִים eleuauit, מֵת
mortuus eſt, הֵמִית interfecit, אוֹר
luxit, הֵאִיר illuſtrauit. In quinto
ordine propter tertiam radicalem lite-
ram, quæ eſt una ex אֱהוִי non inter-
ponitur iod inter ain & lamed: ut à
גָּלָה fit הִגְלָה tranſtulit, הִגְלִיתָ tranſ-
tuliſti, he mutato in iod. A מָצָא uerò
fit הִמְצִיא fecit inuenire. In ſexto
ordine à סַב fit הֵסֵב reduxit, הֲסִבּוֹתָ
reduxiſti, הֲסִבּוֹתִי reduxi: & cætera.
In ſeptimo ordine, à נָטָה fit הִטָּה
inclinauit uel extendit, הִטִּיתָ inclina-
ſti, הִטּוּ inclinauerunt.

Coniu

CONIVGATIO HIPHIL per omnes ordines, & primò in perfectorum ordine.

Præteritum, עָבַר

הִבְדִּיל הֶעֱבִיר	ſeparauit,
הִבְדַּלְתָּ הֶעֱבַרְתָּ	ſeparaſti,
הִבְדַּלְתִּי הֶחֱבַמְתִּי	ſeparaui,
הִבְדִּילוּ הִבְדַּלְתֶּם	ſeparauerũt, raſtis.
הִבְדַּלְנוּ	ſeparauimus,
הִבְדִּילָה הֶעֱבִירָה	ſeparauit, fœmin.
הִבְדַּלְתְּ הִבְדַּלְתֶּן	ſeparaſti, raſtis.

Hæc forma regulariter ſeruatur in omnibus uerbis hiphil, niſi quòd prima radicalis litera quando eſt gutturalis, mutat hirec ſub he in ſægol.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מַסְקִיר מַעֲבִיר	conſtituens, maſc.
מַסְקִירִים	conſtituentes, ma.
מַסְקִירָה מַעֲבִירָה	conſtituens, fœm.

מַפְסִירוֹת constituentes, fœminini. Abijcitur in hoc participio litera he, & pro מְהַפְסִיר dicitur מַפְסִיר Notandum quoq; quale punctũ habet mem huius participij, tale habent literæ אֵיתַן in futuro, nempe patha.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּבְדָל מוּבְדָלִים separatus,

מוּבְדָלָה מוּבְדָלוֹת separata.

Et hic quoque abijcitur he, & dicitur מוּפְסָר pro מְהוּפְסָר ut scilicet uitetur multitudo seruilium literarum.

Infinitiuus, מָקוֹר

הַפְסֵר & הַפְסִיר constituere,

לְהַבְדִּיל בְּהַבְדִּיל ad distinguendum.

Et quando prima litera est gutturalis, לְהַחֲרִישׁ ad tacendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

הַחֲרִישׁ הַבְדִּיל tace, separa,

הַחֲרִישׁוּ הַבְדִּילוּ tacete, separate,

הַחֲרִישִׁי הַבְדִּילִי tace, fœminini:

תַּחֲרַשְׁנָה תַּבְרֵלְנָה tacete, fœminini.

Futurum, עָתִיד

אַשְׁמִיעַ אַבְרִיל faciam audire,

תַּשְׁמִיעַ יַבְרִיל facies audire,

נַשְׁמִיעַ תַּבְרִילוּ diuulgabimus,

יַשְׁמִיעוּ יַבְרִילוּן diuulgabunt,

תַּשְׁמִיעִי תַּבְרִיל diuulgabis, fœmi.

תַּשְׁמַעְנָה. diuulgabitis, diuul gabunt.

Mutatur etiam nonnunquam iod hirec in zere, ut וַיַּבְרֵל & distinxit.

EXEMPLAR CONIUgationis hiphil in secundo ordine.

Præteritum, עָבַר

הִגִּישׁ הִפִּיל applicauit,

הִגַּשְׁתָּ הִפַּלְתִּי applicasti,

הִגִּישׁוּ הִפַּלְנוּ applicauerunt,

הִגַּשְׁתֶּם applicastis,

הִגִּישָׁה הִגַּשְׁתְּ applicauit, fœminini:

הִגַּשְׁתֶּן הִפַּלְתֶּן applicastis.

Non differt hoc præteritum à præteri to perfectorum, nisi quòd nun prima radicalis per dages absorbetur. Quando autem media non est puncti dages capax, nun minime abijcitur: ut à נַחַל fit hiphil הִנְחִיל & in futuro אַנְחִיל more perfectorum. In participio præsenti, מַגִּישׁ & in fœminino, מַגִּישָׁה applicans. In participio præterito, מֻגָּשׁ applicatus, מֻגָּשִׁים applicati. Hic propter dages mutatur uau surec in kybuz. In infinitiuo הַגִּישׁ uel הַגֵּשׁ Eandem formam habet imperatiuus, ut הַפִּיל deijce. In futuro, אַפִּיל deijciam, יַפִּיל deijciet, יַפִּילוּ deijcient: &c. Item נַפִּיל deijciemus, נַגַּע contingemus: &c.

EXEMPLAR CONIUgationis hiphil in tertio ordine.

In tertio ordine mutatur iod prima radicalis in uau holē, & præmittitur con

sueta

ſueta litera he:ut à יָשַׁב ſedit, הוֹשִׁיב collocauit. Sunt tamen aliqua quæ iod non mutant,ut à יָנַק ſuxit, fit הֵינִיק lactauit: ſic à יָלַל in hiphil, הֵילִיל ululauit.

Præteritum, עָבָר

הוֹשִׁיב הוֹרִיעַ notificauit,
הֵינַקְתָּ הוֹרַעְתָּ notificaſti,lactaſti
הֵילַלְתִּי הוֹשַׁבְתִּי collocaui, ululaui,
הוֹשִׁיבוּ הוֹרִיעוּ notum fecerunt,
הֵילַלְתֶּם הוֹשַׁבְתֶּם collocaſtis,
הֵינַקְנוּ הוֹרַעְנוּ notum fecimus,
הֵינִיקָה הוֹרִיעָה notũ fecit,lactauit
הֵינַקְתְּ הוֹרַעְתְּ notificaſti,lactaſti
הוֹרַעְתֶּן notificaſtis.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מוֹרִיעַ מוֹבִיל baiulans,
מוֹלִירִים מוֹבִילִים baiulantes,
מֵינִיקוֹת מֵינִיקָה lactans.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּשָׁבִים מוּשָׁב collocatus; collocati,

מוּרָעָה מוּרָעוֹת notificata, notificatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הוֹשִׁיב הֵיטִיב collocare, bñfacere

לְהוֹשִׁיב לְהֵינִיק ad ponendum,

בְּהוֹשִׁיב בְּהֵילִיל in ponendo,

כְּהוֹשִׁיב מֵהוֹשִׁיב quum collocaret.

Imperatiuus, צִוּוּי

הוֹשִׁיב הוֹדִיעַ colloca, notifica,

הוֹשִׁיבוּ הוֹדִיעוּ collocate,

הוֹדִיעִי הוֹדַעְנָה notifica, notificate, f.

Futurum, עָתִיד

אוֹדִיעַ אוֹשִׁיב notificabo,

תּוֹדִיעַ תֵּיטִיב notificabis,

יוֹדִיעַ נוֹדִיעַ notificabit,

תּוֹדִיעוּ יוֹדִיעוּ notificabitis,

תּוֹשִׁיבִי תּוֹשַׁבְנָה notificabis, fœmin.

EXEMPLAR CONIV-
gationis hiphil in quar-
to ordine.

הֵכִין הֵבִיא הֵרַע parauit, introduxit,

הֵכַנְתָּ הֲבִינוֹתָ parasti,

הֲכִינוֹתִי הֲבֵאתִי paraui,
הֲכִינוּ הֲרֵעוּ parauerunt,
הֱקִיצוֹתֶם הֲקֲמֹתֶם euigilaſtis,
הֲקַמְנוּ הֲרֵעְנוּ ereximus,
הֵשִׁיבָה הֵקִימָה conuertit, erexit,
הֲשִׁיבוֹת הֲבֵאת reduxiſti,
הֲשִׁיבוֹתֶן הֲשֵׁבְתֶן reduxiſtis.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מֵשִׁיב מֵבִין reducens,
מְעִירִים מְקִימִים excitantes,
מְשִׁיבָה מְשִׁיבוֹת reducens.

Et quando tertia eſt gutturalis מֵרַע malum inferens: quod tamen de heth & ain eſt accipiendum.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּקָם מוּמָת erectus, iterfectus,
מוּקָמִים מוּבָאִים erecti, adducti,
מוּקָמָה מוּקָמוֹת erecta, erectæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הָקֵם הָרֵעַ erigere,
בְּהָקִים לְהָמִית in erigendo.

Imperatiuus, צִוּוּי

הָקֵם הָסִירָה	erige,aufer,
הָקִימוּ הָסִירוּ	erigite,auferte,
הָקִימִי הָקֵמְנָה	erige,erigite.

Futurum, עָתִיד

אָשִׂים אָקִם	ponam,
תָּרִיעַ תָּאִיץ	iubilabis,
יָקִים יָרִיעַ	eriget,clanget.
נָקִים יָקִימוּ	erigemus,
תָּקִימוּ תָּקִימִי	erigetis,eriges,
תָּקֵמְנָה	erigetis,erigent, fœm.

Et quando nun eſt ultima, abſorbetur in hac ultima perſona unum nun per dages:ut à תָּבִין fit תָּבֵנְנָה uel תָּבֵנָּה intelligere facietis.

EXEMPLAR CONIV/gationis hiphil in or/dine quinto.

Præteritum, עָבַר

הִגְלָה הָגְלָה הֶרְאָה	tranſmigrauit,
הִגְלֵיתָ הֶרְאֵיתָ	tranſmigraſti,

הגלו

הִגְלוּ הִגְלִיתֶם transmigrauerunt,
הֶרְאִינוּ demonstrauimus,
הִגְלְתָה הֶרְאֲתָה transmigrauit, fœm.
הִגְלֵית הִגְלֵיתֶן transmigrasti.

Inuenitur he aliquando habere sægol pro puncto hirec:he uerò finalis litera more suo in prima & secunda persona mutatur in iod.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי
מַרְאֶה מַגְלֶה ostendens,
מַגְלִים מַרְאִים transferentes,
מַרְאָה מַרְאוֹת faciens uidere, fœmi.

Participium præteritum. פָּעוּל
מוּגְלֶה מוּגְלִים translatus,
מוּגְלָה מוּגְלוֹת translata.

Inuenitur etiam cum hateph camez, ut מֳרְאֶה factus uidere.

Infinitiuus, מָקוֹר
הַגְלוֹת בְּהַגְלוֹת transferre.

Imperatiuus, צִוּוּי
הַרְאֵה הַרְאוּ ostende, ostendite.

הַרְאִי הַרְאֶינָה	oſtende, fœminini gen.

Futurum, עָתִיד

אַעֲלֶה תַּעֲלֶה	faciam aſcendere,
יַעֲלֶה נַעֲלֶה	faciet aſcendere,
תַּעֲלוּ יַעֲלוּ	facient aſcendere,
תַּרְאִי תַּרְאֶינָה	oſtendes, fœminini.

Inuenitur etiam pro אַמְנָה per apocopen אָמֵן potiſsimùm quando à fronte accedit copula uau.

EXEMPLAR VERBOrum hiphil in ſexto ordine.

הֵסֵב הֵתֵם	reduxit, perfecit,
הֲסִבּוֹתָ הֲחִלּוֹתִי	reduxiſti, incœpi,
הֵסֵבּוּ הֲסִבּוֹתֶם	reduxerunt, xiſtis.
הֲסִבּוֹנוּ הֲחִלּוֹנוּ	reduximus,
הֵסֵבָּה הֲסִבּוֹתְ	reduxit, fœminini:
הֲסִבּוֹתֶן הֲסִבּוֹתֶן	reduxiſtis, fœmin.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מֵסֵב מֵתֵם	reducēs, perficiens,
מְסִבִּים מְתִמִּים	reducentes,

מסבה

מְסִבָּה מְסִבּוֹת reducens, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּסָב מוּסַבִּים reductus, reducti,

מוּסַבָּה מוּסַבּוֹת reducta, reductæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

חָסֵב לְחָסֵב בְּחָקֵל reducere.

Imperatiuus, צִוּוּי

חָסֵב חָסֵבּוּ reduc, reducite,

חָסֵבִּי חָסֵבֶּינָה reduc, fœminini gene.

Futurum, עָתִיד

אָסָב אָסֵב reducam,

תָּסָב יָסֵב reduces, reducet,

נָסָב תָּסֵבּוּ reducemus, reducetis,

יָסֵבּוּ תָּסֵבִּי reducent, reduces,

תָּסָב תְּסֻבֶּינָה reducet, fœminini gen.

EXEMPLAR VERBO-
rum hiphil in septi-
mo ordine.

Pauca ſunt in hoc ordine quæ normã hiphil obſeruant. Frequentiora ſunt, הִשִּׂיא portauit, à נָשָׂא Et הִכָּה per-

cuſsit, à uerbo נָכָה Item הִטָּה incli-
nauit: & quæ à iod incipiunt, הוֹרָה do-
cuit, cuius primaria radix eſt יָרָה iecit.

Hæc in præterito ſic coniugantur,

הִשֵּׁאתָ הוֹרֵיתָ הִטֵּיתָ הִכֵּיתָ

In plurali numero,

הִשִּׁיאוּ הוֹרוּ הִטּוּ הִכּוּ

In fœminino genere,

הִכְּתָה הִשִּׁיאָה הוֹרְתָה הִטְּתָה

In participio præſenti,

מוֹרֶה מַטֶּה מַכֶּה מַשִּׁיא

In participio præterito,

מוּרֶה מֻטֶּה מֻכֶּה מֻשָּׁא

In infinitiuo,

הוֹרוֹת הַטּוֹת הַכּוֹת הַשֵּׂאת

In imperatiuo,

הוֹרֵה הַטֵּה הַכֵּה הַשֵּׁא

In futuro,

אוֹרֶה אַטֶּה אַכֶּה אַשֵּׁא אַשִּׁיא

Reliquas perſonas efficies conformi-
ter uerbis quinti ordinis.

Exem

EXEMPLAR PASSIVAE uocis hiphil, quæ hophal uocatur.

Paſsiuum huius coniugationis uocatur à forma ipſa הָפְעַל hophal: ut ab הִכְרִית ſuccidit, fit הָכְרַת ſucciſus eſt: & ab הוֹשִׁיב collocauit, fit הוּשַׁב collocatus eſt: & cætera. Et inuenitur raro in alijs modis quàm in præterito & futuro. Et quantùm attinet ad ſignificationem, non differt à paſsiuo piel, quod eſt pual.

Præteritum, עָבַר

הָפְקַד הָשְׁמַר	conſtitutus eſt,
הָפְקַדְתָּ	conſtitutus es,
הָפְקַדְתִּי	conſtitutus ſum,
הָפְקְדוּ	conſtituti ſunt,
הָפְקַדְתֶּם	conſtituti eſtis,
הָפְקַדְנוּ הָפְקְדָה	conſtituti ſumus,
הָפְקַדְתְּ	conſtituta es,
הָפְקַדְתֶּן	conſtitutæ eſtis.

Futurum, עָתִיד

אֻפְסַר תֻּפְסַר constituar: & cætera.

IN SECVNDO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הֻגַּשׁ adductus est,
הֻגַּשְׁתָּ adductus es,
הֻגַּשְׁתִּי adductus sum,
הֻגְּשׁוּ adducti sunt,
הֻגַּשְׁתֶּם adducti estis,
הֻגַּשְׁנוּ adducti sumus,
הֻגְּשָׁת adducta est,
הֻגַּשְׁתְּ adducta es,
הֻגַּשְׁתֶּן adductæ estis.

Futurum, עָתִיד

אֻגַּשׁ adducar,
תֻּגַּשׁ adduceris,
יֻגַּשׁ adducetur,
נֻגַּשׁ adducemur: & cætera.

IN TERTIO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוּדַע notificatus est,

הוּרַעְתָּ notificatus es,

הוּרַעְתִּי הוּרְעוּ notificatus ſum: &c.

Futurum, עָתִיד

אוּרַע תּוּרַע notificabor,

יוּרַע נוּרַע notificabitur: & cætera.

IN QVARTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוּקַם erectus eſt,

הוּקַמְתָּ erectus es,

הוּקְמוּ erecti ſunt.

Reliqua huius ordinis uerba non differunt à forma tertij ordinis.

IN QVINTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הָגְלַת translatus eſt,

הָגְלֵיתָ translatus es,

הָגְלֵיתִי translatus ſum,

הָגְלוּ translati ſunt,

הָגְלְתַת translata eſt: & cætera.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֵת תֶּגְלֵת transferar: & cætera.

IN SEXTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוּסַב circundatus eſt,

חוּסַבוֹתָ circundatus fuiſti,

חוּסַבוֹתִי חוּסַבוּ circundatus ſum:&c.

Futurum, עָתִיד

אוּסַב תּוּסַב circundabor,

יוּסַב יוּסַבוּ circundabitur:& cætera.

CONIVGATIO QVARTA

Quarta cõiugatio à forma ipſa uocatur הִתְפַּעֵל habetq́ à fronte augmentum ſyllabæ הִתְ & mediam literam ſemper dageſſatam:unde fit ut nunquam in ea uerbum aliquod,cuiuſcunq́ ſit ordinis,poſsit pati defectum. Et nota q̄ augmentũ illud הִתְ omnibus uerbis adijcitur,niſi quando prima radicalis fuerit una ex literis ש ס ז צ tunc enim ת augmenti ponitur poſt literas

teras ש ס ז צ & post צ mutatur in ט post ז uerò mutatur in ד licèt de hoc posteriori in hebraismo ipso nullum reperiatur exemplum, sed in chaldaismo duntaxat & apud magistros. Exempla: הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר & הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל Sic הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק Et apud magistros הִזְדַּמֵּן pro הִתְזַמֵּן Porrò significatio huius coniugationis est retransitiua seu reciproca, aut si malis actiuapassiua, redit enim actus in eum à quo profectus est: ut ab אָהֵב dilexit, dicis הִתְאָהֵב dilexit se: sic à בֵּרֵךְ benedixit, fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent se: à קִדֵּשׁ sanctificauit, הִתְקַדִּשְׁתֶּם sanctificastis uos. הִתְגַּלּוּ reuelauerunt seu prodiderũt se. Habet tamen quædam uerba peculiaria sibi, quæ non uidentur habere reciprocam illam significationẽ: ut הִתְהַלֵּךְ deambulauit, הִתְפַּלֵּל orauit: &c.

CONIVGATIO HITHPAEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עָבָר

הִתְגַּדֵּל הִשְׁתַּמֵּר	magnificauit ſe,
הִתְגַּדַּלְתָּ הִצְטַדַּקְתָּ	magnificaſti te,
הִתְגַּדַּלְתִּי	magnificaui me,
הִתְגַּדְּלוּ הִשְׁתַּמְּרוּ	magnificauerũt ſe,
הִתְגַּדַּלְתֶּם	magnificaſtis uos,
הִתְגַּדַּלְנוּ	magnificauius nos
הִתְגַּדְּלָה	magnificauit ſe, f.
הִתְגַּדַּלְתְּ	magnificaſti te, f.
הִתְגַּדַּלְתֶּן	magnificaſtis uos, fœminini generis.

Media in hac coniugatione ſemper dageſſatur, niſi ea non ſit capax pun/ctuli dages, tunc præcedens punctus paruus mutatur in uocem magnam: ut הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe, הִתְטַהֵר purifi/cauit ſe. In quo exemplo, tau litera ple/runq;

runq; per punctum dages absorbetur in teth: ut הִטַּהֵר purificauit se. Sunt enim tau & teth, literæ eiusdem prolationis, atque ideo facile una absconditur in alia.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מִתְקַדֵּשׁ	sanctificans se,
מִתְקַדְּשִׁים	sanctificantes se,
מִשְׁתַּמֶּרֶת	obseruans se, fœminini.
מִשְׁתַּמְּרוֹת	obseruantes se, fœmin.

Paul non habet ista coniugatio, sed benoni actiuũpassiuum satisfacit pro utroque participio.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִתְקַדֵּשׁ לְהִתְקַדֵּשׁ	sanctificare se,
בְּהִשְׁתַּמֵּר בְּהִשְׁתַּמֵּר	in custodiẽdo se.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִצְטַדֵּק	iustifica te,
הִשְׁתַּמְּרוּ	custodite uos,
הִתְבָּרְרִי	purifica te, fœminini gen.
הִתְקַדֵּשְׁנָה	sanctificate uos.

Futurum, עָתִיד

אֶתְהַלֵּךְ	deambulabo,
תִּשְׁתַּמֵּר	custodies te,
יִתְקַדֵּשׁ	sanctificabit se,
נִתְקַדֵּשׁ	sanctificabimus nos,
תִּתְבָּרְרוּ	purificabitis uos,
יִצְטַדְּקוּ	iustificabunt se,
תִּתְקַדְּשִׁי	sanctificabis te, fœmin.
תִּתְקַדֵּשׁ	sanctificabit se, fœminini:
תִּתְקַדֵּשְׁנָה	sanctificabitis uos, fœm.

EXEMPLAR CONIVGA/tionis hithpael in secun/do ordine.

Non differunt uerba secundi ordinis in hac coniugatione à uerbis primi or/dinis, quum nun prima radicalis non possit deficere propter mediã dages/satam: ut

הִתְנַפֵּל	deiecit se,
מִתְנַפֵּל	deijciens se,
אֶתְנַפֵּל	deijciam me: & cætera.

Exem

EXEMPLAR CONIVGATIONIS HITHPAEL IN TERTIO ORDINE.

Verba tertij ordinis in hac coniugatione non differunt à uerbis primi ordinis, nisi quòd quædam mutant literam iod primam radicalem in uau mobilem, & alia non mutant: ut הִתְוַדַּע cognouit se, הִתְוַדָּה confessus est, reum se prodidit: item הִתְיַצֵּב constituit se. In futuro, אֶתְיַצֵּב constituam me, אֶתְוַדַּע cognoscam me. Reliquæ personæ & modi conformiter fiant ordini primo.

EXEMPLAR CONIVGATIONIS HITHPAEL IN ORDINE QUARTO.

Pendet coniugatio hithpael in quarto ordine à forma uerborum piel, præponiturq; duntaxat characteristica syllaba הִתְ ut à קוֹמֵם erexit, dicitur in

hac coniugatione, הִתְקוֹמֵם erexit se, הִתְקוֹמַמְתָּ erexisti te, הִתְקוֹמְמָה ere xit se mulier. In participio, מִתְקוֹמֵם In futuro אֶתְקוֹמֵם Duplicatur itaq; hic sicut & in piel tertia radicalis litera loco punctuli dages.

EXEMPLAR CONIV-
gationis hithpael in or-
dine quinto.

Non differunt uerba quinti ordinis in coniugatione hithpael à uerbis primi ordinis, nisi quòd ratione he tertiæ radicalis, in præterito mutant he in iod, & in infinitiuo terminantur in oth, sicut in prima secunda & tertia coniugatione. Exempla,

הִתְגַּלָּה	reuelauit seu prodidit se,
הִתְגַּלִּיתָ	prodidisti te.
הִתְגַּלֵּיתִי	prodidi me.

In infinitiuo,

הִתְגַּלּוֹת	reuelare se.

In im-

In imperatiuo,

הִתְגַּלֵּה reuela te:cum zere.

In futuro,

אֶתְגַּלֶּה reuelabo me,

תִּתְגַּלֶּה prodes te:cum sægol.

EXEMPLAR CONIV/ gationis hithpael in sexto ordine.

Non habet sextus ordo in hac coniu/gatione propriam aliquã formam, sed usurpat uel formam sui perfecti uerbi, uel formam quarti ordinis: ut à סַב circuiuit, fit in hithpael הִתְסַבֵּב uel הִתְסוֹבֵב gyrauit se. Posterior tamen forma frequentior est, ut הִתְגּוֹלֵל uolutauit se, הִתְגּוֹלַלְתָּ uolutasti te: & cætera, ut in quarto ordine.

In septimo ordine pauca inueniun/tur uerba, quæ formam huius coniuga tionis imitentur: ut est הִתְוַדָּה confes/sus est, הִתְנַכָּה percussit se.

In octauo quoquè ordine præter unum aut alterum uerbum non inue-nitur.

HAEC de uerbis dicta sufficiant. Elias in quibusdam copiosior est, in multis destinat lectorem ad Tabulam coniugationum, multa tractat quæ & ego inter coniugationes tractaui & diligenter inculcaui, sciens quòd nihil satis dici & moneri potest in hac extranea lingua propaganda:& ob id nemo miretur, si quædam bis dicta in diuersis inueniat locis.

SECVNDAE PARTIS INSTITVTIONIS FINIS

DE NOMINE altera orationis parte.

VOCANT Hebræi nomen propriũ שֵׁם עֶצֶם ut ſunt nomina hominum, montium, fluuiorum: & cætera: nomen uerò ſubſtantiuũ uocant שֵׁם דָּבָר nomen rei, & nomen adiectiuũ שֵׁם תּוֹאַר nomen formæ. Et omne nomen uel eſt maſculinum uel fœmininũ, & pauca inueniuntur quæ utrunq; habent genus. Maſculina conſtant tribus dũtaxat radicalibus literis, ut לֶחֶם panis, דָּבָר res uel uerbum, סֵפֶר liber: niſi quòd adiectiua plerunq; habent literam iod uel uau interpoſitam: ut חָסִיד pius, צַדִּיק iuſtus, גָּדוֹל magnus, אָרוֹךְ longus: &c. Fœminina uerò habent communi-

ter à fine literam he uel tau adiectam, nedum adiectiua uerùm & substantiua: ut נְקֵבָה fœmina, אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier, מַלְכָּה regina, חוֹמָה murus, כְּנֶסֶת synagoga, לְבָנָה luna, גְּדוֹלָה magna, צַדִּיקָה iusta: & cætera. Sunt tamen plurima quæ ab hac regula excidunt: nam חֶרֶב gladius, אֶבֶן lapis, אֵם mater, אֶרֶץ terra: & alia multa similia: itemq́; nomina omnium membrorum, quæ à natura dualitate quadam constant, sunt fœminina: ut יָד manus, רֶגֶל pes, עַיִן oculus: & cætera: licèt à fine non habeant superadditam literam he uel tau. Horum genus cognoscitur uel ex adiuncto uerbo uel adiectiuo aut ex subiuncto affixo aut ex plurali fœminini terminatione: licèt & hæc terminatio nonnũquam fallat, quia sunt multa masculina quę habent terminationem pluralis fœmininam,

ut sunt

ut ſunt אָב pater, קוֹל uox, מָקוֹם locus, בּוֹר ciſterna: ſicut è diuerſo multa fœminina habent terminationē pluralem fœminini, ut ſunt אֶבֶן חֶרֶב עִיר & cætera. Deſinunt autem maſculina in plurali numero in ים & fœminina in וֹת ut נַעַר נְעָרִים puer pueri, נַעֲרָה נְעָרוֹת puella puellæ. Quæ uerò dualitate conſtant, deſinunt in יִם ut רֶגֶל רַגְלַיִם pes pedes, עַיִן עֵינַיִם oculus oculi, בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu genua:&c.

De inflexione nominum.

NESCIVNT Hebræi aliam inflexionem in nominibus quàm quæ fit de ſingulari numero in pluralem, aut de maſculino genere in fœmininum, aut de ſtatu abſoluto in ſtatum regiminis & affixionis:& hic nonnihil laboris & difficultatis eſt iuxta diuerſas nominum formas. Verùm ut hic obiter commemorem, quod Elias pro/

lixè tractat, notabis quatuor esse pun/cta uocalia in nominibus, quæ muta/ri solent, licèt non semper, nec ubique. Et sunt ista: Camez, Zere, Sægol, & Holem.

Exemplis rem ipsam secundùm diuersas formas ostendemus.

QVAE sunt huius formæ דָּבָר aut huius קָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mu/tant in regimine singulari puncta in hunc modum,

דְּבַר יְהֹוָה uerbum domini,
זְקַן בַּיִת senex, domus,
לְבַב הָאָדָם cor hominis, &
קְצִיר הַשָּׁנָה messis anni.

Et cum affixis,

לְבָבוֹ קְצִירוֹ זְקֵנוֹ דְּבָרוֹ

Et in plurali numero,

לְבָבוֹת קְצִירִים דְּבָרִים זְקֵנִים

Et in regimine plurali,

קְצִירֵי זִקְנֵי דִּבְרֵי לִבּוֹת

Et cum

Et cum affixis,

קְצִירָיו דְּבָרָיו

Sed cum affixis חֶם חֶן & כֶם כֶן habent formam pluralis constructiui: ut דִּבְרֵיהֶם זִקְנֵיכֶם & cætera.

Hæc uerò forma, אֵבוּס præsepe, אֵפוֹד humerale, nihil mutat: nam dicimus in plurali אֲבוּסִים & cum affixis אֲפוֹדִי cinctorium meum: & cætera.

Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens est, non mutatur in regimine singulari: sed cum affixis quædam nomina mutant primum sægol in patha, & quædam in punctum hirec:

ut מַלְכִּי rex meus,
מַלְכָּה regina,
רַגְלוֹ pes eius,
בִּגְדוֹ uestis eius, &
בִּתְרוֹ pars seu membrum eius.

De quibus hæc datur regula, quòd ea quę incipiunt à litera gutturali, mutant

ſægol in patha, quando eis ſubijcitur affixum: reliqua mutant ſægol in hirec:

ut חַסְדִּי pietas mea,

עַבְדִּי ſeruus meus: item

בִּגְדִי ueſtis mea,

בִּתְרִי portio mea.

Sunt tamen multa quæ extra caſum literæ gutturalis, mutant ſęgol in patha:

ut זַרְעִי ſemen meum,

מַלְכִּי rex meus: & cætera.

In plurali & eius regimine, non differunt à forma nominis דָּבָר niſi quòd quædam habent patha in regimine:

ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ.

Et hæc eadem forma, quando media eſt gutturalis, mutat utrunqꝫ ſægol in patha: aut ſi tertia eſt gutturalis, migrat poſterius ſægol in patha: ut

צֶמַח פֶּרַח שֶׁבַע & נַחַל נַעַר

Et tenent in quatuor dictis mutationibus normam מֶלֶךְ & בֶּגֶד ut

פרחי

פִּרְחִי flos meus,
נַעֲרִי puer meus.

Eſt deinde alia forma nominum, quæ habet zere & ſægol: ut
חֵלֶק עֵשֶׂב סֵפֶר

Et hæc in regimine ſingulari non mutantur: cum affixis uerò mutant zere in punctum hirec: ut

סִפְרִי liber meus,
עִשְׂבּוֹ herba eius.

Sunt tamen quæ zere ſub litera gutturali mutant in ſægol: ut

עֶגְלִי uitulus meus,
חֶלְבְּךָ adeps tuus,
חֶלְקוֹ pars eius: & cætera.

De quibus ſolum guſtum hic præbemus, quandoquidem in Elia omnia emunctiora inuenies.

Item forma iſta, מָוֶת mors, עָוֶל iniquitas, eſt de quarto ordine: & mutat in regimine uau mobile in uau quie

ſcens:ut מוֹת הָאָדָם mors hominis.

Nomina iſtius formæ חֹרֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן in regimine ſingulari non mutan/tur, ſed cum affixis mutatur holem in hatephcamez:ut קָדְשׁוֹ ſanctitas eius: & in plurali numero, אָזְנַיִם aures.

At hæc forma, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלֵל infans:nunquã mutat holem. In plurali, אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים In regimine ſingulari אוֹצַר יְהֹוָה Sicut à מִקְדָּשׁ dicitur מִקְדַּשׁ יְהֹוָה puncto camez mutato in patha.
Et cum affixo, אוֹצָרוֹ theſaurus eius. Habet tamen עוֹלֵל in plurali nume/ro infantes, עוֹלְלִים Pſalmo octauo.

Porrò אוֹרַח כּוֹבַע & ſimilia, non differunt à forma קֹדֶשׁ quum litera gutturalis mutet ſægol in patha: quemadmodum etiam paulò ſuperius diximus de פֶּרַח & נַעַר

De nominibus uerò quæ mediam literam

literam habent dageſſatam eſt una regula, quòd nunquam mutantur:

ut גַּנָּב סֻלָּם צַדִּיק

Et quando media non eſt capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam, & illa uox magna non mutatur propter adiectionem affixorum, ſicut nec dages mutatur: ut פָּרָשׁ eſt eiuſdem formæ cum גַּנָּב Et ut in plurali numero dicimus גַּנָּבִים nullo mutato puncto: ſic quoquè פָּרָשִׁים dicimus. Imò סָרִיס & צַדִּיק ſunt eiuſdem formæ, habentes etiam in plurali סָרִיסִים eunuchi, & צַדִּיקִים iuſti.

Item nomina quæ à principio habent ſcheua, nunquam mutant illud: ut

דְבַשׁ	mel,	חֲמוֹר	aſinus,
זְאֵב	lupus:		hinc
זְאֵבָת	lupa,	חֲמוֹרִי	aſinus meus.

Excipiũtur ea quæ habent camez poſt ſcheua. Illa enim in regimine plurali

mutant camez in ſcheua, & tunc priꝰ mum neceſſariò mutatur in hirec:

ut à יְקָר honor, יְקָרֵי

Sic à כְּתָב כִּתְבֵי ſcripta.

Hæc de maſculinis, aut quæ forꝰ mam habent maſculinorum.

Nunc de fœmininis.

NOMINA fœminina quæ deſiꝰ nunt in literam ה præcedente camez, habent unam regulam, nempe quòd in prędictis quatuor mutationibus mu tant literam ה in ת

ut à צְדָקָה dices

צִדְקַת יְהוָה iuſtitia domini.

צִדְקָתוֹ iuſtitia eius,

צְדָקוֹת iuſtitiæ,

צִדְקוֹתֶיךָ iuſtitiæ tuæ,

צִדְקוֹת יְהוָה iuſtitiæ domini.

Vbi ſcheua primum mutatur in hirec propter ſcheua ſecundum.

Item à אֲכִילָה comeſtio, facies

אֲבִילַת אֲבִילָתוֹ אֲבִילוֹת & cætera.
Vide Eliam in oratione tertia, fundamentis octauo & nono.

Fœminina uerò quæ in ſtatu abſoſoluto deſinunt in literam ת præcedente ſægol, dageſſant literam illam tau in affixorum ſubiunctione.

ut עֲטֶרֶת corona,
עֲטַרְתּוֹ corona eius: &
תִּפְאֶרֶת decor,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius.

Vbi ת primum eſt litera hæemanthica ſeu denominatiua.

Sunt enim ſex literæ, uidelicet iſtæ הָאֶמַנְתִּי quæ radicibus adiectæ denominatiua conſtituunt, quæ uulgo appellantur hæmanthica.

ut מִשְׁקַל pondus,
תַּשְׁלוּם compenſatio.

De quibus in Elia, oratione tertia, fundamentis duodecimo & decimotertio.

Nomina ſecundi ordinis quæ ſcilicet deficiunt in pe nun.

NOmina quæ deficiunt in pepoal nun aſſumunt à fronte literam hæemanthicam mem cum patha ſe/quente punctulo dages:

ut	מַטַּע	plantatio,	à
	נָטַע	plantauit:	&
	מַטָּרָה	cuſtodia,	à
	נָטַר	cuſtodiuit.	
	מַסֵּכָה	conflatile.	&
	מַכָּה	percuſsio,	à
	נָכָה	uapulauit.	

In quibus dages index eſt perditæ nun radicalis literæ.

Nomina tertij ordinis, quorum prima radicalis litera eſt iod uel aleph.

QVæ ab aleph litera in hoc ordi/ne incipiunt, minime differunt à perfectis, quando in formam nomi/num rediguntur:

ut ab

ut ab אָמַר dixit,
fit מַאֲמַר oratio.

QVAE uerò à iod incipiunt, habent multiplicem formam: & ea tibi trade/mus per familiaria quædam exempla.

Aſpice igitur ſequentia exempla.

מוֹצָא exitus, &
מוֹשָׁב ſeſsio,
à יָשַׁב יָצָא
מוֹעֵד tempus, &
מוֹקֵשׁ offenſio,
à יָקַשׁ יָעַד

In plurali numero,

מוֹצָאוֹת מוֹשָׁבִים & מוֹקְשִׁים

תּוֹלְדָת generatio,
תּוֹכַחַת correptio,
תּוֹדָה confeſsio,
תּוֹרָה lex, inſtructio,
תּוֹחֶלֶת ſpes,
תּוֹעֶלֶת utilitas,
מוּסָר diſciplina, &

מוּצָק infuſorium.

Vides in his exemplis quomodo iod mutetur in uau, accedatq; à fronte una ex literis hæemanthicis. At in his,

שֵׁנָה ſomnus,

עֵצָה conſilium,

דֵּעָה ſcientia,

Iod omnino deficit, aſſumpta in fine litera he fœminina.

Formæ nominum quarti ordinis.

HAbet & is ordo multas & uarias nominũ formas, quas per exempla quoq; tibi ob oculos ponemus.

מָקוֹם locus,

מָלוֹן diuerſorium,

מְשׁוּבָה auerſio,

מְלוּנָה manſio,

תְּקוּמָה reſurrectio,

תְּלוּנָה murmuratio.

Quæ ſub mem denominatiuo habent camez, mutant illud in ſcheua:

ut מְקוֹם יְהֹוָה locus domini.

זָר	alienus,	רָע	malus,
גֵּר	peregrinus,	אֵיד	pernicies,
סִיר	olla,	קִיר	paries,
עִיר	ciuitas,	אוֹר	lux,
יוֹם	dies,	טוֹב	bonus,
דוּד	caldarium,	שׁוּק	platea.

Ex his, quædam non mutantur, alia uerò mutantur. ut sunt,

יָמִים dies,
עָרִים ciuitates,
שְׁוָקִים plateæ, &
דְּוָדִים ollæ.

Sequitur alia forma, quæ sic est,

ut בַּיִת domus,
עַיִן oculus, &
לַיִל nox.

Hæc mutantur in punctum zere:

ut בֵּית יְהֹוָה domus domini,
עֵינִי oculus meus,
לֵילוֹת noctes.

Dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים domus, in numero plurali: iod litera quiescente in punctulo dages, præter morem suum.

Formæ nominum quinti ordinis.

IS quoquè ordo suas habet formas:

ut	מִצְוָה	præceptum,	
	תִּקְוָה	spes,	&
	תִּכְלָה	consumptio.	

Et cum literis gutturalibus,

מַחֲצָה	medietas,
תַּאֲוָה	concupiscentia.

In quibus nominibus ה non est radicalis, sed fœminina litera. Quando autem est radicalis, ante se habet sægol:

ut	מִקְנֶה	acquisitio,
	מַחֲנֶה	turma: & similia.

Et hæc nomina mutant in regimine sægol punctum in zere:

ut	מַחֲנֵה דָן	turma Dan,
	מַעֲשֵׂהוּ	opus eius: & cætera.

He

He uerò fœminina litera mutatur more suo in tau raphatum: ut
מִצְוַת יְהֹוָה præceptum domini.
Item alia nominum forma, ut
תַּבְנִית similitudo,
תַּכְלִית consummatio,
Et hæc nomina non mutantur.
Item שָׂפָה labium,
מָנָה pars,
פֵּאָה angulus, &
שָׁנָה annus,
Quæ in regimine singulari habent,
שְׂפַת פְּאַת & cætera.
Item צָלִי coctio,
קָלִי pulmentum,
שְׁבִי captiuitas,
פְּרִי fructus,
חוּלִי infirmitas, &
עוֹנִי afflictio.
In quibus nominibus punctus camez more suo mutatur in scheua:

ut צְלִי Et holem in hatephcamez, ut חֳלִי Scheua uerò in פְּרִי & simi libus, migrat in sægol, quando in pausa uenerint: ut כֶּלִי uas uel instrumentum. Item aliæ formæ

עָמִית proximus,
אָחוֹת soror,
חֲנִית lancea,
שְׁבִית captiuitas,
גָּלוּת transmigratio,
חָזוּת uisio,
שְׁבוּת captiuitas,
פְּדוּת redemptio,
רָצוֹן uoluntas,
קָלוֹן ignominia,
בִּנְיָן ædificatio,
קִנְיָן possessio,

Quæ habēt camez sub prima, mutant illud in statu regiminis in scheua: quæ uerò habent camez sub secunda, mutant illud in patha. ut,

אָב	pater,	אָח	frater,
יַד	manus,	דַּג	piſcis,
קַו	regula,	רִי	irrigatio,
נִי	planctus,	כִּי	combuſtio.

Ex quibus אָב & אָח in regimine ſingulari mutant camez in hatephpa/tha, aſſumpto iod in fine loco he tertię radicalis: ut אֲחִי עָנֵר frater Aneri,
אֲבִי גוֹיִם pater gentiũ.

Sic in plurali numero,
אֲבוֹת הַמַּטּוֹת patres tribuũ
Sed abſolutè אָבוֹת patres.
Sic cum affixo, אָבִי pater meus,
אָבִינוּ pater noſter.
Sed cum affixis הֶם & כֶם mutatur punctus camez in hatephpatha:
ut אֲחִיכֶם frater ueſter.
Mutatur etiam in אָח camez in pa/tha magnum & paruum:
ut אַחִים fratres,
אָחַי & אַחַי fratres mei.

Formæ nominum ſexti ordinis.

HVius ordinis tales ſunt formæ:

חַם	calidus,	
דַּל	pauper,	
טַל	ros:	&
עוֹז	fortitudo,	
חוֹם	calor,	
קוֹר	frigus:	&
חֵן	gratia,	
שֵׁן	dens,	
צֵל	umbra.	

Hæc & eis ſimilia quum mutantur in pluralem numerum uel in fœmininum genus, aut ſuſcipiunt affixa, dageſſant alteram radicalem:& quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam:

ut	חַמָּה	calida,
	דַּלִּים	pauperes,
	עֻזִּי	fortitudo mea,
	שִׁנּוֹ	dens eius.

De

De quibus in oratione quarta, funda/
mento undecimo & duodecimo, plu/
ra inuenies.

Sed & hoc notādum quòd in pau/
ſa, hoc eſt, in fine ſententiæ, quem He/
bræi uocant סוֹף פָּסוּק item in mem/
bro quod uocant אַתְנַחְתָּא & ſæpe in
ſubdiſtinctione quam appellant זָקֵף
קָטוֹן mutantur uoces paruæ in ma/
gnas: puta patha & ſægol in camez,
& ſcheua in camez uel zere uel ſægol.

Exempla hic habes,

הָבֶל׃	pro
הֶבֶל	uanitas,
זַרְעָךְ	pro
זַרְעֲךָ	ſemen tuum,
תְּכַחֵשׁוּן	pro
תְּכַחֲשׁוּ	negabitis,
לָחֶם	pro
לֶחֶם	panis: & cætera.

Vide ſacros Biblicos libros, & ubique

uidebis quomodo ſcheua, uel etiam puncta minora, mutentur in maiora propter pauſas.

HAEC in genere de Nominibus dicta ſufficiant. In grammatica Eliæ hæc omnia latius & copioſius deſcribuntur.

TERTIAE PARTIS
INSTITVTIONIS
FINIS

De pro-

DE PRONOMINIBVS

POSSVNT Pronomina quemadmodũ Aduerbia & Præpoſitiones, inter dictiones consignificatiuas numerari, etiam ſi genus & numerum ut Nomina habeant.

Itaq; pronomina ſeparata ſunt tria: uidelicet, אֲנִי & אָנֹכִי ego,

אַתָּה tu,

הוּא ille.

Declinatio pronominis Ego.

EGo, communis generis eſt: & in ſingulari numero ſic inflectitur,

אֲנִי & in pauſa אָנִי Ego,

שֶׁלִּי mei,

לִי mihi,

אוֹתִי me,

מִמֶּנִּי à me.

In plurali numero,

אֲנַחְנוּ & apud rabinos

אָנוּ & quandoq;

נַחְנוּ Nos,

שֶׁלָּנוּ noſtrum,

לָנוּ nobis,

אוֹתָנוּ nos,

מִמֶּנּוּ à nobis.

Inflexio pronominis Tu.

TV, ſecunda perſona, in maſculino genere, & numero ſingulari, hoc modo declinatur:

אַתָּה Tu,

שֶׁלְּךָ tui,

לְךָ tibi,

אוֹתְךָ te,

מִמְּךָ à te.

In plurali maſculino,

אַתֶּם uos,

שֶׁלָּכֶם ueſtrum,

לָכֶם uobis,
אֶתְכֶם uos,
מִכֶּם & מִמְּכֶם à uobis.

IN fœminino genere & numero ſingulari, אַתְּ Tu,
שֶׁלָּךְ tui,
לָךְ tibi,
אוֹתָךְ te,
מִמֵּךְ à te.

In plurali fœminino,
אַתֶּן uos,
שֶׁלָּכֶן ueſtrum,
לָכֶן uobis,
אֶתְכֶן uos,
מִכֶּן & מִמְּכֶן à uobis.

Declinatio pronominis Ille.

ILle, in maſculino genere & numero ſingulari, inflectitur iſto pacto:
הוּא Ille,
שֶׁלּוֹ illius,
לוֹ illi,

אוֹתוֹ eum,
מִמֶּנּוּ ab eo.

In plurali maſculino,

הֵמָּה & הֵם illi,
שֶׁלָּהֶם illorum,
לָהֶם eis,
אוֹתָם & אֶתְהֶם eos,
מֵהֶם ab eis.

IN fœminino genere & numero ſin-
gulari, הִיא & הִוא Illa,
שֶׁלָּהּ illius,
לָהּ illi,
אוֹתָהּ eam,
מִמֶּנָּה ab ea.

In fœminino plurali,

הֵן & הֵנָּה illæ,
שֶׁלָּהֶן illarum,
לָהֶן illis,
אוֹתָן & אֶתְהֶן illas,
מֵהֶן ab illis.

Sic habes tria illa pronomina inflexa.

Varia pronomina.

SVnt quoquè & alia quædam pronomina, ſed indeclinabilia: nempe,

אֲשֶׁר	Qui, quæ, quod.
זֶה	Iſte: Et in fœm.
זֹאת atq; זוֹ & זֹה	iſta.
הַלָּז & הַלָּזֶה	Iſte.
הָאֵל & אֵלֶּה	Illi, Iſti,
עֶצֶם	Ipſemet.

DE pronominibus affixis iam ſuprà mentionem fecimus.

DE ALIIS CONSIGNIficatiuis dictionibus.

INTER Præpoſitiones multæ inueniuntur quæ perinde atque Nomina recipiunt affixa. Idem iudicium eſt de quibuſdam Aduerbijs, quorum catalogum hic tibi ſubiungemus.

אֶל	Ad;
אֵלַי	ad me,
אֵלֶיךָ	ad te,
אֲלֵיהֶם	ad eos.
עַל	Super,
עָלַי	ſuper me,
עָלָיו	ſuper eum,
עֲלֵיהֶם	ſuper eos.

Iſtæ duæ præpoſitiones in affixorum ſuſceptione omnino inſequuntur formam nominum pluralis numeri maſculini generis: mutantq́ꝫ cum omnibus affixis ſęgol in zere & patha in camez, niſi cum affixis הֶם הֶן & כֶם כֶן ubi ſægol & patha mutãtur in hatephpatha.

עִם	Cum,
עִמִּי	mecum,
עִמָּנוּ	nobiſcum.

Cum omnibus affixis dageſſať mem.

נֶגֶד	Coram,
נֶגְדִּי	coram me,

בְּנֶגְדָּהּ	coram ea.
אֵצֶל	Iuxta,
אֶצְלִי	iuxta me,
אֶצְלְךָ	iuxta te.
בְּעַד	Per, pro,
בַּעֲדֵנוּ	pro nobis.
לְמַעַן	Propter,
לְמַעַנְכֶם	propter uos,
בַּעֲבוּר	ob,
בַּעֲבוּרָהּ	propter eam.
אַחַר	Post,
אַחֲרֵיהֶם	post eos.
Etiam absolutè אַחֲרֵי	post.
זוּלַת	Præter,
זוּלָתָם	præter eos,
זוּלָתִי	præter me:

Et quandoq; iod non est affixum.

תַּחַת	Sub,
תַּחְתֵּיהֶם	sub, pro eis.
לְבַד	Solùm,
לְבַדִּי	solùm ego.

אֶת Cum,
אִתּוֹ secum,
אִתִּי mecum,
אִתָּם secum,
אִתְּךָ tecum.
לִפְנֵי Ante,
לְפָנָיו ante eum,
לִפְנֵיהֶם ante eos,
לִפְנֵיכֶם ante uos,
לְפָנֶיךָ ante te.
עוֹד Adhuc,
עוֹדֶנּוּ adhuc ipse.
אַיִן Non,
אֵינִי non ego,
אֵינָם non ipsi,
אֵינֵינוּ non nos.
אַיֵּה Vbi,
אַיֶּכָּה ubi tu:uel sine paragoge he
אַיֶּךָּ ubi tu.
בֵּין Inter,
בֵּינִי inter me,

בֵּינֵיהֶם inter eos,

בֵּינֵיכֶם inter uos.

ET in hunc modum tu ipſe poteris ſingulis his Præpoſitionibus & Aduerbijs adijcere etiam alia affixa. Nos ſolùm per hæc uoluimus formã quandam tibi prçſcribere generalem, quam tu imitareris. Nihil enim eſt quod te prohibere poteſt, quin præpoſitioni אֵצֶל facile adijcere poſsis mem finale, aut nun finale, aut he fœmininam literam, aut uau: & cætera. Idem de alijs ſentiendum.

Sunt & aliæ multæ Præpoſitiones & Aduerbia, quæ nullum recipiunt affixum, ſicut nec Coniunctiones.

INSTITVTIO DE ACCENTIBVS.

VOCANT Hebræi accentum טַעַם Taam, quod sonat rationem & gustum, habetq́ quælibet dictio proprium accentum, nisi per uirgulam מַקַּף makaph sic pictam – cohæreat ad aliam dictionem: ut hic, כִּי־יִקַּח tunc enim reputantur duæ dictiones pro una & habent unum accentum. Accentus qui ultimam dictionis syllabam possidet, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע milra, quod Hebraice sic interpretari posset לְתַחַת Qui uerò penultimam tenet syllabam, is Chaldaica uoce appellatur מִלְעֵיל milel: Hebraicè uerò uocari posset לְמַעַל quod una syllaba superiorem in dictione habeat locum quàm accentus milra.

Porrò

Porrò figuræ accentuum ſunt multæ, diſtinguũturq́ omnes accentus in duos ordines: Quidam uocantur Reges,& ſunt numero quindecim: Alij uerò uocantur Miniſtri, & ſunt numero ſeptem. Inter Reges,quatuor aut quinque ſunt, qui cæteris in oratione potentiores ſunt,diſtinguentes ſcilicet orationem in ſententias, membra, & alias ſubdiſtinctiones. Qui tenet finem ſententiæ uocatur סוֹף פָּסוּק ſoph paſuk; ſignaturq́ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula । ſub finem literarum. Et qui ſententiam in membra diuidit,uocatur אַתְנָח ſeu אַתְנַחְתָּא æthnachta. Qui uerò ſubdiſtinctiones faciunt, ſunt זָקֵף קָטוֹן zakeph katon,& רְבִיעַ reuiah, & nonnunquam טַרְחָא tarcha qui & טִפְחָא

Figuræ horum quatuor accentuum additæ ſunt nominibus ipſis.

Cæterùm nolui hic copioſior eſſe
de accentibus, quum ab Elia expecte/
mus proprium libellum de illis, quem
quidem Romæ iam diu incœpit & ferè
abſoluit: ſed in illius proxima depopu/
latione amiſit, & mea ſollicitatione iam
denuo ſub incudem reuocauit, & ut au
dio iam abſoluit, fecitq; per typogra/
phos multiplicari: qui ut peruenerit ad
manus meas, curabo ut Latinè quoq;
uerſus multis inſeruire poſsit. Is è Ve/
netijs anno Chriſti ſeſquimilleſimo tri
geſimoſecundo, mihi ſcripſit, ואחר
כך אראה להשלים גם כן ספר הטעמים
Dicit, Poſtea uidebo ut reſartiam li/
brum Accentuum, abſoluto ſcilicet
libro לשונות המשונות qui eſt
De uarijs & difficilibus uo/
cabulis Rabinorum,
quem tunc con/
ſcribebat.

De ab/

ELEMENTALIS DE ABBREVIATVRIS.

ABBREVIANT Hebræi dictiones suas duplici modo. Vno, quòd tollunt unam uel duas literas à fine dictionis, & consignant ultimam uirgula quadã erecta. utpote, נְקֵב׳ pro נְקֵבָה
יִשְׂרָ׳ pro יִשְׂרָאֵל
מְלָכִי׳ pro מְלָכִים

Alio modo, quòd accipiunt solùm initiales dictionũ literas, & illas signant duabus uirgulis: uocantq́ huiusmodi literas (integras scilicet dictiones repræsentantes) רָאשֵׁי תֵיבוֹת id est, capita dictionum. Et in hunc modum generales quasdam abbreuiaturas habent, quæ omnibus Iudæis usque adeo sunt in usu, ut de his nemo facilè dubitet: quales sunt quæ sequuntur,

הקב״ה pro הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ipse.
אע״פי pro אַף עַל פִּי Tametsi, licet.
א״ר pro אָמַר רַבִּי Inquit rabbi.
ג״ע pro גַּן עֵדֶן Paradisus.
אח״כ pro אַחַר כַּךְ Postea.
רז״ל pro רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Magistri nostri quorum memoria sit in benedictione.
א״י pro אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Terra Israel.
אי״ת pro אִם יַעֲזֹר יְהוָה Si iuuerit deus.
א״כ pro אִם כֵּן Si sic, igitur.
וא״ת pro וְאִם תֹּאמַר Et si dicas.
ב״ד pro בֵּית דִּין Domus iudicij.
ב״ה pro בֵּית הַמִּקְדָּשׁ Domus sancta.
ג״כ pro גַּם כֵּן Etiam sic.
ד״א pto דָּבָר אַחֵר Verbum aliud.
ד״מ pro דֶּרֶךְ מָשָׁל Figuratiuè.

ע״ה pro עָלָיו הַשָּׁלוֹם Qui est in pa-
ce: sic loquuntur de his
qui piè mortui sunt.

וגו׳ pro וְגוֹמֵר Et cætera.

וי״ל pro וְיֵשׁ לוֹמַר Et est dicēdum.

וי״מ pro וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui ex-
ponunt.

וי״ת pro וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Et Ionathan
interpretatus est.

ר״ל pro רוֹצֶה לוֹמַר Vult dicere.

וכו׳ pro וְכֻלֵּי Et reliqua.

ז״ל pro זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה Eius memo-
ria sit in benedictione.

חז״ל pro חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Sa-
pientes nostri bonæ mė-
moriæ.

י״א pro יֵשׁ אוֹמְרִים Sūt qui dicūt.

י״ה pro יוֹם הַכִּפּוּרִים Dies expia-
tionum.

י״ט pro יוֹם טוֹב Dies solennis.

י״י pro יְהֹוָה Dominus.

יצ״ pro יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Cuſtodiat eum creator noſter.

יר״ת pro יָרוּם הוֹדוֹ Exaltetur magnificentia eius.

י״ת pro יִתְעַלֶּה Exaltetur, uel יִתְבָּרֵךְ Qui ſit benedictus.

כ״כ pro כָּל כָּךְ A deo, tantùm.

כ״א pro כִּי אִם Niſi, ſed.

כ״ג pro כֹּהֵן גָּדוֹל Sacerdos magnus, ſeu pontifex.

כלו׳ pro כְּלוֹמַר Quaſi diceret.

כ״ש pro כָּל שֶׁכֵּן Quanto magis.

מ״מ pro מִכָּל מָקוֹם Nihilominus, omnino.

נ״ל pro נִרְאֶה לִי Videtur mihi.

ס״ת pro סֵפֶר תּוֹרָה Liber legis.

ע״א pro עִנְיָן אַחֵר Res alia, uel negocium aliud, ſenſus alius.

ע״ד pro עַל דֶּרֶךְ Per modum.

ע״ה pro עָלָיו הַשָּׁלוֹם Super eũ pax.

ע״ז pro עֲבוֹדָה זָרָה Idololatria.

ע״כ	pro	עַד כַּאן	hucusque.
ע״י	pro	עַל יְדֵי	per manus.
פי׳	pro	פֵּירוּשׁ	glossa,expositio.
ר׳	pro	רַבִּי	rabbi,magister.
ר״ה	pro	ראשׁ הַשָּׁנָה	initium anni.
ר״ל	pro	רוֹצֶה לוֹמַר	uult dicere.

SVNT & aliæ abbreuiaturæ, sed nos communiores duntaxat anno-tauimus.

ELEMEMTALIS IN-STITVTIONIS

FINIS

ספר הבחור

GRAMMATICA ELIAE

QVAM IPSE AP-
pellat Librum
electum,
per

[redacted]

ex Hebraiſmo in Latinum
olim uerſa, nunc denuo
non modo recogni-
ta, ſed & Scho-
liis illuſtrata.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMAticam Hebræam Præfatio, Sebaſtiano Munſtero interprete.

ANNO à creatione mundi, quinquies millesimo ducenteſimo ſeptuageſimo, excitauit Dominus ſpiritũ cuiuſdam prudentis & in omni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingeniũ, nempe domini Georgij (gloria eius magnificetur) qui ſcrutatus uerba oblectatione plena, deſiderioq́ flagrans ſingulari ad eam ſcripturã quæ rectiſsima in libris linguæ noſtræ ſanctæ habetur,

me

me ſeruum ſuum, minimum quidem
inter grammaticos, Eliam Leuiten na-
tione Germanum, uocans dixit: Quid
tu hic agis Elia? Surge obſecro, & æde
librum aliquem, qui complectatur uer
ba elegantia, unde grammatica docea
tur linguæ ſacræ: præſertim quum om-
nes grãmaticales libri, ſaltem quos me
uidere contigit, non ſufficiant implere
deſideriũ meum, aut extinguere ſitim
quam habeo ad huius linguæ דקדוק
Nam ſunt qui plus æquo prolixi inue-
niuntur, multiplicantes uerba quæ arti
huic nihil cõducunt. Et ſunt rurſus qui
adeo ſuccinctè ſcripſerunt, ut etiã omit
tant ea quæ maxime in hac ſcientia tra
ctari debuerant. Quapropter accinge
(quæſo) ut uir fortis lumbos tuos, & eli
ge tibi inter hęc duo extrema medium
iter, & profer nobis arcana artis gram-
maticæ Hebrææ, præſertim ea quæ ab

alijs sunt neglecta,& tamen ueluti necessaria tradi debuerant, & compone ex his librũ unde multi erudiantur,qui stet in signum populorũ,quod gentes inquirant,inueniantq́ꝫ refrigerium animæ suæ. Factum est autem quum aures arrexissem uerbis illius,illaq́ꝫ placuissent,surrexi satisfacturus desiderio eius;& excitatus iussu illius cœpi conscribere librum istum, paruũ quidem mole sed magnũ qualitate.Nam complectitur regulas quasdam succinctas, utiles atqꝫ cuiuis necessarias, qui cupit proficere in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ scripta sunt à grammaticis ante me,quum omnes libri grammatici illis redundent:sed principale propositũ meum in ista æditione erit,scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominum me hactenus anteuertit. Nec tamen

men intermittam uerba aliqua optima quæ ſcripſerunt ingenioſi grammatici in uarijs librorum ſuorum locis, hic aliquid, modicum ibi & modicum ibi: ſed ea in unum congeram, & explicabo ea, redigens in regulas & fundaměta, quo ſcilicet facilius à ſtudioſis memoriæ cō mendentur. Iſtud autem ubique locorum habebis pro certo ſigno, aliquid de corde meo explicatum aut innouatum, ſi inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorem, digito oſtendentis & more ſuo loquentis: huc reſpice & noui quippiā inuenies, eritq; hoc ueluti libri indicium & autoris ſui ſententia. Cæterùm temperabo mihi ab ijs quæ minime inſequuntur normam & proprietatē grammaticæ, uerſaborq; in ijs quæ ſimplicem & communem tenent uſum, quæq; iudicium certum præ ſe ferunt, puta tale uel tale,

Quòd ſi occurrerit dictio aliqua, aut aliquæ, quæ ordinem uarient conſue- tum, excipianturq́ à communi regula, non occupabor circa illas, potiſsimùm ſi fuerint dictiones quas grãmatici uo- cant extraneas ſeu compoſitas: de his enim iam cœpi cõponere librum pro- prium & paruum, in quo ſuam habe- bunt expoſitionẽ. Hoc quoq́ te ſci- re uolo lector, me biblicos uerſus, quos in hoc libro citaturus ſum, ſignaturum nomine illius libri in quo uerſus ille in- uenitur: nec hoc contentus, annotabo etiam numerum capitis in quo ſenten- tia illa continetur, idq́ iuxta ordinem quem Chriſtiani obſeruant in uiginti- quatuor Biblicis libris, qui ſectiones il- las lingua ſua capitula uocant. Et certè uideo id neceſſarium eſſe, & ingentem hinc haberi commoditatem, quum ſu- bito cernere poſsis, in quo libro & capi

te

te certa quæque contineatur autoritas.
Nam multoties id euenire uidemus,ut
quiſpiam ſciat in quo biblico libro cer/
ta quædam contineatur autoritas,& ta
men aliquando per integrum diem,ali
quando per duos dies illam quærit,fa/
tigatq́ ſe non modicũ,donec inueniat
ingreſſum portæ ſeu caput loci,ubi illa
ſcribitur ſententia. Et uerum quidem
eſt, autores הַמָּסוֹרֶת hoc eſt,traditio/
nis (qui ſcilicet annotationes ſcripſerũt
& collationes fecerunt biblicarũ dictio
num) iam diſtinxiſſe ſingulos quoſque
libros in certas quaſdã ſubdiuiſiones,
uocantes quamlibet earum סֵדֶר hoc
eſt,ordinem : & præter id quod diſtin/
xerunt quinque libros legales in quin/
quagintaduas diuiſiones,partiti quoq;
ſunt eos in quoſdam ordines,aſſeren/
tes librũ creationis habere duodecim
diuiſiones & ordines quadragintatres:

librum autem Exodi, undecim diuisio-
nes & ordines uigintinouem. Idem sen
tiendum de aliјs. In hunc quoquè mo-
dum diuiserunt reliquos Bibliorum li-
bros in ordines: utpote librum Iosuæ
in trigintaquatuor ordines, librum Ie-
remiæ in triginta & unum ordines: &
sic de aliјs, magnum taxãtes iuxta ma-
gnitudinẽ suam, & paruum iuxta mo-
dulum suum. Hinc igitur robur uirile
suscipiens, miratus sum quur non con-
sueuerint in Israël hoc modo signare in
capite singulos ordines, per modum
I II III IIII V VI & cætera, magi-
stros imitantes Traditionis, qui hoc or
dine libros signauerunt. Hoc quoq; no
tandum, Christianos distinxisse tam li
brum Samuelis quàm librùm Regum
atque librum Paralippomenôn, quen-
que horum in duas partes. Vnde ubi-
cunque inueneris signatum, Samuelis
secundo

ſecundo: uolo per id indicare quicquid ſcribitur ab eo loco, *Et fuit poſt mortem Saulis*. & ſic deinceps. Quando autem inueneris, Regum ſecundo: intelligas ab eo loco, *Et peccauit Moab*. & ſic conſequēter. Proinde per Paralippomenôn ſecundum, uolo indicare id quod ſequitur ab eo loco, *Et roboratus eſt Salomon*.

Porrò contextum huius libri diuiſi in quatuor orationes, quarum duæ explicant uerba, & aliæ duæ nomina: & rurſus quamlibet orationem ſubdiſtinxi in tredecim radices ſeu fundamenta: idq́; iuxta tredecim fundamenta legis fidei noſtræ. Et ita conſurgunt ex quatuor oratiõibus quinquagintaduo fundamenta, quorũ ſignum numerale eſt nomen meum אֵלִיָּהוּ Subdiſtinxi inſuper quodlibet fundamentum in minores ſectiones, ſignauiq́; illas per numerum I II III IIII V & cætera.

Cæterùm qualis utilitas hinc tibi ſit ac-
ceſſura, haud puto opus fore ut id hic
ſcribam, quod neminem latet. Voca-
ui autẽ nomen libri iſtius, Librum ele-
ctum: idq́ꝫ ob triplicem rationem. Pri-
mò, quòd is liber ſit electus atque bo-
nus, & totus ſimilagineus abſque ullo
furfure. Deinde, quòd conſcriptus ſit
in fauorem ſtudioſorum iuuenum, qui
uiriliter in eo ſeſe exerceant in diebus
iuuentutis ſuæ atqꝫ in electiori illa
ætate, beneq́ꝫ ſit in nouiſsimo
cordi eorum. Tertiò, ut ha-
beat cognomen rarum
& diuerſum, ideo
nomine Electo,
cognomino
ipſum.

PRAEFATIONIS
FINIS.

Gram

GRAMMATICA ELIAE LEVITAE GERMANI, interprete Sebaſtiano Munſtero.

Vnà cum ſcholijs ipſius interpretis.

ELIAS

ORATIO prima explicat & declarat ordinem atque partem uerborum, diuiditurq́ in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION,

Vt nos uolumen aliquod ſecernimus in libros uel tractatus, & rurſum librũ diſtinguimus in capita, capita autem in paragraphos: ita Elias hanc grammaticam taxauit in quatuor orationes, orationem in tredecim fundamẽta, & fundamentum in certa ſigna.

ELIAS

Quomodo omnium uerborum radices in octo ſecernantur parteis ſeu ordines, fundamentum primum.

N primis ſciēdum, multiplices illas radices linguę ſanctæ in duplicia ſecerni uerba: tota uerò uerborum cōgeries diſtinguitur in ſex claſſeis ſeu ordines: & rurſus quilibet ordo habet ſeptem coniugationes, & unaquæq; coniugatio ſex tempora: quodlibet uerò tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros: quilibet numerus tres perſonas, & quælibet perſona habet proprium atque peculiarem loquendi modum

modum: Quæ omnia nunc sigillatim tibi explicabo.

MVNST. Radicem uocant Hebræi primariã aliquam & nudam ipsam dictionem, à qua per adiectionem literarum fluunt psonæ, numeri, genera, nomina, & reliqua id genus discrimina.

ELIAS 2 Duplicia illa uerba quæ in hebraismo inueniuntur, sunt פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum, & פָּעַל יוֹצֵא uerbum trãsitiuum. Neutrum, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit, & alia his similia, quæ nos stantia uocamus, eo quòd operatio ipsa seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Transitiuum, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, הָרַג occidit, & alia his similia, quæ ob id transitiua uocantur, quòd operatio seu significatio transeat extra personam agẽtis. Differunt autem in multis uerba neu-

Verbum neutrum & transitiuum.

tra à tranſitiuis, quemadmodum infrà in hoc noſtro compẽdio declarabitur.

Sex ordines uerborum.

5 Verba quæ in ſex ordines ſeu claſſeis digerũtur, ſunt uerba perfecta, defectiua, duplicata; atque tres ſpecies quieſcentium, nempe quieſcentia in prima radicali litera, quieſcentia in ſecũda litera, & quieſcẽtia in tertia litera. En hi ſunt ſex ordines. Sunt tamẽ & alij uerborum ordines, ut quieſcentia in extremitatibus, deficiẽtia in extremitatibus & quadrata, hisq́ʒ ſimilia. At omnes illi poſteriores ordines ſunt compoſiti, naſcũturq́ʒ ex iam commemoratis ſex ordinibus, ut iam infrà dicetur.

MVNST. In ſeptimum ordinem reijciuntur quieſcẽtia in extremitatibus, ut אפח ירח Aut deficientia in prima & quieſcentia in tertia, ut נשה נכה Octauus autem habet uerba quatuor eſſentialium literarum, ut eſt ברבל

Elias

ELIAS 4 Coniugationes uerò ſunt ſeptem:tres actiuę,quas parentes uocare poſſumus:& tres paſſiuæ,quas proles appellare placuit:& una actiua-paſsiua, ſeu parens & proles, nempe quæ partim eſt agens & partim patiēs, hoc eſt, retrāſitiua reciprocæq́ꝫ ſignificationis,ut ſuo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ ſunt קַל leuis, פִּעֵל grauis, הִפְעִיל hiphil: Paſſiuæ uerò ſunt נִפְעַל פּוּעַל הָפְעַל niphal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur uocatur הִתְפַּעֵל hithpaël.

MVNST. Nos commodiori uia omnes cōiugationes Hebræorum redigere poſſumus in quaternariū, ut ſcilicet prima more Latinorum complectatur actiuā uocem atqꝫ paſsiuam:ſic ſecunda atqꝫ tertia:quarta uerò ſub una forma habet utranqꝫ ſignificationem,actiuam ſcilicet & paſsiuam.

ELIAS 5 Sed & hoc notandum quòd inuenitur adhuc & alia coniugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuisti iudicans, &c. de qua dicemus infrà in ordine quiescentium in ain siue media radicali, oratione secunda, fundamento octauo, signo secũdo. Vbi quoq; ostẽdam claris rationibus & æquis, quòd hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se.

MVNST. Docet Elias eo loco, hanc coniugationẽ proprie piel esse in quarto ordine: nam quum in eo ordine media sit uau quiescens, quæ non est capax puncti dages, dages autem sit inscribendum, duplicatur tertia radicalis loco dages.

Modi apud Heb. tempora. ELIAS 6 Sex tempora, sunt sex operationes, nempe עָבַר præteritum, בֵּינוֹנִי intermediũ, id est, participium

præsens

præſens, פָּעוּל participiũ præteritum, מָקוֹר infinitiuus, צִוּוּי imperatiuus, עָתִיד futurum. Duo uerò genera ſunt, זָכָר maſculinum & נְקֵבָה fœmininum. Duo numeri ſunt יָחִיד ſingularis & רִבּוּי pluralis. Tres perſonæ ſunt, נֹכַח præſens, נִסְתָּר abſens, & מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro ſeipſa. Loquēdi modus proprius & peculiaris cuiuſq; perſonæ naſcitur ex additione unius aut duarum literarum ſuper tres literas eſſentiales, ut ſunt literæ תְּהִימוֹן in fine perſonarum præteriti, & literæ אֵיתָן in capite perſonarum futuri.

Verba maſc. & fœminina

MVNST. Habent uerba apud Hebræos maſculinum & fœmininum genus, haud ſecus quàm nomina. Per loquendi modos intellige diſtinctas formas perſonarum præteriti atq; futuri.

Fundamentum ſecundum, quomodo memoratæ octo diuiſiones inter ſe differant. ELIAS

NOTABIS quoq; & hoc, quòd quum dixerimus in singulis ordinibus esse septem coniugationes, id solum uerum est in parte illa quæ complectitur uerba transitiua. Nam alia pars quæ habet neutra, non habet nisi tres coniugationes, uidelicet actiuas, quum coniugationes passiuæ illis non sint necessariæ. Nam uerba neutra in seipsis sunt passiua, ut iam indicauimus capite seu signo secundo. Sunt tamen pauca quædã quæ inueniũtur in coniugatione niphal & hithpaël, ut ab הָלַךְ iuit, habes Psalmo CIX כְּצֵל בִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי Quasi umbra quum ipsa declinat pertransij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ Surge, ambula, uel fac te ire in terram: Geneseos XIII. Et alia his similia, quæ significandi habent modum, iuxta accommodationem rei.

MVNST. Neutra quæ sub passiua

uoce interdum inueniuntur, formam habẽt uerborum Latinorum, quæ ſub eadem ſignificatione inueniuntur ſub actiua & paſsiua uoce: ut cœno, cœnaui, & cœnatus ſum.

ELIAS 2 Et quòd dicimus unamquamque coniugationem habere ſex tempora ſeu modos, id non intelligi debet niſi de tribus coniugationibus actiuis: quia aliјs quatuor non competit paul, hoc eſt, participiũ præteritum, quum in ſeipſis includant paſsionem: imò quibuſdam earum non competit imperatiuus, quemadmodum declarabimus in ſuis quibuſque locis.

5 Quòd etiam dicimus cuilibet modo eſſe duo genera, id quidem uerum eſt pro omnibus modis, ſolo infinitiuo excepto: cui regulariter nõ competit genus, quia ferè ſimilis eſt nomini, & idcirco communis eſt omnibus:

Quur infinitiuus makor uocaturq; מָקוֹר id est, scaturigo seu fons, quia ex ipso scaturiūt omnes modi uerborum. Item quum dixerimus unumquodq; genus habere duos numeros, id competit omnibus modis, præterquàm infinitiuo.

MVNST. Est apud Hebræos ut apud Latinos infinitiuus incertæ personæ, incerti numeri, atque incerti generis. Et dicitur esse fons aliorum modorum, non quòd formæ aliorum modorum trahantur ab eo, quum in defectiuis & quiescētibus infinitiuus sæpe prima destituatur essentiali: sed quòd modus significandi ab ea fluat, & in diuersa discriminetur tempora.

ELIAS 4 Et quum rursus dixerimus utrunque numerum habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam, id

Personæ tātum in præterito & futuro

quod

quod uidere licet in benoni & paul, id est, utroq; participio, quod habet duntaxat personam absentem. Et si quispiam eam uelit usurpare pro aliis personis, necesse est ut superaddat dictionem cōnotatiuam: hoc est, pronomen præsens addat uerbo præsenti, & dictionem cōnotatiuam seu pronomen loquens pro seipso copulet cum persona loquente pro seipsa: ut אַתָּה פּוֹקֵד tu uisitans seu uisitas, אֲנִי פּוֹקֵד ego uisitans seu uisito, אַתֶּם פּוֹקְדִים uos uisitantes seu uisitatis, אֲנַחְנוּ פּוֹקְדִים nos uisitātes seu uisitamus, אַתְּ פּוֹקֶדֶת tu mulier uisitas, אַתֶּן פּוֹקְדוֹת uos mulieres uisitatis. Idem sentiendum de paul. Imperatiuus uerò non habet nisi personam præsentem & in prospectu constitutam, nec possumus eo uti pro reliquis personis, quum non præcipiamus nisi præsenti.

MVNST. Habent ſolum præteritum & futurum tres diſtinctas formas perſonarum:utrunq; uerò participium habet duntaxat unam formã,ſed quæ per pronomina diſtrahitur ad tres perſonas. Circunloquuntur proinde Hebræi tempus præſens per participium præſens.

Prima p/ſona communis generis.

ELIAS 5 Diximus præterea quòd quælibet perſona habeat propriam loquendi formã,quod uniuerſaliter non eſt uerum, ſed dũtaxat pro præſenti & abſenti, ſed loquutio loquentis pro ſeipſo eſt communis maſculo & fœminæ.Et ſi dixeris,nónne loquutio abſentium,hoc eſt,tertia pluralis, etiam communis eſt maſculis & fœminis, ut eſt פָּקְדוּ uiſitauerunt, uiri uel mulieres? reſpondemus id non inueniri, niſi in præterito ſolum.

MVNST. Pro eo quod nos dicimus

prima

prima, ſecunda & tertia perſona, Hebræi dicũt, loquens pro ſe, loquens ad præſentem, & loquens de abſenti. Sic in plurali loquentes pro ſe, loquentes ad præſentem, & loquentes de abſenti. *Perſonæ ſingulares & plurales*

ELIAS 6 Regula. Omnis loquutio hominis diuidit͂ in quatuor parteis, uidelicet in ſingularẽ & pluralem maſculini, in ſingularẽ & pluralem fœminini: habetq́ʒ quælibet earũ treis loquutiones, præſentem, abſentem, & loquentem pro ſeipſa: & ſic naſcuntur in quolibet modo duodecim loquutiões, tres ſcilicet pro maſculino ſingulari, & tres pro maſculino plurali, tres pro ſingulari fœminini, & tres pro plurali fœminini: ſed quia in præterito tres ſunt communes pro maſculis & fœminis, ut iam explicuimus, relinquuntur in eo nouem duntaxat loquutiones.

MUNST. Præteritum habet pri-

mam personam utriusque numeri, & item tertiam personam pluralis numeri in una forma atq; communi genere, & sic remanent tantum sex distinctæ formæ, quæ cum prioribus tribus communibus nouenarium efficiunt.

ELIAS. Sic quoque in futuro debuerāt esse duodecim loquutiones, sed quia duæ personæ in eo communicant, nempe loquentes pro seipsis, non relinquuntur in eo nisi decem loquu-

Nota tiones. Præterea quum tertia persona pluralis fœminini, & item secunda pluralis fœminini habeant unā formam, ut dictio תִּפְקֹדְנָה uisitabunt & uisitabitis, ministrat pro utraque persona: illa tamen non uocatur communis uel communicans, idq; propter duas causas: Vna est, quòd omnes personę quę æquales seu communes inueniuntur, de quibus iam mentionem fecimus,

communes

communes ſunt maſculo & fœminæ, quod hic non eſt. Altera, quòd ſignificatio eius non eſt eadem, quia una eſt ad abſentes, altera ad præſentes. Sic quoque faciemus duas loquutiones de תְּפַקּוֹר Ideoq; non poteſt uocari communis, quum una ſignificatio ſit ad præſentem uirum, & altera ad abſentem mulierem, nec interpretemur unam ut alteram, & idcirco non uocatur communis. ELIAS

Fundamentum tertium, in quo explicantur tria nomina impoſita tribus literis radicalibus: explanatur quoq; definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

HVCVSQVE loquuti ſumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere: nunc uerò loquemur de eiſdem in particulari. Ante omnia autē neceſſe eſt ut ſcias quodlibet uerbum linguæ Hebraicæ, ſiue id

ſit de perfectis ſiue de imperfectis, ha-
bere tres literas radicales. Et iam qui-
dem conuenit inter grammaticos, ut
exigant omnem radicem ad formam
פָּעַל dictionis פָּעַל uocantq́ primam li-
Lydius teram cuiuſq; radicis pe (quum prima
lapis uer- litera in פָּעַל ſit pe) ſecundam ain,
borum & tertiam uerò lamed. Vnde omnes ra-
nominum dices, in quibus uel deficit uel quieſcit
una ex tribus radicalibus literis, uocãt
uel defectiua in pe, uel quieſcentia in
pe uel in ain uel in lamed. Porrò in ora
tione ſecunda, fundamento ſexto, capi
te ſexto, declarabimus differentiam
quæ eſt inter defectiua & quieſcẽtia.

MVNST. Quia in lingua ſancta
omnes radices ſeu themata tribus con-
ſtant radicalibus literis, facile fieri po-
tuit apud grammaticos ſingulas ſingu
lorum thematum litteras appellari li-
teris huius radicis פעל ut in radice
שמר

שמר secundùm analogiã istam uocamus schin pe, mem ain, & res lamed: hoc est, ut in פעל pe habet primum locum, ita in שמר schin: & cætera.

ELIAS 2 Memineris igitur in omni loco ubi inueneris scriptum pe poal uel ainpoal uel lamedpoal tam in uerbis quàm in nominibus, intelligi literam dictionis primam, literam secundam, & literam tertiam. De qua re adhuc loquemur in formis nominum, in principio orationis tertiæ.

3 Nota quòd omne uerbum uocatur perfectum, seu est de ordine perfectorum, in quo non est una literarum אֶהֱוִי nec est nun prima radicis: quia tunc non deficit unquam una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio quur uocetur perfectum. Verbum uerò quod habet à principio literã radicalẽ nun, illud dicitur esse de ordine *Verbum perfectũ*

b

defectiuorum. Nam deficit nun in imperatiuo & futuro: ſicut à נָגַשׁ appropinquauit, dices גַּשׁ appropinqua, אֶגּוֹשׁ appropinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit, & cętera. Succedit autem dages in locum defectus nun, ut declarabitur in ordine ſuo. Proinde uerbum in quo eſt una ex literis אֱהֱוִי dicitur eſſe de ordine quieſcentium: & nos quidē iam declarabimus modum quietis eorum.

MVNST. Quando una harum literarum אהוי inuenitur in radice aliqua, uerbum illud non erit de perfectorum ordine, niſi aleph poneretur in medio radicis, & he poneretur primo aut ſecundo loco, & uau in medio eſſet conſonās, aut etiam iod in medio eſſet mobilis, id eſt conſonans: ut iam Elias ſigillatim de illis explicabit.

ELIAS 4 Aleph quieſcit in capi-

te

te uel in fine uerborum, ſicut ab אָכַל comedit, dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet, & cætera, quieſcente aleph in holem. Et in fine, ut קָרָא uocauit, קָרָאתָ uocaſti, & cætera. In medio autem non quieſcit, ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל interrogauit, & ſimilia. Litera he non quieſcit, niſi in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit עָשָׂה fecit, & ſimilia. In capite uerò & medio non quieſcit, ut הָרַג occidit, בָּהַל horruit, & ſimilia. Vau non quieſcit niſi in medio, ut קוּם ſurrexit שׁוּב reuerſus eſt, & ſimilia. At in capite uel fine nunquam inuenitur uau eſſentiale. Iod non quieſcit niſi in capite, ut à יָדַע cognouit, יָשַׁב ſedit, dicimus אֵדַע ſciam, יֵדַע ſciet. In medio uerò non inuenitur eſſentiale in uerbis, iuxta quorundam ſententiam: & in fine nunquam uenit eſſentiale, iuxta omnium opinionem.

Aleph quieſcit

He qeſcit

Vau quieſcit

Iod qeſcit

MVNST. Quieſcere dicitur litera quādo non legitur, id quod proprium eſt literarum אהוי quæ non legũtur quando non punctantur, etiam ſi expreſſe ſcribantur. Sępe etiam dicuntur quieſcere quando non ſcribuntur, ſed in uocem aliquam magnam cogũtur. Voces magnæ ſunt holé, zere, camez, ſurec. Exempla habes in Elia.

ELIAS 5 Verbum in quo ſunt duæ literæ eſſentiales ſimiles in fine dictionis, dicitur eſſe de ordine duplicatorum. Et pauca inueniũtur quæ duas primas literas habẽt ſimileis: & ea quidem imitãtur normam perfectorum, ut à דָדָה dicimus אֲדַדָּה leniter incedam: Iſa. XXXVIII. Et à שִׁשָּׁה Ezec. XXXIX. וְשִׁשֵּׁיתִיךָ & ſextabo te, ſeu in ſex parteis diuidã te. וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת הָאֵיפָה & ſextabitis ephi: Ezec. XLVI. Et ferè nullum aliud inuenies in uerbis

Duplicata

quod

quod geminet primam literam radicalem: in nominibus uerò plura inueniũtur, ut דָּרַךְ כֹּכָב proceſſit ſtella: Num. XXIIII. Et מָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר colorando cum minio: Ierem. XXII. בָּבַת עֵינוֹ pupilla oculi ſui: Zach. I. & ſimilia pauca.

MVNST. Tantùm ea uerba uocamus duplicata, quæ ſecundã & tertiam radicalem habent ſimileis. Quæ uerò primam & tertiam, aut primam & ſecundam ſimileis habẽt, inter duplicata non ponimus. Exempla habes in Elia.

ELIAS 6 Verba uerò in quibus pe & lamed ſunt ſimilia, in ꝑfectis nec unũ inuenies. Et dictio יְעַלְעוּ דָם abſorbebunt ſanguinem: Iob XXXIX. non habet pro radice עָלַע quẽadmodum id in libro cõpoſitionis indicabo. Sed in radicibus imperfectis inuenitur הָיָה fuit, נָתַן dedit, & alia quædam pauca. In nominibus plura inueniuntur, præ-

ſertim cum ſchin, ut שֶׁמֶשׁ ſol שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ tres,& alia quædam.

Fundamentum quartum, in quo inchoatur declaratio ſex modorum qui operationes uocātur.

Explicantur autem bini & bini, initio ſumpto a præterito & futuro.

ELIAS NOVERIS itaque præteritum & futurum eſſe fundamēta ſeu origines omnium modorū ſeu operationū, poteritq́ȝ homo per hos duos modos ſatisfacere & loqui uice omnium aliorum modorum. Et is quoque eſt uſus Bibliæ, quæ abutitur illis modis loco præſentis, infinitiui & imperatiui, quemadmodum poſtea dicemus.

Præteritum & futurū, præcipui modi

2 Proinde literæ, quæ ſeruiūt præterito, ſignificantes diſtinctas loquentium perſonas, ſunt hæ, תְּתִימוּן ponunturq́ȝ ſemper in fine. Quæ autem miniſtrant futuro, ſunt illæ אֵיתָן præficiunturq́ȝ capiti uerborum. Verum non

non opus eſt ut hic diu morer,indican do modum miniſterij earum,quum id uidere liceat in tabula cõiugationum, quam auxiliante Deo componam in fine libri.

MVNST. Iſtæ ſex literæ תחימון radicibus ſubiunctæ cõſtituunt omnes perſonas præteriti: tau,ut שמרת cu/ ſtodiuiſti:he,ut שמרה cuſtodiuit mu lier: uau,ut שמרו cuſtodiuerunt: Et per compoſitionẽ תי ut שמרתי cu/ ſtodiuiſti, תם ut שמרתם cuſtodiui/ ſtis, תן ut שמרתן cuſtodiuiſtis uos mulieres, נו ut שמרנו cuſtodiuimus.

ELIAS 5 Scias quoq; adhuc tres eſſe literas quæ ſeruiunt in capite præ/ teritorum & futurorum, & ſunt ex nu/ mero earum literarum,quæ literæ עִנְיָן id eſt,negocij uocantur,quarũ ſignum ſeu memoriale eſt שְׁנָת De qbus am/ plius loquemur in tractatulo officio/

rum. Inter has principalior eſt uau, cu-
ius miniſterium duas habet formas:
Vnũ uocatur uau חִבּוּר id eſt, coniun-
ctionis, cuius conditio explicabitur in
memorato tractatu. Alterum uocatur
uau הִפּוּךְ id eſt, conuerſionis: nam
præter id quod eſt copula, uertit præte
ritum in futurum, & futurum in præte-
ritum, quemadmodum declarabimus.

Vau hibbur, id eſt pura coniunctio

4 Vnde quum uolueris mutare
præteritum in futurũ, pones uau in ca-
pite eius, ut à שָׁמַר cuſtodiuit וְשָׁמַר
יְהוָה & cuſtodiet dominus: Deut. VII.
quod idem eſt ac ſi diceres וְיִשְׁמוֹר &
cuſtodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל &
cuſtodient filij Iſrael: Exodi XXXI.
quod idem eſt perinde ac ſi diceretur
וְיִשְׁמְרוּ & cuſtodient. Punctatur autẽ
uau illud ſemper cũ ſcheua, niſi quum
neceſſitas aliud exegerit punctũ quàm
ſcheua, tunc enim uertitur aut in ſurec
aut

Vau hippuch, id eſt, cõuerſiuum

aut in patha aut in hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu officiorũ.

MVNST. Naturale punctum literæ uau cõiunctiuę, est scheua: at illud ante literas במת mutatur in surec, & ante literas gutturales hatephatas in patha uel sægol, & ante iod scheuatum in hirec. Et quando mutat futurum in præteritũ, habet patha loco scheua sequente dages. Ante aleph uerò literã futuri temporis, quæ non est capax dages, mutatur patha illud in camez. De hoc uide infrà signo undecimo huius fundamenti.

ELIAS 5 Quòd si dixeris, in quo cognoscam an uau sit חבור id est, coniunctiuum tantùm, aut הפוך id est, conuersiuum? In hoc cognosces: quando non præcedit ipsum uerbum præteritum aliud, tunc est uau conuersiuũ: sin præcedat aliud uerbũ præteritum,

tunc eſt uau coniunctiuum:ut מִי פָעַל
וְעָשָׂה quis operatus eſt & fecit: Iſaiæ
XLI. Sic quando duo uau ſcribuntur
וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר & clamauit iſte
ad iſtum & dixit: Iſaiæ VI. En illa duo
uau, ſunt uau coniunctionis: eo quod
ante illa ſcriptum ſit, וָאֶרְאֶה אֶת יְהוָה
& uidi dominū: quod eſt uerbum præ-
teritum: idq́ propter uau camezatum,
quod ſcribitur in capite eius, & mutat
futurum in præteritum.

MVNST. Senſus huius loci eſt, q̄
uau ſcheua non ſemper mutat præteri
tum in futurum, potiſsimùm quando
in eadem ſententia præcedit uerbum
abſolutum prȩteriti temporis, aut futu
rum tempus cōuerſum per uau patha
in præteritum.

ELIAS 6 Quòd ſi quæras, nun-
quid יְכַסֶּה operiet, & וִיעוֹפֵף id eſt,
& uolabit, quæ ſunt uerba futuri tem-
poris

poris, præcedunt iam commemorata uerba? Respōdemus, id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco prçteriti, præsertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse cōtinuus, ut sunt duo superius memorata exempla. Tale quoq; est עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ hoc est, secundùm uerbum domini castrametabantur: Numeri x. Sic per totum istud caput futurū usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּהֲרוֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרוֹנְךָ conteres insurgentes contra te, mittes iram tuam: Exodi xv. Sic כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב Sic faciebat Iob: Iob I.

Futurum loco præteriti

7 Scias quoque morem esse scripturæ, ut loquatur in præterito loco futuri, id quod frequens est in uerbis propheticis. Nam uerbum adeo clarum est corā deo, perinde ac si iam factum esset. Sed quum recenset rem gestam, id non obseruatur.

8 Noueris quoque dictiones seu uerba secundæ & primæ personæ singularis numeri, habere & aliud signũ per quod cognosci potest uau coniunctiuum à uau conuersiuo. Nam quando illæ personæ habent uau coniunctiuum, habent plerunque accentum מִלְעֵיל id est, suprà (qui scilicet penultimã occupat syllabã) ut וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם & consumpsi peccatum hodie: Leuitici x. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים Et loquutus sum per ꝓphetas: Hoseæ XII. Horum iudicium non aliud est, quàm si uau non esset additum. Quando uerò habent uau conuersiuum, tunc ferè semper habent accentũ מִלְרַע subtus, id est, in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת כָּל חֻקָּיו & custodies omnia legitima eius: Exo. XV. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי & loquar iudiciũ meum: Iere. I. Et ita fit per omnes coniugationes omniũ ordinum, exceptis quie-

quiescentibus in lamed aleph uel he, quæ semper habent accẽtum in penultima cum uau & sine uau, ut וְקָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques: similiaq́ꝫ eis. Dabimus autẽ tibi regulam unam pro omnibus nouem personis præteriti, ut scias utrum habeant accentum in penultima uel ultima. *Quintus ordo accẽtũ habet in penultima*

MVNST. Vocabula ista, millel & milra, Chaldaica sũt: significatq́ꝫ prius locum penultimum dictionis quem accentus occupat, & posterius syllabam ultimam: id quod Hebræi per supra & infra explicant: nec refert utrum accentus supra literam aut subtus scribatur.

ELIAS 9 Vnde scias quinque ex illis personis semper habere accentum מִלְרַע id est, in ultima, cum uau & sine uau: Sunt autẽ istæ, פָּקַד פָּקְדוּ פָּקְדָה פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן Et duæ ex eis semper *Accentus in ultima*

ſunt מלעיל in eſt, habent accentum in penultima cum uau & ſine uau, & ſunt פָּקַדְנוּ פָּקַדְתְּ Sunt præterea duæ ex eis quæ abſq; uau ſemper ſunt millel, & cum uau interdum ſunt millel & aliquãdo milra, & ſunt פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי ut ſcripſimus. Et hæc regula eſt uniuerſalis per omneis coniugationes perfectorum uerborum.

10 Nota quòd tres ſunt perſonæ abſentes, nempe פָּקְדוּ פָּקַד פָּקְדָה quę proprium habent iudiciũ quando conſtruũtur cum dictione parua, uel quando coniunguntur cum dictione millel, tunc enim & ipſæ habent millel, ut קָרָא לַיְלָה uocauit noctem: Gen. I. וְשָׁאַל לוֹ & rogauit eum: Num. XXXVII. וַיִּקְרְאוּ לוֹ & clamauerunt ei: Deuter. XXXV. בָּגְדוּ בָהּ præuaricati ſunt in eam: Threnorum I. & רוּת דָּבְקָה בָּהּ Ruth adhæſit ei: Ruth. I. & ſimilia.

Nota

11 Nota etiam quòd in futuro eſt aliud ſignum per quod cognoſcas uau coniunctionis à uau conuerſionis: nempe quòd uau coniunctionis habet punctum ſcheua, ut וְיִשְׁמוֹר וְתִשְׁמוֹר niſi iod fuerit ſcheuatum, tunc enim habet hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu officiorum. Sed uau conuerſionis ſemper habet patha, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus eſt, & ſimilia. Nec excipitur ab iſta regula niſi aleph, quæ quum ſit litera gutturalis, uenit uau cõiunctionis iuxta eam cum patha, ut וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ & benedicam ei atq; multiplicabo eum: Iſaiæ LI. Sed uau conuerſionis uenit iuxta eam cum camez, ut וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה & benedixi ei, etiam erit benedictus: Geneſeos XXVII.

MVNST. Vau coniunctio in prima coniugatione mutans futurum in præ

teritum habet patha ſequente dages. Idem iudiciũ eſt in tertia & quarta coniugatiõe, hoc eſt, in hiphil & hithpaël. In piel uerò habet patha tãtùm, & non ſequitur dages. At uau ſcheuatum non mutat futurũ tempus: & illud ſcheua in piel, mutatũ in hirec ante iod, in patha ante aleph, & in ſurec ante tau & nun.

ELIAS 12 Sed & hoc notabis, quòd in linguis gẽtium tres ſunt ſpecies præteriti, uidelicet præteritum perfectum, præteritũ imperfectum, & præteritum quod iam perfectum eſt: at in lingua ſancta ueniũt iſta tria præterita in una forma, & iuxta exigentiam rei interpretandum eſt unumquodque illorum iuxta tres illas differentias.

Vnũ præteritũ apud Hebræos

13 Et ut id apertius uideas, dabimus tibi ſimilitudinẽ in dictione פִּסֵּר quæ inuenitur in Biblijs ſub memorata triplici forma: nempe, וְהוּא פִּסֵּר עָלַי &

& ipſe uiſitauerat me ad ædificandum ei domũ: Ezræ I. quod eſt præteritum perfectum. וַיְיָ פָּקַד אֶת שָׂרָה & dominus uiſitabat Saram: Gen. XXI. quod eſt præteritũ imperfectum. Nam idem eſt quod הָיָה פּוֹקֵד fuit uiſitãs. כִּי פָקַד יְהוָה אֶת עַמּוֹ quia uiſitauit dominus populum ſuum: Ruth I. quod eſt præteritum iam trãſactum. Nam idem eſt quod כְּבַר פָּקַד id eſt, iam uiſitauit.

14 Sic itaque uau conuertens futurum in præteritum, mutat ipſum plerunque in prę̨teritum imperfectum: ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus eſt, וַיִּקַּח & accepit, וַיִּתֵּן & dedit: quæ ſunt exponenda ut הָיָה אוֹמֵר fuit dicens, הָיָה מְדַבֵּר fuit loquens, הָיָה לוֹקֵחַ fuit accipiens, הָיָה נוֹתֵן fuit dans. Sunt tamen exceptiones in quibuſdam locis, quando ſcilicet ipſum præcedit præteritum perfectum, tunc enim & ipſum

reddendum est in preterito: Exēplum כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אוֹתִי quoniam modicum quod fuit tibi coram me & auctum est in multũ, & benedixit dominus mihi: Genes. xxx. En hæc sunt quasi פָּרַץ & בֵּרֵךְ propter uerbum הָיָה quod illa præcedit.

15 Verum scias quòd non est uis ulla in uau, ad mutandum futurum in præteritum quod iam transijt, nisi in paucis locis: ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם & misit Isaac Iacob & abijt in Mesopotamiã: Gen. xxviii. quæ sunt, quasi iam misit, & iam abijt: quemadmodum exposuit rabi Schlomo Iarhij.

Fundamentum quintum, in quo explicantur participia præsentis & præteriti temporis.

SCIAS itaque quòd operatio seu actio quæ fit in tempore præsenti, uocatur

uocatur operatio intermedia, quia eſt media inter præteritum & futurum, hoc eſt בֵּינוֹנִי participiũ præſens componitur ex præterito & futuro. Exemplum, Quando dicis רְאוּבֵן אוֹכֵל Ruben comedit: ſenſus eſt, quòd iam cœpit comedere & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertẽdum, quòd hebraiſmus non habet uerbum proprium, quod ſignificet iſtud tempus præſens: quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur ſecundùm ueritatem שֵׁם חֲפוֹעֵל nomen operans, & eſt uerius adiectiuum quàm uerbum.

2 Eſt tamen differentia inter illa, quia nomen poël, ſiue בֵּינוֹנִי non poteſt uerificari niſi de homine pro tempore quãdo fit ipſa operatio. Nomen autem תּוֹאַר id eſt, formale ſeu adiectiuum, uerificatur etiam de homine habente illam formam, pro tempore *Adiectiui ratio*

quando nullam perficit operationem.
Exemplum: גּוֹנֵב furans, & גַּנָּב fur.
Et quidē גּוֹנֵב dicitur de homine pro
hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est no-
men formale denominans hominem
qui consuetudinem habet furandi: qui
etiam pro hora quando dormit uoca-
tur fur. Et hoc est quod exposuit Rabi
Schlomo Iarhij super hūc locum Exo.
VIII. וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ & si renuis
tu mittere: & cætera.

MVNST. Frequens est in hebraismo
ut participia absoluantur à tempore &
transeant in nomina absoluta, manēte
eadem forma: ut שׁוֹמֵר usurpatur pro
custodiente & custode, & בּוֹרֵא capitur
pro creante & creatore, & sic de simili-
bus multis.

ELIAS 5 Sic quoq; paul, id est, par
ticipium præteritum uocatur בֵּינוֹנִי in-
termedium, quia operatio eius facta
est

eſt in tempore pręſenti, componiturq́ꝫ ex præterito & præſenti. Exemplum, quando dicis הַבַּיִת בָּנוּי domus extru‑cta, ſenſus eſt quòd iam extructa ſit duretq́ꝫ adhuc. Et hæc eſt differentia quæ eſt inter ipſum & inter niphal, id eſt, paſſiuum. Nam quum dicis הַבַּיִת נִבְנָה domus extructa, poſſibile eſt domum illam iam eſſe dirutam aut com‑buſtã. Paul uerò habet ſimilitudinem nominis formalis, & differẽtia quæ eſt inter ipſum & inter formale non eſt alia quàm ſit differentia quæ eſt inter benoni & nomen formale, de quo iam ſuprà ſcripſimus.

MVNST. Hoc participium præte‑ritum ſicut & præſens, nonnunquam abſoluitur à tempore & fit purum ad‑iectiuũ: ut מֻכֶּה percuſſus, qui iam uel olim eſt percuſſus. Sic סֵפֶר כָּתוּב liber ſcriptus, qui ſcilicet non eſt impreſſus,

ſed ante mille annos calamo exaratus & adhuc exiſtens. At סֵפֶר נִכְתָּב liber ſcriptus, uerificatur etiam de libro iam olim abolito.

Adiecti-ua ſup-plent par-ticipia

ELIAS 4 Aliquando quoque miniſtrant adiectiua ipſa loco benoni & paul, præſertim in uerbis neutris, nam illa ut in plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum de גָּבַר præualuit, non dices גּוֹבֵר ualens aut גָּבוּר ualidus factus, ſed גִּבּוֹר ualidus, quod eſt nomen formale loco utriuſq;. Sunt quoq; multa ex illis quæ non habent paul, ſed benoni uenit loco utriuſque, ut à יוֹשֵׁב ſedens & עוֹמֵד ſtans, non opus eſt ut dicas יָשׁוּב ſeſſus, עָמוּד ſtatus, cum עוֹמֵד ſit idem qui עָמוּד ſedens & ſeſſus.

5 Et quoniam hæc duo participia benoni & paul, ſunt ſimilia nominibus, hinc eſt quod etiam ſeptem hæ literæ

במשה

משח ובלב ministrāt illis, perinde atq; nominibus, quemadmodum id explicabitur in tractatu officiorum.

MVNST. Sensus est: hæc duo participia admittunt à fronte præpositiones à, ad, in, secundùm, iuxta, instar, quòd, æque ut nomina: id quod exemplis demonstratur in libello quem Elias ædidit De literarum seruilium officijs.

ELIAS 6. Et ecce dabimus tibi aliquas regulas per quas cognoscas, quãdo participia capiãtur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quãdo inueneris iuxta participia seu iuxta nomina formalia unam ex literis ministerialibus בְּכְלָם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter, ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים Ahitophel inter conspiratores. 11. Reg. XVI. כַּנּוֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר נוֹשֶׁה בוֹ sicut fœnerator sic mutuum accipiens: Isa. 24. לְעֹשֵׂה אוֹרִים factori luminum: Psal-

mo cxxxv. מִשּׁוֹמְרִים לַבּוֹקֶר ab obſeruantibus auroram ſeu lucem matutinam: Pſal.cxxx. & ſimilia multa quæ omnia formaliter capiuntur, eo quod quatuor iſtæ literæ non ſeruiunt uerbis niſi in infinitiuo, qui etiam quodammodo gerit formam nominis, ſicut explicuimus in fundamento ſecundo, capite tertio: & ob id uocatur à quibuſdam grammaticis nomen פּוֹעַל id eſt, uerbale.

7 Verùm quando hæ tres literæ שרת miniſtrant participio benoni, ſolent etiam in hunc modum ſeruire præterito & futuro, ut declarauimus in fundamento ſecundo, capitulo tertio: & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoſcenturq; per alia ſigna quæ nunc indicabimus tibi. Scias igitur quòd participia uerbaliter accepta non conſtruuntur

tur

tur,nec ueniũt unquam in ſtatu regimi
nis:& propterea quando inueneris be/
noni & paul in conſtructione(ut רוֹעֵה
צאן paſtor ouium:Geneſis IIII. זְעוּם
יְהוָה iratus domini:Prouer.XXII. Sic
שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת cuſtodes cuſtodiæ:
Num.x. גְּאוּלֵי יְהוָה redempti domi
ni:Pſal.CVII. & alia his ſimilia)ſunt ad/
iectiua & non participia.

MVNST. Quia utrunq; participium
ſolet tranſire in nomen, diligenter eſt
obſeruandũ quod hic ſcribitur:nempe
ꝙ participia participialiter capta non
mutantur in punctis, ſed nominaliter
capta in ſtatu regiminis, mutant pun/
cta more aliorum nominum,cum qui/
bus in forma communicant:ut ſi dicas
רוֹעֶה צאן cũ ſægol erit ſenſus,Paſcens
oues,qui ſcilicet actu paſcit. Sin רוֹעֵה
cum zere ſcribas,id quod fit in regimi/
ne,erit ſenſus, Paſtor ouium, etiam ſi

actu nõ paſcit oues. Siquidem omnia nomina quinti ordinis deſinentia in ſægol, mutant in regimine ſægol in zere: participia autem quæ regunt accuſatiuum, ſicut uerba ipſa à quibus deſcendunt, ſægol non mutant in zere, ſed actum ipſum in ſubiectum tranſmittũt caſum abſque ulla punctorum mutatione. Participia autem præterita participialiter accepta formam habent adiectiuorum, & non mutantur in punctis: ut זָעוּם יְהֹוָה iratus deus. Quando uerò ponũtur in regimine, fiunt nomina abſoluta, ut זְעוּם יְהֹוָה iratus domini, hoc eſt, qui eſt in ira domini, uel cui iratus eſt dominus. De participio præſenti, Elias adhuc clarius in mox ſequentibus ſignis.

ELIAS 8 Eſt adhuc & aliud ſignũ, nempe quòd omne benoni poſt quod uenit dictio אֶת eſt benoni & non

non adiectiuum:Exemplum, כֹּה אָמַר יְהוָה עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת צֹאנִי ſic di/cit dominus ſuper paſtores paſcentes gregem meum:Ierem. XXIII. ubi pri/mum eſt formale,quia non cõſtruitur: ſecundum uero eſt benoni, id quod ar guit dictio אֶת Annumerantur etiam huic regulæ dictiones ſeu pronomina iſta אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum,te,me, eos,& omnia affixa quæ conſtruuntur cum paul.

MVNST. Hoc eſt,participia capiun tur participialiter ſi poſt benoni ſequã tur hæc pronomina אותו אותך אותי אותם uel eorum fœminina,aut parti/cipijs paul ſubiuncta fuerint affixa me moratis affixis correſpõdẽtia:ut יְלוֹדְךָ natus tuus.

ELIAS 9 Quinetiam quando con/ſtruuntur cum pronominibus ſecundę & primæ perſonæ(ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי

num cuſtos fratris mei ego? Gen. IIII. אָנֹכִי הוֹלֵךְ ego ambulo: Gen. XXVIII. אַתָּה עוֹשֶׂה לָעָם quæ tu facis populo: Exodi XVIII. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים nos faci-mus. IIII Regũ VII. אַתֶּם עוֹשִׂים uos facitis: Ieremię XLIIII. omnia iſta ſunt formalia & non participia: quia ut dicere non potes אַתָּה פָּקַד tu uiſitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uiſitauit, &c. ſic non poteris dicere אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participialiter: imò bene uſurpabis has uoces pro nomine formali, quemadmodum ſcripſimus. Habemus & alia quædam optima ſigna his quæ annotauimus non diſsimilia, uerùm quia hæc opus habent magnis præfationibus, conſultò illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad diſcipulos.

ELIAS *Fundamentum ſextum, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.*

Nota

NOTA quòd literæ infinitiuo ser-
uientes, sunt בְּכְלַם · Nec opus
est ut illis annumerem literam Vau,
quum illa indifferenter seruiat uerbis,
nominibus,& dictionibus consignifica
tiuis, præter dictionem אי & præter
uocabula quorum initialis litera est he
admiratiuum, ut docebimus in libro
compositionis.

2 Scias quoq; infinitiuũ ut in plu
rimum non uenire absq; literis בְּכְלַם
nisi coniunctus fuerit alteri uerbo, ut
שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן custodiendo custodie-
tis: Deuter. XI. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן perden-
do perdetis: Deuter. XII. & similia. Ve-
nit autem sic infinitiuus ad exaggeran-
dum uerbi operationem,& plerunque
præcedit uerbum ipsum cui coniungi-
tur, paucis exceptis locis, ubi ipsum se-
quitur, ut וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ & benedixit be
nedicendo: Iosuæ XXIIII. & similia.

Infinitiuus raro sine bachlam.

Sed quando infinitiuus iungitur impe ratiuo, semper sequit ipsum: ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo: Isaiæ VI. & similia. & id quoq; fit ad augēdam significationem imperatiui.

5 Notabis & hoc, quòd litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed, ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordādum: & similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam, & non adhæret uerbis, significatio eius ut in plurimum non alia est quàm si haberet expressam literā lamed adiūctam, ut הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹת stulte præsumpsisti facere: Gen. XXXI. רְאֹה פָנֶיךָ uidere faciem tuam: Genes. XLVIII. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum, ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui, ut זָכוֹר אֶת יוֹם recordando diei: Exodi XX. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ custodiendo neomeniam: Deut.

XV. &

XV. & ſimilia, quæ ſunt exponenda perinde ac ſi ſcriberentur לִזְכּוֹר ad re/ cordādum. לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendū: uel capiuntur ſimpliciter pro imperati/ uis,ut זָכוֹר שָׁמוֹר Porrò in omnibus coniugationibus, præter quàm in con/ iugatione kal, non eſt differentia ſiue ſcribendo ſiue legendo,inter infinitiuū quando caret literis בְּכְלָם & inter im peratiuum ſingularem.

MVNST. Forma imperatiui & infi/ nitiui eſt eadem in tribus his coniuga/ tionibus,piel,hiphil & hithpaël:ſolùm in coniugatione prima kal,hi duo mo/ di inueniūtur diſsimiles in forma,idq́ in actiua uoce tantùm:in paſsiua enim uoce ſimiles ſunt. In quarto ordine etiā in actiua uoce non differunt inter ſe.

ELIAS 4 Et quum iam dixerimus infi nitiuū non habere tempus,notandum eſt etiam illud, quando uenit cum lite/

ris bachlam, est in eo quædam tempo
Infinitiuus non semp̄ sine tempore ris ratio: nam beth & caph ut in pluri-
mum important tempus præteritum:
ut בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן quum proficisceretur
arca: Numeri x. כִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו quum
audiret Esau: Genes. XXVI. quæ idem
sunt ac si diceretur כַּאֲשֶׁר נָסַע quum
profecta fuisset, כַּאֲשֶׁר שָׁמַע quum
audisset. Cæterū cum lamed & mem,
plerunque significat tempus futurum,
ut לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ ad custodiendum
uiam: Genes. III. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב à lo-
quendo cum Iacob: Gene. XXXI. quæ
futuri habent rationem. Vbi hanc re-
gulā tibi in manus trado: Omne mem
infinitiuo ministrans, exponitur perin-
de ac si deficeret ab eo lamed, ut מִדַּבֵּר
מֵעֲבוֹר à loquendo, à transeundo: quę
idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo
quod transibit, ab eo quod loquetur:
& sic de reliquis. Hactenus de infiniti-
uo

uo,nunc loquemur de imperatiuo.

MVNST. Regula iſta eſt ſic intelligenda,quòd mem infinitiui plerũq; negationem importat,& infinitiuus ipſe rationem habet futuri temporis:id quod commode per literam lamed explicatur, ut לְדַבֵּר ad loquendum, מִדַּבֵּר pro מִלְדַבֵּר ne loquatur,uel ne loquaris,uel ne loquar.

ELIAS 5 Scias nunquam uſu uenire, ut litera ſeruilis capiti imperatiui præficiatur,ſolo uau excepto. Et quum iam dixerimus imperatiuum non habere niſi ſecũdam perſonam,addimus nunc & hoc, abſenti quoq; poſſe imperari, idq; per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים faciat Pharao & conſtituat præpoſitos:Gen. XLI. & ſimilia multa.

6 In hunc quoq; modum uenit imperatiuus ſecundæ perſonæ loco fu *Imperatiuus loco futuri*

turi, præſertim in præceptis affirmati- uis,ut תְּסַפֶּר לָךְ numerabis tibi:Deu- ter. XVI. תַּעֲשֶׂה לִי facies mihi: Exo. XX. & ſimilia. Sic in forma præteriti cum uau cōuerſiuo,ut וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה & diliges dominum:Deuter. VI. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ & reſpondebis & dices:Deut. XXVI. & ſimilia. Quæ autem ueniunt in forma imperatiui ſimpliciter,pauca reperiuntur,ut כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ honora patrem tuum:Exo. XX. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה audi Iſrael dominum: Deut. VI. & ſimilia. Præcepta uerò negatiua nun quam ueniunt niſi in forma futuri:ut לֹא תִּרְצַח לֹא תִּנְאַף לֹא תִּגְנוֹב non occi- des, non mœchaberis, non furaberis: Exodi XX. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַף לֹא גְנוֹב non occide,non mœchare,non furare: quia nunquam uenit imperatiuus poſt unam harum dictionum אַל לֹא פֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֶת

למען

לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his ſunt ſimiles.

7 Præterea illi qui loquitur pro ſeipſo non competit imperatiuus uniuerſaliter, quū nemo ſibiipſi imperare ſoleat. Venit quoq; interdum imperatiuus in forma deprecationis aut petitionis, præſertim reſpectu dei benedicti, quemadmodum id ſæpe in libro Pſalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא id eſt, ô, obſecro: ad indicandum præcandi formam: ut שְׁמַע נָא audi quæſo: Dan. IX. אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא obſecro domine, ſalua quæſo: Pſalmo CXVIII. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel ſubſannationis aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בָּחוּר lætare adoleſcens: Eccleſiaſtæ capite duodecimo. בֹּאוּ בֵּית־אֵל ueni te in Bethel: Amos quarto capite. & ſimilia pauca.

Fundamentum ſeptimum, in quo explicatur ſignificatio ſeptem coniugationum, & primo quidem explicatur modus ſignificandi coniugationis קַל *id eſt, leuis.*

ELIAS CONiugatio prima eſt una ex parentibus, uocaturq; בִּנְיָן קַל id eſt, coniugatio leuis: & hoc ob alleuiationem ſuam. Nam non eſt in ea dages, neq; habet pro ſigno ſuo additionem literæ, ſicut cæteræ coniugationes tam actiuæ quàm paſsiuæ habent ſignum diſtinctiuum, nempe dages uel additionem literæ unius aut duarum cum dages: quemadmodũ uidebis in tabula coniugationum quam ædemus in fine iſtius libri, auxiliante domino.

Coniugatio quur leuis

MVNST. Coniugatio prima kal, non habet dages, ut piel: nec literam characteriſticam, ut hiphil: nec ſyllabam à fronte adiectam, ut hithpaël: ideo leuis appellatur. Habet tamen in paſſiua

ua uoce ſuperadditam literam,uel dages loco eius.

ELIAS 2 Significatio propria huius cōiugationis kal,connotat eum qui operatur actionē in ſemetipſo.Et hinc eſt, quòd nulla alia uerba quàm neutra,in hanc coniugationem reponi deberent:ut הָלַךְ iuit, עָמַד ſtetit, יָשַׁב ſedit:& his ſimilia.id quod potiſsimū locum habet in ordine quieſcentium, quorum uerba ut in plurimum in coniugatione kal ſunt neutra:ut יָצָא exiuit, קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt:& ſimilia. Sic quoque aliæ duæ formæ, nempe פָּעֵל & פָּעוֹל ſunt plerunque neutræ, quemadmodū declarabimus in oratione ſecunda, fundamento primo,ſigno ſecundo.

MVNST. Habet coniugatio prima in ſuo themate triplicem formam,ea quę frequentiſsima eſt fit per camez & pa

tha, ut שָׁמַר Quæ rarior, ſit per ca/
mez & zere, ut חָפֵץ Quæ rariſsima,
ſit per camez & holem, ut יָכֹל potuit.

ELIAS 5 In hunc modum dignum ſuerat, ut coniugatio kal ubiq; haberet ſignificationem neutram. quod autem illi decernuntur quædam uerba tranſi/tiua; id fit contra morem ſuum, facileq; à nobis ratio afferri poſſet quur id fiat, uerũ quia delectamur breuitate, omit/timus illam rationem & ad alia ſcriben da accingimur. Porrò gignit hæc con/iugatio ex ſe prolem, uocaturq; נִפְעַל id eſt, paſsiuum kal.

MVNST. Videtur hic eſſe mens Eliæ, quòd in prima cõiugatione kal, ſolùm uerba neutra fuerant reponẽda: in piel, tranſitiua: in hiphil, tranſitiua ad tertiũ: & in hithpaël, retranſitiua. ut שָׁכַב ia/cuit, in kal: שִׁכֵּב poſuit, in piel: הִשְׁכִּיב fecit iacere, in hiphil: הִשְׁתַּכֵּב poſuit

seip/

ſeipſum,in hithpaël.Sed hãc normam lingua ſancta non tenet, quum in kal plurima tranſitiua inueniãtur,ut שָׁמַר cuſtodiuit, מָשַׁח unxit, הָרַג occidit, כָּרַת ſuccidit:& cætera. Et ea in piel nihil adijciunt ſignificationi, niſi uehementiam quandam, ut שָׁלַח miſit, שִׁלַּח ablegauit.

Fundamentum octauum, de ſignificatione coniugationis paſsiuæ.

Coniugatio ſecunda uocatur בִּנְיַן נִפְעַל coniugatio paſsiua, & eſt proles coniugationis kal:& hæc quidẽ habet quatuor ſpecies, idq́ʒ iuxta quadruplicem eius diſtinctam ſignificationem: Significatio primæ ſpeciei eſt peculiaris huic coniugationi, connotatq́ʒ eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplũ, Quando dicis de parente ſeu actiua coniugatione, אָכַל comedit, dices de prole נֶאֱכַל comeſtus ELIAS

eſt: ubi uides quomodo filius, id eſt, paſsiuum, recipit actionem comeſtionis à patre, qui eſt coniugatio leuis. Dignum igitur erat, quòd non formaretur paſsiuum niſi à uerbis trāſitiuis: ſed accidit ei id quod accidit parenti ſuo, hoc eſt, quemadmodum recipiūtur in coniugationem leuem uerba tranſitiua præter conditionem ſuam, ut ſuprà ſcripſimus in fundamēto ſuo: ſic recipiuntur in coniugationē leuem uerba tranſitiua præter conditionem ſuam, ut ſuprà ſcripſimus in fundamento ſuo: ſic recipiuntur in hanc cōiugationem paſſiuam uerba quæ ex ſeipſis paſſionem quandam ſignificant, quod tamen eſt contra naturam paſsiuorum.

MVNST. Vt à uerbo הָלַךְ inceſsit, fit paſsiuum נֶהֱלַכְתִּי ambulaui, & ſimilia pauca inueniuntur more deponentaliū in paſsiua uoce: ut ſuprà quo-

que dictum est, & exemplum dedi de cœnauit & cœnatus est.

ELIAS 2 Species secunda habet uerba quæ carent parēte, hoc est, quæ non inueniuntur in coniugatione leui, sed tantùm in passiua, ut נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם prœliatus est, נִשְׁעַן innixus est, & similia, quæ non secus exponuntur quàm si essent de cōiugatione leui.

MVNST. Hæc tria uerba & pauca alia si modo quædam sint, coniugātur sub passiua uoce, & tamen habēt actiuam significationē, sicut apud Latinos uerba deponentalia.

ELIAS 3 Species tertia continet uerba quæ habent parentem neutræ significationis, ut וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת & approximabit paterfamiliâs: Exo. XXII. וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה & accessit Moses: Exodi XXIIII. אֶרֶץ נֹשֶׁבֶת terra habitans: Exodi XVI. נִהְיָה הַדָּבָר fuit uerbum.

III Regum 1.& ſimilia. Dicunt tamen grãmatici, quòd omnia iſta uerba iam enumerata & alia his ſimilia, non ueniunt à uerbis kal, quum uerba neutra non gignant ex ſe aliquod paſsiuum ſicut nec paul ſeu participiũ paſsiuum habent, quemadmodum ſcripſimus in fundamento ſuo: ſed habent pro actiua uoce cõiugationem piel uel hiphil, & ab illis recipiunt paſsionem ſuam, ſicut dictio נוֹשֶׁבֶת recipit lectionem ſuam, à מְיַשֵּׁב quod eſt de coniugatione piel, & non ab יוֹשֵׁב quod eſt participium præſens kal. Idem ſentiendum de aliĳs.

MVNST. Poſſumus hic dicere quòd hæc uerba & eis ſimilia non differunt à uerbis illis, quorum mentionẽ ſuprà fecimus in prima ſpecie uerborum paſſiuorum: hoc eſt, inueniuntur in utraque coniugatione ſub eadem ſignificatione

tione neutra.

ELIAS 4 Species quarta continet uerba quæ habent parentem ſeu actiuam uocem, tranſitiuam quidem, ſed quæ interdum ex ſe gignit filium ſeu paſsiuã uocem, quæ non recipit lectionem à parente ſed à ſeipſa, & eſt tunc ſignificatio eius ceu ſignificatio uerbi neutri ſimpliciter, uel exponitur perinde ac ſi eſſet de coniugatione hithpaël: ut וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר & Amaſa non eſt cuſtoditus. II Regum xx. hoc eſt לֹא הִשְׁתַּמֵּר non cuſtodiuit ſe: nã gloſſa eius eſt, quòd non cuſtodiuit ſeipſum. Sic וְנִמְכַּר לָךְ & uenditus tibi: Leuitici xxv. Vt dicunt ſapientes noſtri bonæ memoriæ, loquitur hic uerſus de uendente ſeipſum neceſsitate cogente. Sic וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל & apprehẽderit manus illius & redemptus fuerit: Leuit. xxv. hoc eſt, quòd rede-

merit seipsum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת & expauit uir & apprehēsus est:Ruth III. uult dicere quòd complexus fuerit seipsum. Sunt adhuc & alia multa loca præter illa.

5 Scias etiam quòd ab hac specie uenit imperatiuus in hac cōiugatione: ut הִשָּׁמֶר לְךָ custoditus sis tibi:Gen. XXXI. הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי separare nunc à me:Gen.XIII.quæ exponuntur pro הִשְׁתַּמֵּר הִתְפָּרֵד custodi te,separa te. Sic quoq; uenit imperatiuus aliarum duarum specierum,ut הִשָּׁעֵן innitere, הִנָּגֵשׁ accede: & similia. Sed à prima specie,quæ scilicet recipit actionem de manu alterius,non uenit imperatiuus, ut à נִשְׁבַּר נִלְכַּד נִשְׂרַף & similibus, non dices הִשָּׁבֵר confractus sis, הִלָּכֵד captus sis, הִשָּׂרֵף combustus sis. Similiter non uenit paul uniuersaliter in niphal,neque in alijs passiuis uocibus,

eo

eo quod iſtæ coniugationes ex ſeipſis includant paſsionem, & non opus habeant participio paſsiuo.

MVNST. Si illis quæ actionẽ ab alio recipiũt, nihil poteſt imperari, quomodo Chriſtus in Euangelio dixit ad leproſum תִּטָּהֵר mũdare, & ad mutum תִּפָּתַח quod nos corrupte legimus, effeta: id eſt, adaperire. Dicẽdum quòd imperium ipſum ſequuta eſt uis & effectus, potuit enim ipſe imperare & ſimul imperatum præſtare.

Fundamentum nonum, de ſignificatione coniugationis piel.

CONIUGATIO tertia, nẽpe piel, quæ & dageſſata uocatur, etiam ipſa eſt parens ſeu actiua, habens ſemper ainpoal, ſeu mediam radicalem dageſſatam. Habet autem quatuor ſpecies, quarum quælibet propriam habet ſignificãdi rationem. Prima ſpecies con- ELIAS

tinet uerba, quæ huic cõiugationi ſunt propria, & non inuenitur in prima con iugatione kal. Et eſt ſignificatio eorum ut ſignificatio coniugationis kal tranſeuntis in unum: ut אִזֵּן auribus percepit, uel aurem accommodauit: חִקֵּר inueſtigauit, תִּקֵּן aptauit: Eccleſ. XII. & his ſimilia: quę ſignificant agentem, qui ſcilicet agit in alium.

2 Species ſecunda continet uerba quæ inueniũtur in duabus coniugationibus, ſed in coniugatione kal ſunt neutra, ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & his ſimilia: & quãdo habẽt formam piel, tunc tranſeunt ad duo: ut אֹהֶל שִׁכֵּן tabernaculũ conſtituit: Pſal. LXXVIII. עָרוֹם הִלְּכוּ nudum fecerunt incedere: Iob XXIIII. Quorũ ſignificatio eſt conformis ſignificationi coniugationis hiphil tranſeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in fundamẽto ſuo.

Spe-

5 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniuga/tionibus, ſed ſunt in utraq; coniugatio/ne tranſitiuæ ſignificationis, & non eſt ulla differētia inter ea, niſi quod in piel habent efficaciorem ſignificationem, quàm in coniugatione kal: ut שָׁלַח & שִׁלַּח miſit, שָׁבַר & שִׁבֵּר confregit: & ſimilia.

MVNST. Hæc uerba in piel addunt ſignificationi primæ cōiugationis quā/dam uehementiam & conſtantiam: ut אָכַל comedit, אִכֵּל immoderate & more porcorum comedit: רָדַף perſequutus eſt, רִדֵּף maxime inſequutus eſt: פָּתַח aperuit oſtium, uel ſimile quod iterū claudatur, פִּתַּח effringen/do & uiolenter aperuit.

ELIAS 4 Species quarta complecti/tur uerba quæ inueniuntur tam in kal quàm in hac coniugatione, ſed ſunt in

utraq; neutra, nisi quòd in hac habent fortiorem significationẽ quàm in kal: ut שְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ crinis tuus creuit seu floruit: Ezech. XVI. פִּתַּח הַסְּמָדַר aperuit se uua acerba: Cantic. VII. quæ idem significãt quod פָּתַח & צָמַח nisi quod addunt aliquam constantiam. Porrò uerbum quod in kal sit transitiuum & in piel neutrum, huiusmodi nullum inuenitur: nam ista coniugatio non constituitur nisi propter uerba transitiua.

MVNST. Adducitur exemplũ de uerbo צִמֵּחַ quod Propheta eo loci sub metaphora meretricis, quę ante annos pubertatis incipit meretricari, ostendit populum Israëliticum mox postquàm deo regeneratus fuerat, cultum dei reliquisse, & idololatriæ in ipsa iuuentute operam dedisse.

ELIAS 5 Sed & hoc notandum, q̃ in hac coniugatione inueniuntur uerba

quibus

quibus in omnibus aliis coniugationibus nulla ſimilia inueniuntur: & hæc quidem ſunt, quæ contrariam habent actionem: ut וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ & cinerabũt altare: Num. IIII. hoc eſt, amouebunt cinerem, ſeu excinerabunt altare. Sic תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ prouentũ meum radicabit: Iob XXXI. hoc eſt, eradicabit radices. Sic מְסָעֵף פּוּרָה ramificans ramum: Iſa. XI. hoc eſt, deramificãs ſeu auferens ramos: & his ſimilia.

MVNST. Multa paſsim apud Hebræos inueniuntur uocabula, contrariam in diuerſis locis habentia ſignificationem: ut קָדוֹשׁ ſanctus, קָדֵשׁ ſcortum, חָטָא peccauit, חִטֵּא à peccato expiauit, הִלֵּל laudauit, הוֹלֵל ſtultus, ingratus: & cætera.

ELIAS 6 Verum ſcias quòd id non uenit niſi in uerbis à nominibus deriuatis, ut ſunt illa quæ iam comme-

morauimus, id quod latius declarabimus in tractatu ſpecierum, ſpecie ſecunda. Tamen non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, ſed in eo duntaxat quod Biblia ſacra in hunc modum uſurpat. Cæterum parturit & hæc cōiugatio prolem, hoc eſt, paſſiuam uocem, quæ pual uocatur: de qua nunc dicemus.

Fundamentum decimum, in quo explicatur ſignificatio coniugationis pual.

ELIAS

CONiugatio quarta uocatur פֻּעַל naſciturq́ à piel, nec habet niſi ſignificationem unam quæ ſemper eſt paſſiua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce; à qua recipit lectionem ſuam & paſſionem: nam & ipſa dageſſatur ut parens eius. Exemplum, Quemadmodum in parente ſeu actiua uoce dicis סִפֵּר כִּפֵּר numerauit, expiauit: ſic dices in prole ſeu paſſiua uoce סֻפַּר כֻּפַּר

nume

numeratus eſt,expiatus eſt. Vbi nō fit mentio illius qui numerat aut qui ex/ piat, nec uenit in recordationem:& id/ circo uocant hanc coniugationē, שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פָּעֳלוֹ hoc eſt,quæ non recor/ datur nominis ſui agentis.

MVNST. Eſt igitur paſsiuum huius cōiugationis ſimile paſsiuo primæ con iugationis,ſecūdùm primam ſpeciem, quæ & ipſa in paſsiuo recipit actionē ab actiuo:atq; ob id imperatiuus non cōpetit ei,ſicut ſuprà fundamento octa uo, ſigno quinto, dictum eſt. Sin au/ tem talia occurrāt in imperatiuo,expo nenda ſunt neutraliter uel retranſitiue: ut eódem fundamento,ſigno quarto, dictū eſt:ut ſi ad infirmū dicam הֵרָפֵא in kal, uel רַפֵּא in piel, id eſt,ſanare: non præcipio ei ut abſolute per alium ſanetur, quum id non ſit in poteſta/ te eius, ſed ut ſeipſum curet, uel apud

aliud medelam quærat qua curetur.

ELIAS 2 Idem intelligendum de coniugatione חָפְעַל quæ naſcitur ab hiphil: nam de utraque idem eſt iudicium, quũ & illa ſemper recipiat paſſionem ſuã de manu alterius. Et hinc eſt quod in nulla earum eſt imperatiuus, neque in ulla earum inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, niſi in paucis locis, ſed ubi participium capitur loco nominis formalis: ut וְחַסְּנָה אֵינֶנּוּ אֻכָּל & rubus non conſumitur: Exodi III. לְנַעַר חַיֻּלָּד puero nato: Iudicum XIII. & ſimilia. At in cõiugatione hophal uniuerſaliter non inuenitur participium. Sed nec infinitiuus inuenitur in una harum coniugationum niſi raro. Et cum literis בַּבְלַם nũquam inuenitur: id quod fuſius declarabit͛ oratione ſecunda, fundamentis ſecundo & tertio. Et ita nõ remanet in eis niſi præteritum

teritum & futurum.

MVNST. In summa hoc uult, nullum passiuum habere imperatiuum quod formatur à uerbo pure transitiuo: hoc est, quod recipit passionem suam ab actiuo, nisi uolueris imperatiuũ illum exponere retrãsitiue, ut idem sit agens & patiens. Sed illa retransitiua significatio potissimùm habet locum in prima coniugatione, & raro aut nũquam in passiuo piel aut hiphil.

ELIAS 5 Dicunt autem quidam grammatici, quòd etiam futurũ pual & hophal non ueniat in usum nisi pro duabus personis: nam aiunt deficere ab eo primas personas: argumentum hinc sumentes quòd in Biblicis libris non inueniantur nisi uno loco, nempe מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל de uentre ad sepulchrũ ducar: Iob x. quod est futurum, de quiescẽtibus in pe iod. Verum non

deeſſet mihi quod obijcerem illis, niſi præſens locus prohiberet ſermonis prolixitatem.

Fundamentum undecimum, in quo declaratur ſignificatio coniugationis hiphil.

ELIAS

CONiugatio quinta, quæ eſt hiphil, eſt etiam parens ſeu actiua, habetq́ꝫ quatuor ſpecies, quarum quęlibet habet propriam ſignificationem. In ſpecie prima ſunt uerba, quæ in coniugatione kal ſunt neutra, in hac autẽ tranſeunt ad duo: & hæc potiſſima eſt ratio quur hiphil deriuetur à kal: unde & frequentius hæc coniugatio inuenitur in ordine quieſcẽtium, quum illic ſit habitaculum uerborũ abſolutorum, quemadmodũ ſcripſimus fundamento ſeptimo, capitulo ſecundo. Exemplum: à קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt, dices הֵקִים fecit ſurgere ſeu erexit, הֵשִׁיב reduxit: & cætera. Idem accidit

uerbis

uerbis perfectis,ut à שָׁכַב iacuit, רָכַב equitauit,dices הִשְׁכִּיב fecit iacere seu collocauit, הִרְכִּיב fecit equitare,quæ omnia transeunt ad duo.

MVNST. Ego non uideo discrimen aliquod inter uerba hiphil & piel à uerbis neutris primæ cõiugationis deriuata,quãtùm attinet ad significationem: nam ex æquo à קָם surrexit,dicimus in piel קוֹמֵם erexit,& הֵקִים erexit:sic à שָׁכַב iacuit,in piel שִׁכֵּב collocauit: & in hiphil הִשְׁכִּיב posuit. Id tamen uerum est,quòd quædã neutra transferuntur á kal in piel,quæ significationi neutræ solùm quandam energiam in piel addunt. Item quædam sunt in kal trãsitiua ad duo,quæ in piel quoq; transeunt tantùm ad duo,sed cum efficatiori significatione:at in hiphil trãseunt ad tria. Pro exemplo accipe אָכַל comedit, אִכֵּל uorauit, הֶאֱכִיל ciba

uit: ſed non inueniuntur multa huiuſ/
modi uerba.

ELIAS 2 Species ſecunda continet
uerba quæ in coniugatione kal tranſ/
eunt ad duo, in hac autem coniugatio/
ne tranſeunt ad tria: ut à radice אָכַל
comedit, qui actus tranſit ad ſecundũ,
dices הֶאֱכִיל fecit comedere, quod
tranſit ad tria. Exemplum, הַמַּאֲכִילְךָ
מָן cibans te manna. וַיַּאֲכִילְךָ אֶת הַמָּן
& fecit te comedere manna: Deutero.
VIII. Vides hic tres perſonas. Domi/
nus ſanctus & benedictus eſt cibans,
Iſrael comedens, & manna id quod
comeditur.

3 Species tertia habet uerba quæ
non inueniuntur in coniugatione kal,
ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane ſur/
rexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, & ſimilia quæ
non inueniũtur in kal, ſed habent mo/
dum ſignificandi kal.

Species

4 Species quarta complectitur uerba, quæ sunt neutra tam in kal quàm in ista coniugatione: ut פַּרְעֹה הִקְרִיב Pharao accessit: Exodi XIIII. וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם & mouit se inde: Genesis XII. quæ eiusdem significationis sunt cum קָרַב & עָתַק Et istorum sunt pauca numero. Tamen quidam ingeniosi grammatici secus docuerunt, nempe quòd non sint neutra, sed quòd deficiat ab eis res in quam transit actio, ut sit sensus, וּפַרְעֹה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ & Pharao fecit accedere exercitum suum. Sic ab יַעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut sit sensus, Et mouit inde tabernaculũ suum. Sic intelligendum de reliquis locis. Gignit autem & hæc coniugatio prolem seu passiuam uocem, uocatúrque nomen eius hophal.

Fundamentum duodecimum, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

ELIAS CONiugatio ſexta uocat̃ hophal, & eſt proles ſeu paſſiua uox ipſius hiphil: unde & additionem habet literæ he ſicut parens eius. Habet autē duas ſpecies. Vna eſt, quādo coniugatio kal eſt neutra, ut à קָם ſurrexit, dices הֵקִים erexit: & in hophal הוּקַם erectus eſt. En ſignificatio eius eſt, ut ſignificatio cōiugationis pual, quum הוּקַם ſit ille qui erigitur per manus alterius.

2 Species ſecunda eſt, quando uerbum in coniugatione kal eſt tranſitiuum, tunc hophal recipit paſſionem per aliquod intermedium, ſicut & parens eius, hoc eſt, hiphil, agit operationem ſuam per intermedium. Exēplum הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ exterminatum eſt ſacrificium & libamen: Ioëlis 1. Ecce hic inueniunt̃ tres perſonæ: (ut ita dicam) locuſta, uitis & ſacrificium. Nam locuſta eſt quæ exterminat, uitis quæ ex-

termina

terminatur & ea exterminata, extermi natur consequenter & sacrificium. Pro inde omnes aliæ proprietates ipsius hophal, æstimandæ sunt iuxta condi/ tiones comparis sui pual, quemadmo/ dum id iam declarauimus in funda/ mento suo.

Fundamentum decimumtertium, in quo declaratur significatio coniugationis hithpael. ELIAS

Coniugatio septima uocatur con iugatio הִתְפָּעֵל de qua iam dixi/ mus quòd sit parens & proles, hoc est, actiua & passiua. Nam tota actio eius est retransitiua, quum recipiatur ab ipso agente: ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים & sanctificabimini & eritis sancti: Leuitici xx. hoc est, sanctifi/ cabitis uosipsos: & hæc significatio est ei propria.

MVNST. Rabini in Commentarijs utuntur plerunq; hac cõiugatione pro

paſsiuo kal & piel, niſi quòd à fronte adijciunt literam nun: ut נִתְקַיֵּם confirmatus eſt, נִתְקַדֵּשׁ ſanctificatus eſt.

ELIAS 2 Habet autem & aliam ſignificationem, nempe quòd aliquādo ſimilis eſt recipienti paſsionem, quum tamen non recipiat. Exemplū, וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ & benedicet ſe in corde ſuo: Deut. XXIX. hoc eſt, cogitabit in corde ſuo quòd ſit benedictus, quum tamen non ſit. Sic יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב eſt qui diuitem ſe facit & non omnia, eſt qui depauperat ſe & habet ſubſtantiam multam: Prouerb. XIII. Eſt autem ſenſus, Oſtendit ſe diuitem uel pauperem, & non eſt ſic. Et ſimilia multa.

5 Id tamen non accidit niſi uerbis abſolutis. Licebit quoq; tibi ut idem facias in quibuſdam, etiam ſi non inueniantur in Biblicis libris. Sed caue ne

id

id facias in uerbis tranſitiuis. Et ut in
ſumma dicam, cõiugatio iſta non egre
ditur unquam extra ſeipſam. Nec at/ *Hithpaël nunquam trāſitiua*
tendas uerba illorum, qui falsò aiunt
inueniri quædam loca ubi ſit trãſitiua:
ut כָּל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ omnia uaſa li/
gnea expiabitis: Numeri XXXI. Et
וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאָרֶץ & ſorte diuide/
tis terram: Num. XXXIIII. & ſimilia.
Hæc quidem bene poſſemus expone/
re in forma retranſitiuorum, ſed non
eſt hic locus immorandi.

4 Præterea ſunt quædam uerba
quæ in nulla alia cõiugatione quàm in
hithpaël inueniuntur, quale eſt הִתְפַּלֵּל
orauit, הִתְחַנֵּן deprecatus eſt, & ſimi/
lia: & illa quidem exponuntur perinde
ac ſi eſſent de coniugatione kal. Vnde
eſt regula notabilis, quòd omne uer/ **Regula**
bum quod in aliqua (præter quàm in
kal) coniugationum inuenitur, eſt ex/

ponendum ac ſi eſſet de kal: ut in ni/
phal, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit;
& in hiphil הִשְׁכִּים mane ſur/
rexit, הִשְׁלִיךְ proiecit: de
quibus etiam ſcripſi/
mus in ſuis con/
iugationi/
bus.

ORATIONIS
PRIMAE
FINIS

ORATIO secunda explicat differentias quas inter ſe habent coniugationes in punctis & literis ſuperadditis, & per quæ ſigna unam ab alia diſcernere queas, ſiue in perfectis ſiue in imperfectis uerbis. Diſtinximus autem & illam orationem in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION

VT ex priori oratione didiciſti diſtinctos modos ſignificandi coniugationum, ita in hac oratione debito ſeruato ordine, tibi proponuntur formulæ ſingularum coniugationum: quomodo uerba in unaquaq; coniugatione à præterito per omnes modos uſque ad futurum ſint mutanda in punctis uel ratione perſonarum, uel ratione numeri, uel etiam ratione generis. Item quid potentiores accentus nonnunquã efficiant in punctis.

ELIAS

Fundamentum primum, in quo explicatur punctuatio coniugationum kal & item niphal, idq; in perfectis, & signa earum.

CONIVGATIO kal aliud signum non habet, nisi quòd sup tres literas radicales nullam extraneam recipit literam, nec unquam habet dages. In præterito habet kamez, idq; in omnibus personis, excepta secunda pluralis utriusq; generis, in qua kamez uertitur in scheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן uisitastis. Ainpoal uerò habet pathah per omnes personas, excepta tertia pluralis & tertia singularis fœminini, quæ habent scheua mobile, ut פָּקְדוּ uisitauerunt, פָּקְדָה uisitauit.

MVNST. Hic tibi incipienti neceſſaria eſt tabula Hebraicarum coniugatio/num quam inſpicias, ſi hæc quæ hic tractantur uelis cum fructu legere & ſane intelligere.

ELIAS 2 Scias etiam quòd tertia ſingularis maſculini uenit in triplici forma, nempe פָּעֵל פָּעַל פָּעֹל quæ omnes inueniuntur in una ſententia biblica, Exodi XL. וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן cuius hæc interpretatio eſt: Et non potuit Moſes uenire ad tabernaculum, eo quod quieſceret ſu/per ipſum nubes, & gloria domini im/pleuit tabernaculum.

MVNST. Vbi יָכֹל שָׁכַן & מָלֵא ſunt tres illæ formæ quæ in prima inueni/untur coniugatione.

ELIAS At in reliquis perſonis præteriti, ueniunt ea quæ deſinunt in zere, iu/

xta formam illorum quæ desinunt in pathah. Exemplum: Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי &c. sic à חָפֵץ desiderauit, dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי desiderasti, desideraui: &c. Porrò tertia pluralis & tertia singularis fœminini, quando ueniunt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere: ut חָפֵצָה חָפֵצוּ Ea uerò quæ habēt patha in pausa, migrant in kamez: ut פָּקָרָה פָּקָרוּ Et quæ sunt de forma פָּעוֹל ea retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona pluralis, & tertia singularis fœminini. Nam illæ habent scheua: יָכְלוּ potuerunt, יָכְלָה potuit. In pausa uerò redeūt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ ut educerent pediculos & non potuerunt: Exodi septimo.

MVNST. Hæc sunt diligenter obseruanda, quia ubique in Biblicis libris occur/

occurrunt, præſertim ſub his tribus ac/centibus, ſoph paſuc, athnahta, za/keph katon, & nonnunquam ſub re/bia & tarha.

ELIAS 3 Scias quoq; quòd for/mæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut in plurimũ non ueniunt niſi in uerbis neutris: ut זָקֵן ſe/nuit, מָלֵא impleuit, ſeu plenus fuit, דָּבֵק adhæſit, שָׁכֵן quieuit, חָדֵל ceſ/ſauit, קָמֵל emarcuit: & pauca inue/niuntur trãſitiua, qualia ſunt חָפֵץ de/ſiderauit, אָהֵב dilexit. Sed forma פָּעוֹל ſemper inuenitur in uerbis neu/tris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit, קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים minor fui omnibus mi/ſericordijs: Gen. XXXII. Ideo non ha/bent benoni neq; paul, quemadmodũ ſcripſimus oratione prima, fundamen/to quinto, ſigno quarto: ſed uenit no/men formale loco utriuſq;, idq; in for/ma præteriti: ut וְאַבְרָהָם זָקֵן & Abra/

ham ſenex ſeu ſeneſcens: Gen. XXIIII. quod eſt nomen formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק & fuit quum ſenuiſſet Iſaac: Geneſeos XXVII. quod eſt præteritum. Sic וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה & non potuit Moſes: Exodi XL. quod eſt præteritum: & non inuenitur ab eo nomen formale in aliquo uerſu biblico: ſed magiſtri noſtri bonæ memoriæ utũtur eo pro adiectiuo, quum dicunt אֵינוֹ יָכוֹל non eſt potens, אֵינָם יְכוֹלִים non ſunt potentes. Proinde reliqui modi horum uerborum incedunt pariter uno ritu, nec eſt differentia inter tres formas.

MVNST. Inuenitur tamen nonnunquam à uerbo שָׂנֵא odiuit, participium שׂוֹנֵא odiens, ſicut & ab אָהֵב dicitur אוֹהֵב amans. Sed Elias diceret hæc eſſe nomina pura.

Participium præſens 4 Benoni ſeu participium præſens habet pe punctatum cum holem

per

per omnes perſonas, & ain cum zere, idq; ſolum in ſingulari, ut פּוֹקֵד uiſi/tans. Sed in reliquis perſonis uertitur in ſcheua, ut fieri ſolet. Exemplum, פּוֹקְדִים uiſitantes, פּוֹקֶדֶת uiſitans ſeu uiſitatrix, פּוֹקְדוֹת uiſitãtes. Scias etiam quòd fœmininum plerunq; ue/nit cum tau finali litera, ut פּוֹקֶדֶת & raro cum he, ut הוֹלְכָה ambulans: Ie/rem. III. De quo amplius loquemur in oratione tertia, fundamento quinto, ſigno ſecundo.

5 Paul ſeu participiũ præteritum habet pe camezatum in ſingulari, ut פָּקוּד uiſitatus: ſed in reliquis perſonis uertitur camez more ſuo in ſcheua: & in omnibus pſonis habet ain ſchurec, ut פְּקוּדִים uiſitati, פְּקוּדָה uiſitata, פְּקוּדוֹת uiſitatæ. *Forma partici/pij præ/teriti*

MVNST. Notandum quòd ferè om/nia nomina quæ incipiunt à camez,

quando ponuntur in regimine,uel augentur una ſyllaba, mutant kamez illud in ſcheua:ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִי uerbum meum:ſic פָּקוֹד פְּקוּדַת

Forma infinitiui ELIAS Infinitiuus habet ſub pe kamez,ut פָּקוֹד Sed cum literis בכלם uertitur in ſcheua.Aliquãdo etiam habet ſcheua ſine literis bachlam:ut עֵת סְפּוֹד עֵת רְקוֹד tempus plangendi,tempus ſaltandi:Eccl.III.& ſimilia. Omnia autem utriuſq; formæ exẽpla habent holem in ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec,habetq́; litera mox ſequens uirgulam raphe;hoc eſt,manet lenis,ut לִפְקוֹד בִּפְקוֹד כִּפְקוֹד Excipitur litera mem,poſt quam ſemper uenit dages, ut מִפְּקוֹד Quod fit ad deſignandum defectum literæ nun:id quod in tractatu Cantici uberius declarabitur.

MVNST. Litera mem quãdo eſt præ-

poſitio

positio habet hirec & sequitur dages, quod repræsentat defectum nun literæ. Absoluta enim præpositio est מִן & pro מִמְּקוֹר fuerat dicendum מִן מְקוֹר sed contrahũtur duæ dictiones in unam per elisionem literæ nun. Ante gutturalem uerò literam, in qua dages locum non habet, mutãtur dages & hirec in zere uocem magnam, ut מֵהֲרֹג ab occidendo.

Forma imperatiui

ELIAS 6 Imperatiuus singularis habet pe scheuatum & ain cum holem signatum, iuxta modum infinitiui, quando habet literas bachlam. In plurali uerò masculini, & in singulari fœminini, pe habet hirec: eo quod in ain iam sit scheua: quod latius declarabitur in oratione tertia, fundamento decimo, signo secundo. Sic quoque quando singularis masculini habet in fine additionem literæ he, pun

ctatur pe cum hirec:ut שִׁכְבָה עִמִּי dormi mecũ: Gene. XXXIX. שִׁלְחָה הַנַּעַר mitte puerum: Gen. XLIII. Et hoc intellige de ĳs uerbis, quorum ain habet pathah: ut שְׁלַח שְׁכַב & similia. Sed quando ain habet holem, punctatur pe cum hatephcamez, ut à זְכוֹר dices זָכְרָה לִּי memento mei: Nehem. XIII. Sunt tamen quæ ab hac regula excidunt, de quibus nobis hic non est negocium.

Forma futuri

7 Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est אֵיתָן idq; in capite uerbi: & pũctatur non secus quàm imperatiuus. Commẽdabis itaq; hanc regulam memoriæ tuæ, quòd in omnium ordinum coniugationibus, addendæ sunt imperatiuo literæ אֵיתָן & emerget futurum. In hac uerò coniugatione literæ איתן semper punctantur cum hirec excepto aleph quod habet

bet ſægol, eo quod ſit litera gutturalis. Sunt qui etiam aliam adferunt ratio/nem, ſed prior magis mihi probatur. Et nota quòd ſcheua ſemper quieſcit poſt איתן

8 Præterea ſciēdum quòd prima perſona utriuſq; numeri uenit aliquando cum additione he in fine, ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים Recordabor Dei: Pſalmo XLII. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים mittemus uiros: Deuter. I. Secunda uerò & tertia perſona pluralis maſculini habēt interdum additionē nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן propterea diſcent: Deuter. IIII. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן cuſtodiēdo cuſtodietis: Deutero. II. Et conditio illa tam nun quàm he, eſt uniuerſalis per omnes omnium ordinum coniugationes, exceptis illis quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: quum alioquin in eis quieſcat he, litera

radicalis: ut יְאַגְלֶה גָלֹה reuelabo re/uelabit. Sed & hoc notandum, quòd additio literæ he in fine nunquam in/uenitur, quando litera futuri temporis eſt iod uel tau, niſi in duobus aut tri/bus duntaxat locis: ſed quæ ob eorum paucitatem hic omittimus.

9 Notandum quòd inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquan do habent holem in fine, & aliquando pathah: ut וַיִּשְׁבּוֹת הַמָּן & ceſſauit man na: Ioſ. v. לָמָּה תִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה quur quieſcit opus: Nehemiæ VI. & ſimilia. Sunt alia quæ ſemper ueniunt cum pa thah, & ſunt pleruncꝫ neutra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב aſcēdet equum. וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט & impinguatus eſt Iſrael & recalcitrauit: Deuter. XXXII. & ſimi lia. Sed ea quæ habent holem ſunt ple runcꝫ tranſitiua: exceptis illis quorum lamedpoal eſt ain uel heth: illa enim

ſemper

ſemper deſinunt in pathah : ut יִשְׁמַע audiet, יִשְׁלַח mittet. Idem ſentiendũ quando ainpoal eſt ain uel heth : ut תִּשְׂחַק לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל גּוֹיִם deridebis eos, ſubſannabis omnes genteis: Pſalmo LIX. Excipiuntur ab hac regula וְיִנְחוֹם עָלָיו & fremet ſuper eum: Iſaiæ VIII. מַה אֶזְעוֹם quare indignabor: Nume. XXIII. Et nota quòd omnes iſtæ formæ ſunt cõmunes imperatiuo : nam imperatiuus & futurum habent eandem formam in punctuatione, ſicut ſcripſimus ſuprà ſigno ſexto.

10 Coniugatio paſsiua habet pro ſigno ſuo additionem literæ nun in capite, & eſt leuis ut parens eius : nam dages non habet. Præteritum habet per omnes perſonas literam nun, puncto hirec ſignatã à capite, & ſcheua quieſcens poſt illud nun. Ainpoal uerò pathatur, & retinet in punctua- *Paſsiuum Kal*

tione formam & modum parentis sui.

11 Benoni seu participiũ præsens habet etiam nun superadditum, sicut præteritum: nisi quòd ain camezatur per omnes personas:ut נִפְסָר נִפְסָרִים נִפְסָרֶת Exemplum aliud רוּחַ נִשְׁבָּרָה spiritus confractus: Psal. L. Et habet semper accentum מִלְּרַע hoc est, in ultima, etiam extra pausam. אַחַת מֵהֵן לֹא נִשְׁבָּרָה Vnum ex his non est confractum: Psal. XXXIIII. ubi habet accentum מִלְּעֵיל id est, in penultima: quia est præteritum fœmininũ. Non autem ita uenit præter quàm in pausa: extra pausam uerò habet semper scheua, ut נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹּהוּ contrita est ciuitas uanitatis: Isaiæ, XXIIII. Paul non est hic, id quod iam suprà docuimus.

12 Infinitiuus uenit cum defectu nun, passiuæ literæ: & ob id dagessatur pe, ad repręsentandum illius literæ defectum

fectum.Et ut dages illud forte fiat,ne/
cesse est ut ponamus literam he ante
pepoal,ut חִפָּקֵד uisitari.Sic enim da
ges fortiorem habet prolationẽ, cum
dages nunquam sit forte à principio
dictionis nisi præcedat alia litera,quẽ/
admodum id declarabitur in tractatu/
lo Cantici.

MVNST. Forma infinitiui & impera/
tiui passiuæ uocis,est diligenter aduer/
tenda, ne adiectum he suspiceris esse
he hiphil.Sed non facile poteris hic er
rare,si radicem ipsam intuearis.Quan/
do enim tres radicales literæ expresse
manent,& prima habuerit dages for/
te,signum est illic deficere nun passi/
uam literam.

ELIAS Quinetiã cum literis bachlam
solet he illud uenire,exceptis paucis lo
cis, ubi deficit he : ut בְּעָטֵף עוֹלֵל in
deficiendo paruulum: Thren.II. לְעַנּוֹת

מִפָּנַי ut humilietur à facie mea: Exodi x. וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ & quum lapsus fuerit ipse, non lætetur cor tuum: Prouerb. x.

15 Imperatiuus semper habet he, sed futurum non habet opus ea litera, quum literæ איתן quæ præficiuntur futuro fortificēt dages. Regula. In hac coniugatione literæ nun, he, & איתן semper hiricantur: & imperatiuus atq; futurum semper habēt pepoal dagessatum atque kamezatum, nisi quando est pepoal una ex literis אחעהר tunc enim he & איתן habent zere: ut latius declarabitur in tractatu Cantici.

Regula niphal

MVNST. Habent literæ איתן & litera he ante literas gutturales zere, propter dages quod in literis gutturalibus signari non potest, & tamen est signandum, quum locum teneat literæ nun: ut ubi à נִפְסַר fit יִפָּסֵר אֶפָּסֵר Ab

באהב

נֵאָהֵב fit אֵאָהֵב diligar, יֵאָהֵב dilige tur:hoc eſt,dages ponitur ad hirec & fit zere, & repræſentat iam zere uox magna defectum literæ nun.

Fundamentum ſecundum,in quo docetur quomodo punctuanda ſit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius ſunt ſigna.

ELIAS

Coniugatio piel

COniugatio piel habet in ain pro ſigno punctum dages, idq́ per omnes modos. Totum præteritum habet ſub pe hirec & ſub ain pathah, præter quàm in tertia ſingulari maſculini,in qua ain plerunq́ habet zere:ut פִּקֵּד numerauit. Inuenitur quoq́ cum pathah : ut אִבַּד perdidit, שִׁבַּר confregit: Thren. II. & ſimilia pauca. Tertia uerò perſona pluralis & tertia ſingularis fœminini habet ſcheua mobile(ut eſt mos eius)ſub litera dageſſata: ut פִּקְּדוּ & פִּקְּדָה numerauit.

MVNST. Integram formam præteriti habes suprà in nostra grammatica institutione, unà cum reliquorum modorum formis: uide ibi & nihil erit tibi hic alienum aut difficile.

ELIAS 2 Participium præsens & præteritum semper habent à fronte additionem literæ mem scheuatæ: sed in participio præsenti sequitur post illud scheua pathah: ut מְסַפֵּר numerans: & in participio præterito, sequuntur tria puncta: ut מְסֻפָּר numeratus. Horum modorum signa sunt מְסַמְּם Habet autem benoni sub ainpoal in singulari masculino zere, sed in reliquis personis habet scheua: ut מְסַפֵּר מְסַפְּרִים & cætera. Porrò in paul seu participio præterito habet per omnes personas ainpoal, camez: ut מְסֻפָּר מְסֻפָּרִים & cætera.

3 Infinitiuus habet sub pe pathah & sub

& ſub ain zere, ut פַּסֵּר Literæ uerò בכלם habent ſcheua, excepto mem, quod ſemper habet hirec : ut בְּפַסֵּר בְּפַסֵּר לְפַסֵּר מִפַּסֵּר Cæterum imperatiuus ſingularis conformis eſt infinitiuo, ut פַּסֵּר Sed pluralis & fœminini habet ſcheua mobile, ut פַּסְּרוּ פַּסְּרִי & in plurali fœminini migrat ſcheua in zere, ut פַּסֵּרְנָה In futuro addendæ ſunt literæ איתן imperatiuo, ut אֲפַסֵּר יְפַסֵּר &c. ſignanturq́ puncto ſcheua, ut mem benoni.

4 Regula generalis. In omni coniugatione, quę habet in participio præſenti mem ſuperadditúm, imitantur literæ איתן punctuationem mem participij : idq́ in omnibus ordinibus, præter quàm in hiphil quieſcētium in ain, cuius rationem illic tibi aſsignabo. *Regula*

MVNST. In tribus poſterioribus coniugationibus, id eſt, in piel, hiphil &

hithpael, literæ futuri temporis, ha/
bent regulariter punctum quem ha/
bet mem litera participij: Nempe in
piel habent ſcheua,in hiphil patha,&
in hithpael hirec:id quod formula con
iugationum tibi clare oſtendit.In quar
to tamen ordine fallit regula: nam il/
lic mem habet zere, & literæ איתן
camez.

ELIAS 5 Quòd ſi ainpoal fuerit
una ex literis אחע migrat plerunque
dages ad punctum qui eſt ſub litera
præcedenti: & is ſi fuerit hirec, muta/
tur propter aduentum dages in zere:
ſi autem ſit pathah,uertitur in kamez:
quemadmodum declarabo in tracta/
tu Cantici.

MVNST. Exempla: pro בִּאֵר di/
citur בֵּאֵר declarauit: & in imperati/
uo בָּאֵר declara, pro בַּאֵר Sic in fu/
turo אֲבָאֵר declarabo, pro אֲבַאֵר
Simi/

Simile est בֵּרֵךְ pro בֵּרֵךְ benedixit, & in imperatiuo בָּרֵךְ pro בָּרֵךְ benedixit. Hic uides quomodo dages in mediam radicalem scribendum, ponitur ad punctum primæ radicalis, & ex puncto hirec facit zere, atque ex patha camez.

ELIAS Proinde licet he & heth non recipiant dages, tamen plerunque debiliores sunt quàm ut dages ante se propellant, & mutent punctum paruum in magnum: ut טִהֵר mundauit, בִּחַר selegit, מִהַר accelerauit. Sic in coniugatione hithpael, ut מִתְיַחֲרִים appropiantes, מִתְלַחֲשִׁים mussitantes.

6 Coniugatio pual habet pro signo suo literam ain dagessatam, idque per omnes modos ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reli- *Passiuũ piel*

quis uerò punctis non differt à forma parentis sui.

MVNST. Hoc est, tam in præterito quàm in futuro prima radicalis habet kybuz, secunda patha, & literæ futuri temporis scheua.

ELIAS Participium præsens singularis simile est præterito, nisi quòd ain kamezatur, ut פֻּקָּר פֻּקָּרִים &c. Participium præteritum & imperatiuus hic non habēt locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugatione inuenitur: habet autem pe tria pūcta, id est, kybuz, & ain holem: ut גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furto sublatus sum: Gen. XL. Cum bachlam uerò regulariter non inuenitur. In futuro literæ איתן habent scheua, ut parens eius, & pe habet tria puncta ut præteritum. Exemplū, אֲפֻקַּר יְפֻקַּר &c. Et quando ainpoal fuerit gutturalis, qualem tunc habeat formam decla-

clarabitur in tractatu Cantici.

MVNST. Quando media est guttura/lis quæ dages non recipit, mutatur ky/buz in punctum æquiualētem kybuz & dages, puta in uau holem uel uau su rec: ut à בֵּרֵךְ benedixit, non fit passi/uum בֻּרַךְ quia deest dages in media radicali: illud igitur positum ad kybuz mutat ipsum in uau holem, diciturq́ꝫ בּוֹרַךְ benedictus est, בּוֹאַר decla/ratus est.

Fundamentum tertium, in quo declaratur modus punctuandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant signa. ELIAS

COniugatio hiphil habet pro si/gno he in capite, & hirec magnū sub ainpoal. Præteritū habet per om/nes personas he hiricatum in capite, & hirec sub ain: sed quod solùm inueni/tur in utraqꝫ tertia persona & in tertia singularis fœminini: ut הִפְקִיד הִפְקִידוּ

Forma hiphil

הִפְקִירֶת In reliquis autem perſonis uenit loco eius pathah, idq; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarentur uocalia & ſyllabæ, ut הִפְקִיר הִפְקַרְתִּי הִפְקַרְתָּ &c.

MVNST. In prima & ſecunda perſona utriuſque numeri abijcitur litera iod ad uitandum ſyllabarum multiplicationem: nam ſi diceremus הִפְקִירְתָּ haberemus quatuor ſyllabas: muſsitat enim ſcheua poſt hirec & iod uocem magnam: at in הִפְקַרְתָּ ſunt tantùm tres ſyllabæ.

ELIAS 2 Participium præſens habet additionem literæ mem à fronte, punctaturq; cum pathah. Participium uero præteritũ habet mem cum ſchurec radici ſuperadditum: & poſt utriuſq; participij mem ſequitur ſcheua quieſcens, ut מַפְקִיר & מוּפְקָר Horum ſignum eſt מַפְמוּק. Proinde

omnes

omnes personæ benoni habent hirec magnum sub ainpoal, & in paul camez magnum.

MVNST. Hirec magnum uocatur, iod litera, si eam præcedat hirec. Camez uerò magnum est, post quod non uenit dages: ut in dictione לָמָּה primum camez est paruum, alterum magnum.

ELIAS 3 Nota etiam quòd in utroque participio scribi debuerat he cum pathah, legendumque מְהַפְסֵיר & in paul מְהוּפְסָר sed propter alleuiationem uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah sub mem, dicimusque in benoni מַפְסֵיר &c. & in paul מוּפְסָר & sic de alijs. 4 Infinitiuus habet etiam à fronte he, sed pathatum, ut scilicet discrimen habeatur inter ipsum & inter preteritum. Ain uerò habet zere, ut וְהַכְבֵּר לִבּוֹ & aggrauãdo cor suum: Exo. VIII. & similia: sed cum bachlam

nunquam uenit absq; hirec:ut לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל ad minorandum mensuram & ad maiorãdum pondus: Amos VIII. & similia.

5 Imperatiuus singularis masculini semper habet sub ain zere, ut הַפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם constitue Leuitas: Num. II. Quando uerò in fine habet additionẽ literæ he, ain punctuatur cum hirec, ut הַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe. Plurale uerò masculini & singularis fœminini semper habent hirec, ut הַפְקִידוּ הַפְקִידִי & pluralis fœminini habet zere, ut הַפְקֵדְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplum biblicum in hac persona.

6 Formam futuri iam didicisti, nempè quòd literæ איתן ponendæ sunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיד יַפְקִיד ubi tamen dicendum fuerat אֲהַפְקִיד יהפקיד

יְחַמְּסִיר & cætera cum he, ſed abijcitur he, cuius rationem iam ſuprà ſcripſimus in benoni. Habet autem ain plerunq; hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formam imperatiui: ut יַכְרֵת יְהוָה exterminabit Dominus: Pſalmo XII. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים & diuiſit Deus: Geneſeos I.

7 Coniugatio hophal habet pro ſigno additionem literæ he in capite ut parens eius. Pręteritum in omnibus perſonis habet he cũ hatephkamez, ut הָפְסַר Vel tribus punctis, ut וְהָשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ & proiectum eſt habitaculum ſanctuarij eius: Deuter. X. Poteſt quoq; tempore neceſsitatis uenire cum uau ſchurec, ut הוּפְסַר formam ſcilicet tenendo quieſcentium, הוּרַד depoſitus eſt, הוּקַם erectus eſt. Nam hæc tria puncta pro fratribus computantur, & uenit ſæpe unum loco alte- *Paſsiuũ hiphil* *Kybuz, hateph-camez, ſchurec.*

rius, potissimùm in coniugatione pual & hophal.

MVNST. Vnde in commentarijs Hebræi loco kybuz & hatephcamez semper scribunt uau: pro uau autem mobili, scribunt plerunque & in rarioribus dictionibus duo uau: sicut & pro iod mobili, id est, consonante, scribunt duo iod, ut עניין pro עִנְיַן & לווח pro לְוַח

ELIAS Non est in hac coniugatione benoni, nec paul, neq; imperatiuus. Infinitiuum quoq; raro habet, & is quidem pũctuatur cum hatephcamez, & ainpoal cum zere: ut חֳמֵלַחַ לֹא חֳמֻלַחַתְּ uastando non es uastata: Ezech. XVI. Cum bachlam uerò regulariter non inuenitur. Literæ אית״ן in futuro habent hatephcamez, idq; ad exprimendum signum coniugationis. Debuerat autem futurum sic formari, אֳחָמְסַר

Sed

Sed de hoc iam ſcripſimus in partici-pio præſenti hiphil.

ELIAS

Fundamentum quartum, in quo explicatur punctuatio coniugationis הִתְפָּעֵל

Forma hithpael

SIgna coniugationis hithpael ſunt he & tau atq; dages in ain. En habes tria ſigna. Præteritum in omnibus perſonis habet à fronte he hiricatum, & poſt illud ſequitur tau cum ſcheua quieſcente, & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam coniugationem: ſed & pe habet dages, at illud eſt dages leue quum ueniat poſt ſcheua: de quo in libello Cantici.

MVNST. Habet pepoal dages, quando ſcilicet eſt una ex literis בגד כפת ſolet enim ſcheua illud leue poni cum memoratis literis, quando ſcribunt̃ à principio dictionis, aut ueniunt poſt ſcheua quieſcens, ſicut in hoc loco.

ELIAS Præterea in præterito, pe ſemper pathatur: reſiduum uerò coniugationis, tam quo ad lectionẽ quàm quo ad punctuationem non differt à coniugatione piel.

MVNST. Vt הִתְטַבֵּל tinxit ſe: hæc forma punctorum in nullo modo mutatur, ubique enim manet תְּטַבֵּל In præterito adijcitur à fronte litera he, & in participio mem hirec & in futuro איתן Hirec infinitiuus & imperatiuus non differunt à forma præteriti.

ELIAS 2 Participium præſens habet additionem mem in capite cum hirec, & ipſum ſequitur tau cum ſcheua quieſcente. Et hic quoque abijcitur he. Nam ſic formari debuerat מְהִתְפַּסֵּר quemadmodum ſcripſimus in benoni hiphil, ſed dicimus מִתְפַּסֵּר Paul ſeu participium præteritum non eſt in hac coniugatione.

Infi

5 Infinitiuus non differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiã si accesserint literæ bachlam. Sic imperatiuus semper retinet he: sed in futuro cadit he, ut in participio præsenti: & punctuantur literæ איתן cum hirec, ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunq; ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה ambulabo coram dómino: Psalmo CXVI. & raro uenit cum pathah, ut אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ ne glorieris coram rege: Prouerb. XXV. & alia similia. Quando autem ainpoal fuerit gutturalis, explicabitur tibi forma illius in tractatu Cantici.

MVNST. Forma ista est, quòd dages patha in uerbis habentibus mediam gutturalem, aut res literam, mutantur in kamez uocem magnam: ut הִתְפָּאֵר אֶתְפָּאֵר מִתְפָּאֵר id est, decorauit se.

ELIAS 4 Sed & hoc diligenter no/

tabis quòd per totam coniugationem tau hithpaal ſemper præcedit pepoal ſeu primam radicalem literam: quemadmodum ſuprà quoq; ſcripſimus: niſi quando pepoal fuerit una ex literis זסשצ tunc enim alia erit forma illius: Si tau uenerit ad literas ſamech uel ſchin, ponitur tau ipſum poſt pepoal: ut וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי & obſeruabit leges Amri: Mich. VII. וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב & impinguabit ſe locuſta: Eccleſ. XII. Cum zade uerò, uertitur ת in ט ut מַה נִּצְטַדָּק quomodo iuſtificabimur: Gen. XLIIII. Et cum zain uertitur in daleth, ut הִזְדַּמִּנְתּוּן לְמֵימַר producitis tempus ad loquendum: Danielis II.

5 Videtur tamen nobis non ſubeſſe rationem, ut deriuemus hoc poſterius uerbum ab הִזְדַּמִּנְתּוּן id'que ob duas cauſas. Vna eſt, quòd illa ſit dictio Syriaca: Altera, quòd in בַּסּוֹרֶת

inue-

inueniatur ſic ſcriptum: חֻוַמְּנְתּוֹן quidem ſcribitur, & legitur חֻוַרְמְּנְתּוֹן Et eſt una de duabus dictionibus quæ leguntur cum daleth & ſcribuntur ſine eo. Sed eſt adhuc dubium apud illos, num ſcribi debeat cum daleth aut abſq; eo, etiam ſi inueniamus magiſtros in thalmud ſic conſueuiſſe facere, dum dicunt, בִּזְרַמֵּן לוֹ צְבִי paratus ei hinnulus: בִּזְרַקֵּן חַיִּין obnoxius factus iuri: uerùm non eſt cōueniens, ut ſic agamus in lingua hebraica: nam ijdē magiſtri dicere conſueuerunt, phraſis ſeu lingua biblica ſeorſum, phraſis thalmud ſeorſum.

MVNST. Hoc eſt, habet purus hebraiſmus in ſacris Biblijs ſuum regulatum modum loquendi, habet & Thalmud ſuum confuſiſsimum chaos & irregularem loquendi formam, ut qui uerum hebraiſmum callet, in Thalmud nihil ferè ſine præceptore intelligat.

ELIAS 7 Insuper quum scrutati fuerimus totam Bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis coniugatio niphal in quarta sua significatione: quemadmodum dictum est oratione prima, fundamento octauo, signo quarto. Porrò dictionem רַחֲצוּ הִזַּכּוּ id est, lauamini, mundamini: Isaiæ I. inuenies in libro compositionis. Sic dictionem וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת circuite per sepes: Iere. XLIX. inuenies quoque in eodẽ libro. Verùm nunc uertam faciem meã ad explicandum defectiua, & deinde quiescentia, atque tandem duplicata, compendiosius quo potero.

Fundamentum quintum, in quo declaratur ordo deficientiũ in pe nun, quale est נָגַשׁ *appropinquauit.*

Coniu-

ELIAS

COniugatio kal seu leuis in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formãtur sicut in perfectis. Sic infinitiuus plerunq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל cadendo cades: Ester IIII. Sic הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ eundo & proficiscendo: Gene. XII. Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גֶּשֶׁת appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut נְצוֹר בְּנִי custodi fili mi: Prouerb. VI. Venit quoq; cum defectu nun: ut גֵּשׁ uel גּוֹשׁ uel גַּשׁ appropinqua. Sic שַׁל נַעַלְךָ solue calciamentum tuum: Exo. III. Et in plurali גְּשׁוּ uel גּוֹשׁוּ accedite. Et in fœminino singulari גּוֹשִׁי הֲלוֹם accede huc: Ruth II. & in plurali גֶּשְׁנָה uel גַּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura, quia non inueniuntur in sacris Biblijs.

MVNST. Verba huius ordinis plerumque abijciunt in infinitiuo, imperatiuo, & futuro nun primam radicalem literam: in multis etiam nun manet, præsertim in his quorum media radicalis est gutturalis, ubi scilicet defectus nun nequit signari. In infinitiuo loco nun abiectæ literæ adijcitur uerbo in fine litera tau. Idem fit in tertio ordine.

ELIAS 2 Futurum plerunque uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in ainpoal, ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet, & cætera, cum pathah: uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoque pauca quæ ueniunt integre, ut וְתוֹרָתוֹ יִנְצוֹרוּ & legē eius custodiant: Psal. CIIII. Quando uerò ainpoal est gutturalis, uenit radix illa ut in plurimum integre: Exemplum, לֹא תִנְאָת non mœchaberis: Exo. XX. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם & panis abscon

abſconditus dulceſcit: Prouerbio. IX. הֲיִנְהַק פֶּרֶא num rugiet onager? Iob VI. & ſimilia. Excipiũtur tamen pauca, in quibus literæ איתן ueniunt cum zere loco nun: ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ quis opprimet nos? Ierem. X. וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר & uociferata eſt tota ciuitas: Ruth I. & ſimilia.

3 Coniugatio piel & pual in defectiuis nun, quandoquidem utraq; ſemper habeat mediam radicalem literam dageſſatam, ut iam didiciſti: in hoc ordine ſemper uenit integre, quum non ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit. Siquidem non poteris ponere dages in ainpoal, quod suppleat defectum literæ nun, quum iam ex ipſa coniugatione litera illa habeat dages: nec competunt duo dages in unam literam, nec unum dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt, quòd ea uerba ſemper

In piel nullus defectus

integra ueniunt.

MVNST. Habeto pro regula generali, quòd omne uerbum de ſecundo & tertio ordine eſt uerbum perfectum in hac ſecunda coniugatione, hoc eſt, talia uerba nunquam abijciunt nun aut iod in hac coniugatione.

ELIAS 4 Et nota quòd non eſt differentia in iſto ordine inter perſonas præteriti niphal, & perſonas præteriti piel: quia tam illa quàm iſta habent ainpoal dageſſatum, licet diuerſa ratione. In niphal quidem dageſſatur, ad repræſentandum defectum nun radicalis literæ. In piel uerò eſt ſignum coniugationis: ut לֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל non cognoſcitur diues ante pauperem: Iob XXXIIII. quod eſt præteritum in niphal: itẽ נִכַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ agnouit eum deus. I Regũ XXIII. quod eſt præteritum in piel. Et in hunc modum cogno-

ſces

ſces in omni loco, iuxta rei congruentiam & tenorem ſententiæ, num oblatum uerbum ſit niphal uel piel. Sunt & alia ſigna per quæ diſcrimen notari poteſt, uerùm non eſt hic locus ubi diutius immoremur.

MVNST. Habetur Exo. XXIIII. וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ quod ego ſæpe ſic legi, Et penetrabat Moſes ſolus. at multi Hebræorum exponunt paſsiue, nempe in hunc modum. Et adductus eſt Moſes ſolus. Idem ſentiēdum Exo. XXXIIII. ubi ſcribitur נִגְּשׁוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל adducti ſunt omnes filij Iſrael.

ELIAS 5 Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis nun nō differt, quantùm attinet ad puncta à perfectis, niſi quòd deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uerò hithpaal uenit integra, ſicut in perfectorum ordine: & huius rei ratio-

nem ſignauimus ſuprà in coniugatione piel.

MVNST. Non omnia ſed maior pars uerborum in hoc ordine abijciunt in hiphil primam radicalẽ nun, ut à נָחַל fit הִנְחִיל fecit hæreditare. In hithpael nullum uerbum huius ordinis poteſt uenire cum defectu nun, eo quòd defectus non poſsit ſignari, cum media radicalis litera ratione cõiugationis habeat dages.

ELIAS 6 Præterea ſciẽdum quòd ſunt quædam radices, quarum pepoal eſt iod: & hæ quoq; inſequuntur normam defectiuorum in pe nun, uocanturq; defectiua in pe iod. Sunt autem omnes radices, quæ pro ainpoal habẽt zade, ut יָצַב ſtetit, יָצַג poſuit, יָצַע ſtrauit, יָצַק fudit, יָצַר formauit, יָצַת accendit. Hinc enim dices יַצֵּג גְּבוּלוֹת עַמִּים cõſtituet terminos populorum:

Defectiua in pe iod

Deu-

Deuter. XXXII. אַצִּיגָה נָא constituam nunc: Gene. XXXIII. וְאַצִּיעַ שְׁאוֹל & sternam infernum: Psal. CXXXIX. & fudit oleum super caput eius: Genesis XXVIII. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ prius quàm formarem te: Ierem. I. וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן & succendit ignem in Sion: Thren. II. In quibus omnibus zade dagessatur loco iod pepoal.

MVNST. Hæc uerba non mutant in hiphil iod primam radicalẽ in uau holem, sed abiecto iod dagessant zade mediam radicalem: & in kal non faciũt in futuro tempore more uerborum tertij ordinis iod quiescere in zere uoce magna, sed abiecto iod dagessant zade more uerborum secundi ordinis.

ELIAS Cæterum radix יָצָא exiuit, excipit à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יָצַת id est, gyrauit: cuius ainpoal non est zade, & tamen

dicimus ab ea. וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ &fuit quum gyrassent: Iob 1. ubi dages in kuph ponitur loco iod pepoal: de quo adhuc aliquid loquemur in quiescentibus pe iod.

Verbum לָקַח

7 Est quoq; & alia quædam radix, cuius pepoal est lamed, uenitq; iuxta modum defectiuorum in pe nun: & est radix illa לָקַח id est, accepit, tulit: à quo dices אֶקַּח accipiam, יִקַּח accipiet, supplente dages literam lamed pepoal. Nec inuenitur lamed aliud præter istud, quod ullo modo deficiat. Deficit autem illud, quòd tam frequenter hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipsum: ut וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ & accipient ad te: Num. XIX. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם & accipiam frustum panis: Gen. XVIII. in quibus exemplis kuph est lene & non dagessatum, sicut & in radice נָסַע De qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ & profecti

ĉti ſunt atque caſtrametati: Numeri XXXIII. & ſimilia. Vbi ſamech dageſſari debuerat, ſed raphatur ob frequentem uſum radicis נסע

MVNST. Omnis litera præter gutturales literas dicitur raphari quãdo non dageſſatur, etiam ſi non ſit una ex literis בגד כפת non quòd omnibus imponatur raphe, quod ſolũ eſt ſex iam memoratarum literarum, ſed raphe ſonat hic laxationem: laxari autem litera dicitur, quando non fortiter per dages ſed leniter profertur.

ELIAS Sunt tamen qui dicunt uocabulum לקח duas habere radices, nempe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia, à נקח uerò futura: ſicut & uocabulum הלך inuenitur habere duas radices, uidelicet הָלַךְ & יָלַךְ Ab הלך formantur præterita & participia, & à יָלַךְ futura, nt אֵלֵךְ

uadam, יֵלֵךְ uadet: & cætera. Sed prima opinio conuenientior apparet propter multas rationes, quas hic breuitatis causa omittimus.

Fundamentum sextum, in quo declaratur ordo quiescentium in pe aleph & iod, ut sunt אָמַר *&* יָשַׁב

ELIAS Coniugatio quiescentium in pe aleph, uenit integra usque ad futurum. In futuro enim quiescit aleph radicale, ut אוֹמַר dicam, יֹאמַר dicet: & cætera: ubi dici debuerat יֶאֱמֹר אֶאֱמוֹר & cætera.

MVNST. Quiescunt hæc uerba in futuro dupliciter: in prima enim persona sic quiescit aleph in holem, ut expresse non scribatur: in reliquis uerò personis aleph scribitur, sed non legitur, quum non habeat proprium punctum. Omnis autem litera quæ non legitur, quiescit quantumlibet scribatur. Vnde in

pro

propositis exemplis, holem scribi de-bet supra literas איתן & non super aleph quiescente.

ELIAS Et nota, quando יאמר & תאמר ueniunt cum uau conuersiuo, mutatur patha in sægol, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַתֹּאמֶר & dixisti. Quando ue-rò ueniunt in pausa, redeunt ad pristi-nam formam, uidelicet desinentia in patha: ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר & respon-dit Iob & dixit: Iob III. הֵעֵזָה פָנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ indurauit faciem suam & dixit ei: Prouerb. VII. Et quia dictio לוֹ est dictio parua, perinde est ac si finis sententiæ terminaretur in ותאמר

MVNST. Est etiam alia regula, quòd ויאמר desinit in sægol quando habet accentum in penultima, & in patha quando accentus scribitur in ultima.

ELIAS 2 Sciendum quoque quòd residui huius coniugationis modi ue-

niunt ut in perfectis,nec unquam quie ſcit in eis aleph:niſi quòd in quibuſdã eorum mutantur puncta,idq́ propter aleph gutturalẽ literam. Sic in reliquis literis gutturalibus,nempe אחעה migrat hirec ſub nun paſsiua litera , & item hirec ſub he hiphil,in ſægol:& litera gutturalis quæ uenit poſt nun & he, punctuatur cum hatephſægol uel cum hatephpathah: quemadmodum declarabo in libello Cantici.

MVNST. Senſus eſt:ubi reliquæ literæ habent purum ſcheua,literæ gutturales habent ſcheua mixtum cum patha uel ſægol:& litera mox præcedens habet ſægol uel patha:ut ubi à גרל dico, in futuro יגרל Ab עָמַר dico אֶעֱמֹר & יַעֲמֹר Idem iudicium eſt in ſimilibus.

ELIAS Inueniuntur deniq; aliquæ radices ex quieſcẽtibus in pe aleph,quæ inte-

integræ ueniunt,etiam in coniugatio- ne kal: ut ab אָסַף & אָסַר dicitur אֶאֱסוֹף colligã, יֶאֱסוֹף colliget, אֶאֱסוֹר uinciam, יֶאֱסוֹר uinciet. Ratio autem huius eſt,quòd rarius illis utimur,ideo non reſcindimus ab eis primã literam.

5 Coniugatio kal ordinis quieſcen- tium in pe iod(ut eſt יָשַׁב ſedit)forma tur iuxta normam perfectorum uerbo rum, à præterito uſque ad infinitiuum. Quin & infinitiuũ aliquando ut in per- fectis formamus, præſertim quando alteri uerbo coniungitur,ut יָרוֹד יָרַדְנוּ deſcendendo deſcendimus: Geneſeos XLIII.ſed frequentius uenit cum defe- ctu iod,& tunc loco eius ſcribitur in fi- ne uerbi litera tau:ut שֶׁבֶת בָּהָר ſeden- do in monte:Deuter. XII.

MVNST. Infinitiuus in hoc ordine quando abijcit iod & recipit tau,pun- ctuatur duobus ſægol,niſi quando ul-

tima est gutturalis, tunc migrat utrunque sægol in patha: ut à יֶדַע fit in infinitiuo דַּעַת pro דֶּעֶת scire. Sic à יָנַח permisit, fit infinitiuus נחת

ELIAS 4 Imperatiuus etiam patitur defectum iod, ut שֵׁב sede, שְׁבוּ sedete: &c. Et meminisse te oportet nullum esse in forma ipsa discrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuum & imperatiuum ordinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est, ne erres in illis.

MVNST. Vt à יֵדַע dicitur דַּע cognosce, & דַּעַת cognoscere: sic à נָגַשׁ fit גַּשׁ propinqua, & גֶּשֶׁת propinquare. Coincidunt igitur hæc duplicia uerba in imperatiuo & infinitiuo.

ELIAS At literæ איתן patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuis nun, איתן punctuãtur cum

hirec

hirec ſequente dages, ut תִּגַּשׁ יִגַּשׁ &c. In iſto autẽ ordine habent zere, quod eſt uox magna, repræſentans uidelicet iod in ipſa quieſcens. Illud enim iod expreſſe non ſcribitur, niſi in paucis locis, ut אֵילְכָה שׁוֹלָל incedam diſpoliatus: Mich. I. & ſimilia.

5 Pleruncꝫ etiam dum iod ſcribitur, habet איתן hirec & ain patha: ut אִינַק ſugam, יִינַק ſuget, אִירַשׁ poſsidebo, יִירַשׁ poſsidebit, אִיטַב bonus ero, יִיטַב bonus erit: & ſimilia. Quando uerò iod non ſcribitur, tunc איתן & ainpoal ſignantur cum zere, ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit: &c. Inueniuntur quocꝫ aliqua quæ ueniunt cum dages loco iod quieſcentis, ut à יָצַק dicitur אֶצּוֹק רוּחִי effundam ſpiritum meum: Iſa. XLIIII. וַיִּצּוֹק שֶׁמֶן & effudit oleum: Gene. XXVIII. Sic à יָצַר dicitur בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ prius quàm formarem te:

Ieremiæ 1.& ſimilia.

MVNST. Sunt igitur uerba incipientia à iod in triplici differentia: quædam & maior quidem pars faciunt in futuro iod quieſcere in zere uoce magna ſub literis איתן Alia retinent iod & punctuant literas איתן more primæ coniugationi conſueto: ut אִירַשׁ יִירַשׁ Tertia abſcondunt iod per dages in ſecunda radicali litera, quæ ſcilicet ſecundam radicalem literam habent zade: de quibus paulò ſuperius fit mentio, nēpe fundamento quinto, ſigno ſexto.

ELIAS 6 Hæc autem uerba uocantur defectiua in iod, & non quieſcentia in iod, quia imitātur in futuro modum defectiuorum in pe nun. Et hæc eſt re-

Regula gula notabilis in grammatica: quando uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua: ſin uenerit unum ex uocabulis magnis lo-

co

co literæ,uocatur dictio illa,dictio quie
ſcens,ſeu ex ordine quieſcentium.

7 De his autē prius uidiſti,quum
in præcedenti fundamento,ſigno ſex-
to,ſcripſerimus multa eſſe uerba defe-
ctiua in pe iod, habentia pro ainpoal
literam zade:& quum huius rationem
indagaremus per omnes grāmaticos
libros,nullam inuenimus. Vnde uiſum
eſt nobis promptā reddere rationem,
nempe hanc: quandoquidem zade &
ſamech magnam habeant affinitatem
in prolatione,& præſertim quando za
de nō eſt dageſſatum.& multi ſint ho-
mines,qui penitus nullam faciant diffe
rētiam inter has duas literas dum pro-
ferunt eas, maxime Galli:ut ſi ab illis
ſit proferendum futurum uerborum,
יַצַּב יַצַּג יַצַּק & ſimilium, utpote אַצִּב
ſtabo, יַצַּג locabit,iuxta normā quie
ſcentium in pe iod, audies eos literam

zade proferre in hunc modum אֶסְבּ יֵסַג Et hinc mihi uidetur, quòd zade labente iod dagessatur quo fortiorem & duriorem habeat expresſionē. Scripſimus tamen iam in præcedenti fundamento quòd pauca ſunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus eſt ea hic repetere.

MVNST. Non eſt dubium quin in hac lingua inſtitutor eius uoluerit cauere omnem ambiguitatē quæ ex conſimili naſci poſſet dictionum prolatione: id quod in multis aduerti poteſt exemplis: atq; ideo non pauca cōtra communem normā uidētur peccare, quum tamen neceſsitas diſtinctæ prolationis illam exegerit diuerſitatem: id quod in uerbis ראה & ירא uidere licet. Item in coniugatione hithpael, quando prima radicalis eſt ſchin, ut in השתמר Poteſt & id notari in dictionibus אִשָּׁה

&

& אִישָׁה & multis ſimilibus: ut ta/
ceam de iſtis uerbis quæ primam ha/
bent iod & ſecundam zade:&c.

ELIAS 8 Coniugatio paſsiua ha/
bet per totum præteritum literam nun
cum uau in holē quieſcente, poniturq́ꝫ
uau illud loco iod radicalis. Idem fit in
participio pręſenti. In reliquis uerò mo
dis, uau fit mobile: & punctuatur con/
iugatio ut in perfectis. Exemplum: à
יָדַע cognouit, dices הִוָּדַע cognoſci
& cognitus ſis: אִוָּדַע cognoſcar, יִוָּדַע
cognoſcetur: &c. Mutatur autem iod
in uau, quo dages ipſum perceptibilius
fiat, & melius in uau quàm in iod co/
gnoſcatur.

MVNST. Regulariter tertius ordo in
paſsiua uoce mutat iod in uau: uau au/
tem illud in præterito & participio eſt
quieſcens, in infinitiuo & imperatiuo
atqꝫ futuro eſt mobile propter dages

signandum.

ELIAS 9 Coniugatio piel & pual in hoc ordine sine defectu ueniunt. Non enim est posibile ut quiescat iod & ponas dages post ipsum, quod est signũ huius coniugationis, quum dages nunquam uenire soleat post literam quiescentem. 10 Coniugatio hiphil per totum præteritũ habet he sequente holem loco iod radicalis literæ: ut הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocasti: &c. Sic per totam coniugationem literæ in capite superadditæ habent holem, ut in benoni: מוֹשִׁיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in præterito. In futuro אוֹשִׁיב collocabo, יוֹשִׁיב collocabit; &c. Excipitur participium præteritum, in quo post mem semper sequitur schurec, idq; per totum hiphil, non tam in perfectis quàm in imperfectis uerbis

uerbis. Punctuatur autem ainpoal per totam istam coniugationem, sicut in perfectis.

MVNST. Solum initium in ista coniugatione & ordine differt ab initio hiphil uerborum perfectorum, nempe quòd iod prima radicalis mutatur in uau, holem: reliqua non differunt à uerbis perfectis.

ELIAS II Id quoque hic aduertendum, quòd illa uerba quæ in futuro kal interdum retinent iod radicalem literam expresse scriptam, quorum suprà mentionem fecimus: hic quoque in cõiugatione hiphil, iod non abijciunt: sed habent ante iod, zere uocem magnã, quæ iod ipsum explicet: ut à יָטַב bonus fuit, dices הֵטֵב אֵטֵב benefaciendo benefaciam: Gen. XXXII. Et à יָמַן dicitur אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימִינָה si sinistram tenueris, ego dextram eligam:

Geneseos XIII. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה plangam & ululabo: Micheæ I. In hunc quoq; modum he præteriti, infinitiui & impatiui, & mem participij præsentis habent zere: ut הֵטִיב מֵטִיב benefaciēdo benefaciens, הֵטִיבוּ דַרְכֵיכֶם benefacite uias uestras: Ierem. VII. & similia.

12 Coniugatio hophal in hoc ordine habet he punctuatum cum schurec: ut וְיוֹסֵף הוּרַד & Ioseph demissus est: Gene. XXXIX. Eadem forma est in quiescentibus ain: ut הוּקַם erectus est: & in duplicatis, הוּסַב circundatus est. In tribus his, he habet schurec, nec est differentia inter ea quo ad punctuationem: in reliquis uerò personis præteriti, est discrimen inter duplicata & inter quiescētia in pe & ain: quemadmodum declarabitur in hac oratione, fundamento duodecimo, signo octauo.

Hophal

Con-

13 Coniugatio hithpael per omnes modos uenit integra: ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְדוּ & geniti sunt: Num. I. Et à יָעַץ consuluit, וַיִּתְיַעֲצוּ & consilium inierunt: Psal. LXXX. & similia. Tamen sæpe uertitur iod in uau mobile, iuxta rationem quam signauimus suprà in niphal: ut á יָדַע cognouit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף quum cognitus esset Ioseph: Gen. XLV. & יָרָה iecit, וְהִתְוַדָּה עָלָיו & proijciet super eum: Leuitici XVI. & similia.

MVNST. Ratio quam suprà in niphal signauit, non potest satisfacere huic loco: illic enim fit uau mobile, ut dages habeat in eo locum, hic autem non est opus puncto dages in litera uau, quum nulla litera post scheua recipiat dages, præter בגד כפת

Fundamentum septimum, in quo declaratur punctuatio coniugationis kal & niphal uerborum

quiescentium in ain uau, quale est קוּם

PRæteritum singulare in hoc ordine habet sub pe camez ad designandum quietem literæ uau, etiam si non sit mos quòd camez repræsentet literam uau, sed potius aleph. Nam solet holem repræsentare uau, & illud holem hic uertitur in camez, quo præteritum kal in ordine conforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent camez sub pe, exceptis duplicatis: id quod fusius declarabitur in fundamento duodecimo huius orationis, signo secundo.

MVNST. Quæ ueniunt ex duplicatis faciunt præteritum in patha, ut differant à præterito uerborum quarti ordinis: ut hic dicis קָם surrexit, illic uerò סַב circuiuit, & in secunda persona קַמְתָּ surrexisti, סַבּוֹתָ circuiuisti: &c.

ELIAS Inuenitur etiã aleph scriptum

post

post camez in dictione וְקָאם שָׁאוֹן & surrexit uastitas: Hoseæ XI. ubi quiescit. Inuenitur quoqꝫ mobile, nempe in dictione וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה & alta erit atque sedebit: Zach. XIIII. Et ista duo aleph sunt loco uau. Sic quoqꝫ in tertia pluralis masculini, & tertia fœminini singularis, pe camezatur. Et quando habet accẽtum in penultima, indicium est uau quiescere: ut קָמוּ surrexerũt, קָמָה surrexit: sed in reliquis personis pe pathatur, ut קַמְתָּ surrexisti, קַמְתִּי surrexi: & cætera. Et hoc fit propter scheua quod quiescere solet per totum præteritum kal: alioquin si pe camezaretur, non posset scheua quiescere, sed moueretur: quemadmodum id fusius declarabo in tractatu Cantici.

Accentus mutat modum

MVNST. Nunquam enim uenit post scheua mobile dages siue leue siue forte: mutatur igitur hic camez in patha,

ne ſcheua poſt camez mobile fuit, atque tau litera primæ & ſecundæ perſonæ poſt ſcheua mobile priuet dages. ELIAS Venit quoq; præteritum cum zere iuxta formam פָּעֵל ut כַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן ut mortuus eſt Aharon: Deute. XXXII. כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים quoniam mortui ſunt omnes uiri: Exodi III. Et in forma פָּעוֹל habes Geneſis XLIIII. הַבֹּקֶר אוֹר mane illuxit: item כִּי אוֹרוּ עֵינַי quoniam illuxerunt oculi mei. I Regum XIIII. & ſimilia pauca.

2 Participium præſens per totum habet ſub pe camez: nec eſt differētia inter hoc participium ſingularis maſculini, & tertiam perſonam ſingularis maſculini præteriti: ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה uenit frater tuus cum dolo: Geneſeos XXVII. ubi ponitur in præterito. Item אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן ego uenio ad te in denſitate nubis: Exo. XIX. quod

eſt

est benoni. In fœminino uerò genere est discrimen aliquod: nam præteritum est מִלְעֵיל hoc est, habet accentum in penultima, ut רָחֵל בָּאָה Rahel uenit: Genes. xxix. Sed participium est מִלְרַע hoc est, habet accentum in ultima, ut בִּתּוֹ בָּאָה filia eius ueniens: Genes. xxix. Venit etiam benoni cum zere quando est de forma פָּעֵל ut כִּי מֵת אַתָּה quoniam mortuus tu: Isaiæ xxxviii. Et in forma פָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus, boni.

MVNST. Vt in uerbis primi, secundi & tertij ordinis, inueniũtur hæ tres formæ in præterito kal פָּקַד cum camcz & patha, חָפֵץ cum zere, יָכֹל cum holem: ita in quarto ordine, ubi thema est monosyllabum, inuenitur hæc triplex forma, ut קָם surrexit, אוֹר luxit, מֵת mortuus est: in secunda persona מַתָּ אֹרְתָּ קַמְתָּ

ELIAS 5 Participium præteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes isti modi ueniunt cum ſchurec, præſertim infinitiuus: ut לֹא אוּכַל קוּם non potero ſurgere: Thren. I. Item in imperatiuo, קוּם קְרָא ſurge, inuoca: Ionæ I. Eandem formam habet פָּעוּל licet à uerbo קוּם non poſsit formari, quum ſit uerbum neutrum: ſed à uerbo שׂוּם licebit formare participiū præteritum, quum ſit uerbum tranſitiuum: nam dicimus שׂוּם poſitus, שׂוּמִים poſiti, שׂוּמָה poſita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה de Abſalom fuit poſita. II Regum XIII. Inuenitur quoq; infinitiuus & imperatiuus cum holem: ut קוֹם יָקוּמוּ ſurgendo ſurgent: Ierem. LIX. פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה diſsipando diſsipa: &c. Iſa. XXIIII. Imperatiuus, ut וְשׁוּב אֵלַי & reuertere ad me: Iere. III. מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל circuncide filios Iſrael: Ioſ. V.

In

4 In futuro, literæ איתן camezantur ad repræsentandum ainpoal, nempe literam uau:ut אָקוּם surgam, יָקוּם surget:&c. Vau uerò surecatum & expresse positum, non est ainpoal, sed uau protractionis, sicut est uau in אֶפְקוֹר & יִפְקוֹר &c. Sunt tamen qui dicunt, uau illud esse radicale, demonstrantq́ id per exempla יָקוּמוּ תָּקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non esset radicale, dicendum esset יָקְמוּ תָּקְמוּ iuxta formam יִפְקְדוּ ubi uau extruditur.

5 Sunt etiam quæ inueniuntur cum holem, ut אַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ne fastidium habeas in correptione eius: Prouerb.III. Sic quoq; in מַסוֹרֶת hoc est, in biblicis annotationibus & collationibus, ubicunq; inueneris יָחוֹס & תָּחוֹס semper habent holem, præter unum quod habet schurec, ut לֹא תָחוּס

עֵינָם non parcet oculus eorum: Ezec. IX. Sic ubicunque inueneris scriptum אָחוּס semper habet schurec. Porrò in pausa uenit futurum semper cum holem, ut יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוֹת uiuat Ruben & non moriatur: Deuter. XXXIII. שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת triginta annorum & mortuus est: Genes. VIII. Sed extra pausam redit holem in camezhateph, idque potissimum cum uau conuersiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם & surrexit Abraham: Gen. XXIIII. וַיָּקָץ מוֹאָב & abominatus est Moab: Num. XXII. Sic quoque sine uau hippuch seu conuersiuo quando subiungitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ auertatur quæso ira tua: Isaiæ XII. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד reuertatur obsecro anima pueri. III Reg. XVII. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum iuxta ipsum scribitur scheua:

de

de quo clarius quiddam ſcribam in tractatu Cantici.

MVNST. In libro Cantici facit Elias diſcrimẽ inter hatephcamez & camez hateph. Hatehphcamez expreſſe ſcribitur cum ſcheua, ſed camezhateph non ſcribitur cum ſcheua,& tamen poteſt ipſum ſequi dages,unde & camez paruum uocari poteſt.

ELIAS 6 Coniugatio paſsiua habet in præterito nun camezatum pro tribus perſonis abſentibus,ut נָכוֹן paratus eſt, נָכוֹנוּ parati ſunt, נָכוֹנָה parata eſt. In reliquis uerò perſonis uertitur camez more ſuo in ſcheua,& holẽ migrat in ſchurec: ut כִּי נְכוּנוֹתִי quoniã paratus fui:Iſa.x. נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּאתִי diſſolutus & contritus ſum:Pſal.xxxviii. ne ſcilicet ſint duo holem pariter.

7 Participium præſens in ſingulari non differt à præterito:at in reliquis

personis migrat camez in scheua: ut נָכוֹן נְכוֹנִים rectus, recti: &c. Infinitiuus & imperatiuus ueniunt cum he hiricato à capite sequente dages, haud secus quàm in perfectis: ut הִכּוֹן paratus esto. Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן parabor, parabitur: & cætera.

MVNST. Dages illud succedit in locum nun passiuæ literæ, præponiturq́ in imperatiuo & infinitiuo litera he, ut dages illud forte fiat.

Fundamentũ octauum, in quo probabiliter ostenditur coniugationem piel, quæ est in isto ordine, esse coniugationem illam quam aliqui grammatici uocant quadratam.

ELIAS Nunc de cõiugatione piel & pual, præsertim quum peruenerimus ad eum locũ, cuius meminimus à principio orationis primæ, in quo probabimus coniugationem quadratam regulariter non inueniri aut certe in paucis

uerbis

uerbis. Sciendum igitur quòd quidam grammatici dixerunt ſuper his uerbis תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ deuorabit eum ignis: Iob xx. Et לְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר detrahentem mihi in ſecreto: Pſal. ci. לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן iudicantem me deprecabor: Iob ix. hæc exempla eſſe de coniugatione quadrata, idq́ꝫ propter hatephcamez quod eſt ſub pepoal eorũ: ſcheua uerò aiunt eſſe loco holem ad repræſentandũ uau quieſcẽtem literam poſt pepoal: ut ſint radices eorum אוֹכֵל לוֹשֵׁן שׁוֹפֵט quarum quælibet cõſtare uidetur quatuor eſſentialibus literis.

2 Attamen ingenioſiores grammatici confutant opinionẽ illorum qui taliter ſentiunt, aiuntq́ꝫ non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis, quum alia præter illa non inueniantur. Nam uolunt illa omnino eſſe irregularia aut certe cõpoſita, quę *Piel in q̃eſcentibus in ain*

admodũ id declarabimus in libro compositionis, de singulis mẽtionem facturus in suo loco. Et quòd ultra dicunt in isto ordine inueniri uera quadrata, ut à בין dicitur בונן Intellectum præstitit, ubi uau quiescẽs est ainpoal, & hinc sequuntur duo nun, quæ sunt duo lamedpoal: ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis, & in hunc modũ huiusmodi uerba iuxta illorum interpretationem, uera quadrata uocari possunt: Solent ingeniosiores grammatici ad hoc respódere, quòd uerum quidem sit in שׁובב קומם בונן & similibus, duplicari lamedpoal: sed ea sunt de coniugatione piel dagessata & non quadrata, ut ipsi dicunt. Et quoniã uau in illis est litera quiescens, non potest fieri ut more coniugationis piel dagessetur, quum dages nunquam ponatur in litera quiescente, sed loco eius duplicatur

catur

catur lamedpoal, diciturq; כּוֹנֵן pro כּוֹנֵן parauit, ſeu direxit.

MVNST. Hæc diligentiſsime ſunt obſeruanda, nempe quòd loco dages duplicat tertia radicalis, præſertim quum litera dageſſata ualeat literam duplicatam, & uau quieſcens nō ſit capax punctuli dages. Quòd autem hæc uerba ſint de cōiugatione piel, probant mem litera participij atq; literæ futuri temporis איתן quæ punctuātur cum ſcheua. Probatur id quoq; ex hithpael, ut Elias iam declarabit: & ex tranſitiua ſignificatione huius coniugationis.

ELIAS Et huius rei ratio colligi poteſt ex hithpael uerborum huius ordinis, in quibus etiam duplicatur lamedpoal loco dages, dicimúsque הִתְכּוֹנֵן pro הִתְכַּוֵּן parauit ſe. Eadem ratione in pual, quod dageſſari debuerat, dicimus בְּאֵין תְּחוּמוֹת חוֹלָלְתִּי dum non eſſent

abyſsi concepta ſum : Prouer. VIII. ubi dicendum alioquin fuerat חֻלַּלְתִּי Sic מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ à Domino greſſus uiri diſponũtur: Pſal. XXXVI. quod eſt de coniugatione pual, & ſcribitur loco כֻּנְּנוּ Idem ſentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר מִגּוֹרֶן ſicut palea deturbabitur ex horreo: Hoſ. XIII. Itẽ יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ excidetur & areſcet: Pſal. XC. Quæ ſunt de coniugatione pual huius ordinis. Qui autem dicunt ea eſſe de coniugatione quadrata, neceſſe eſt ut dicant ea eſſe uerba neutra. Sed nos longè aliter ſentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione iſta tranſitiua. Præterea & id nobis poteſt eſſe ſuffragio, quòd memorata coniugatio quam illi quadratam uocant, habẽda ſit pro piel, quòd eam æque ſæpenumero inueniamus tranſitiuam ut coniugationem piel, quæ ferè

ſemper

ſemper eſt tranſitiua,ut ſcripſimus in fundamẽto ſuo. Proinde licebit & alia ratione oſtendere hanc cõiugationem uſurpari loco piel. Nam ſi aduerteris participium præſens & præteritum,ui/debis utrunque à fronte habere mem ſcheuatũ ut in piel,quin & literæ בַּבְלַם atque אֵיתַן habent ſcheua iuxta mo/rem ipſius coniugationis piel. Eſt ta/men differentia aliqua inter benoni & paul: quia benoni deſinit in zere, ut מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת reducens ſemitas: Iſa. LVIII. Paul uerò deſinit in camez: ut וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ & ipſe uulne/ratus propter iniquitates noſtras: Iſaiæ quinquageſimotertio.

5 Regula. Coniugatio piel in iſto ordine habet pe punctuatum cum ho lem ad repræſentandum literam uau quieſcentem, quæ radicis ainpoal eſt, & duplicatur in ea lamedpoal loco da/

ges. Punctum uerò literis à capite ad-
dendis substernendum est scheua, iux
ta formam cõiugationis piel. Eandem
formam seruat cõiugatio pual, nec est
inter hanc & illam ulla differẽtia nisi in
ipso significato: ut כּוֹנְנוּ חִצָּם parauerũt
sagittam suam: Psal. XVI. quod est de
cõiugatione quam nos piel uocamus,
וּמֵיי מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ & à domino gres
sus uiri dirigũtur: quod est de coniuga-
tione pual. Item חוֹלְלָה יָדוֹ formauit
manus eius. Psal. LXXXIX. de coniuga
tione piel. Sic לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי ante
colles formata sum: quod est de coniu
gatiõe pual, sicut etiã suprà scripsimus.
MVNST. Omnia itaq; uerba quarti
ordinis, quæ in prima cõiugatione sunt
neutra, fiũt in hac cõiugatione quadra
ta siue piel transitiua: ut à קָם surrexit,
קוֹמֵם erexit, רָם eminuit, רוֹמֵם exalta
uit, שָׁב reuersus est, שׁוֹבֵב reduxit: &c.

Elias

ELIAS 4 Cōiugatio hiphil habet per totum præteritū à capite literā he cum zere,& in tribus tertijs ꝑsonis habet literā pe hiricatā:ut הֵקִים הֵקִימוּ הֵקִימָה In reliquis uerò perſonis eadē litera habet patha,ut הֲקַמְתָּ הֲקַמְתִּי &c.tametſi in illis perſonis pe aliquādo retineat hirec,ſed tūc he habet hatephpatha uel hatephſęgol:exēplū הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי erexiſti,erexi: הֱקִיצוֹתָ הֱקִיצוֹתִי exuſcitaſti, exuſcitaui uel euigilaui: unde הֱקִיצוֹתִי כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי euigilaui quoniā dominus ſuſtentabit me:Pſal.iii.

MVNST. Coniugātur uerba hiphil in IIII ordine in præterito duplici modo, nēpe ſic הֵקִים הֲקַמְתָּ הֲקַמְתִּי uel הֵקִים הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי Et habēt plerūq; eandē cū uerbis piel ſignificationē,ut קִיֵּם uel הֵקִים erexit, שׁבֵב uel הֵשִׁיב reduxit.

ELIAS 5 Participium præſens habet mem cum zere.ut he præteriti.

In reliquis uerò perſonis uertitur zere more ſuo in ſcheua:ut מֵקִים erigens, מְקִימִים erigentes,&c. Participiũ præteritum habet mem ſchurecatum, ut ubiq; habere ſolet in coniugatione hiphil:exemplũ מוּקָם erectus, מוּקָמִים erecti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ambo habent he camezatum,quo ſcilicet diſcrimẽ aliquod ſit inter ipſos & inter præteritum. Pepoal uerò habet zere:ut הָקֵם erige,erigere. At cum literis bachlam pe habet hirec:ut בְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים &c.Sic quoq; imperatiuus pluralis maſculini & ſingularis fœminini habet hirec:ut הָקִימוּ erigite, הָקִימִי erige: &c. ut iam in perfectorum quoq; ordine ſcripſimus.

6 Futurum habet ſub literis איתן camez, quum potius habere deberet zere,ſicut habet mem participij præſentis:de quo iam ſcripſimus regulam,

nempe

nempe in coniugatione piel uerborum perfecti ordinis, oratione ſecunda, fundamento quarto, ſigno quarto.

MVNST. Ibi dictum eſt, literas איתן in punctis ſemper conformes eſſe puncto quem habet mem participij præſentis: ſed fallit hic regula, ubi mem habet zere & literæ futuri temporis habent camez.

ELIAS Habet autem futurum ſub literis איתן camez, quo diſcrimen aliquod ſit inter ipſum & futurum kal, quod in quieſcentibus iod ſub איתן habet zere: ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit: &c. Et hæc eſt ratio quur literæ איתן hic punctuantur cum camez ſicut & in kal eiuſdem ordinis, niſi quòd uerba in kal habent pe cum ſchurec, ut אָקוּם ſurgam, יָקוּם ſurget: &c. hic autem in hiphil pe habet hirec, ut אָקִים faciam ſurgere ſeu erigam, יָקִים

eriget: & cætera.

7 Coniugatio hophal iam à nobis est descripta in quiescētibus pe iod, in oratione ista, fundamento sexto, signo undecimo. Cõiugatio quoq; hithpael iam descripta est superius in coniugatione piel, fundamento isto, signo secundo: nẽpe quòd soleat uenire cum duplicato lamedpoal, & id loco dages, ut הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתָּ intellexit, intellexisti: &c. Participium præsens, מִתְבּוֹנֵן intelligens. In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן intelligere: quæ forma nõ dissimilis est præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam, יִתְבּוֹנֵן intelliget: &c.

ELIAS *Fundamentũ nonum, in quo declaratur ordo quiescentium in lamed aleph, ut est* קָרָא *clamauit.*

Coniugatio kal habet per totum præteritũ literam aleph quiescentem præcedente eam camez, excepta tertia persona pluralis, & tertia singularis

tris fœminini, ubi aleph mouetur, ut קָרְאוּ clamauerunt, קָרְאָה clamauit.

MVNST. Mouetur in his duobus exẽplis aleph, eo quod propriũ habet punctum uocale. Reputatur autem uau ſurec pro puncto ipſo aleph ſuppoſito.

ELIAS Porrò in participio præſenti & præterito quieſcit aleph, ſed in ſingulari maſculino tantùm, in reliquis autem perſonis mouet̃: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים clamantes: &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים uocati: &c. In infinitiuo קָרֹא uel קְרֹא Et cum literis בכלם בִּקְרָא בִּקְרָא Venit quoq; interdum cum tau ſuperaddito, more quieſcentium in lamed he: de quibus in ſequenti fundamento dicemus. Exemplum, לְבִלְתִּי קְרֹאת לָנוּ non uocando nos: Iud. VIII. לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל ad implendum Babylonem: Ierem. XXIX. & his ſimilia.

2 Sic igitur eſt in multis locis

permutatio quædã huius ordinis cum quiescẽtibus in lamed he, in qua re nos hic non prolixi erimus, quãdoquidem nihil negocij nobis sit cum his quæ excipiuntur à regula. Imperatiuus, קְרָא uoca, quiescẽte aleph: in reliquis autem personis mouetur: ut קִרְאוּ uocate: קִרְאִי uoca, קְרֶאנָה uocate: quod etiã uenire solet cum defectu he, ut קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם uocate eum & comedat panem: Exodi 11. Accidit quoq; quòd tam aleph quàm nun quiescunt, nempe in dictione hac, קְרֶאן לִי מָרָה uocate me amaram: Ruth 1.

5 Proinde literæ איתן haud secus punctuãtur quàm in perfectorum ordine, quiescitq; aleph quando claudit ipsam dictionem: ut אֶקְרָא יִקְרָא &c. Sed quando post literam aleph sequitur alia litera, mouebitur ipsum aleph: ut יִקְרְאוּ clamabunt, תִּקְרְאוּ clamabi-

mabitis, תִּקְרְאִי clamabis. In plurali
tamē fœminino quieſcit,ut כִּי תִקְרֶאנָה
מִלְחָמָה quoniam uocabunt prælium:
Exo.1. 4 Omnes autem reſi/
duæ coniugationes inſequuntur iſtam
normam,niſi quòd in eis uenit zere an
te aleph literam quieſcentem in perſo/
nis præteriti : ut נִקְרָא uocatus eſt,
נִקְרֵאתָ uocatus es:&c. הִמְצִיא fecit
inuenire, הִמְצֵאתָ feciſti inuenire.

Fundamentum decimum,in quo declaratur punctuatio ordinis quieſcentium in lamed he,ut eſt גָּלָה *reuelauit.*

COniugatio kal habet in præteri/ ELIAS
to quadruplicē formam : prima
eſt quòd he quieſcit in fine uerbi, ut
גָּלָה reuelauit. Secunda,quòd abſcon
ditur,ut גָּלוּ reuelauerunt. Tertia uer/
titur in tau raphatum:ut גָּלְתָה reue/
lauit mulier. Quarta,in reliquis perſo/
nis uertitur in iod quieſcens, ut גָּלִיתָ

reuelaſti, גָּלִיתִי reuelaui: &c. Et in omnibus his perſonis, pe habet punctum camez, ut in perfectis.

MVNST. Differunt uerba huius ordinis à reliquorum ordinum uerbis, propter he tertiam radicalem, quæ in præterito ſecundùm diuerſas perſonas habet multiplicē uarietatem: in imperatiuo quoq; & infinitiuo & futuro, diſcrepat in ipſa terminatione à reliquis uerbis kal. Punctuatio autem primæ literæ non uariat à communi forma kal.

ELIAS 2 Scias quoq; quòd in tertia pluralis & in tertia ſingularis fœminini, uertitur he aliquando in iod literam mobilem: ut ab חָסָה ſperauit, צוּר חָסָיוּ בוֹ creator, ſperauerũt in eo: Deu. XXXII. Item בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי in te ſperauit anima mea: Pſal. LVII. exiſtente camez ſemper ante iod mobile, quo latius ipſum proferas. Nam debuerant

ſic

ſic ſcribi, חָסִיוּ ſperauerunt, חָסְיָה ſperauit: iuxta formam פָּקְדוּ פָּקְדָה

5 In participio præſenti, he quieſcit, habens plerunq; ante ſe ſægol: ut גּוֹלֶה reuelans: quod fit ad diſtinguendum ipſum à quieſcentibus in lamed aleph, quod habet zere: ut קוֹרֵא De quo iam ſcripſimus in præcedenti fundamento. Quando uerò ſubiungitur dictioni paruæ uel dictioni habenti accẽtum in penultima, habebit & ipſum zere, ſignabiturq́; accentus in penultima eius: ut וַיְהִי בֹּנֵה עִיר & fuit ædificans ciuitatem: Geneſ. IIII. עֹשֵׂה פֶלֶא faciens miraculum: Exo. XV. & ſimilia multa, quæ enumerãtur per magiſtros traditionis qui מסורת ſcripſerunt, id eſt, concordantias uocabulorũ ſcripturæ. Porrò ſingulare fœminini habet camez ante he: ut אֶסְתֵּר עֹשָׂה Eſter faciens: Eſter II. In utroque autem plu-

rali: id eſt, maſculini & fœminini, occul-tatur he, ut גּוֹלִים reuelantes ſeu re-uelatores, גּוֹלוֹת reuelatrices. Et ha-bet pepoal in omnibus iſtis holem, ſi-cut in perfectis.

4 In paul uertitur he in iod mo-bile per omnes perſonas, punctuatúr-que ut in perfectis: Exemplum, גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati: &c.

MVNST. Hic iod non eſt mobile, quum non ſit conſonans, ſed eſt nudũ uocale: in plurali uerò & fœminino, fit mobile.

ELIAS Infinitiuus ut in plurimum ha bet he in fine quieſcens, præſertim ſi ſit ſine literis בכלם ut רָאֹה רָאִינוּ uiden do uidimus: Gen. XXVI. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לּוֹ faciẽdo faciet ei: Prouer. XXIII. Quan do uerò infinitiuus alteri uerbo nõ iun-gitur, habet ſcheua: ut רְאֹה פָּנֶיךָ uiden do faciem tuam: Gen. XLVIII. הִסְפַּלְתָּ

עשׂה

עָשׂוֹת stulte fecisti agẽ. ... Gen. xxxi.
Quando uerò habet annexam unam ex literis בכלם uertit̃ he in uau quiescens acceditq́ in fine litera ת Exemplum בִּגְלוֹת in reuelãdo, בִּגְלוֹת quũ reuelaret: &c. quin & absque literis bachlam retinet nonnunquam hanc formam: ut גְּלוֹת הָאָרֶץ reuelare terram: Iud. xvii. & similia pauca.

MVNST. Habet igitur iste infinitiuus triplicem formam, purus, qui scilicet est sine literis bachlã, desinit in holem manẽte he, & is habet sub pepoal uno modo camez & alio modo scheua. Qui uerò est cum literis bachlam desinit in oth.

ELIAS Imperatiuus singularis habet in fine he quiescens, præceditq́ ipsum punctus zere: ut גְּלֵה reuela. In plurali masculini & singularis fœminini, absconditur he, ut גְּלִי גְּלוּ In plurali ue-

rò fœminini uertitur he in iod quie/
ſcens, præceditq́ ipſum ſægol:ut עַל
שָׁאוּל בְּבֶינָה ſuper Saul flete. II Regũ
I.uel abſq; iod,ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה egredi
mini & uidete:Cantic.III. In futuro po/
nas literas אית״ן ſuper imperatiuum &
habebis propoſitum. Punctuatur au/
tem hic ut in perfectis. Et nota quòd
omnes iam memoratæ regulæ, quas
præſcripſimus tibi in hac cõiugatione
de conuerſione he in iod uel in tau,&
item de defectu eius,ſunt intelligendæ
de omnibus uerbis huius ordinis,tam
in kal quàm in alijs coniugationibus.
Nam ſunt cõmunes omnibus ſeptem
iſtius ordinis coniugationibus: pun/
ctuaturq́ pepoal, & literæ ſupperad/
ditæ (ut ſunt,mem in utroque partici/
pio, literæ בכלם in infinitiuo, literæ
futuri אותן) in ſingulis coniugationi/
bus ſicut in perfectis, nec puto opus
eſſe

esse,ut hic singula repetam,& alijs exemplis rem semel demonstratam denuo inculcem.

MVNST. Sensus est,ut in kal he in secunda & prima persona præteriti mutatur in iod,& in infinitiuo in oth:sic in piel & hiphil hæ mutationes accidunt ei,ut גִּלָּה גִּלִּיתָ reuelasti, גַּלּוֹת reuelare. Et in hiphil, הִגְלָה הִגְלִיתָ Et in infinitiuo הַגְלוֹת Idem fit in hithpael.

ELIAS 6 Sed hoc necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdum ueniunt in kal cum defectu he:ut אֶגֶל reuelabo, יִגֶל reuelabit, תִּגֶל reuelabis, punctuanturq; cum hirec & sægol: sed & cum literis איתן inueniuntur habere zere, ut אַל תֵּפֶן ne respicias: Numeri decimosexto. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע & abijt atque errauit: Geneseos decimosexto. Sic in passiuo, אֶגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל

reuelabitur, cum hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum ſcheua & patha. In coniugatione uerò pual & hophal cum defectu he non inueniuntur hæc uerba. In hiphil, אֶגֶל faciam reuelare, יֶגֶל faciet reuelare, תֶּגֶל facies reuelare: cum ſex punctis. In hithpael אֶתְגַל prodam me, יִתְגַל prodet ſe, תִּתְגַל prodes te.

7 Nota etiam quòd raro is defectus contingit niſi quando uerbo adiunctum fuerit uau cōuerſiuum. Exemplum in kal וַיִּבֶן אֱלֹהִים & ædificauit deus: Gene. II. In paſsiuo, וַיִּקָּר אֱלֹהִים & obuiam factus deus: Nume. XXIII. In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים & præcepit deus: Gene. II. In hiphil, וַיֶּפֶן זָנָב & fecit reſpicere caudam: Iud. XIIII. In hithpael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ & diſcooperuit ſe in medio tabernaculi ſui: Gen. IX.

Munſt.

MVNST. Hæc frequentiſsima ſunt in libris Hebræorum ſacris, ut ſcilicet accedēte uau hippuch, à fine corruat tertia radicalis he, ut וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה & ædificauit: וַיְצַו pro וַיְצַוֶּה & præcepit: וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit: &c.

ELIAS Aduerte quoqꝫ & illud הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה nunquid ſi tentauerimus loqui tecū moleſtus eris? & poſtea ſcribitur, תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא ueniet ad te & moleſtus eris: Iob IIII. Pauca autem inueniuntur abſqꝫ uau conuerſi uo: ut אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם ne reſpicias ad munus eorum: Num. XVI. וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל & ſecretum alterius ne reueles: Prouerb. XXV. יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם faciat dominus uobiſcum: Ruth I. & ſimilia. 8 Sic quoqꝫ imperatiuus ſingularis uenit interdū cum defectu he: ut in piel צַו אֶת בְּנֵי præcipe filijs: Leuiti. VI. Item גַּל עֵינַי reuela oculos meos:

Psal. cxix. Et in hiphil, ut חֲרֵב כַּבְּסֵנִי multiplica, laua me: Psal. LI. הֶרֶף מִמֶּנִּי desine à me: Deute. IX. Et in hithpael, ut שְׁכַב עַל מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל iace super lectum tuum & fac te infirmum. II Reg. XIII. In kal uerò & niphal nõ uenit imperatiuus unquam cum defectu he.

9 Nota etiam quòd quatuor inueniuntur radices, quarum lamedpoal he nunquam quiescit, sed perfectorum more semper expresse scribitur in eis: & sunt istæ, גָּבַהּ כָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hinc etiam est quòd punctuantur cum camez & patha ut uerba perfecta, & nõ

Nota ut quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez, ut בָּנָה קָנָה עָשָׂה גָּלָה & his similia. Punctuãtur autem priora quatuor uerba cum patha sequente pũctulo mappic, quod literam he semper stabilem demõstrat & quæ nunquam reijciatur. Nam à גָּבַהּ dices

ces כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן quoniam super-
bierunt filiæ Sion: Isaiæ III. וַיִּגְבַּהּ יְהוָה
צְבָאוֹת & eleuatus est dominus exerci-
tuum: Isaiæ v. cum mappic. Sic de isto
כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי concupiuit ad te caro
mea: Psalmo LXIII. poteris dicere,
כָּמַהְתָּ כָּמַהְתִּי & cætera: tametsi non
inueniatur. Sic de נָגַהּ Iob XVIII. לֹא
יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ non splendebit flam-
ma ignis eius. ubi he habet mappic.
Item de תָּמַהּ habes Psal. XLVIII.
הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ ipsi uiderunt sic ad-
mirati sunt. אַל תִּתְמַהּ עַל הַחֵפֶץ non
mireris super desiderio illo: Eccles. v.
cum mappic. Porrò וַיִּתְמַהְמַהּ Gen.
XIX. הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ Isaiæ XXIX.
& his similia, habent pro radice uer-
bum מִהְמַהּ quod est ex quadratis,
ideoq; non cõprehenditur inter memo-
rata quatuor uerba. Est proinde cõtro-
uersia de isto uerbo, נִתְלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם

& defecit terra Ægypti: Genes. XLVII. utrum sit à radice לָאָה uel à לָחַח Et hinc dicitur כְּמִתְלַהְלֵהַּ sicut fatigans se: Prouer. XXVI. Verùm nihil ad nos de ista cõcertatione. Non enim est nobis negocium de retrusis.

Fundamentum undecimum, in quo explicatur modus punctuandi coniugationem kal & niphal in ordine duplicatorum.

ELIAS Vocamus duplicata uerba, ea quæ habent duas posteriores literas similes: ut est סָבַב circuiuit, שָׁלַל spoliauit, גָּזַז totondit: & alia his similia. De reliquis uerò speciebus duplicatorum, iam diximus in fundamẽto tertio, oratione prima, signo decimo. Iam uerò notabis quædam ex illis esse duplicata uerba, quæ interdum ueniunt iuxta morem uerborũ perfectorũ: ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ, גָּזַזְתָּ & similia: nec opus est ut illa declarem

clarem,quum perfectorũ ſeruent nor/mam.Sed ueniunt pleruncꝗ cum defe ctu unius literæ duplicatæ,& tunc alte/ra dageſſatur ad repreſentandum de/fectum amiſſæ literæ:ut סַבּוֹתָ circui/ſti, pro סָבַבְתָּ & סַבּוֹתִי circuiui, pro סָבַבְתִּי Et ſi quæras quæ duplicatarũ literarum deficiat:reſpondeo,cogimur dicere,literam ainpoal deficere,lamed poal uerò dageſſari:alioquin ſi contra/rium fieret,nõ eſſet uirtus in dages ad repræſentãdum amiſſam literã,quum dages non in præcedenti ſed ſequenti litera oſtendat defectum : quod bene notabis & memoriæ commendabis, quũ ſit notabilis regula in grãmatica. *Officium dages*

MVNST. Inueniunť tamen quædam uocabula,in quibus dages oſtẽdit defe ctum ſequentis & non præcedentis li/teræ:ut eſt וַיַּסֵּב & reduxit:& alia quæ/dam, quorum Elias meminit in libro

compositionis seu irregularium uocabulorum.

ELIAS 2 Per totum præteritum pepoal pathatur, quo discrimen sit inter ista uerba & inter quiescentia in ain, in quibus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages quod uenit in reliquis præteriti personis post patha: ut סַבּוֹתָ סַבּוֹתִי &c. In quibus exemplis si samech camezaretur, non posset sequi dages, quandoquidem dages non soleat uenire post camez uocem magnam.

5 Ob eandem rationem participium præsens habet quoque patha, ut סַב סַבִּים &c. Etiam illa quæ iuxta magistros מסורת sunt camezata, ut est תָּם וְיָשָׁר integer & rectus: Iob primo. à quo dicimus in plurali, וְיַחְדָּיו יִהְיוּ תַמִּים & pariter erunt immaculati: Leuitici 11. ubi dagessatur. At hic צַדִּיק תמים

תָּמִים iustus,integer: Gene. vi. תמים ſcribitur cum camez,quia eſt ſingulare maſculini, à quo in plurali dicimus תְּמִימִים iuxta formam חָסִיד חֲסִידִים Et nota quòd non eſt differentia inter præteritum & participiũ ſingulare maſculini,niſi in modo ſignificandi:ut תַּם הַכֶּסֶף conſumpta eſt pecunia: Geneſ. XLVII. quod eſt præteritum. Item וּבַר לֵבָב & mundum cor: Pſal. XV. quod eſt participium formale. At in fœminino genere eſt differentia inter præteritum & participium,quia præteritũ habet accentum in penultima,ut הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה confugium & formidauit: Ieremiæ XLVIII. Participium uerò habet accentum in ultima,ut וְלָשׁוֹן רַכָּה & lingua tenera: Prouerb. XXV, Participium uerò præteritum nũquam uenit niſi integrum:ut וְאַתְּ שָׁדוּד & tu deuaſtatus: Ierem. II. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים &

dimitte oppressos: Isa. LVIII. &c. Infinitiuus & imperatiuus habent holem, quatenus scilicet differentia sit inter ipsos & inter præteritũ atq; participium præsens. Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת הָהָר הַזֶּה circueũdo mõtem istum: Deut. II. Item de imperatiuo סֹב דְּמֵה לְךָ reuertere, similis esto tibi: Cant. II. סֹבּוּ צִיּוֹן circuite Sion: Psalmo XLVIII. סֹבִּי עִיר circui ciuitatem: Isaiæ XXIII. Vbi dages uenit post holem, tametsi non sit consuetudo eius ut ueniat post uocem magnam. Venit autẽ hic post holem propter accentũ millel, hoc est, propter accentum in penultima positum: id quod tibi clarius explicabitur in tractatu Cantici.

MVNST. Quando post uoces magnas sequitur dages, tunc accẽtus non ponitur in ultima sed in penultima: ut לָמָּה quare.

Elias

ELIAS 3 Futurum habet sub literis איתן camez, haud secus quàm in ordine quiescentium in ain. Est tamen differentia inter hoc & illud futurum. Nam in istis pe plerũq; habet holem: ut וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן & miserebor cui miserturus sum: Exo. XXXII. Sic in plurali שׁוֹל תָּשֹׁלּוּ לָהּ dimittendo dimittetis ei: Ruth II. יָרֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע laudabunt habitatores petræ: Isaiæ XLII. Sic יָסֹבּוּ תָּסֹבּוּ תָּסֹבִּי ut תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם circundabunt manipuli uestri: Genes. XXXVII. Quiescentia uerò in ain habent plerunq; schurec, ut suo loco scripsimus. Sunt etiam qui dicunt literas איתן habere dages post se, ut אֶתּוֹם perficiam, יִתּוֹם perficiet, &c. de quibus loquemur in coniugatione passiua, quæ sequitur istam.

4 Coniugatio passiua habet in tribus tertijs personis præteriti nun ca-

mezatum, & pepoal punctuatur uel cum zere uel cum patha uel cum holem, una ſcilicet ex tribus formis, iuxta quas cõiugatio kal in perfectorum ordine punctuari conſueuit, nempe פָּעַל פָּעֵל פָּעוֹל de quibus ſuo loco ſuprà diximus. Exemplum de pathatis, נָקַל זֹאת uilefactum eſt hoc. IIII Regũ III. וְנָסַב הַגְּבוּל & circundatus eſt terminus: Num. XXXIIII. וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס & incaluit ſol & diſſolutum eſt: Exodi XVI. ubi נמס habet duplex camez, idq́ propter pauſam. Proinde reliquæ perſonæ dageſſantur, ut נָסַבּוּ עַל הַבַּיִת circundati ſunt ſuper domum: Geneſ. XIX. נְסַבּוֹתָם נְסַבּוֹנוּ &c. Exemplum de his quæ habẽt zere, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי diſſolutum eſt in medio uiſcerum meorum: Pſalmo XXII. נָסֵבָּה אֵלַי conuerſa eſt ad me: Ezech. XXVI. Quæ uerò habent formam holem, ea duntaxat

xat in plurali inueniuntur: ut וְנָגֹלּוּ כַסֵּפֶר & conuoluentur seu plicabuntur sicut liber: Isa. xxxiiii. נָגֹזּוּ וְעָבָר tondentur & pertransibit: Nahum i. Possumus quoque in singulari dicere נָגֹל נָגֹז iuxta formam נָמוֹךְ id est, oppressus est, cuius radix in sermonibus magistrorum nostrorum hæc esse deprehenditur, מָכַךְ Hinc est illud Psal. cvi. וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם & humiliati sunt ob iniquitatẽ suam. Cæterum omnes tres formæ in reliquis personis præteriti ueniunt iuxta unum modũ, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְקַלּוֹתָ uilipensus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus ainpoal dagessatur ad indicãdum literam duplicatam. Inueniũtur tamen pauca quæ leuia sunt, hoc est, quæ careant puncto dages: ut נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם euacuatus est spiritus Ægypti: Isaiæ decimonono. וְרָחֲבָה וְנָסְבָה & dila-

tabitur atq; circũdabitur: Zach. xIIII. נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי attædiata eſt anima mea in uita mea: Iob xIIII. quæ regulariter ſic ſcribi debuerant נָבַקָּה נָסַבָּה נָקַטָּה & cætera.

5 Participium præſens ſingulare per totum habet camez: ut עִם נָבָר תִּתָּבָר cum purificato purificabis te: II. Reg. xxII. Et cum zere. ut לֵב נָמֵס cor liquefactum: Nahum II. Item נָקָל מִהְיוֹתְךָ לִי עָבֶד uilipenſus es ut non poſsis eſſe mihi ſeruus: Iſa. xLIx. Reliquæ uerò duæ formæ habent dages, ut אֲנַחְנוּ נְמַקִּים nos liquefacti ſumus: Ezec. xxxIII. Sic quoq; debuerat dici נְמֵסִּים cum dages: &c. Infinitiuus uenit cum holem per modum quieſcentium in ain: ut הִבּוֹק תִּבּוֹק diſsipando diſsipabitur: Iſaię xxIIII. uel cum zere, ut הִמֵּס יִמַּס diſſoluendo diſſoluetur. II Regum xvI. Sic imperatiuus habet uel

uel holem uel zere iuxta formam infinitiui. Poterit quoq; habere patha sicut & futurum, ut indicabimus. Nam solet imperatiuus imitari formam futuri, quemadmodũ id iam semel aut bis annotauimus. Aliæ uerò personæ imperatiui dagessant ainpoal, ut חִבְּקוּ חִבְּקִי &c. uel חִמְּסוּ חִמְּסִי &c. Futurum tenet formam quiescẽtium in ain: ut אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַת deuastabo & absorbebo: Isaiæ XLII. יִתּוֹם פִּרְיוֹ consummabitur fructus eius: Ezechiel. XLVII. וַיִּדֹּם אַהֲרֹן & tacuit Aharon: Leui. X. Et nota quòd est magna controuersia inter grammaticos de istis dagessatis, nam quidam uolunt ea esse de coniugatione Kal, id quod hinc probant וָאֶכֹּת אוֹתוֹ טָחוֹן & comminui eum commolendo: Deut. IX. ubi absq; dubio אכות est de coniugatione kal, id quod ex sequẽti pronomine אותו ad-

uerti poteſt. Alij uerò dicunt ea uerba eſſe de coniugatione niphal, ſumentes argumentum ex dages quòd literam paſsiuam nun repræſentat. Nos uerò dicimus quædam eorum eſſe de kal, & quædam de niphal ſeu paſsiua uoce, cognoſciq; poterunt ex ipſa ſignificatione & tenore ſententiæ. Nec eſt nobis hic diutius immorãdum. Id tamen certò ſcias, quòd futurum huius coniugationis ſemper terminari debet in patha, ut לֹא יִמַּד non menſurabitur: Hoſeæ II. יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב attenuabitur gloria Iacob: Iſa. XVII. Et quando ain poal habet pũctum, puta ſequitur uau ſchurec, tunc dageſſabitur: ut יִתַּמּוּ חַטָּאִים conſummabuntur peccatores: Pſal. CVIII. Sic יִשַּׁסּוּ הַבָּתִּים diripientur domus: Zach. XIIII. Quando uerò pepoal eſt una ex gutturalibus, habent literæ איתן zere, ut וְאַל תֵּחַת &

non

non pauebis:Deuter.I. יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל אֵחַתָּה אָנִי pauebunt ipsi & non pauebo ego:Iere. x. Et aliquando seruatur hæc ipsa forma in aliis quàm gutturalibus literis:ut וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ & uilis facta sum in oculis eius: Gen.xvi. וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ & amotus est neruus fœmoris: Genes. xxxii. Inueniuntur etiam quædam sine dages, ut יִדְּמוּ כָּאָבֶן similes erunt lapidi:Exo.xv. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי & finiti sunt dies luctus:Deuter. xxxiii. Quæ regulariter sic scribi debuerant יִדַּמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sunt tamen qui dicunt ea esse ex kal, de hac scilicet forma וַיָּרוֹם וַתָּתוֹם de quibus suprà quoque scripsimus.

Fundamentum duodecimum, in quo declarantur aliæ coniugationes uerborum duplicatorum.

Coniugatio piel in hoc ordine uenit plerunque more uerborum perfectorum, ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ uilipen

dit, uilipendisti: &c. Sic חִלֵּל חִלַּלְתָּ laudauit, laudasti: &c. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idē ordo insequitur interdū normam piel uerborum quiescētium in ain, nam duplicatur loco dages lamed poal, de quo iam suprà scripsimus fuudamēto octauo huius orationis: dicimusq; à רָמַם Psal. xcix. רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ exaltate dominū deum nostrū: sic אֲרוֹמֵם יְרוֹמֵם exaltabo, exaltabit: sicut in quiescentibus in ain, à בּוֹן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ & cætera.

MVNST. Fieri etiam potest, ut רוֹמֵם hic sit piel de quarto ordine: nam inuenitur רָם & רָמַם in eadem significatione.

ELIAS Ratio autem istius conformitatis est hæc. Quum uerba duplicata habeant duas posteriores literas similes, haud facile potuerunt maiores nostri

ſtri pro coniugatione piel mediam ra/dicalem dageſſare, quum ex illa dageſ/ſatione una litera in eadem radice quo dãmodo triplicaretur. Nam radix ipſa in hoc ordine duplicat ſecundam lite/ram: & pręterea ſi media dageſſaretur, illa quoq; ratione dages ualeret dupli/cem literam, & ita eadem litera conti/nuò triplicaretur. Hinc igitur eſt quòd interdũ reiecto dages ponitur pro eo litera uau quieſcens: & per hoc ſoluitur dubium de multis uerbis, utrũ ſint de quieſcentibus in ain, aut ex duplicatis.

MVNST. Soluitur quidem dubium, ſed non tollitur ambiguitas quæ naſci/tur ex conformitate huius & quarti or/dinis: ut ſi à שָׁמַם formes piel שׁוֹמֵם omnino habebit formã piel quarti or/dinis: ſic enim à קָם fit קוֹמֵם erexit. Opus eſt igitur in hac conformitate, radicum cognitione.

ELIAS 2 Porrò participium præ-
ſens & præteritum, non ueniunt un-
quam niſi integra: ut מְסַבֵּב מְסַבְּבִים
circundans, circūdantes, מְחֻלָּל מְחֻלָּלִים
laudatus, laudati: & cætera. Vnde om-
nia quæ inueneris in forma מְפוֹעֵל par
ticipij præſentis, aut in forma מְפוֹעָל
participij prçteriti: ut eſt מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת
conuertens ſemitas: Iſa. XXVIII. מְעוֹנֵן
וּמְנַחֵשׁ augurans & incantans: Deute.
XVIII. וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ & ipſe
uulneratus propter peccata noſtra: Iſa.
LIII. מְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה eleuatus ſu-
per omnem benedictionem: Nehem.
IX. hæc inquam omnia ſunt ex quie-
ſcentibus in ain & non ex duplicatis.
Et hæc eſt opinio rabi Aben Ezræ in
libro elegātiarum. Sunt tamen qui ab
illo diſſentiunt. Nam inuenitur מְחוֹנֵן
עֲנָוִים miſerator māſuetorum, in Pro-
uerbijs: quod eſt ex duplicatis. Rabi
Dauid

David Kimhi adducit quoque multa huiuſmodi uerba, quæ quieſcũt in ain & duplicant ainpoal, idq́ꝫ in libro radi-cum ſuarum. Proinde hithpael uenit pleruncꝫ cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן miſertus eſt: & ſimilia. Venit etiam hęc coniugatio interdum in forma quieſcẽtium in ain, ut à מָרַר uenit וַיִּתְמוֹרֵר עַל הַיֶּלֶד & menſura-uit ſe ſuper puerum. III Regum XVII. Et à גָּלַל dicitur מִתְגוֹלֵל בְּדָם uolu-tauit ſe in ſanguine. II Regum XX. & ſimilia.

5 Coniugatio hiphil habet in præ-terito duplicem modum, & in utroque habet litera he zere. In primo quoque modo habet pepoal zere: ut וְהֵסֵב לֵב & conuertit cor: Ezræ VI. הֵחֵל הַנֶּגֶף incœpit plaga: Nume. XVII. הֵעֵז אִישׁ impudenter egit uir: Prouerbiorum X. Alter modus habet ſub pepoal pun-

ctum patha,ut הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹר amaram me fecit omnipotens ualde:Ruth primo.Sic quoꝙ utraꝗ tertia perſona uenit iuxta hos duos modos: Exemplum cum zere, הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן reduxerunt ad me arcam. I Regum VI. וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלַּת & eleuatio flammæ cœpit:Iudic.XX. Exemplum cum patha, הֵמַסּוּ liquefecerunt, הֵמַסָּה liquefecit.Reliquæ uerò perſonæ præteriti omnes,inſequuntur normam quieſcentium in ain:niſi quòd huius ordinis uerba dageſſantur,ut הֲסִבּוֹתָ אֶת לִבָּם conuertiſti cor eorum.III Reg.XVIII. וַהֲזִכּוֹתִי בְּבוֹר כַּפָּי purificaui in mundicia manus meas: Iob IX. Quieſcentia uerò in ain raphantur ſeu carent dages: ut הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי reduxiſti, reduxi:& cætera.

4 Participiũ præſens habet mem cum zere, ut quieſcentia in ain. Eſt tamen

men discrimen aliquod inter hæc & il-
la uerba: quia quiescentia in ain habent
hirec sub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב
reducens. Illa uerò habēt zere, ut מֵסֵב
reducens uasa: Ierem. XXI. מֵחֵל בֵּלִי
incipiens malignari: Iere. XXV. לְהָרֵעַ
Porrò reliquæ personæ habent dages,
ut מְסִבִּים reducentes, מְסִבָּה redu-
cens. Quiescentia autem in ain habent
raphe seu carent dages, ut מְשִׁיבָה
מְשִׁיבִים reducens reducentes. Paul
habet mem cum schurec, ut semper so
litus est habere: Exemplum, מוּסַב re
ductus seu gyratus: & in alijs personis
habet dages: ut מְסַבָּה מְסַבִּים: מְסַבּוֹת
שֵׁם conuersas nomine: Num. XXXII.
Quiescentia uerò in ain carent dages:
ut מוּשָׁבִים reducti, מוּשָׁבָה redu-
cta: & cætera.

5 Infinitiuus habet he camezatū
sequente zere, ut הָמֵס בְּשָׂרוֹ defluen

do carnem illius: Zacha. xIIII. Venit quoq; cum literis בכלם in illa forma, hoc est,cum zere,ut לְהָחֵל ad incipiendum, לְהָדֵק ad attenuandum. Verum hic, כִּתַּת לְהָדֵק contriuit ad attenuandum.II Paral.xxxII.est infinitiuus de cõiugatione niphal,iuxta mentem rabi Iacob filij Eleazari. At rabi Dauid Kimhi putat esse de hac coniugatione,ut sit idem quod לְהָדֵק habente pepoal punctum zere,licet quiescentia in ain hanc formam non habeant,sed cum hirec punctuantur, ut לְהָקִים ad erigendum, לְהָשִׁיב ad reducendum.Sic imperatiuus quoq; habet zere,ut הָחֵל רָשׁ incipe hæreditare:Deut.II. Reliquæ uerò personæ dagessantur: ut הָסֵבּוּ reducite, הָסֵבִּי עֵינַיִךְ reduc oculos tuos: Cantic. VI. הָסֵבְּנָה reducite:& hæc omnia habent accentum in penultima, alioquin non

posset

possfet sequi dages.

6 Futurum habet sub literis איתן camez, non secus quàm in ordine quiescentium in ain. Distinguuntur tamen illa ab istis: quia hæc habent in fine zere, ut אָחֵל גַּדֶּלְךָ incipiam magnificare te: Deut. II. יֵקַל יָדוֹ leuis erit manus eius. I Reg. VI. Quiescentia uerò in ain habent hirec: ut אָקִים erigam, יָקִים eriget. Et quando habent uau conuersiuum, mutant zere in sægol: ut וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן & uoluit lapidem: Gene. XXIX. וַיָּדֶק לְעָפָר & contudit in puluerem. IIII Reg. XXIII. Et in hoc non differūt à quiescētibus in ain, quemadmodum suo loco scripsimus. 7 Inuenitur quoque alia forma, in qua literę איתן habent patha sequente dages: ut וַיַּסֵּב אֱלֹהִים & reduxit deus: Exodi XIII. כִּי תַתֵּם דְּרָכֶיךָ quia perficies uias tuas: Iob XXXV. Inuenitur etiam וַיַּסֵּבּוּ פְנֵיהֶם

& uerterunt facies ſuas: Iudicũ XVIII. וַיַּסֵּבּוּ אֶת אֲרוֹן & reduxerunt arcam. I. Regũ V. ubi ſamech & beth dageſſantur præter morem ſuum, quum non ſit conſuetudo ut ueniant duæ dageſſatæ literæ ad deuorandum unam literam: unde regulariter ſic dici debuerat וַיָּסֵבּוּ Porrò fœmininum plurale habet ſcheua: ut וַתְּחִלֶּנָה שֶׁבַע שְׁנֵי & cœperunt ſeptem anni: Gen. XLII. & ſimilia illi.

8 Coniugatio hophal habet in præterito literam he punctuatam cum ſchurec, ut הוּסַב reductus eſt: de quibus iam mentionẽ fecimus in ain. Aliæ uerò perſonæ à tertia ſingularis maſculini, habent dages: ut הוּסַבּוֹתָ reductus es, הוּסַבּוֹתִי reductus ſum: &c. Quieſcentia autem in ain non habent dages, ut הוּשַׁבְתָּ conuerſus es, הוּשַׁבְתִּי conuerſus ſum: &c. Futurum formatur duplici modo: In uno, literæ אית״ן habent

bent ſchurec,ut לֶחֶם יוּרָק panis com minuetur:Iſa.XXVIII. יוּחַן רָשָׁע miſe ricordia fiet impio:Iſaiæ XXVI. Atta/ men frequentius habent tria puncta ſequente dages:ut יֻכַּת שַׁעַר contere/ tur porta:Iſaiæ XXIIII. לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ ad ueſperam ſuccidentur:Iob IIII. Coniu gationem hithpael iam ſummarie per/ ſtrinximus in coniugatione piel, ideo non eſt opus ut denuo illam repetam.

Fundamentũ decimumtertium,in quo de- clarantur aliquæ regulæ uerborum quæ ſunt de ordine compoſitorum.

SCripſimus iam à principio oratio/ nis primæ, fundamenta ordinum eſſe ſex, quæ hucuſque explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui componũtur ex memoratis ſex or dinibus, tametſi non ſit opus ut tem/ pus teram in illis,quum quiſq; illorum obſeruet formam duplicis ordinis un/

de componitur. Exemplum: hæc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defe‐ctiuis in pe nun, & ex quieſcentibus in lamed he: ita ratione nun ſeruat formã huius uerbi נָגַשׁ appropinquauit, & ratione he inſequitur normã uerbi גָּלָה hoc eſt, ubicunque ſolet deficere litera nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quie‐ſcere litera he in uerbo גָּלָה ibi quoq; deficit litera nun & quieſcit litera he in uerbo נָטָה Excipit imperatiuus: nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis, גֶּשׁ apropin‐qua, גְּשׁוּ appropinquate, nun reie‐cto, non poteris dicere à נָטָה in im‐peratiuo, טֶה טוּ ſed; נְטֵה inclina, נְטוּ inclinate. Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniu‐gatione piel גַּל reuela, צַו impera; cum defectu he: ſed non poterimus ſic dicere, à נָטָה in imperatiuo, נַט incli‐na. 2 Porrò ordo quieſcentium

in

in extremitatibus habet treis ſpecies: prima habet uerba quorũ pepoal eſt aleph & lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָפָה coxit: in quibus uerbis, aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph: he uerò inſequitur formam quieſcentium in lamed he. Secunda ſpecies cõplectitur uerba quorum pepoal eſt iod, & lamedpoal aleph: ut יָרֵא timuit, יָרֵאתָ timuiſti:& cætera. deſinit autem hæc ſpecies in zere, iuxta formam פָּעֵל Porrò in tertia ſpecie ſunt uerba, quorum pepoal eſt iod & lamedpoal he:ut יָרָה iecit, יָרִיתָ iecisti:&c.ubi iod in utraq; ſpecie ſequitur formam quieſcentium in pe iod, more uerbi יָשַׁב id eſt, ſedit:aleph uerò imitatur formam quieſcentium in lamed aleph, iuxta formam uerbi קָרָא clamauit. Sic he tenet formam quieſcentium in lamed he, hoc eſt, imitatur formam

uerbi גָּלָה reuelauit:exceptis infiniti-uo & imperatiuo,qui integri ueniunt, literam pepoal retinentes:ut in infinitiuo à יָרֵא timuit, dices יְרֹא uel יְרָא timere:& cum literis בכלם I Regum XVIII. לִירוֹא מִפְּנֵי דָוִד ad timendum à facie Dauid. In imperatiuo יְרָא אֶת יְהוָה time dominum: Prouer. XXIIII. יְראוּ מֵיהוָה timete à domino:Psalmo XXXIII. אַךְ יְראוּ אֶת יְהוָה קְדוֹשָׁיו at-tamen timete Dominum sancti eius: Psal. XXXIIII. ubi aleph quiescit (nam uox schurec hæret ad literam res) quo discrimen sit inter istam uocem & in-ter uerbum רָאָה uidit: de quo dicitur כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי quoniam non ui debit me homo & uiuet: Exo. XXXIII. Sic à יָרָה dicitur יָרֹה יִיָּרֶה sagittan-do sagittabitur, seu lapidando lapida-bitur: Exodi XIX. Et cum literis בכלם Psal. XI. לִירוֹת בְּמוֹ אוֹפֶל ad sagittan-dum

dum ſeu iaciendũ in eos obſcuritatem.
MVNST. In memoratis tribus ſpe/ciebus non inueniuntur multa uerba: prima nõ habet ultra tria aut quatuor: ſecunda habet tantum unum, ſcilicet יָרֵא Quarta quoq; non inuenitur habere ultra quatuor.

ELIAS 5 Regula: omnes ſpecies ordinum compoſitorum quos hactenus commemorauimus, nunquam ueniunt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo, exceptis his duabus radicibus יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit, quæ ueniunt cum defectu pe. Exemplũ de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in exeundo, &c. In imperatiuo, צֵא egredere, צְאוּ exite, &c. Sic de altero dicitur שְׂאֵת tollendo ſeu leuando, בִּשְׂאֵת in tollendo ſeu dum tolleret, &c. In imperatiuo, שָׂא tolle, שְׂאוּ tollite, &c. Futura in his uerbis ſic

formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo, יִירָא timebit: &c. Et à יָצָא exiuit, אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur: & cætera. Item à יָרָה iecit, אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet: &c. Et cum defectu he, אִיר iaciam, יִיר iaciet: &c. iuxta formam וַיִּיף בְּגָדְלוֹ & pulchre factus est in magnificentia sua: Ezechielis trigesimoprimo.

Coniugatio uerbi נָתַן

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus, non inuenitur nisi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectum patitur posterioris nun: ut נָתַתָּ נָתַתִּי dedisti, dedi: in imperatiuo uerò & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit: & cætera. Proinde in infinitiuo nonnunquã deficit utraq; extremitas: ut אָחַל תֵּת incipiam dare: Deut. II. בְּתֵת יְהֹוָה in dando dominum, siue quum daret dominus: Numeri XXII. Quòd quidem sic

scribi

ſcribi debuerat בְּתֶנֶת iuxta hanc formam בְּגֶשֶׁת in appropinquando. Inuenitur quoq; prȩteritum eiuſdem uerbi deficere in utraq; extremitate, nempe in dictione וְאוֹיְבַי תַּתָּה לִּי & inimicos meos dediſti mihi. II Reg. XXII.

Verba quadrata

5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc eſt, quæ quatuor conſtant radicalibus literis, ut eſt, וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק & oblectabit ſe infans: Iſaiæ undecimo. componitur ex quieſcentibus in lamed & ex duplicatis, caditq; he lamed poal & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי lege tua oblectaui me: Pſalmo CXIX. Vtrunque exemplum eſt de coniugatione piel. In coniugatione uerò pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ ſuper genua oblectabimini: Iſaiæ LXVI. Et in hithpael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע in præceptis tuis oblectabo me: Pſalmo CXIX. Inueniuntur etiam

duæ radices quatuor diſtinctarum ra-dicalium literarum, hoc eſt, in quibus nulla litera duplicatur, & hæ ſunt בִּרְבֵּל & בִּרְסֵס Exemplum: יְבַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר demolietur eam aper de ſilua: Pſal. LXXX. וְדָוִיד מְכֻרְבָּל & Dauid indutus. I Paralip. XV.

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum, quæ in hac forma ueniũt, duplicaturq́ in eis pepoal poſt lamedpoal, ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים & uoluam te de petris: Ierem. XXI. Sic à קָלַל Eccleſ. x. וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל & ipſum non leuefecit ſeu limauit facies. Et item à סָלַל habes Prouerb. IIII. סַלְסְלֶהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ exalta eam & eleuabit te: Prouerb. IIII. & alia his ſimilia. Omnia autem huiuſmodi uerba non inueniũtur niſi in coniugatione piel. Exemplum de quieſcentibus in ain, הִנֵּה יְהֹוָה מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר

גֶּבֶר ecce dominus mutabit ſeu tranſferet te translatione uiri: Iſaiæ XXII. cuius prima radix eſt טִיל Hinc eſt illud וַיָּטִילוּ אֶת הַכֵּלִים & proiecerunt uaſa: Ionæ I. Hinc quoque naſcitur illa coniugatio quam grammatici uocant quadratam, nempe quæ duplicat lamedpoal, ut à שׁוּב fit מְשׁוֹבֵב conuertens, & à קוּם ſurrexit, מְקוֹמֵם erigens. Verùm iam probauimus ea uerba eſſe de cõiugatione piel, nec diutius hic ſiſtendum cenſemus.

7 Verbum quinque literarum eſſentialiũ non inuenitur niſi unum, nempe חֲמַרְמַר ut חֳמַרְמְרוּ מֵעַי turbata ſunt uiſcera mea: Thren. II. Et in pauſa, פָּנַי חֳמַרְמְרוּ facies meæ conturbatæ ſunt, ſeu fletu ſordidæ factæ ſunt: Iob XVI. Duplicatur autem in hoc uerbo ain & lamed poſt tres radicales literas. Nam radix eius eſt, חָמַר id eſt, luto-

Verbum quinq; literarũ eſſentialiũ.

ſum, ſordidum ſeu turbatum fuit. Hæc uerò לִבִּי סְחַרְחַר cor meum fluctuat ſeu inſtabile uagatur: Pſal. XXXVIII. item הֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ peruerſa eſt uia: Prouerb. XV. ſunt nomina adiectiua, ſicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אֲדַמְדָּם rufus: Leuitici decimotertio.

8 Inuenitur quoq; uerbum unum ex quieſcentibus in lamed he, conſtans quinq; radicalibus literis: nẽpe, יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם pulchrior factus eſt præ filijs hominum: Pſal. XLV. cuius radix eſt יָפָה duplicaturq; in ea pe & ain, & eſt de coniugatione kal: ſed חֳמַרְמַר eſt de coniugatione pual, tametſi nihil referret ſi ipſum coniugaremus iuxta formam parentis ſui, hoc eſt, in piel: dicendo חִמַרְמַר חִמַרְמַרְתָּ Sic enim aiunt grammatici, quòd omnis radix quæ in parente ſeu actiua uoce inuenitur coniugari, poteſt quoq; & in paſsiua

ua uoce inflecti,& econuerso: ut יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם accipiatur quæso pau/xillum aquæ: Geneseos decimoocta/uo. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע & quoniam dabitur aqua super semen: Leuitici un/decimo. quæ ambo sunt de coniuga/tione hophal: ergo poterimus eã quo/que coniugare iuxta normam parentis sui, idest, hiphil, & dicere הִלְקִיחַ tu/lit, הִנְתִּין contulit.

9 In hunc itaq; modum si inueneris uerbum unum in aliqua certa coniuga tione, poteris ipsum consequenter infle ctere per totam illam coniugationẽ: ut à הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו lætificasti omnes inimicos eius: Psal. LXXXIX. poteris in hiphil formare participium præsens, uidelicet, מַשְׂמִיחַ lætificans: & par/ticipium præteritum, מוּשְׂמָח lætifi/catus: & infinitiuum atq; imperatiuum הַשְׂמַח lætificare, uel הַשְׂמִיחַ exhilara

& exhilarare: & futurum, אַשְׂמִיחַ læ-
tificabo. יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אוֹתָנוּ יַשְׂמִיחַ עַל
יַד עַבְדוֹ מָשִׁיחַ אָמֵן Dominus deus
noſter lætificet nos per ma-
num ſerui ſui Maſ-
chiæ, Amen.

FINIS primæ partis, quæ
agit de uerbis: nunc
de nominibus.

ORATIO TERTIA

DECLARAT oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים id eſt, ponderationes nominum perfectorum: diuiditurq́ꝫ inſtar priorum orationum in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION

Ponderationes nominum uocãtur uariæ formæ nominum, ubi quæ eiuſdem ſunt formæ & eorundem punctorum, ſeruant communem normam in ſui inflexione: ut ſicut à מֶלֶךְ fit מְלָכִים Sic הֶבֶל אֶבֶן צֶדֶק & ſimilia, eandem ſeruant formam, quum de ſingulari in pluralem numerũ mutantur. Sed Elias ipſe iam declarat hanc ponderationem.

ELIAS

Fundamentum primum, in quo explicatur quid ſignificetur per dictionem מִשְׁקָל *& quomodo nomina ſoleant ponderari.*

SCRIPSIMUS iam in oratione prima fundamento tertio, quòd radicem unamquamque conſueuerint grammatici ponderare iuxta pondus ſeu formam huius dictionis פעל Quemadmodum autem agũt in uerbis, ſic quoque faciunt in nominibus. Exemplum: hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderant ſeu exigunt iuxta formam פֶּעֶל Et חָכָם id eſt, ſapiens, ponderatur iuxta formam פָּעָל Similiter ea nomina quæ habẽt à fronte uel à calce additionem

Ponderatio nominum

literæ

literæ, habent ſimilem pōderationem: ut מִשְׁמַר id eſt, cuſtodia, exigitur ad formam מִפְעַל & זִכְרוֹן id eſt, memoria, ad formam פִּעְלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת &c.

MVNST. Summa huius capitis eſt, quòd à radice פעל fiunt diuerſæ formæ nominum per uaria puncta & per adiectionem literarum à fronte & calce, item per ſubtractionem primæ aut tertiæ radicalis: ut פָּעָל פַּעַל פָּעִיל פּוֹעֵל תִּפְעֶלֶת תִּפְעַל & aliæ multæ id genus formæ, ad quas reducuntur omnia nomina quæ ſub diuerſis iſtis inueniuntur formis.

ELIAS 2 Idem ſentiendum de nominibus quæ deriuantur ab ordinibus defectiuorum & quieſcentium. Nam & illa exiguntur ad formam dictionis פעל hoc eſt (ut me intelligas) quando deficit aut quieſcit litera à nomine,

tunc quoq; iuxta formam illam defi- cit uel quiescit litera una à dictiõe פעל Exemplum: מַטַּע plantatio, מַשָּׂא onus:ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, scilicet nun, & additur à capite litera mem, sic pondus illarum ad quod exiguntur, nempe מַעַל ca- ret prima radicali, uidelicet פ & susci- pit additionem literæ מ Idem obser- uandum in מַשְׂרֵת id est, obseruatio, & מַתָּנָה donatio: quæ pro suo pon- dere habent dictionem מַעֲלָה In his enim omnibus deficit pepoal, additúr- que à fronte litera mem, & à fine acce- dit he fœminina litera, saltem in duo- bus posterioribus exemplis.

MVNST. Hæc omnia non admodum sunt necessaria, sed ad hoc seruiunt ut scias in nomine defectiuo, quæ litera essentialis deficiat, prima, secunda aut tertia: ut in nomine מַתָּנָה deficit pri- ma

ma radicalis nun & accedit à fronte litera hæemantica mem,& à calce litera fœminina he.

ELIAS 3 Idem quoq; fit in quieſcentibus in pe iod, ut שֵׁנָה ſomnus, דֵּעָה ſcientia, עֵצָה conſilium: in quibus omnibus deficit iod pepoal,& accedit in fine he litera fœminini, iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quieſcentium in ain:ut אוֹר lux, יוֹם dies:quorum מִשְׁקָל ſeu forma eſt פּוֹל Idem iudicium eſt de סִיר olla, קִיר paries: quæ habent פִּיל pro ſuo pondere:& זָר alienus, צָר tribulator,habent פָּל pro ſuo miſcal.

4 Haud diſsimilis ratio eſt in illis quieſcentibus,quando habent literam aliquam ſuperadditam, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuerſorium, quæ ſunt de forma מָפוֹל Et תַּבְנִית ſimilitudo תַּרְמִית deceptio,habēt formā פַּעְלִית

Sic de omnibus nominibus omnium ordinum agitur. Verùm hic diligenter aduertendum est, quando huiuscemodi formas constituis, ut scias quæ litera sit radicalis & quæ ministerialis, ne fortè impingas, & præsertim in uerbis: exempli gratia, מוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת inuenio ego amariorem morte: Eccles. VII. cuius miscal est פּוֹעֵל Nam est participium præsens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו id est, educens uentum de thesauris suis: Psalmo CXXXV. illius radix est יָצָא exiuit: & est in hoc loco participium præsens de coniugatione hiphil, iuxta formam & miscal מוֹעֵל & cætera.

5 Idem nunc obseruandum in nominibus, ut מַפַּל בַּר quisquiliæ frumenti: Amos VIII. quod habet formã huius, מַקַּל יָד baculus manus: Ezec.

XXXIX. Est autem מַפַּל ex defectiuis in pe nun, habetq́ superadditam literam mem: sed מַקֵּל est ex integris, estq́ mem litera essentialis: sicut & in simili casu מָקוֹם id est, locus, habet formam שָׁלוֹם id est, pax: sed מקום est ex quiescētibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hæc quidem tam in regimine quàm in plurali numero inter se, quantum ad formam attinet, nullam habent differentiã, sed ut horum puncta sic quoq; illorum mutantur. quemadmodum id latius explicabimus, de singulis in suis quibusque locis & fundamentis loquuturi.

Fundamentum secundum, in quo declarantur causæ ob quas puncta in nominibus mutantur, & quæ sint puncta mutabilia atque in quæ mutentur.

SCciendum itaque causas, quæ nomina in punctis mutant, esse qua- ELIAS

tuor, & harum signum est סרנגר id est סְמִיכוּת. regimen, רִבּוּי pluralis numerus, נְקֵבִיוּת fœmininus casus, & בְּנוּיוֹת affixorum subiũctio. Puncta uerò seu uoces quæ in nominibus mutationem admittunt sunt quatuor, uidelicet camez, zere, sægol & holẽ. Quin & scheua est quasi unum ex illis, non tamen annumeratur illis, quia non continetur in summa uocalium, quemadmodum declarabitur in tractatu Cantici.

Voces mutabiles

MVNST. Sensus huius distinctionis est, quando nomen aliquod constat punctis camez, zere, sægol & holem, & est mutandum de singulari in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis uel affixionis. sunt puncta illa mutanda secũdùm subscriptas regulas.

ELIAS 2 Mutatur autem zere & camez

camez ferè ſemper in ſcheua, & præſertim qnando ponuntur ſub prima litera. Quando uerò ſcribuntur ſub ſecunda litera, migrant in patha: exemplum, à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְהוָה uerbum domini: Geneſ.xv. Et à זָקֵן in conſtructione זְקַן בֵּיתוֹ ſenex domus ſuæ: Gen.xxiiii. Sic cum quibuſdam affixis ſingularis numeri. Mutantur quoq; in ſcheua cum aliquibus affixis pluralis, & in conſtructione, ut ſingula hæc infrà cõſpicies fundamento ſeptimo.

MVNST. Regimen ſeu conſtructionem, Hebræi uocant coniunctionem nominatiui & genitiui: ut eſt, præfectus urbis, dominus terræ, creator cœli. Et in talibus loquutionibus nominatiuus ferè ſemper mutat puncta, quando in ſtatu abſoluto habet unum ex memoratis punctis. Exempla ſuppe

ditat Elias noſter.

ELIAS 5 Regula: omne nomen perfectum, cuius uocale primum eſt camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in ſcheua. Idem iudiciũ eſt de nominibus, quorum primum uocale eſt zere. Eſt tamen diſcrimen aliquod inter camez & zere, quia camez mutatur in omni nomine in ſcheua, quæcunq; fuerit uox ſecunda: ſed zere non mutatur, niſi quãdo uocale ſecundum fuerit camez.

MVNST. Inueniuntur pauca quæ hanc regulam non ſeruant, ut à פָּרָשׁ fit pluralis פָּרָשִׁים equites. Sic חָרָשׁ & in plurali חָרָשִׁים artifices. Kimhi tamen dicit hæc eſſe ex dageſſatis, nempe quòd חָרָשׁ primam debuit habere per patha & res dageſſatum, ſi illius eſſet capax.

ELIAS 4 Exemplum, quando

uocale

uocale primum est camez:ut זָקֵן קָצִיר גָּדוֹל דָּבָר: ab his dices in constructione singulari, דְּבַר uerbum, גְּדוֹל magnus, קְצִיר messis, זְקַן senex:& cum affixis, דְּבָרוֹ גְּדוֹלוֹ קְצִירוֹ זְקֵנוֹ & in plurali דְּבָרִים גְּדוֹלִים קְצִירִים זְקֵנִים & cum affixo דְּבָרָיו גְּדוֹלָיו קְצִירָיו זְקֵנָיו. Sed in regimine plurali habent sub prima hirec,ut דִּבְרֵי גִּדְלֵי קִצְרֵי זִקְנֵי cuius rationem tibi aperiam in fundamento sexto.

5 Ea uerò quorum uox prima est zere,ut est לֵבָב cor, עֵנָב botrus, שֵׂעָר crinis:& his similia,mutant quoqꝫ zere in scheua in hunc modum, לְבַב עֲנַב שְׂעַר & cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עֲנָבוֹ uua eius, שְׂעָרוֹ pilus eius: & in plurali לְבָבִים עֲנָבִים &c. At quando uocale secundum non est camez,zere quod est in capite nominis non mutať, ut אֵסוֹר humerale, אֵבוּס præsepe:&

in regimine אֵפוֹר בַּר humerale lini. II Reg. VI. אֵבוּס בַּר præſepe uacuitatis: Prouer. XIIII. אֵפוֹרוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præſepe eius. Idem ſentiendum de ſingulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus iſta forma, quantum attinet ad puncta, nullam habet mutationem.

6 De his uerò nominibus quorum ſecundum uocale eſt ſægol, iam non dicam, ut eſt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba, & ſimilia, ſed explicabuntur fundamento ſequenti. Inueniũtur quoq; pauca cum quatuor punctis, hoc eſt, cum duplici zere, ut הֵילֵל בֶּן שָׁחַר Lucifer filius auroræ: Iſa. XIIII. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ orbis & qui habitant in eo: Pſalmo XXIIII. Et hæc non inueniũtur in plurali neq; cum affixis. Sed תֶּבֶל הוּא ſcelus eſt: Leuit. XVIII. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationem, habet

bet ſex puncta:& pro ſigno utriuſque ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ quatuor ſunt parua terræ: Prouerb. xxx. שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא יְהוָה ſex iſta odit dominus: Prouerb. vi. Prudens intelligit quid per hæc uelim.

MVNST. Senſus huius loci eſt, quòd pauca ſunt quæ inueniuntur cum quatuor punctis, quæ autem habent formam duplicis ſægol, ut eſt אֶרֶץ illa ſunt in magno numero.

ELIAS 7 Proinde pauca inueniuntur quorum punctũ uocale eſt camez & ſecundum ſægol, ut אָוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors:& ſimilia: & in illis omnibus eſt ainpoal uau, & idcirco ęquum eſt ut talia ponantur in numero quieſcẽtium in ain uau: ut declarabimus oratione quarta, fundamẽto quarto & ſigno quarto.

8 Nota etiam quòd uocale ſecun-

dum nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez uel zere: talia enim nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in patha, & in regimine plurali in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis pluralis, quemadmodum id declaraturi ſumus fundamento ſeptimo.

MVNST. Exempla huius loci ſunt דָּבָר & זָקֵן in regimine דְּבַר & זְקַן & in plurali זִקְנֵי דִּבְרֵי &c.

ELIAS Sed in reliquis mutationibus non mutantur regulariter, ſicut ſuprà ſcripſimus.

Fundamentum tertium, in quo declarantur nomina quæ habent ſægol.

ELIAS NOueris nunquã inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum ſit ſægol, quin & ſecundum uocale ſit ſægol: ut ſunt בֶּגֶד ueſtis, קֶבֶר ſepulchrum. חֶסֶד pietas: & ſimilia. Et forma illa nominum excedit in numero

reliquas formas nominum, uocãturq́; nomina ſex punctorum, & habẽt ſem per accentum millel, hoc eſt, in penulti ma, nec mutantur in regimine ſingula ri uniuerſaliter: ut בֶּגֶד פִּשְׁתִּים ueſtis linorum: Leuit. XIII. חֶסֶד אֵל miſeri cordia dei: Pſalmo LII. Sed cum affixo ſingularis uertitur ſægol primum in hi rec & ſecundum in ſcheua, ut בִּגְדוֹ ue ſtis eius, קִבְרוֹ ſepulchrum eius: & alia his ſimilia.

2 Hic etiam aduertendum quan do litera prima eſt una ex gutturali bus, tunc migrat ſægol primum in pa tha, ut חַסְדּוֹ miſericordia eius, עַבְדּוֹ ſeruus eius: & cætera. Inueniuntur ta men & alia multa quæ in hoc caſu ha bent patha, etiam quando prima non eſt gutturalis, ut à רֶגֶל dicitur רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן fit גַּפְנוֹ uitis eius: & ſimilia.

MVNST. Multa ſunt quæ cum affixis in ſingulari & in plurali conſtructiuo mutāt ſægol primum in patha, & ſunt כֶּרֶם כֶּלֶב מֶלֶךְ נֶפֶשׁ דֶּלֶת & alia multa.

ELIAS In reliquis autem mutationibus omnia iſta nomina inſequuntur normam nominum camezatorū: nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic à בֶּגֶד dices, בְּגָדִים ueſtes, בִּגְדֵי ueſtes, בְּגָדָיו ueſtes eius: &c. Et ab חֶסֶר fit חֲסָרִים חַסְרֵי חֲסָרָיו

5 Scias etiam quædam nomina inueniri cum ſex pūctis, quæ interdum habent tantùm quinq; puncta, quale eſt נֵדֶר uotum, quod quinquies inuenitur habere quinque puncta, & extra illa loca ſemper habet ſex puncta. Sic שֶׂכֶל intellectus ſeu ingenium, in quinque locis inuenitur habere ſex puncta, & extra loca illa ſemper habet quinq; puncta in hunc ſcilicet modum שֵׂכֶל

Sunt

Sunt deniq; & alia multa quæ hic exceptionem habent, & illa possunt cognosci ex annotatione מַסּוֹרֶת & nos citabimus hæc omnia cum suis exceptionibus in æditione nostra magna, quam secundò incœpimus, occasione sumpta ex מסורת

4 Inueniuntur etiam nomina quæ semper ueniunt cum quinque punctis, ut sunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba: & similia. Sed nunquam inuenitur aliquod nomen, cuius primum uocale sit sægol & secundum zere.

MVNST. De his quæ constant quinque punctis, hoc est, zere & sægol, paulo post dicetur quomodo mutentur puncta earum.

ELIAS 5 Sed & hoc notandum, quòd nomina illa quæ habent sex puncta siue duplex sægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando

uel quæ ſemper quinq; conſtant pun-
ctis: uno modo quando ueniunt in pau-
ſa: hoc eſt, ſub athnah aut fine ſenten-
tiæ: tunc enim ea quæ ſex habent pun-
cta, mutant ſægol primum in camez:
ut הוּא יִהְיֶה לִּי עָבֶד ipſe erit mihi ſer-
uus: Geneſeos quadrageſimoquarto.
Sic וְעֵרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד & nudum ope-
riet ueſtimēto: Ezechielis decimoocta-
uo. & alia his ſimilia. Sunt præterea
quæ etiam cum accentu zakeph mu-
tantur: ut מִתְחָרֶה בָּאָרֶז æmularis ce-
drum: Ierem. XXII. Sunt item alia quæ-
dam ex his, quæ etiam in æthnahta &
fine ſententiæ non mutantur: ut מֶלֶךְ
rex, תֶּבֶן palea: & illis ſimilia. Verùm
כֶּסֶת ubiq; unum punctum mutat, ex-
cepto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶת opertus
quaſi auro: ubi ſub pauſa athnah reti-
net ſægol. Et quidē huius rei rationem
facile poſſemus reddere, ſed temporis

angu-

anguſtia id nos prohibet. Rurſum illā quæ quinque ſcribuntur punctis, nunquam habent in pauſa camez.

6 Alio modo in hoc differunt, quòd ea quæ ſex habent ſubnotata puncta, in affixione ſingulari interdum habent hirec & interdum patha: ſicut id ſuprà indicauimus: ſed illa quæ ſcribuntur cum quinque punctis, ſemper habent hirec: etiam ſi conſtent ex gutturalibus literis, nec ſic mutatur hirec, ſaltem in pluribus locis. Exemplum: Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plurali עִשְּׂבוֹת הָרִים herbæ montium: Prouerbiorum uigeſimoſeptimo. Sic ab עָקֵב fit עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ ueſtigia Chriſti tui: Pſalmo octuageſimonono. Quæ uerò mutantur, mutantur in ſægol: ut חֶלְקוֹ pars eius, עֶגְלוֹ uitulus eius, חֶלְבּוֹ adeps eius. Idem obſeruatur in regimine plurali, ut

חֶלְקֵי partes, עֶגְלֵי uituli: & cætera. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

7 Et nota quòd omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis quàm quæ quinque, quando pro lamedpoal habent heth uel ain, migrat ſægol alterũ in patha: ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem: & alia his ſimilia. Quòd ſi ainpoal fuerit heth uel ain, mutatur utrunque ſægol in patha: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer: & ſimilia. Sed פֶּחָם pruna, גֶּחָל carbo, כֶּחָשׁ mendax: hæc ſunt de forma dageſſatorum: quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plurali numero. nam dicitur גֶּחָלִים בָּעֲרוּ carbones exarſerunt: Pſalmo XVIII. בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mendaces: Iſaiæ XXX.

Hæc diligẽter aduertenda

MVNST. In his quoq; quæ deſinunt in

in he literam ſtabilem & incommutabilem, mutatur ſægol poſterius in patha: ut ſunt in נֹגַהּ ſplendor, גֹּבַהּ altitudo. Habent tamen hæc duo nomina locum in ſequenti fundamento.

ELIAS 8 Sed & hoc notandum, quòd iſta omnia ſunt מִלְרַע hoc eſt, habent accentum in ultima: quæ uerò pathātur, illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt habent accentum in penultima, ſicut illa quæ habent ſex & quinqꝫ puncta. Et in hoc quoque illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici camez, nam ea ſemper ſunt מִלְרַע ut זָהָב aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia eſt regula notatu digna.

Fundamentum quartum, in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox eſt holem.

ELIAS SCiendum quando uocale primum in aliqua dictione eſt holem, illud

in affixorum ſubiunctione ſingulari,& in plurali,atq; in regimine plurali mutatur in hatephcamez:ſed hac conditione, quòd uox ſecunda ſit ſægol,& non alius punctus:ut אֹזֶן auris, קֹדֶשׁ ſanctitas, חֹדֶשׁ menſis:& ſimilia:hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, חָדְשׁוֹ קָדְשׁוֹ & אָזְנַיִם אָזְנֵי Et cum affixis אָזְנָיו aures eius: & cætera. At in regimine ſingulari nunquam mutantur:ut אֹזֶן אַהֲרֹן auris Aharon: Exodi cap. XXVIII. קֹדֶשׁ יְהֹוָה ſanctitas domini: Leuitici XIX.& ſimilia.

2 Potiſsimùm autem in perfectis neceſſe eſt ut uox ſecunda ſit ſægol, alioquin in quieſcentibus in lamed he mutatur etiam holem,quando uocale ſecundum non fuerit ſægol: quod ſuo loco declarabimus,nempe in oratione quarta,fundamēto nono,ſigno tertio. MVNST. Exemplum quinti ordinis

eſt

est עֹנִי afflictio, à quo in affixorum subiũctione dicitur עָנְיִי afflictio mea. Sic חֹלִי infirmitas.

ELIAS 5 Porrò quando in perfectis uox secunda non est sægol, ut in his, אוֹצָר thesaurus, כּוֹכָב stella, עוֹלֵל infans, & similibus, holem quod est in capite regulariter non mutatur: camez uerò aut zere quod est in calce, qualiter illud mutetur iam signaui in fundamento secundo, signo secundo.

MVNST. Mutatur autem camez in patha, in regimine singul. ut כֹּכַב הַשָּׁמַיִם stella cœli: & in plurali constr. כֹּכְבֵי &c.

ELIAS Scripsi etiam paulò superius in nominibus quæ sex constant punctis, fundamento tertio, signo septimo, quòd propter heth uel ain, punctus sægol posterior migret in patha: & hæc eadem regula hic quoq; locum habet: nam ab אוֹרַח & כּוֹבַע dices

אָרְחוֹ ſemita eius, כֻּבְעוֹ galea eius: &c. Quando autem ainpoal eſt una ex literis gutturalibus, tunc migrat hateph camez ſub ainpoal, & pepoal habet camez: ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ tabernaculum eius: & à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

MVNST. Sunt itaque hæc nomina כֹּבַע galea, אֹרַח ſemita, קוֹדֶשׁ ſanctitas, גֹּבַהּ altitudo, eiuſdem formæ, niſi quòd ultima gutturalis mutat ſægol in patha, ſicut & צֶמַח & מֶלֶךְ eiuſdem ſunt formæ eadem ratione.

Fundamentum quintum, in quo declarantur formæ nominum, quibuſcunque alijs a iam memoratis conſtent punctis.

ELIAS Aduertendũ præterea quòd pauca inueniuntur nomina quorum prima uox eſt ſchurec: exempla, מִנִּים וְעוּגָב chordæ & organum: Pſal. CI. עָגִיל וְכוּמָז inauris & murenula: Numeri

meri XXXI. Inuenitur deniq; tantùm unum quod habet hateph camez, nempe מַעֲשֵׂה יְדֵי אֳמָּן opus manuum artificis: Cantic. VII. Et sic non restant nobis alia puncta quæ explicemus præter patha, hirec & tria puncta, hoc est kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus satisfaciētem, & est hæc. Quia enim tria illa puncta sunt ex minoribus, congruum fuit ut semper post ea sequeretur dages: de qua re fusius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autem nomina dagessata nunquam mutantur: exempla, אַבִּיר magnificus, כַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם scala. Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרֹעִים præcipuus pastorum. I Regũ XXI. כַּבִּיר כֹּחַ robustus uirtute: Iob XXXVI. Et in statu affixorum: אַבִּירוֹ magnificus eius, כַּבִּירוֹ robustus eius. Sunt tamen pauca quę excipiuntur ab

Dagessata nõ mutantur

hac regula mutationem admittentia.

2 Nota etiam quòd nomina à capite ſcheuata, nunquam mutant illud ſcheua: ut דְּבַשׁ mel, גְּבִיר uir, זְאֵב lupus, חֲמוֹר aſinus, גְּבוּל terminus, & his ſimilia, in quibus ſcheua nunquã mutatur. Quod autem inuenitur Cantic.IIII. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי id eſt, comedi fauum meum cum melle meo: putant illud aliam habere formam, ut nulla eſt forma nominum quæ à communi regula non patiatur aliquam exceptionem. De quibus ampliorem faciemus mentionem in præfatione libri compoſitionis: uide ibi.

3 Præterea ſciendum quòd uox quæ illico poſt ſcheua uenit, nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez: cuiuſmodi ſunt, כְּתָב ſcriptura, יְקָר honor, & his ſimilia. At iam explicuimus in fundamento ſecundo, ſigno ſecundo

do,quo pacto mutetur camez. Porrò quando iſta nomina,de quibus hic agimus,ueniunt in regimine plurali,uertitur ſcheua capitale in hirec: ut בִּתְבֵי ſcripturæ, יִקְרֵי honores:quorum rationem oſtendemus in ſequenti fundamento.

Fundamentum ſextum,in quo fit mentio de his quæ conducunt ad notitiam affixorum nominum.

NOn inutile uiſum eſt, ut præmittam tibi regulam unam notabilem,quæ conditionem ſcheua manifeſtet. Nam punctum illud eſt radix & fundamẽtum in miniſterio affixorum, præſertim in nominibus perfectis. Itaque ſciendum,quòd nunquam à capite dictionis duo ſcheuain ſimul ſcribũtur,ita ut unum mox conſequatur alterum. Docuimus etiam paulò ſuperius in fundamẽto ſecundo,ſigno ſecundo, ELIAS

quòd camez & zere migrant in ſcheua in capite cuiuslibet nominis.

2 Idem iudiciũ habetur nonnunquam de eo in medio dictionis. Vnde quodcũqꝫ nomen habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natum fuerit: puta quòd camez uel alius punctus à principio nominis, mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor mutationum quas ſignauimus à capite fundamenti ſecundi, ueneritqꝫ poſt huiuſcemodi ſcheua punctus camez aut zere, & inciderit ſimul cauſa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum ſcheua, certe concurrent in hoc ſtatu duo ſcheuain à principio dictionis: ſed impoſsibile eſt ut ſic pariter maneant, quemadmodum ſuprà ſcripſimus, ideo neceſſe eſt ut primum migret in hirec, quoties huiuſcemodi inciderit caſus. Quod ut clarius intelligas,

Duo ſcheua à principio

haec

hæc duo nomina דְּבָרִים זְקֵנִים capias pro exemplo. Quum enim obtinuerint locum constructionis, illico in fine cadit mem: id quod explanabitur in fundamento duodecimo huius orationis: & tum necesse erit, ut etiam uoces ipsæ alleuientur, nempe ut camez uel zere more suo in scheua mutentur: quo facto, erunt duo scheuain à capite dictionis, dicendumque tunc esset דְּבְרֵי זְקְנֵי sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctuatas proferre queas. mutandum est primum scheua in hirec, dicendumque דִּבְרֵי זִקְנֵי id est, uerba, senes.

MVNST. Idem iudicium est de literis seruilibus וכלב quorum naturale punctum est scheua: unde quando à fronte accedunt ad literam scheuatam, necesse est ut scheua eorum migret in hirec: ut à דְּבָרִים dicis בִּדְבָרִים Sic

לִדְבָרִים Ante iod uerò ſcheuatum, utrunq; ſcheua migrat in unum hirec, ut à יְדַבֵּר dicimus וַיְדַבֵּר & loquetur. Vau tamen quando à capite accedit ad literam ſcheuatā, mutatur ſcheua in ſchurec: ut à דְּבָרִים non dicimus וְדְבָרִים ſed וּדְבָרִים & uerba. Regulariter enim habet uau ante literam ſcheuatam & ante literas בּוּמַף ſchurec loco ſcheua.

ELIAS 3 Hinc liquet illos errare, qui dicunt in Thalmud אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לְזָכְרֵי כְהֻנָּה quia à זְכָרִים fit constructiuum זִכְרֵי ſicut à דְּבָרִים dicimus דִּבְרֵי Et quidem ego uidi in una gloſſarum, quæ ſunt de ordinanda oratione, in qua ſcriptum habetur: dici debet לְזָכְרֵי כְהוּנָּה & non לְזִכְרֵי quia זִכְרֵי idem ſonat quod זִכָּרוֹן id eſt, memoria. Nunc autem de maſculis ſacerdotio aptis, fit in Miſchna mentio. Ad quod

quod ego dico: non eſſe ullum diſcri/
men inter זִכְרֵי ſi ipſum formes à זָכָר
ſeu זִכָּרוֹן memoria,& inter זִכְרֵי quan
do eſt à ſingulari זָכָר quod eſt maſ/
culus. Nam dicimus à זֵכֶר memoria,
זִכְרֵי memoriæ:ſicut à בֶּגֶד ueſte, בִּגְדֵי
ueſtes: & quemadmodum abſurdum
& contra hebraiſmi proprietatem eſ/
ſet dicere בְּגָדֵי ſic minime conuenit ut
dicamus זְכָרֵי

MVNST. Iſta ſunt intelligenda de ab/
ſoluto plurali conſtructiuo, quod ſub
hac forma abſolute, id eſt, ſine affixis,
nunquam inuenitur:cum affixis autem
tenet hanc formam, exceptis his qua/
tuor affixis תֶם תֶן כֶם כֶן quæ exigunt
plurale conſtructiuum: ut זְכָרָיו me/
moriæ, uel maſculi eius: זִכְרֵיהֶם maſ/
culi eorum. Sed de his lege Eliam, ut
iam ſequitur.

ELIAS 4 Porrò in ſtatu affixo/

rum, pluralis numerus recipit omnia affixa cum ſcheua à capite dictionis: ut דְּבָרָיו uerba eius, זְקֵנָיו ſenes eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua: excipiuntur illa quæ in fine habent mem & nun literas, ob quas opus eſt quadam uocalium alleuiatione: nam cum camez uel zere mutetur in ſcheua, & ſic duo concurrant ſcheuain, ut דְּבְרֵיהֶם uerba eorum, זְקְנֵיהֶם ſenes eorum: neceſſe eſt ut ſcheua primum uertatur in hirec, dicaturq; דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם &c.

5 In hunc quoq; modum hæc nomina כְּתָב & יְקָר atq; his ſimilia, quæ à principio habent ſcheua: quando ueniunt ſcribenda in plurali cõſtructiuo, migrat ſcheua in hirec, diciturq; כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ ſcripta ſanctitatis, יִקְרֵי רוּחַ gloriæ ſpiritus, tametſi hæc exempla non inueniantur in ſententia aliqua biblica, nihilominus ſic dicimus per modum

dum coniecturæ.

Fundamentum ſeptimum, in quo explicantur affixorum modi.

IN primis eſt notandum quòd cuilibet nomini decem ſubiunguntur affixa ſeu pronomina : & literæ quæ iſtud exequuntur officium, ſunt ſex, comprehendũturq́ hoc ſigno הַכְּנוּיִם ELIAS

Accipe igitur has decem affixiones per ordinem : & quidem à nomine דָּבָר dices,

דְבָרוֹ	uerbum eius, maſculini gen.
דְבָרְךָ	uerbum tuum, maſculini:
דְבָרִי	uerbum meum, maſc. & fœm.
דְבָרָם	uerbum eorum:
דְבַרְכֶם	uerbum ueſtrum, maſculini:
דְבָרֵנוּ	uerbum noſtrum, maſ. & fœ.
דְבָרָהּ	uerbum eius, fœminini:
דְבָרֵךְ	uerbum tuum, fœminini:
דְבָרָן	uerbum earum:
דְבַרְכֶן	uerbum ueſtrum, fœminini.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus iſtis exemplis habet ſcheua & ſecunda camez, præter ea quæ in fine habent mem uel nun, in quibus camez, quod eſt ſub ainpoal, mutatur in patha: idq́ propterea quòd pluribus quàm alia exempla conſtent uocalibus. Nunc accipe formam affixorum in plurali numero. A דְּבָרִים uerba, dicimus

דְּבָרָיו uerba eius, maſculini gen.
דְּבָרֶיךָ uerba tua, maſculini:
דְּבָרַי uerba mea, maſculini & fœ.
דִּבְרֵיהֶם uerba eorum:
דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, maſculini:
דְּבָרֵינוּ uerba noſtra, maſc. & fœm.
דְּבָרֶיהָ uerba eius, fœminini:
דְּבָרַיִךְ uerba tua, fœminini:
דִּבְרֵיהֶן uerba earum:
דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, fœminini.

3 Hic uides quòd in omnibus iſtis dictio-

dictionibus litera prima habet ſcheua, præterquàm illæ quæ in fine aſciſcunt affixum mem uel nun. Illa enim mutant ſcheua in hirec, quum duo ſcheuain à principio dictionis ſimul ſtare non poſsint, quemadmodum in præcedenti fundamento ſcripſimus. Ponitur quoq; in omnibus memoratis exemplis, iod ante affixum ipſum ceu ſignum pluralis numeri.

MVNST. Excipitur affixũ iod, quod non patitur ſecum iod plurale: nam minime dicitur דְבָרַיִי ſed דְבָרַי uerba mea, præcedente patha: quando uerò præcedit hirec, tunc capitur ſingulariter, ut דְבָרִי uerbum meum.

ELIAS 4 Proinde notandum quòd affixa quæ nominibus ſubiunguntur, ſemper ſignificant poſſeſsionẽ quandam, hoc eſt, ſignificant rem ipſam per nomen expreſſam in illius eſſe

poſſeſsione, quem affixum ipſum demonſtrat. Exemplum: Quando dicis עַבְדּוֹ ſeruus eius, aut אֲמָתוֹ ancilla eius, ſignificatur ſeruus aut ancilla huius aut illius. At affixa quæ uerbis ſubiungũtur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in patientem tranſit: ut פְּקָדוֹ uiſitauit eum, פְּקָדְךָ uiſitauit te: quod perinde eſt ac ſi diceres פָּקַד אוֹתוֹ ille uiſitauit iſtum, aut פָּקַד אוֹתְךָ ille uiſitauit te: & cætera. quod tibi aliquanto fuſius explicabimus in tractatu affixorum.

5 Sed & hoc aduertendum, quòd literæ quæ à capite nominum ſeruiunt, habent pro ſigno memoratiuo מֹשֶׁה וְכָלֵב Et quoniam propter eas nomina in punctis uocalibus minime mutãtur, non opus eſt ut hic quippiam de illis dicam, ſed miniſterium earum explicabitur in tractatu officiorum.

MVNST. Miniſteria illarum literarum ſunt, quòd mem eſt præpoſitio à uel ab: ſchin, qui quæ quod: he, litera articularis: uau, coniunctio copulatiua: caph, aduerbium ſimilitudinis: lamed, articulus accuſatiui caſus: beth, præpoſitio in. ſed hæ literæ præpoſitiuæ non mutant puncta nominum, ſicut affixa poſtpoſitiua.

Fundamentum octauum, in quo declarantur formæ nominum fœminini generis.

ELIAS Sciendum quòd nomina fœminini generis plerunq; terminantur in literam he, & litera mox pręcedens punctuatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet camez: ut צְדָקָה iuſtitia, חָכְמָה ſapientia, גְּזֵלָה rapina, אֲכִילָה comeſtio, שִׂמְלָה ueſtimentum, עֲבוֹדָה cultus, מְלוּכָה regnum, בְּהָלָה terror: & alia his ſimilia. In regimine uerò mutatur

he in tau, & camez in patha: ſed alia puncta manent omnino incõcuſſa, niſi quòd ea nomina quæ hanc habent formam פְּעָלָה qualia ſunt בְּרָכָה benedictio, צְדָקָה iuſtitia: ſic habẽt in conſtructione, בִּרְכַּת יְהֹוָה benedictio domini: Gen. XXXVIII. צִדְקַת יְהֹוָה iuſtitia domini: Deut. XXXI. Et cum affixis, בִּרְכָתוֹ & צִדְקָתוֹ &c.

2 Cauſa uerò huius eſt, quòd camez primum tranſit in ſcheua, quod conſequenter uertitur in hirec, ob cauſam quam iam ſuprà in fundamento ſexto ſcripſimus.

MVNST. Concurrunt enim duo ſcheuain, & quia ſimul legi nequeunt, mutatur primum in hirec, ut ſuprà ſatis explicatum eſt.

ELIAS Aliæ autem formæ nihil mutant: nam dicimus חָכְמַת חָכְמָתוֹ Sic אֲכִילַת אֲכִילָתוֹ & גֻּלַּת גֻּלָּתוֹ & alia

his

his similia.

5 Regula. He fœminina litera duplex habet signum per quod cognosci potest: Vnum est, quòd semper habet camez ante se. Alterum, quòd necessariò accentus ponendus est sub eam literã quæ habet camez: hoc est, quòd dictio illa habet accentum milra, siue in ultima. Quòd si unũ ex his duobus signis defuerit, litera he non constituet nomen fœmininum, sed est uel ociose superaddita, uel est radicalis: ut קָרָא לָיְלָה uocauit noctem: Geneseos primo. בְּנַחְלָה מִצְרָיִם torrens Ægypti: Numeri trigesimoquarto. אַרְצָה שֵׂעִיר in terram Seir: Geneseos trigesimosecundo: & similia, in quibus accentus non est in ultima, & præterea in omnibus eis, he est superadditum, & nomen ipsum est masculini generis.

Cognitio he fœmininæ literæ

4 Porrò quando litera est radicalis, tunc nomē ipsum est de quiescentibus in lamed he, id quod illic latius declarabimus, & præsertim in oratione quarta, fundamento sexto, signo secundo, & tertio dabimus tibi quasdam regulas quomodo discernere debeas he superadditum à radicali.

Fundamentum nonum, in quo declaratur plurale nominum fœminini generis.

ELIAS NOmina fœminina in plurali numero ut in plurimum habent in fine literam tau, & quæ eam præcedit punctuatur cum holem & uau quiescente, ut צְדָקוֹת justitiæ, חָכְמוֹת sapientiæ: & similia.

2 Aliquando autem uau illud scribitur & aliquando non scribitur: quod scribitur, uau plenum; & quod non scribitur, uau deficiens uocatur ab autore qui fecit הַמָּסוֹרֶת id est, librum traditionum

tionum ſeu collationum ſcripturæ, ut תּוֹלְדוֹת generationes: quod plurale ubique inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum. Sic צָרוֹת id eſt, tribulationes, ſemper inuenitur integre ſcriptum. Hoc uerò plurale חֻקּוֹת id eſt, decreta, in nouẽ locis repertum, octies eſt plenum & ſemel deficiens. Similiter pluralia maſculina, quæ deſinunt in ים aliquando patiuntur defectum in iod, ut תַּנִּינִם quod dracones ſignificat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צַדִּיקִם iod poſterius quandoq; inuenitur expunctum. Et in hunc modum plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliante domino indicabimus in æditione noſtra המסורת quam iam non ſemel conteſtati ſumus nos prope diem ædituros.

5 Sunt quoq; nomina fœminina quæ in ſingulari numero habent he

fœminini literam,in plurali uerò desinunt in ים more masculinorum: ut à שָׁנָה annus, dicitur שָׁנִים anni, & à נְמָלָה formica, נְמָלִים & alia his similia. Sicut & nomina masculina aliquando inueniuntur habere in plurali terminationem fœmininam,ut ab אָב pater, fit אָבוֹת patres: & à בּוֹר puteus, dicitur בּוֹרוֹת & similia. Sunt etiam quædam quæ in utranque desinunt pluralem terminationem, ut ab חֲגוֹר cinctorium,fit plurale חֲגוֹרִים & חֲגוֹרוֹת Sic à דּוֹר generatio, dicitur in plurali דּוֹרוֹת & דּוֹרִים Verùm iam contestati sumus,nos æedituros libellum unũ in quo explicabimus omnes huiuscemodi nominũ diuersitates, uocabiturꝗ́ nomen illius פֶּרֶק תַּמּוּרוֹת id est,tractatulus proprietatum.

Fundamentum decimum,in quo declarantur nomina fœminina,quæ in singulari

numero

numero desinunt in literam tau.

SCiendum quemadmodum partici- ELIAS
pium præsens fœminini in coniu-
gatione kal, in singulari numero habet
duplicem formam, nempe פּוֹקְדָה uel
פּוֹקֶדֶת Et frequẽtius ista forma פּוֹקֶדֶת
est in usu quàm alia: id quod suo loco
fusius indicauimus, nempe oratione se-
cunda, fundamento primo & signo
quarto. Sic quoq; nomina fœminina
hanc duplicem formam habere inue-
niuntur, sed frequentius desinunt in he
quàm in tau: sicut id ostendimus suprà
fundamento octauo, & in fundamen-
to sequenti declarabimus quãdam dif-
ferentiam quæ est inter ea.

2 Scias igitur quædam esse nomi-
na fœminina, quæ in fine habent tau
literam, & mox præcedens litera pun-
ctuatur cum sægol: ut קְטוֹרֶת uapor,
שִׁבּוֹלֶת spica, & similia: & frequentius

talia nomina ſcribuntur cum duobus ſægolin, quæ literam tau mox præcedunt:ut אַדֶּרֶת pallium, עֲטֶרֶת corona:& ſimilia.

3 Noueris etiam quòd memorata nomina ſolùm hanc duplicem habent formam,nam uel habent duplex ſægol, uel habent holem præcedente uno ſægol literam tau fœmininã.Idem ſentiendum de nominibus,quæ à fronte admittunt literam mem,ut מִגְעֶרֶת increpatio, מִשְׁקוֹלֶת ponderatio:aut habent ſuperadditam literam tau, ut תַּחְבּוֹשֶׁת ligatura, תִּפְאֶרֶת ornamentum:& punctus qui eſt ante holem uel ſægol nunquam mutatur,ſiue ueniat poſt eum dages ſiue non.

4 Porrò modum mutationis & punctuationis eorum,quando habent unam ex literis gutturalibus,aut quando ueniunt in pauſa,& alia contingentia

tia, disces & intelliges ex nominibus trium literarum, & quæ habent istam in punctis formam: hoc est, quæ habent holem & sægol, desinuntq́; in tau fœmininam literam, quale est קְטֹרֶת & similia, insequũtur normam horum nominum קֹרֶשׁ חֹרֶשׁ uidelicet quòd in statu mutationis, holem migrat in hatephcamez: ut קְטָרְתּוֹ incensum eius, & similia: ut iam in fundamento quarto scripsimus.

5 Ea uerò quæ constant duplici sægol, ut sunt אֲדֶרֶת עֲטֶרֶת imitantur formam nominum habentiũ sex puncta: de quibus scripsimus in fundamento tertio & quarto. Scias tamen quòd sægol primum nunquam uertitur in hirec, sed duntaxat in patha, ut עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, & cætera: iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & similium.

Fundamētum undecimum, in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœminini generis deſinentibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

ELIAS

NOtandum quòd ea nomina quę in fine habent he fœmininam literam, mutant he in tau molle, quoties illis aliquod ſubiungitur affixum: ut à צְדָקָה dicitur צִדְקָתוֹ iuſtitia eius, & à שִׂמְלָה fit שִׂמְלָתוֹ ueſtimētum eius: & ſimilia. Illa uerò quæ in fine habent literam he alioquin ſuperadditam, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à מִקְנֶה quod ſignificat pecus, dicitur מִקְנְךָ מִקְנִי & cætera. Excipitur tamen affixũ tertiæ perſonæ ſingularis numeri, ubi he fit mobile, ut מִקְנֵהוּ pecus uel poſſeſsio eius, מַטֵּהוּ baculus eius.

2 Porrò in plurali numero affixa maſculini & fœminini pluralis, & item ſingu

ſingularis fœminini tertiæ perſonæ, nō abijciunt he: ut מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן מִקְנֶיהָ Alia uerò affixa excludunt literam he, ut מִקְנַי מִקְנֶיךָ מִקְנָיו & cætera. Cæterùm ea nomina fœminina quæ in ſtatu abſoluto deſinunt in tau, ſub omnibus affixis in ſingulari dageſſantur: ut ab עֲטֶרֶת & תִּפְאֶרֶת dices עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius; & alia his ſimilia: & per hoc diſcernes illa ab iſtis. Vnde cogimur dicere iſta nomina מִלְחַמְתּוֹ prælium eius, מִשְׁמַרְתּוֹ cuſtodia eius, & his ſimilia, habere ſingulare abſolutum מִלְחֶמֶת & מִשְׁמֶרֶת Nam ſi eſſent ab מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה in hunc modū ſubiungeretur affixum; מִלְחֲמָתוֹ & מִשְׁמָרָתוֹ tau ſcilicet litera raphata.

5 Id quoq; ſciendum, quòd fœminina pluralia recipiūt affixa manente utroq; ſigno pluralis numeri, hoc eſt

manente iod ſigno maſculini,& tau ſi/
gno fœminini:ut צִדְקוֹתָיו iuſtitiæ e/
ius, צִדְקוֹתֶיךָ iuſtitiæ tuæ:& cætera.
Sic quæ in ſingulari cum affixis habēt
tau dageſſatum,de quibus ſuprà ſcri/
pſimus,in plurali quando recipiunt af/
fixa habent tau raphatum & molle:ut
מִלְחֲמוֹתָיו prælia eius, מִשְׁמְרוֹתָיו cu/
ſtodiæ eius. Huius autem rei cauſa eſt
holem, quum non ſoleat poſt ipſum
uenire dages.

4 Nota etiam quòd affixa plu/
ralis maſculini & fœminini,plerunque
in fine ſubiunguntur cum he & mem,
uel cum he & nun: ut מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם
וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familiæ eorum & fami/
liæ earum,exceptis paucis locis in qui/
bus he excluditur: ut מִשְׁפְּחוֹתָם &
מִשְׁפְּחוֹתָן Eſt autem aliqua differen/
tia inter ea,& is qui intelligit expoſitio/
nem rabi Schlomo Iarhij ſuper hunc
uerſum

uersum, וְתֵכַל תְּלוּנֹּתָם & cessabit mur mur eorum: Numeri XVII. intelliget quale sit discrimen inter מִשְׁפְּחֹתָם & מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם & מִשְׁפְּחוֹתָם Verùm iam statui componere aliquem librum in quo exponam omnia uerba memorati rabi Salomonis, quæ grammatica liter commemorat in sua glossa super Pentateuchum.

Fundamentum duodecimum, in quo declarantur nomina, quæ habent ultra treis radicales literam aliam superadditam.

NOtandum quòd sex sunt literæ, quæ nominibus absque ulla consi gnificatione superaddi solent, quarum signum est הָאֱמַנְתִּי Et aliquando quidem à fronte superaddi solent, aliquando à calce, nonnunquam à fronte & à calce. Et aduerte quòd non superadduntur nisi illis nominibus quæ deriuantur à uerbis, quemadmodum id la

ELIAS

Literæ hæemanthicæ

tius explicabo in libello ſpecierum, ſpecie ſecũda. Declarabo autem ſingulas illas literas, in duobus iſtis ultimis fundamẽtis, quomodo ſegregari debeant à radice trium literarum.

Litera he

2 In primis notandum quòd he litera non inuenitur ſuperaddita initiis nominum perfectorũ, niſi in uno duntaxat loco, nempe לְהַשְׁמָעוּת אָזְנַיִם id eſt, ad auditum aurium: Ezechielis XVIII. Nominibus uerò imperfectis ſæpius inuenitur ſuperaddita: ut הַצָּלָה defenſio, à uerbo נָצַל euaſit: & הַרְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit: quæ quidem ſuis in locis excutiam. Porrò in fine nominum inueniuntur tria genera hehin. Quoddam conſtituit fœmininum genus, aliud eſt radicale, & tertium eſt ſuperadditum, quod fundamento octauo explicuimus.

3 Litera aleph in multis locis ſolet

let ſuperaddi nominibus, & tum ple/ *Aleph*
runq; punctuatur cum ſægol:ut אֶצְבַּע
digitus, אֶשְׁכָּב ſtratum, אֶשְׁכּוֹל bo/
trus, אֶגְרוֹת pugnus: & alia his ſimi/
lia. Interdum quoq; inuenitur habere
patha, ut אַבְנֵט baltheus, אַבְרֵךְ præ/
poſitus, אַכְזִיב mendax, & ſimilia.
Quieſcit autem ſcheua ſemper poſt li/
teras הָאֱמַנְתִּי

MVNST. Hoc dicitur quòd he em/
phatica litera habeat patha ſequente
dages, & mem præpoſitio habeat hi/
rec ſequente quoq; dages: quando au/
tem iſtæ duæ literæ ſunt hæmanthi/
cæ, non ſequitur dages.

ELIAS Inueniuntur deniq; nomina in
quibus aleph eſt litera radicalis, quę ſci/
licet numerãtur inter nomina quatuor
radicalium literarum: de quibus mẽtio/
nem faciemus in ſequẽti oratione, fun/
damento decimotertio. Et nota quòd

illa nomina hæmāthica ferè nūquam admittunt literam he fœmininam.

4 Sed & hoc ſciendum, quòd aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta, ſaltem in lingua Hebræa, ſecus in Chaldaica lingua quam Thargum uocamus, in ea enim ſæpe nominibus à calce ſuperaddi conſueuit: ut מַלְכָּא rex, עַבְדָּא ſeruus: & ſimilia. Sunt etiam quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, ſicut כִּסֵּא ſolium, פֶּלֶא miraculum: uerùm illa ſunt de quieſcentibus in lamed aleph, quorum ſuo loco non obliuiſcemur. Rurſus ſunt alia, in quibus aleph loco he uſurpari ſolet, ut כְּמַטָּרָא לַחֵץ quaſi ſignum pro ſagitta: Thren. III. Et קְרֶאןָ לִי מָרָא uocate me amaram: Ruth I. & his ſimilia.

Mem hæmanthicū

5 Mem quoq; ſuperaddi ſolet nominibus à fronte, & tunc plerunq; punctuatur

ctuatur cum hirec,& ſcheua quod ue-
nit poſt ipſum quieſcit, & ultima uox
eſt camez : ut מִקְדָּשׁ ſanctuarium,
מִשְׁכָּן tabernaculum: & cum holem,
ut מִזְמוֹר pſalmus, מִכְלוֹל ornatus
uel ſummarium:& ſimilia. Quando au
tem poſt mem ſequitur litera guttura-
lis, tunc mem pathatur in fauorem gut
turalis literæ:ut מַאֲכָל cibus, מַחֲשׂוֹת
denudatio:& ſimilia. Idem quoqꝫ fieri
ſolet extra caſum literæ gutturalis, &
tunc pleruncqꝫ talia dageſſantur quan-
do habent ſubiunctum affixum, aut
quando pluralis habent formam: ut
מַטְעַם cibus, מַרְבַד tapetum, מַחֲמַד
deſiderium:de quibus dices מַטְעַמִּים
מַרְבַדִּים מַחֲמַדִּים Sed & ea quæ ſub
mem habẽt hirec, interdum inueniun-
tur dageſſari, ut à מִשְׂגַּב fit מִשְׂגַּבִּי
confugium meum : & ſimilia pauca.
Omnia autem talia quæ recipiunt da-

ges,habēt penultimam uocem patha: ſed quæ in camez uel holem deſinunt, nunquam admittunt dages.

6 Iam etiam didiciſti,quòd camezata in regimine mutant camez in patha, ut à מִקְדָּשׁ dices מִקְדַּשׁ יְהוָה ſanctuarium domini: Numeri XIX. מִשְׁכַּן יְהוָה tabernaculum domini:ibidem.Item מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה de omni cibo Pharaonis:Geneſeos XL.

7 Sunt etiam aliqua quæ in fine admittunt he fœmininam literam, & ſimul habent mem punctuatum cum hirec uel patha aut cum ſægol, ueluti מִלְחָמָה prælium, מַמְלָכָה regnum, מֶמְשָׁלָה dominium:& in ſtatu regiminis, מַמְלֶכֶת עוֹג & מִלְחֶמֶת regnum Og: Deuter. III. Item לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם in dominium diei:Geneſis I. Inuenitur quoq; hæc forma extra ſtatum regiminis: ut מִסְגֶּרֶת טֹפַח clauſura palmæ

mæ:Exo. XXV. אֶת חַמְּגְעֶרֶת increpa
tionem: Deuter. XXVIII. Et cum ho-
lem, ut מִשְׁקוֹלֶת ponderatio, מַחְגוֹרֶת
cinctura. Et iam quidem fundamento
decimo ſcripſimus nonnihil de horum
conditionibus. Inueniuntur præterea
nomina, quæ à calce admittũt literam *Mem à*
mem, ut פִּתְאוֹם ſubito, שִׁלְשׁוֹם nu- *fine*
diuſtertius, & ſimilia quædam pauca.
At mem quod in fine nominum adijci
tur ad conſtituendum pluralem nume
rum, ut hic דְּבָרִים זְבָרִים non uocatur
mem ſuperadditum, ſed potius mem
ſeruile, & præcedit ipſum ſemper hirec
magnum, hoc eſt, hirec ſimul cum iod.
Et quando nomen huiuſmodi plurale
uenerit in ſtatum regiminis, cadit mem
ipſum remanente ſolo iod, & litera quę
mox præcedit literam iod punctuatur
cum zere: ut דִּבְרֵי זִקְנֵי id quod fuſius
declarabo in tractatulo affixorum.

Fundamentum decimumtertium, in quo declaratur quo pacto quaedam nomina habent superadditas literas nun uel tau uel iod, a capite uel a calce.

ELIAS Litera nun à fronte non ſolet ſuperaddi nominibus, niſi in paucis quibuſdam nominibus proprijs, ut ſunt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quæ nos legimus, Neptalim, Nemrod: & ſimilia.

2 At in fine dictionis frequenter inuenitur ſuperaddi, & tunc pepoal habet plerunque punctum hirec, ut זִכְרוֹן memoriale, שִׁלְטוֹן poteſtas. Et quædam deſinunt in camez, ut פִּשְׁתָּן linum, חַרְצָן acinus: & his ſimilia. Inueniuntur quoq; paucula quæ ſignantur cum hatephcamez aut cũ tribus punctis, qualia ſunt קָרְבָּן ſacrificium, שֻׁלְחָן menſa: & talia habent plurale fœmininum in oth, ut קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת Inueniuntur quoque multa in quibus

nun

nun illud eſt radicale, reijciunturq́; talia nomina in claſſem nominum conſtantium quatuor radicalibus literis, ut ſunt חַשְׁמַן legatus, דָּרְבָן ſtimulus: de quibus nonnihil dicemus in ſequenti oratione, fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ dageſſantur, ut ſunt זִכָּרוֹן memoria, ſeu hiſtoria, שִׁכָּרוֹן ebrietas: etiam quando ain poal ſignatur cum ſcheua, ut קִלְּשׁוֹן ſarculus, קִמְּשׁוֹן urtica, & ſimilia pauca in hunc modum dageſſata.

5 Litera tau ſuperaddi ſolet nominibus à capite, & tunc plerunque punctuatur cum patha, etiam extra caſum literę gutturalis, quieſcitq́; ſcheua poſt ipſum, & uox ultima ſæpenumero eſt ſchurec: exemplum, תַּמְרוּר mutatio, תַּמְרוּק mundus muliebris, תַּעֲנוּג uoluptas. Inueniuntur deniq; pauca quædam cum hirec uel cum zere, ut תַּלְמִיד *Tau hæemanthicũ*

discipulus, תַּבְרִיךְ pallium, תַּרְשִׁישׁ insula, תַּשְׁבֵּץ inclusio:& similia. Item tau quoque inuenitur habere hirec,ut תִּרְהַר abies: & cum he litera fœminina,ut תִּפְאָרָה pulchritudo. Sũt etiam quædam quæ inueniuntur habere tau tam à fronte quàm à calce,ut תַּלְבּוּשֶׁת uestitus, תִּפְאֶרֶת decor,& similia. Et omnia ista habent accẽtum millel,hoc est,in penultima.

4 Inueniuntur subinde quædam quæ à calce duntaxat habent additionem tau & non à fronte, & litera mox præcedens punctuatur cum schurec, & pepoal cum patha:ut מַלְכוּת regnum, גַּבְהוּת altitudo, מַרְדוּת rebellio, שַׁחֲרוּת nigredo. Rursus inueniuntur aliqua,quę sub pepoal habent hirec:ut רִפְאוּת sanitas. שִׁפְלוּת humilitas, עִקְּשׁוּת peruersitas.Item quædam habent sub pepoal scheua sequẽte

te hirec, ut יְרִירוּת dilectio, שְׁרִירוּת prauitas. Et in his omnibus ſic debet formari plurale, ut iod ipſum moueatur, hoc eſt, conſonans fiat & non uocale maneat: quemadmodũ à מַלְכוּת dicitur in plurali אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת quatuor regna: Danielis IX. Sic dicemus שִׁכְלִיּוֹת ſterilitates, עִקְּשִׁיּוֹת peruerſitates, גַּבְהִיּוֹת extollentiæ.

5 Reperiuntur quoq; aliqua quæ habent additionem tau in fine præcedente hirec, ut ſunt גָּפְרִית ſulphur, שְׁאֵרִית reliquiæ, תַּבְנִית ſimilitudo, תַּרְמִית deceptio, רֵאשִׁית principium, חֲמִישִׁית quinta pars: & ſimilia: & hæc quoq; habent in plur. iod mobile iuxta formam חֲמִישִׁיּוֹת quod in thalmud inuenitur. Sic dicit̃ תַּבְנִיּוֹת רֵאשִׁיּוֹת &c. *Iod hæemanthicũ*

6 Iod frequenter inuenitur ſuperadditum nominibus proprijs à capite, ut יִצְחָק יַעֲקֹב יִצְהָר & ſimilia. Ex ap

pellatiuis inueniuntur etiam quædam, ut ſunt יַלְקוּת ſaccus ſeu pera, יַנְשׁוּת ulula: quod & in holem inuenitur finiri, וְעוֹרֵב וְיַנְשׁוֹת coruus & noctua: Iſaiæ XXXIIII. Sicut & illud סַפִּיר וְיַהֲלוֹם ſaphirus & iaſpis: Exo. XXVIII. Item iod quoque inuenitur ſuperaddi nominibus proprijs in fine: ut בַּעֲרַי נַחְרַי & ſimilia pauca. Sed יְהוּדִי מִצְרִי עִבְרִי id eſt, Iudæus, Ægyptius, Hebræus: atque ſimilia: in his iod non eſt litera hæemanthice ſuperaddita, imò potius eſt litera gentilis: id quod in libello ſpecierum clarius explicabimus.

ORATIONIS
TERTIAE
FINIS

ORATIO QVARTA

ELIAS

QVARTA oratio multiplices formas nominum imperfectorum & quieſcentiũ declarat, diuiditurq́ꝫ & ipſa in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum. in quo explicantur nomina quæ defectum patiuntur in pepoal nun.

SCIENDVM hic inprimis quòd omnia nomina defectiua in nun, habent augmẽtum mem à capite, ſemper punctuatum cum patha ſequente dages, quod repræſentat defectum nun: ut מַטַּע יְהֹוָה plantatio domini: Iſa. LXI. מַסַּע וְשִׁרְיָה arma & lorica: Iob XLI.

quorum radices sunt נָטַע plantauit, נָסַע profectus est. Sunt quoq; quæ in fine recipiunt he literam fœminini, ut מַפֶּלֶת cadauer, מַטָּרָה custodia. Et cum zere, ut מַגֵּפָה plaga seu cædes, מַסֵּכָה conflatile: & similia. Et hanc formam quoq; habet מַצֵּבָה statua, quod tamen est de quiescentibus in pe iod. Nam idem est de illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun iudicium, quemadmodum id indicaui oratione secunda, fundamento quinto, signo sexto.

2 Didicisti autē iam suprà quod nomina dagessata non mutant̃ in punctis, ut est explicatum oratione tertia, fundamento quinto, signo primo. In hunc quoque modum occurrunt nonnunquam nomina, quæ defectum patiuntur in pe nun, & simul quiescunt in lamedpoal he. Exempla, מַכָּה cædes, מַצָּה contentio: quorum radices sunt

נכה

נְצָה & נְבָה Et he,quod nominibus in fine additur, eſt he fœmininũ. Sed hic קְצַר הַמַּצָּע anguſtum ſtratum: Iſaiæ uigeſimooctauo capite: eſt à radice יָצַע ſtrauit. Sunt præterea aliqua quæ in fine habent he radicale:ut מַטֶּה baculus: & ſimilia. Ratio uerò per quam he illud dignoſcitur ab he fœminina litera,eſt quia habet ante ſe ſægol:& id declarabitur latius in fundamento ſexto huius orationis. Item exemplum ubi extremitates deficiunt: מַתָּן donum, & cum defectu utriuſque extremitatis, מַתַּת datum, à radice נָתַן dedit.

5 Regula: quandocunque inueneris aliquod nomen, quod à fronte habet mem pathatum ſequente dages,non dubites quin illud ſit ex defectiuis in pe nun. Inueniuntur quoque duo in hoc ordine quæ à fronte habēt

Regula pro defectiuis nominibus

augmentum he sequête dages,ut רֶוַח וְהַצָּלָה dilatatio seu respiratio & liberatio:Ester IIII. Sic הַכָּרַת פְּנֵיהֶם cognitio facierum suarum:Isaiæ III.quorum radices sunt נָכַר & נָצַל Rursus inueniũtur alia duo in hoc ordine,quæ à fronte defectum patiuntur absque ullo superaddito augmento , & sunt שִׂיא eleuatio , & שִׂיג occupatio seu apprehensio : ut יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ ascendet in cœlum altitudo eius : Iob xx. Sic וְכִי שִׂיג לוֹ quoniam negocium est illi. III Reg.XVIII. quorum radices sunt נָשָׂא & נָשָׂג Nec opus est pro illis aliquã afferre rationem,quandoquidem pauca numero sint.

Fundamentum secundum,in quo explicantur ea nomina quæ quiescunt in pepoal aleph uel iod.

ELIAS HIc sciendum , quòd nullum unquam reperitur nomen in cuius

capite

capite quieſcat litera aleph, ſed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorũ, ut ab אָמַר fit מַאֲמַר dictum, uel אוֹמֶר uerbum: & ab אָכַל comedit, fit מַאֲכָל uel אוֹכֶל uel אֲכִילָה cibus & cibatio. Simili modo aleph in medio nominis nunquã inuenitur quieſcere: ut à שָׁאַל rogauit, fit שְׁאֵלָה interrogatio, uel מִשְׁאָל petitio. In fine uerò dictionis ſolet quieſcere, quemadmodum infrà oſtendam in fundamento octauo.

2 Ea uerò quæ quieſcunt in pe iod, plerunque habent à capite additionem mem uel tau, punctuãturque cum holem: ut מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב conſeſſus: & ſimilia: habentque camez in fine, licet ſint & alia quæ deſinunt in zere, ut מוֹעֵד ſolennitas, מוֹקֵשׁ offendiculũ: & ſimilia. Et nota quòd ea quæ in ſingulari deſinunt in camez, in plu-

rali quoq; retinent camez illud: nam à prioribus exemplis hæc formãtur pluralia, מוֹשָׁבִים sessiones seu habitationes, מוֹצָאוֹת egressiones. Sed illa quæ in singulari desinunt in zere, mutant illud in plurali in scheua: ut à מוֹפֵת dicitur מוֹפְתִים prodigia, & à מוֹקֵשׁ fit מוֹקְשִׁים scandala: & similia. Habent autem omnia ista accentum milra, hoc est, in ultima. Et iam quidem didicisti conuersionem camez & zere in fine dictionum. Item exemplum ubi in hoc ordine à fronte additur litera tau, תּוֹשָׁב habitatio, & in plurali תּוֹשָׁבִים Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum tau frequentius in fine desinunt in he fœmininum, ut תּוֹלֵדָה generatio, תּוֹכֵחָה correptio: & similia. Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus, ut תּוֹדָה laus uel gratiarum actio, תּוֹרָה instrumentum seu

lex, à uerbis יָרַח & יָרַח Item sunt quæ in utraq; extremitate admittunt tau,ut תּוֹעֶלֶת utilitas, תּוֹחֶלֶת spes:& similia. Sunt etiam,licet pauca,quæ habent mem in capite & tau in fine, ut מוֹעֵצָה consultatio, מוֹרָשָׁה possessio. Regula.Quodcunq; nomen à fronte inuenitur habere augmẽtum mem uel tau sequente puncto holem, illud est ex quiescentibus in pe iod. Excipiuntur tamẽ quædam à regula:ut וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ & adducam teneritudinem: Leuitici XXVI. בְּמוֹעַל יְדֵיהֶם in studio manuum suarum: Nehemiæ octauo: quæ sunt ex duplicantibus ainpoal. Inueniuntur etiam pauca quæ habent mem punctuatũ cum schurec,ut מוּסָר disciplina, מוּצָק infusorium: & similia. Item inueniuntur alia quæ carent augmento literæ à fronte, sed desinunt tantùm in he fœmininũ,ut שְׁנָה

ſomnus, עֵצָה conſilium, דַּעַת ſcientia:& ſimilia:& hæc in regimine mutãt zere in ſcheua,& camez in patha,quēadmodum explicatum eſt in oratione prima,fundamēto ſecundo.Sunt præterea alia,ſed pauca,quæ in hac forma carent he fœminina litera,& hæc non ſunt curanda ob paucitatem eorum, ut eſt צֵא תֹּאמַר לוֹ egeſtionem dices ei:Iſaiæ xxx. Sic בּוּל הָרִים fructus montium:Iob xl. quorũ radices ſunt יָצָא exiuit,& יָבַל protulit.

Fundamentum tertium,in quo explicantur nomina quieſcentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

ELIAS NOtandum in primis quòd multa ſunt nomina in ordine quieſcentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum camez, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuerſorium:& ſimilia.Et hæc in ſtatu regiminis & affixionis mutant

tant camez more nominum perfecto-
rum in ſcheua, ut מְלוֹן מְקוֹם & מְקוֹמוֹ
מְלוֹנוֹ & cætera. Quædam habent ter-
minationem pluralem maſculinam, ut
מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת Quando uerò à cal-
ce aſſumunt he fœmininam literam,
mem ſemper habet ſcheua, ſequiturq́ꝫ
ipſum ſchurec: ut מְשׁוּבָה auerſatrix,
מְלוּנָה tugurium, מְבוּנָה intelligentia:
& ſimilia. Sunt quoqꝫ quæ augmẽtum
tau in capite habent, ut תְּקוּמָה ere-
ctio uel reſurrectio, תְּלוּנָה murmur:
& ſimilia. Sed abſque he fœminina li-
tera nunquam in hac forma inuenitur
nomen, quod habeat ſuperadditum
mem aut tau.

2 Regula: quodcunqꝫ nomen in-
ueneris à fronte habere augmentum
mem cum camez, & in quatuor dictis
mutationibus mem illud uel tau uertit
camez in ſcheua, ſignum eſt nomen

illud esse ex quiescentibus in ainpoal.

MVNST. Quatuor mutationes illæ sunt, mutatio de singulari numero in pluralem, uel de statu absoluto in statum regiminis, aut de masculino genere in fœmininum genus.

ELIAS Inueniuntur quoq; pauca quæ in fine habent augmentum tau, ut בּוֹשֶׁת confusio: & iam in præcedentibus didicisti tau in talibus dagessari, quoties illis affixum aliquod subiungitur, ut לְבָשְׁתֶּךָ וּלְבוֹשֶׁת in confusionem tuam & in confusionem: primi Regum uigesimo.

5 Sic quoque uenit in alia forma, ut עֵדוּת testimonium, & in plurali עֵדְיוֹת sicut & suprà explicatũ est oratione tertia, fundamento ultimo, signo quarto. Inuenitur etiam unum quod habet augmentum mem in fine, nempe רֵקָם uacuum uel uacuitas.

Funda

Fundamentum quartum, in quo agitur de nominibus quiescentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

SVnt complura nomina in hoc or/dine, quæ penitus nullum habent augmentũ, & constant duntaxat dua/bus literis, punctuaturq́ꝫ pepoal sem/per uno quinqꝫ magnorum uocalium. Exempla quæ habent punctũ camez: זָר extraneus, צָר tribulator, רָע malignus. Quæ zere, ut גֵּר peregri/nus, אֵד exitium. Quæ hirec, ut סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas. Quæ holem, ut אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus. Quæ schurec, ut שׁוּק platea, דוּד caldarium, & similia. ELIAS

2 At cum uocalibus minoribus nunquam inueniuntur. Et nota quòd prædicta nomina plerũqꝫ non mutan/tur: quæ autem mutantur, mutantur in formas commutabiles seu æquiualen/

tes.ut à nomine יום formatur plurale cum camez: similiter cum affixis mutatur holem in camez, ut יָמִים dies, יָמָיו dies eius: & cætera. Sic à ראש fit רָאשִׁים capita, רָאשָׁיו capita eius. Itemq́ꝫ nomen טוֹב in statu regiminis & affixionis mutat holem in schurec, ut טוֹב טוּבוֹ & cætera.

5 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & causa patebit infrà fundamento octauo. Sunt quoqꝫ multa quæ habent hirec & schurec & non mutantur, nisi quod עִיר quando significat pullum, in plurali numero habet iod mobile, ut עֲיָרִים & עֲיָרוֹת Sic שׁוּק id est, platea, in plurali mouet uau ipsum, ut שְׁוָקִים Sic קוֹץ quoqꝫ, id est, capillus, habet קְוֻצּוֹתָיו cincinni eius: Cant. VI. Et à דוּד inuenitur וּבַדְּוָדִים & in ollis. II Paralip. XXXIIII.

Rursus

4 Rurſus ſunt alia, quæ in ſingu-
lari numero habent iod mobile, ut בַּיִת
domus, זַיִת oliua, עַיִן oculus, לַיִל
nox: & alia his ſimilia, quæ omnia ha-
bent accentum millel, hoc eſt, in penul
tima: alioquin neceſſe eſſet iod dageſſa
ri, ſicut explicabitur in libello Cantici.

5 Hæc itaque nomina per omnes
quatuor mutationes habẽt iod immo-
bile, ut in regimine & affixione dices
בַּיִת בֵּית בֵּיתוֹ Sic זַיִת זֵיתוֹ & in plurali
זֵיתִים oliuæ. Item לַיִל nox, לֵילוֹ
לֵילוֹת Et ab hac regula nihil excipi-
tur præter uocabulum בָּתִּים id eſt,
domus, in plurali: quod eſt ualde irre-
gulare, quum in eo dages ſequatur uo-
cem magnam accentumq́; habeat mil-
ra, hoc eſt, in ultima.

6 Inueniuntur quoq; in hoc or-
dine nomina, quæ in ſingulari habent
uau mobile, ut אָוֶן uanitas, עָוֶל ini-

quitas, מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium: & alia his similia, quæ habent camez & ſægol: nec inuenitur hæc forma in perfectis, ut memorauimus in oratione tertia, fundamento ſecundo, ſigno ſeptimo. In ſtatu uerò regiminis & affixionis quieſcit plerunq; uau, ut בְּתוֹךְ הָעִיר in medio ciuitatis: Geneſis xix. מוֹת יְשָׁרִים mors rectorum: Numeri xxiii. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ ante mortem ſuam: Deut. xxxiii. אֶל תּוֹכוֹ ad mediū eius: Leui. xi. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ cogitationes uanitatis tuæ: Ierem. iiii. Item quædam recipiunt augmentum he in fine, retinetq; uau mobilitatem ſuam, ut מַוְתָה mors, עַוְלָה iniquitas. Et unum inuenitur quod in ſtatu affixionis habet uau mobile, nempe וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה & in iniquitate ſua quam fecit: Ezech. xviii. Præterea uocabulum שָׁוְא id eſt, uanum, fruſtra, ſeu

ſeu uanitas, eſt de forma iſta: niſi q, in punctis habet alleuiationem, nam uertitur ſægol in ſcheua propter quietem aleph, quum שֶׁוְא dicendum eſſet.

Fundamentum quintum, de nominibus quieſcentibus in lamedpoal aleph.

NOtandum quòd multa ſunt nomina quæ quieſcunt in lamed aleph, & punctuantur duplici ſægol: ut פֶּלֶא miraculum, כֶּלֶא carcer, גֶּבֶא fouea, טֶנֶא ſporta: & ſimilia. Et hæc imitantur normam nominũ perfectorum: habentq́ aliquãdo in affixorum ſubiunctione hirec, ut פִּלְאוֹ miraculũ eius, כִּלְאוֹ carcer eius: aliquando patha, ut à טֶנֶא fit טַנְאֲךָ ſporta tua. ELIAS

2 Sunt etjam aliqua quæ camezantur iuxta formam פָּעָל ut צָמָא ſitis, צָבָא exercitus: & quædam iuxta formam פּוֹעֶל ut גוֹמֶא iuncus, סוֹבֶא comeſſatio: & unum cum dages, nem

pe כִּסֵּא ſolium, quod in ſtatu regiminis non mutatur, ſed in affixorum ſubiunctione migrat zere in ſcheua. abijciturq; dages: ut כִּסְאֲךָ כִּסְאוֹ Idem fit in plurali, habetq; formam fœmininorum: ut שָׁמָּה יֵשְׁבוּ כִסְאוֹת illic ſedebunt ſolia: Pſalmo CXXII.

3 Hoc quoque uocabulum חֵטְא id eſt, peccatum, eſt de forma iſta, debuitq; ſcribi חֵטֶא ſed alleuiatur dictio ipſa à punctis, ſicut & שָׁוְא alleuiatur, quod tamen eſt de forma בַּעַל ut in præcedenti fundamento diximus, ſigno quarto. Punctuatur autem heth in dictione חֵטְא cum zere iuxta formam illorum nominum quæ quinque conſtãt punctis. Vnde & in affixorum ſubiunctione habet ſægol, ut חֶטְאוֹ peccatum eius, חֶטְאָם peccatum eorum: de qua forma dictum eſt fundamento tertio orationis primæ, ſigno ſexto

xto. In plurali חֲטָאִים peccata. Illud uerò וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים & in uia peccatorum: Psalmo primo: est de forma dagessatorum, quæ non admittunt aliquam mutationem. Nam de eo dicitur pluraliter in statu regiminis & affixionis, חַטָּאֵי עַמִּי peccata populi mei: Amos IX. Et חַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד peccata eius delebit: Isaiæ XIII.

MVNST. Nomina quæ mediam dagessant non mutant priora puncta in plurali, aut in constructiuo uel affixorum subiunctione.

ELIAS

Fundamentum sextum, in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he.

ADuertẽdum quòd nomina quiescentia in lamed he, ueniunt plerunque cum augmento mem uel tau à principio, punctuaturq́; augmentum ipsum cum hirec sequente scheua quiescente: ut מִצְוָה præceptum, מִנְחָה

munus, תִּקְוָה ſpes, תִּכְלָה conſum-
ptio:& alia his ſimilia. Verùm iuxta li-
teras gutturales ſignantur hæ literæ ſu
peradditæ cum patha: ut מֶחֱצָה me-
dietas, מַחְתָּה acerra, תַּאֲוָה concu-
piſcentia:& ſimilia.

MVNST. Mutant literæ gutturales ſub
literis hæmanthicis hirec in patha per
illam regulam, quòd literæ gutturales
hatehphatæ punctuant ſe, & præce-
dentem literam.

ELIAS 2 Sunt autem omnia illa he,
quæ memoratis exẽplis in fine ſubiun-
guntur, fœminina & non radicalia: id
quod ex accentu dignoſci poteſt, nam
omnia ſunt milra:& præterea in ſtatu
regiminis & affixionis mutantur in tau
molle, iuxta morem he fœmininæ lite-
ræ: ut מִצְוַת יְהוָה præceptum domi-
ni: Pſal. IX. מִנְחַת יְהוּדָה munus Iehu
dæ: Malach. IIII. מִצְוָתוֹ præceptum
eius

He fœmininũ mutabile

eius, תַּאֲוָתוֹ מִנְחָתוֹ Et pauca inueniuntur quæ desinunt in he hæemanthicum: ut ab עָלָה ascendit, מַעֲלָה ascensus, & similia: & hæc sunt millel, sicut etiam in oratione tertia scripsimus, fundamento octauo, signo tertio.

3 At cum he radicali inueniuntur plurima, habentq́ semper ante he sægol: ut מִקְנֶה possessio, מַחֲנֶה turma, & similia: & per hoc distinguuntur ab illis quæ desinunt in he fœmininam literam atq; hæemanthicam: quin & in statu regiminis atq; affixionis non mutant, nisi quòd sægol migrat in zere: ut מַחֲנֵה דָן turma Dan: Nume.x. מִקְנֵה רַב pecus multum: Num.XXXII.

4 Cum affixis uerò mouetur he, ut מִקְנֵהוּ pecus eius, מַחֲנֵהוּ turma eius, &c. In omnibus istis he censet esse radicale: uerùm quum superadditur tau à fronte, nunq̃ inuenitur he esse radicale.

Fundamentum septimum, in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, atque habentia augmentum mem uel tau a fronte, & tau a calce.

ELIAS SCiendũ quòd in hoc ordine etiam inueniuntur nomina, quæ habent augmentum mem à principio & tau à fine: ut מַשְׂכִּית imaginatio, מַרְבִּית augmentatio: & similia. Et quædam habent tau à capite & calce, ut תַּבְנִית similitudo, תַּכְלִית consummatio, & similia: in quibus pũctus postremus est hirec magnum, id est, hirec cum iod.

2 Et nota quòd huiusmodi nomina deberent scribi cum tribus iodin in hunc modum, תַּבְנִיּית מַרְבִּיּית quorum unum uocatur iod protractionis uel sequelæ, quod etiam uenire solet in participio præsenti coniugationis hiphil post quodlibet ainpoal, ut מַפְקִיר & מַפְקִירָה faciens uisitare. Alterum iod

iod est loco he lamedpoal: nam radi-
ces memoratorum exemplorum sunt
רָבָת & בָּנָת Tertium uerò est iod
gentile, sicut iod in עִבְרִית Hebræa,
מִצְרִית Ægyptiaca: & similibus. Ve-
rùm de hoc amplius loquemur in li-
bro compositionis.

5 Inueniuntur quoque alia nomina
in hac forma, quorum ultima uox est
schurec, præsertim quando à capite au
gmentum fuerit tau: ut תַּרְבּוּת incre-
mentum, תַּבְנוּת similitudo, & similia.
Non autem hæc forma inuenitur cum
mem nisi in sermonibus misna, hoc
est, in expositione legis: ut מַלְקוּת uer
beratio, à uerbo לָקָה percussit. Me-
mineris etiam quòd mem & tau à capi
te istorum nominum semper habent
patha, etiam extra causam literæ gut-
turalis. Inuenitur denique solùm unum
cum augmento aleph in capite, nempe

וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם & ostensio mea in auribus uestris: Iob XIII. cuius radix est חָוָה indicauit.

MVNST. In memoratis exemplis iod & uau ponuntur loco he tertiæ radicalis per regulam ichu, qua scilicet literæ יהוא facilè inter se commutantur.

ELIAS Regula: quodcunq; nomen à capite habuerit mem uel tau, signatum cum hirec uel patha, & mox sequens litera habuerit scheua, illud non est de perfectis: præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed he. Inueniuntur tamen duo quę à capite habent augmentum tau scheuati, nempe תְּעָלָה aquæductus, & תְּלָאָה fatigatio.

Fundamentum octauum, in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet a fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

Rursus

RVrſus ſciendum quòd in hoc or/ ELIAS
dine inueniuntur etiã nomina de/
ſinentia in he fœmininũ, quorum quæ
dam ſub pepoal habent camez: ut ſunt
שָׂפָה labium, מָנָה pars, & ſimilia:
quædã uerò habent zere, ut מֵאָה cen
tum, פֵּאָה angulus: & ſimilia. Et hæc
quidem omnia mutant iuxta morem
conſuetũ capitale punctum in ſcheua.

2 At nomina quieſcẽtia in ain ſeu
media radicali, quæ habent utranque
hanc formam, regulariter non mutan/
tur: ut à קָם ſurgens, maſculini, & צָר
tribulator: dices in fœminino genere,
קָמָה ſurgens, צָרָה tribulatrix: & in
ſtatu regiminis, קָמַת צָרַת & in plu/
rali maſculino קָמִים צָרִים ubi ca/
mez initiale non mutatur. Idem iudi/
cium eſt de ijs quæ habent zere à prin
cipio. Nam ab his quæ quieſcunt in
media radicali litera, puta à uerbis צָר

& שֵׁב fiunt nomina צֵדָה uiaticum, שֵׂיבָה ſenium: & in ſtatu regiminis, צֵדַת & שֵׂבַת עַבְדְּךָ ſenectus ſerui tui: Gen. XLIIII. ubi uides zere non mutari. Ratio huius hæc ſignatur: quæ quieſcunt in media radicali, ſemper opus habent à fronte uoce magna, quæ aliqualiter repræſentet uau mediam radicalem literã, & in qua uau ipſum quieſcat: ideo ob nullã ſtatus mutationem uoces illæ magnæ poterunt uariari. At in his exemplis שָׂפָה labium, מָנָה pars, פֵּאָה angulus, מֵאָה centum, quæ ſub prima radicali litera non habent uocem magnam, quæ repræſentet & includat quietem ſequentis literæ, camez & zere libere mutari poſſunt, dicesq; שְׂפַת פְּאַת & cætera.

MVNST. Licet in מאה & צדה item in קמה & שפה eadem ſit punctorum forma, quia tamen non ſunt de

eodem

eodem ordine, iſta mutāt uocem prio-
rem magnam, illa autem non mutant.
Quando enim in uoce magna aliqua
quieſcit litera, illa iam ęquiparatur pun
ctulo dages, quod ob quācunq; muta
tionem non ſinit mutari pūcta priora.
ELIAS Et uide ne huius regulæ un-
quam obliuiſcaris, quum ſit notatu di-
gniſsima. Faciemus tamen adhuc il-
lius mentionem in ordine duplicato-
rum in fundamento undecimo, ſigno
quarto. Quæ uerò habent tertio loco
literam he eſſentialem, hæc explicabo
in ſequenti fundamento.

*Fundamentum nonum, in quo declarantur nomi-
na quieſcentia in lamedpoal he, quæ ſcilicet re-
tinent in fine he radicalem literam.*

ADuertendum quòd pauca inue- ELIAS
niuntur nomina in hoc ordine,
quæ he radicalē literam non amittunt,
qualia ſunt גְּאֶה וְרָם ſuperbus & ſubli

mis:Iſaiæ II. וַיֵּצֵא מִגֵּוָה & exiuit de pharetra:Iob xx. & ſimilia. Sunt rurſus alia quæ ueniūt cum ſægol,ut גֵּאֶה מְאֹד ſuperbus ualde:Iſaiæ xvi. רֵעֶה דָוִד amicus Dauid.II Reg.xv.In plurali uerò dicitur גֵּאִים ſuperbi, רֵעִים ſocij uel amici.Porrò à גֵּאֶה quod deſinit in camez, fit וְהַבּוּז לִגְאֵיוֹנִים & contemptus, ſeu deſpectio ſuperbis: Pſal.cxxIII. & eſt iod illud mobile. Sic in גֵּוָה uertitur he in iod mobile, quando uenerit in ſtatu regiminis: ut גְּוִיַּת הָאַרְיֵה cadauer leonis:Iud.xIIII. In plurali, מָלֵא גְוִיּוֹת impleuit ruinas ſeu cadauera:Pſalmo cx.

He mutatur in iod

2 Scias quoq; quòd multa inueniuntur nomina in hoc ordine,quę mutant he finale in iod quieſcens, præceditq; ipſum punctus hirec.Et hæc quidem ſunt in quadruplici differētia.Primò ſunt quædam,quorum prima uox eſt

eſt camez,ut צָלִי decoctio, קָלִי polenta. Secundò ſunt alia quorum uox prima eſt ſcheua, ut שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus, כְּלִי uas uel inſtrumentum. Tertiò ſunt aliqua quorum uox prima eſt holem, ut חוֹלִי infirmitas, עוֹנִי afflictio. Quartò aliqua quoq; inueniuntur quorum uox prima eſt ſægol, ut מֶשִׁי polymita uel ueſtis ſerica, קֶרִי moleſtia uel occurſus.

5 Itaque in ſtatu regiminis migrant camezata in ſcheua,ut צְלִי קְלִי & ſcheuata in punctum ſægol, ſed in loco pauſæ,ut פֶּרִי כֶּלִי שֶׁבִי Et quando iſtis ſubiungitur affixum, redditur iod mobile, ut שֶׁבְיְךָ captiuitas tua. פֶּרְיְךָ fructus tuus, כֶּלְיְךָ uas tuum. Et fieri poteſt, quòd in מֶשִׁי & קֶרִי iod quoque mobile ſit: quemadmodum à פֶּתִי dicimus etiam פְּתָיִים pueri. Quæ autem habent holem,

mutant illud in hatephcamez, quum ueniunt in ſtatum regiminis, etiam ſi uocale poſtremum non ſit ſægol, uti ſcripſimus in oratione tertia, fundamento quarto, ſigno ſecundo. Sunt quoq; quæ extra ſtatum regiminis habent hatephcamez: ut כָּל חֳלִי omnẽ infirmitatem: Deute. XXVIII. מֶה חֳרִי qualis furor: Deuter. XXIX.

4 Proinde illæ formæ quas commemorauimus, interdum occurrunt cum augmento tau in fine, ut עָמִית proximus. Et horum quædam habent holem in fine, ut אָחוֹת ſoror, חָמוֹת nurus: quæ in regimine atq; affixorum ſubiunctione mutant camez in ſcheua: ut עֲמִיתְךָ proximus tuus, אֲחוֹתְךָ ſoror tua, חֲמוֹתְךָ nurus tua: & cætera. Item cum ſcheua, ut חֲנִית lancea, שְׁבִית captiuitas: & aliquando cũ ſchurec in fine, ut גָּלוּת captiuitas ſeu exilium

lium, חָזוּת uiſio. Et pepoal cum ſche/ua, ut שְׁבוּת captiuitas, פְּדוּת redemptio. Quomodo autem hæc mutentur in pluralem numerum, iam ſcripſimus in tertia oratione, fundamēto ultimo, ſigno quinto.

MVNST. Hæc in plurali ante terminationem oth, habent iod mobile, ut שְׁבִיוֹת captiuitates.

ELIAS Item quædam inueniuntur habere augmentum nun in fine, nt רָצוֹן uoluntas, קָלוֹן ignominia: & ſimilia, in quibus uau quieſcit loco he lamed/poal, ut בִּנְיָן edificatio, עִנְיָן nego/cium, קִנְיָן poſſeſsio.

MVNST. Hæc poſteriora ſimpliciter addunt in plurali terminationem im, ſine ulla punctorum mutatione.

Fundamentum decimum, in quo explicantur nomina quieſcentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

ELIAS

Sciendum quòd ſunt in hoc ordine nomina quæ nullã penitus habent ſuperadditam literam, quin & he tertiam radicalem literam reijciunt, remanentibus duabus duntaxat literis. Inter hæc autem nomina quædam ſemper camezantur, & quædam ſemper pathantur: alia interdum camezantur & interdum pathantur: & illa enumerantur ab autore traditionis in hunc modum, אָב pater, אָח frater, יַד manus, דַּג piſcis, קַו לָקָו regula ad regulam, צַו לָצָו præceptum ad præceptum: Iſa. XXVIII. Omnia, inquam, iſta conformitatẽ habent cum his quæ quieſcunt in media radicali, & item cum duplicatis: de quibus in ſequenti fundamento dabo tibi ſigna & quaſdam regulas, per quas illa ab iſtis diſcernas. Sunt præterea aliqua quæ punctuantur cum hirec ſequente iod quie-

ſcente

ſcente,& ea nomina deriuantur à radi/
cibus,quarum ainpoal eſt una ex lite/
ris ויח ut à radice רָוָה irrigauit,dici/
tur רְי irrigatio: unde אַף בְּרִי etiam
cum irrigatione: Iob XXXVII. Sic à
נָהָה planxit, נְי planctus.Hinc בִּנְיהֶם
קִינָה in planctu eorum lamentare:Eze
chiel. XXVII. Et à צָיָה aruit, צִי na/
uis:ut וְצִי אַדִּיר & trieris magna: Iſa.
XXXIII.Et item à כָּוָה combuſsit,di/
citur כִּי תַחַת יוֹפִי combuſtio pro pul/
chritudine: Iſaiæ III. In quibus omni/
bus,iod ſcribitur loco he radicalis lite/
ræ,ainpoal uerò occultatur.

4 Sed פִּי id eſt,os,non eſt de
iſto ordine:nam radix eius eſt פֶּה no/
men duarum tantùm literarum,iuxta
formam שֶׂה quod ouem ſignificat.
Et ſcribitur eodem tenore in regimine
& in affixione iod literæ,hoc eſt,quan/
tum attinet ad formã nominis ſcriptã,

non eſt differentia inter פִּי יְהֹוָה os domini: Iſaiæ primo. & inter פִּי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם os meum loquitur ad uos: Geneſeos XLV. quod tamen ſic grammatice ſcribi debuerat, פִּיי os meum: ſed ad euitandam duplicis iod difficiliorem prolationem, reijcitur unum. Et tu quidem id facile ubique locorum diſcernere poteris, quando פִּי capiendum ſit conſtructiue, aut quando habeat iod affixum.

5 Regula ſuper omnibus his quę diximus in iſto & præcedenti fundamento: Omne nomen quod conſtat duabus literis mobilibus habens in fine ſuperadditã literam tau, quam præcedit hirec uel ſchurec, aut habuerit iod quieſcens in fine, ſiue conſtet duabus literis mobilibus ſiue una, aut habuerit iod mobile poſt duas literas radicales: tale nomen eſt ex quieſcentibus

bus in lamed he. Expende quod dixi, & inuenies ita eſſe. Et quod diximus, poſt duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quieſcentia in ain. Nam quando iod nominibus perfectis adiunctum fuerit, habet locum poſt tres radicales literas, ut חֲמִשִׁיּוֹת quintæ, & ſimilia. In quieſcentibus uerò in ainpoal, litera iod uenit mox poſt primam literam, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua: & cætera. Noluimus autem in iſta regula comprehendere quodcunque nomen in cuius fine inuenitur nun præcedente holem, qualia ſunt רָצוֹן uoluntas, & קָלוֹן ignominia: ne imponerent tibi nomina in quibus nun illud ultimum eſt radicale, ut eſt אָדוֹן dominus, אָרוֹן arca: ſic מָדוֹן contentio, cum quieſcentibus in ain, cuius radix eſt דוּן contendit.

Fundamentum undecimum, in quo explicantur nomina quæ ſunt de ordine duplicatorum, quæ ſcilicet unius literæ defectum patiuntur.

ELIAS NOtandum quòd multa ſunt nomina de ordine duplicatorum, quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ: relinquunturq́ue duæ duntaxat literæ in illis, ut ſunt חַם calidus, דַּל pauper, טַל ros, סַל ſporta, טַף puerorum cœtus, & ſimilia multa. Horum multa pathantur, & quædam camezantur, annotanturq́ue per autorem Hammaſoreth. Sunt etiam multa inter ea quæ habent holem, ut עוֹז fortitudo, חוֹם calor, עוֹל infans, קוֹר frigus, & ſimilia. Item quædam habent zere, ut חֵן gratia, שֵׁן dens, צֵל umbra, & ſimilia. Quæ itaq; habent camez uel zere, aſsimilantur quieſcentibus in ain atque quieſcentibus in lamed: de quibus

ſcripſi

ſcripſi in ſuis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi ſignum per quod poſsis diſcernere quæ ſint ex quieſcentibus in ain uel in lamed, aut quæ ſint ex duplicatis. Quæ ſunt ex duplicatis, conſueuerunt habere dages, niſi duabus tantùm conſtent literis, tunc enim impoſsibile eſt unam ex illis dageſſari ſaltem dages forti: quum nunquam dages ſit forte à capite dictionis: id quod latius declarabo in libello Cantici.

MVNST. Dages à principio dictionis ſolùm locum habet in ſex literis בגד כפת & eſt dages leue, quod ſcilicet non duplicat literam, atque ideo non ſignificat alicuius literæ defectum.

ELIAS A fine quoque dictionis nunquam uenit dages in aliqua litera quæ puncto caret. Vnde quando tibi occurrerit nomen aliquod, duabus conſtans

literis, & nescis cui ordini illud adscribē re debeas, ages in hunc modum. In primis uide num sustinere possit dages, si subieceris illi affixum aliquod aut he fœmininam literam, aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis.

5 Pro exemplo sit tibi זַךְ id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, adiice illi à fine terminationem pluralem, aut affixum aliquod, aut he fœmininum, & inuenies זַכִּים mundi, זַכָּה munda. Sic ab חַג solennitas, חַגִּים solennitates, חַגּוֹ solennitas eius: quæ omnia habent dages, & ideo sunt ex duplicatis. Nam dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à דָּג piscis, dices דָּגִים pisces, & דָּגָה piscis, ubi gimel est molle & non habet dages, & idcirco erit nomen ipsum ex quiescentibus.

Iam

4 Iam autem præſcripſimus tibi ſignum in oratione iſta, fundamento octauo, quo pacto diſcernere debeas quieſcentia in ain à quieſcentibus in lamed, diximusq́ꝫ quieſcentia in ain nunquam mutari: & ideo poſtquàm dixeris à דָּגִים in regimine דְּגֵי חַיָּם piſces maris, camez mutato in ſcheua, cõſtabit uocabulum ipſum, locum habere inter quieſcentia in lamed, eritq́ꝫ radix eius דָּגָה Sed à גֵּר peregrinus, dices גֵּרִים peregrini, גֵּרוֹ peregrinus eius: ubi zere non mutatur, unde patet nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ain: eritq́ꝫ radix eius גּוּר Habeo adhuc & alia ſigna per quæ hos ordines à ſe inuicem diſcernas, ſed non eſt locus contrahendæ moræ. Regula: Omne nomen duabus conſtans radicalibus literis, quarum altera in plurali numero, aut in ſubiunctione affixi uel

etiam he fœmininæ literæ, habet da/
ges: illud erit ex duplicatis, habetq́;
ſemper à fronte unam ex minoribus
uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta
traditionem Maſoreth habent camez:
ut יָם הַמֶּלַח mare ſalis: Geneſ. XIIII:
תָּם וְיָשָׁר integer & rectus: Iob primo:
& ſimilia. Quæ quum in pluralem mu/
tantur numerum, aut habent ſubiun/
ctum affixum uel he fœmininam lite/
ram, pathantur: ut יַמִּים maria, תַּמִּים
perfecti, תַּמָּה perfecta. Quæ uerò
zere habent, mutantur in hirec: ut שֵׁן
dens, שִׁנּוֹ dens eius: חֵן gratia, חִנּוֹ
gratia eius. Et quæ holem habent, mu/
tant illud in tria puncta: ut ab חֹק ſta/
tutum, dices חֻקּוֹ חֻקַּי חֻקָּם Et iuxta
opinionem rabi Salomonis Iarhij, pe/
poal heth ſignatur cum hatephcamez
quoties ainpoal uenerit punctuatum
cum ſcheua: ut חָקְךָ & חָקְכֶם & cæ/
tera

tera. Hanc opinionem posuit in eo lo-
co ubi exponit hunc uersum, עָזִּי וְזִמְרָת
יָהּ fortitudo mea & laus Dominus:
Exodi xv. Rabi uerò Aben Ezra ocu
latior illo existens, respondet se inueni-
re יְהוָה בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ id est, domi-
ne in fortitudine tua lętabitur rex: Psal
mo xxi. cum tribus punctis. Et נֵהַלְתָּ
בְעָזְּךָ duxisti in fortitudine tua: Exodi
xv. cum hatephcamez. Verùm iam
pollicitus sum quum uacauerit, me ædi
turum libellum in quo grammaticam
rabi Salomonis declarabo, ibiq́ utri-
usque rabi opinionem concordabo.

*Fundamentum duodecimum, in quo expli
cantur nomina quæ ex duplicatis habent
superadditum mem a fronte.*

SEd & hoc sciendum, quòd in hoc ELIAS
ordine inueniuntur nomina, quæ
habent à fronte augmentũ mem, pun-
ctuatum ut in plurimũ cum camez, iu-

xta formam nominum quieſcẽtium in ain. Eſt tamen differentia aliqua inter ea, quia illa habent holem in fine, ut מָקוֹם locus, מָכוֹן habitaculum: iſta autem habent camez uel zere in fine, ut מָסָךְ operimentum, מָגֵן ſcutum: ſed non ſunt multa.

2 Eſt & aliud diſcrimen inter ea, quia ea quæ quieſcunt in ain mutantur de camez in ſcheua, ut iam didiciſti: illa uerò quæ ſunt de hoc ordine non mutantur: ut à גָּנַן protexit, מָגֵן ſcutum, מָגִינִּים ſcuta, מָגִינִּי ſcutum meum: huius autem ratio eſt, quia camez eſt loco dages, & idcirco mutari non poteſt: & iam quidem diximus ſemel & iterum quòd dageſſata non mutantur, nec per conſequens ea, in quibus uox magna eſt loco dages.

MVNST. Hæc regula diligentiſsimè eſt obſeruanda, nedum in hoc ordine, uerùm

uerùm & in perfectorum ordine, ubi propter mediam gutturalem literam, dages locum non habet: ut à פָּרַשׁ fit pluralis פָּרָשִׁים equites, ubi res fuerat dagessanda.

ELIAS 3 Inueniuntur quoque aliqua, licet pauca, quæ habent mem holem iuxta formam quiescentium in pe iod: & in istis rursum est differentia aliqua: nam quiescentia in pe iod desinũt in camez uel in zere, ut מוֹשָׁב cathedra, מוֹקֵשׁ offendiculum: duplicata uerò terminantur in patha uel in sægol, ut à רָדַד subiecit, מַעֲשֵׂה מוֹרָד opus subiectionis. III Regum VII. Et à רָכַךְ tener fuit, וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ & adducam molliciem: Leuitici XXVI. sed horum pauca sunt.

4 Verùm multa sunt quæ in fine recipiunt he fœmininam literam, facileq́; cognosci poterunt, quia dages-

ſant ainpoal,ut מְגִלָּה uolumen, מְחִתָּה pauor:& cum tau, תְּפִלָּה oratio, תְּחִנָּה depræcatio. Inuenitur quoq; unũ cum additione mem in fine, uidelicet חִנָּם gratis, à radice חָנַן gratificauit.

Fundamentum decimũtertium, in quo explicãtur nomina quatuor aut quinque radicalium literarum.

ELIAS Etiam notandum quòd quædam inter duplicata inueniuntur, quæ quatuor habent literas: hoc eſt, inter duas literas finales quæ ſimiles ſunt, repetunt pepoal: ut à בָּרַר clarus fuit, fit בַּרְבּוּרִים aues mundæ & ſaginatæ. Sic à בָּקַק euacuauit, בַּקְבּוּק laguncula: & à צָלַל tinniuit, צִלְצַל cymbalum: & à קָרַר inclinauit, קָרְקֹר uertex: & ſimilia.

2 Inueniuntur & alia nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur, ſed alio ordine: nam

nam lamedpoal duplicatur in illis, ut רַעֲנָן floridus, שַׁאֲנָן opulentus, חֲכַלִּיל illuſtris: & ſimilia. Et quædam deſinunt in he fœmininam literam: ut שַׁעֲרוּרָה horror: etiam cum ſuperaddito iod, שַׁעֲרוּרִיָּה turpitudo.

3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinq; radicalibus conſtant literis, duplicantia ſcilicet ainpoal & lamedpoal: ut à יָרָק fit יְרַקְרַק flauus, & ab אָדֹם fit אֲדַמְדַּם rubeus: ſic ab אָסַף collegit, אֲסַפְסוּף collectũ uulgus: & ſimilia. *Nomina quinque literarũ*

4 Inueniuntur quoque quædam nomina quinque literarum, in quibus nulla litera alteri ſimilis eſt, ut שַׁעַטְנֵז ueſtis lana & linea, פִּלֶגֶשׁ concubina, צְפַרְדֵּעַ rana: & ſimilia. Sunt tamen qui dicunt illa nomina compoſita, ut שַׁעַטְנֵז ſit à שׁוּע טַו וְנוֹז pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פְּלַג

אשת separauit uxorem: sic צְפַרְדֵּעַ ra-
na, quasi quæ cognoſcat lucem matuti
nam. Sed probabilius uidetur dicen-
dum quòd hæc nomina ſint ex lingua
Ægyptiaca aut Perſica in Hebraiſmũ
inuecta. Et hic tibi talem conſtituo re-
gulam: Nulla dictio quæ quatuor aut
quinq; conſtat literis, eſt de lingua ſan-
cta: quales etiam ſunt פַּתְשֶׁגֶן exem-
plar, אֲדַרְכּוֹנִים ſolidi uel drachmæ,
אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij, אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים ſa-
trapę: & ſimilia, de quibus etiam loque
mur in præfatione libri compoſitionis.

5 Nomina uerò quatuor aut quinque literarum quæ habent à capi-
te aleph, uel nun à fine, de his eſt con-
trouerſia, num literæ aleph & nun ſint
radicales uel ſuperadditæ, ueluti ſunt
אַבְנֵט baltheus, חַשְׁמַן legatus, & item
אַרְגָּמָן purpura, & multa huiuſcemo-
di. Sunt qui putant literas illas ſuper-
additas

additas, ut litera aleph in dictiõe אֶזְרָח id est, indigena: & litera nun in dictione זִכָּרוֹן memoria seu historia.

6 Quæ uerò habent quatuor distinctas literas, quarum neutra alteri similis est, hæc in magno sunt numero: ut כַּפְתּוֹר sphærula, סְפָרַד Hispania, פִּלֶגֶשׁ concubina, גַּרְזֶן securis, גִּזְבָּר thesaurarius, סִרְפָּד spina, טִפְסָר præfectus: & similia. Et iam didicisti quomodo ea quæ desinunt in camez & zere mutantur, potissimùm uidisti id in perfectis: didicisti etiam ex his quæ tribus constãt literis, quòd unus & idem plerunq; illis sit mos & forma.

7 Inueniuntur quoquè inter quadrata quæ in plurali numero dagessantur, & sunt ea quæ postremum punctum habent patha: ut ab חַשְׁמַל dicitur in plurali חַשְׁמַלִּים electra. Sic quoq; כְּעֵין הַחַשְׁמַלָּה secundùm aspe

ctum electri: Ezechiel. x. dagessato lamed. Sic וְגַנְזַכָּיו & cellaria eius. 1 Paralip. xxv. à גַּנְזַךְ quod in plurali habet גַּנְזַכִּים Et item בְּרוֹב סַרְעַפַּי in multitudine cogitationum mearum: Psal. cxix, à סַרְעַף Et hæc omnia desinunt in patha. Sic quoq; ab hoc plurali יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים uenient magnifici: Psal. LXVIII. dicitur singulariter חַשְׁמַן magnificus.

GRAMMATICAE

BLIANAE

FINIS

INDEX ALPHABETICVS EARVM RERVM quæ ab Elia in ſua grammatica tractantur.

Primo, quæ in Verbis.

Con-

Nume

Species

Finis.

INDEX

De litera F

De litera H

De litera I

De litera M

De litera P

De litera Q

De litera S

FINIS

BASILEAE APVD HIERO-
nymum Frobenium *&* Nicolaum Epi-
ſcopium, anno à Chriſto nato
M D XXXVII
menſe Martio.

Series chartarum,
A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.*a.b.c.d.e.f.g.h.*
i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.u. Omnes quaterniones.

FRO BEN.

Sluxi ova Knjigha za
Jezik Ciffutski koga
oche ucsiti, olli barem
shtiti pisa ja
[illegible]